VISUDDHAJANA VILĀSINI

OR

THE COMMENTARY TO THE

APADĀNA.

PART II.

විසුද්ධජන විලාසිනී

නාම

අපදානට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

Vol. XLIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

VISUDDHAJANA VILĀSINI

OR

THE COMMENTARY TO THE

APADĀNA.

PART II.

විසුද්ධජන විලාසිනී

නාම

අපදානට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

මුද්‍රණය:
එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රින්ටර්ස්
නො. 49, ජයන්තවීරසේකර මාවත,
කොළඹ. 10.

බු.ව 2557
ක්‍රි.ව 2013

මිල රු. 185/-

විසුද්ධජන විලාසිනී

නාම

අපදානට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

ToC

Vol. XLIII.

SIMON HEWAVITARNE BEQUEST.

VISUDDHAJANA VILĀSINI

OR

THE COMMENTARY TO THE

APADĀNA.

PART II.

REVISED AND EDITED BY

THE RT. REVD. PANDIT WALAGEDARA SOMALOKA THERO.

Principal of Mahachetiya Pirivena,
Randombe, Ambalangoda.
(Ceylon)

APPROVED BY

Amarapura Ganapāmokkhāchariya Dhammakitti Siri

TOTAGAMUWE PANNĀMOLI TISSA MAHA NAYAKA THERO

of Amarapura Sect. (Ceylon.)

B.E. 2557
C.E. 2013

ToC

තුන්වන මුද්‍රණය - 2013 (500)

(තිපිටක මුද්දණකරණෙ තෙචත්තාළීසතිමං පොත්ථකං.)

අඤ්ඤතරෙන විඤ්ඤුනා මහාථෙරවරෙන විරචිතා

විසුද්ධජන විලාසිනී

නාම

අපදානට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

අම්බලම්ගොඩ නගරාසන්නෙ රන්දොඹෙ
මහාචෙතිය විජ්ජාලයෙ පධානාචරියධුරන්ධරෙන පණ්ඩිතෙන
වලගෙදර සොමාලොකත්ථෙරපාදෙන
සංසොධිතා ච භිසඞ්ඛතා.

මහාචෙතිය පරිවෙණමජ්ඣාවසතා
අමරපුරගණපාමොක්ඛාචරිය ධම්මකිත්තිස්සිරි
තොටගමුවේ පඤ්ඤාමොලි තිස්සාභිධානෙන
අමරපුරනිකායෙ මහානායකත්ථෙරපාදෙන
පටිග්ගහිතා.

මුද්‍රණය:
එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රින්ටර්ස්
නො. 49, ජයන්තවීරසේකර මාවත, කොළඹ. 10.

බු.ව 2557
ක්‍රි.ව 2013

ToC

PUBLISHERS NOTE

The late Mr. SIMON ALEXANDER HEWAVITARANE, who in his life time had begun to publish the TRIPITAKA, left a bequest for its completion after his death. He died suddenly on 17th January 1913 and in accordance with his wishes his Trustees had published the Commentaries on the Text in 49 volumes. After seventy years these books are no longer readily available.

His widow Mrs. SOMAWATI HEWAVITARANE who passed away on 10th January 1982 at the age of 94, had prior to her death, created the SOMAWATI HEWAVITARANE TRUST to carry on the good work started by her late husband and bequeathed her entire estate to this Trust.

We the Trustees of the Somawati Hewavitarane Trust, having seen the need to re-print the Commentaries, have undertaken this task to help both the student and teacher of the Dhamma and in the hope that this act of ours will help to preserve the Noble Teachings of the Blessed One for the benefit of the future generations and thereby prolong the life of the Buddha Sasana by many more thousands of years.

May the fruits of this meritorious act help the late Simon Alexander Hewavitarane and Somawati Hewavitarane Maha Upasikawa in Sansara and towards their final attainment of Nibbana.

Noel Wijenaike
Parinda Ranasinghe
Shakila Wijewardane

14 September 2013.

Somawathie Hewavitarane Trust,
130,
Rev. Hikkaduwe Sri Sumangala Nahime Mawatha,
Colombo 10,
Sri Lanka.,
Tel: 011 2 695012
E-mail: somawatitrust@sltnet.lk
web: www.somawatitrust.com

ToC

PREFATORY NOTE.

With the publication of the second part of the Visuddhajanavilasini, commentary to Apadana, we have much pleasure in placing before the public, the 43rd. Volume of the Simon Hewavitarne Bequest Series.

The editing of this volume has been done by the Ven. Pandit Walagedara Somaloka Tissa Thero, Principal, Mahachetiya Pirivena, Randombe, Ambalangoda, to whom our sincere thanks are due; our sense of gratitude is indeed great for the fact that the learned editor has finished the work within a short space of time, amidst a course of busy life and at great personal inconvenience.

We have the pleasure to announce that the second part of the Papancasudani, commentary to the Majjhima Nikaya will be out during the course of this year.

W. D. Hewavitarne,
S. K. Moonesinghe.

Tripitaka Publication Office,
130, Maligakanda,
Colombo.
15th February $\frac{2484}{1941}$

THE LATE
MR. SIMON ALEXANDER HEWAVITARNE.

BORN 20TH MARCH, 1875. DIED 17TH JANUARY, 1913.

සෝමාවතී හේවාවිතාරණ මැතිනිය

ToC

THE LATE
VEN'BLE ANAGARIKA DHARMAPALA.
(SIRI DEVAMITTA DHAMMAPALA)
Director of Tripitaka Muddrana Sabha

BORN 17TH SEPTEMBER, 1864. DIED 29TH APRIL, 1933

PREFACE

විඥප්ති

විසුද්ධජනවිලාසිනී නාම

අපදානට්ඨකථා.

සුචිරසමුපචිතසකලකුසලබලසමුදිතාමිතපරමමහොදයලක්ඛණොපෙතස්ස සකලභුවනෙකතිලකස්ස සමුත්තිණ්ණසංසාරණ්ණවස්ස සුවිත්ථිණ්ණාමිතයසොපමසොභිතස්ස සිරිසත්ථසුගතතථාගතස්ස බුද්ධස්ස භගවතො පරියත්තිසාසනං තිබ්බානෙකරසං ධම්මවිනයවසා ද්විධා විභත්තං. තඤ්ච දීඝ- මජ්ඣිම- සංයුත්ත- අඞ්ගුත්තර- ඛුද්දකසඞ්ඛාතෙහි පඤ්චහි නිකායෙහි සඞ්ගහිතං වොහාරදෙසනාභූතං සුත්තන්තපිටකඤ්ච, ධම්මසඞ්ගණී-විභඞ්ග-යමක-පුග්ගලපඤ්ඤත්ති-ධාතුකථා-කථාවත්ථු-පට්ඨානසඞ්ඛාතෙහි සත්තහි පකරණෙහි සඞ්ගහිතං පරමත්ථදෙසනාභූතං අභිධම්මපිටකඤ්චාති සුත්තන්තා'භිධම්මවසා විභත්තම්පි තථාගතවචනං ධම්මොති ච, පාරාජික-පාචිත්තිය-චුල්ලවග්ග-මහාවග්ග-පරිවාරසඞ්ඛාතෙහි පඤ්චහි සඞ්ගහිතං ආණාදෙසනාභූතං තථාගතවචනං විනයොති ච, වොහාරං ගතං. සබ්බමෙපතං සත්තරසසු පොත්ථකෙසු සමප්පිතං මහාඛීණාසවෙහි විසුද්ධාසයෙහි පටිවිද්ධචතුසච්චධම්මෙහි අනුබුද්ධමහාකස්සපප්පමුඛෙහි මහාවසීහි.

තෙසු ඛුද්දකපාඨ- ධම්මපද- උදාන- ඉතිවුත්තක- සුත්තනිපාත- විමානවත්ථු- පෙතවත්ථු- ථෙරගාථා- ථෙරීගාථා- ජාතක-නිද්දෙස-පටිසම්භිදා-අපදාන-බුද්ධවංස-චරියාපිටකසඞ්ඛාතෙහි පඤ්චදසහි පකරණෙහි පතිමණ්ඩිතො'යං ඛුද්දකානං ධම්මක්ඛන්ධානං සමූහභූතො නිකායො- ඛුද්දකනිකායොති වොහරීයතෙ. තස්මා'යං අපදානපාළි ඛුද්දකනිකායන්තොගධා හොති. සා පනා'යං අපදානපාළි බුද්ධාපදාන- පච්චෙකබුද්ධාපදාන-ථෙරාපදාන-ථෙරීඅපදානවසෙන චතුබ්බිධා හොති. තථා'පි එකමෙවා'ත්‍ර නිද්දිට්ඨං, බුද්ධාපදානං මනොපණිධානමත්තප්පකාසකං. තඤ්ච ඛො නාඤ්ඤත්‍ර දිස්සතෙ. සුත්තනිපාතෙ ඛග්ගවිසාණසුත්තාගතානං උදානගාථානං නිදස්සනමෙත්ථ පච්චෙකබුද්ධාපදානමි'ති නිද්දිට්ඨං. ථෙරා'පදානෙසු'පි එකච්චානං ථෙරානං අපදානානි ද්වීසු ඨානෙසු නිද්දිට්ඨානිපි හොන්ති. ථෙරීඅපදානෙ'පි සුමෙධාදීනං ථෙරීනං චත්තාළීසා'පදානානි නිදස්සිතානි. ථෙරගාථාපාළියඤ්චෙව අඤ්ඤෙසුපි පකරණෙසු දිස්සමානෙහි චරිතෙහි විසදිසානි අපදානානි චාත්‍ර දිස්සන්තෙව. ඉති එවමාදීහි කාරණෙහි අයං අපදානපාළි නෙව තථාගතවචනන්ති දීඝභාණකාචරියෙහි නිද්දිට්ඨවචනං සාරතො පච්චෙතබ්බන්ති මඤ්ඤාම.

පරමවිසුද්ධජ්ඣාසයා සුවිසුද්ධචරිතොපසොභිතා අනුබුද්ධබුද්ධඝොසත්ථෙරාදයො සසමයසමයන්තරපාරඞ්ගතා ධම්මවිනයවිසාරදා තංතඞ්කාලිකමහාථෙරවරා තස්ස පරියත්තිසාසනභූතස්ස සබ්බස්සෙව බුද්ධවචනස්ස අත්ථපරිදීපනවසා සාතිසයප්පයොජනභූතානි අට්ඨකථා-ටීකා-අනුටීකා-සඞ්ගහප්පකරණාදීනි නිප්ඵාදයන්තා සාසනං චිරට්ඨිතිකමකංසු. ජොතයිංසු ච.

තෙසචායං අපදානට්ඨකථා විසුද්ධජනවිලාසිනීති පාකටා යෙන කෙනචි මරම්මදෙසවාසිනා භාසන්තරකුසලෙන විඤ්ඤුනා මහාථෙරවරෙන ඉතො ඡන්නං වස්සසතානමුපරි ජම්බුද්දොණිපුරාධිපස්ස සිරිලඞ්කෙසස්ස සාලිකාලසාහිච්චපණ්ඩිතපරක්කමබාහුමහාරඤ්ඤො රජ්ජොදයසමයෙ විරචිතාති අනුමාතුමොකාසො ඉමිස්සා ඔසානපාඨෙන විඤ්ඤායතෙ. තං තථෙවාති නිදස්සිතුං න කත්ථචි මයා යො කොචි සාධකො දිට්ඨපුබ්බො.

ඉමිස්සා අපදානට්ඨකථාය සංසොධනම්පන දිවඞ්ගතෙන විසුද්ධසද්ධාදිසගුණධනෙන පරමසොගතෙන තිපිටකමුද්දඞ්කණසභාය අජ්ඣක්ඛකධුරන්ධරෙන ආඞ්ගල වෙජ්ජාචරියෙන සි. ඒ. හේවා විතාරණ මහාසයෙන සමාරාධිතො පින්වත්තගාමෙ සද්ධම්මාකරපරිවෙණාධිස්සරො සිරිසුගතසාසනකවිධජවිනයාචරිය සිලානන්දාභිධානො නායකත්ථෙරපාදො ආදිතො පණ්ණරසඵලකානි සොධෙත්වා කිත්තිසෙසත්තමුපගතො අහොසි. තස්මිං දිවඞ්ගතෙ තෙනෙව වෙජ්ජාචරියෙන සමාරාධිතො ධම්මවිනයසද්දසත්ථවිසාරදො විජ්ජොදයමහාවිජ්ජාලයෙ උපප්පධානාචරියධුරන්ධරො පණ්ඩිත (වැලිවිටියේ) සොරතත්ථෙරපාදො තතොප්පභුති සොළසඵලකානි සොධෙත්වා සඤ්ඤපනාදීහි සමුපෙතං පඨමභාගං ඉතො දසසංවච්ඡරතො පුරෙ පාකටං කාරාපෙසි. තතොප්පභුති තස්සා දුතියභාගස්ස පාකටීකරණං නාහොසි. දොසාකිණ්ණායං අට්ඨකථා විසදිසපාඨෙහි විවිධදොසෙහි සමාකුලා චාසි. තමපි දුතියභාගස්ස පාකටීකරණෙ පමාදකාරණමිති සල්ලක්ඛීයතෙ.

අධුනා තස්ස තිපිටකමුද්දඞ්කණසභාය අජ්ඣක්ඛකධුරන්ධරෙන මුදුහදයෙන සදයෙන විඤ්ඤුනා සුද්ධාසයෙන විමලධම්ම හේවා විතාරණ මහාසයෙන දිවඞ්ගතස්ස සි. ඒ. හේවාවිතාරණ මහොදයස්ස අනුජාතපුත්තෙන සමාරාධිතො'හං ඉමිස්සා සංසොධනෙ ව්‍යාවටො. තදත්ථං පටිලද්ධානි චත්තාරි පටිපොත්ථකානි ච අපදාන-සුත්තනිපාත ථෙරගාථාදීනි ච සමොලොකයං විසමට්ඨානානි සමං කරොන්තො තෙහි තෙහි සංසන්දයන්තො මහතා පරිස්සමෙන ඉමං පටිසඞ්ඛරණමකාසිං. පටිලද්ධෙසු ච තෙසු පටිපොත්ථකෙසු ඌනාතිරිත්තතාදොසාදයො බහුසො දිස්සන්තෙව. තෙසෙවකස්මිං දිස්සමානා ගාථාදයො අඤ්ඤස්මිං න දිස්සන්තෙ. තථෙවඤ්ඤානි විසදිසට්ඨානානි. ව්‍යාකරණවිරුද්ධට්ඨානානි චාපි බහූනි දිස්සන්තෙ ඉමස්සාචරියස්ස අත්ථං සංවණ්ණෙතුං

සාරතලොපගතාපි අපදානපාළි අසුද්ධා විය ච, තෙනෙව සො අසුද්ධ පාඨානං අත්තනො මතියා අත්ථවණ්ණනමකාසී'තිච විඤ්ඤායතෙ. අලමතිපපඤ්චකථාය.

අපදානට්ඨකථාය ඉමිස්සා සංසොධනමපති විජ්ජොදය මහාවිජ්ජාලයෙ ආචරියධුරන්ධරෙ **පණ්ඩිත** (**පලන්නොරුවෙ**) **විමලධම්ම ථෙරපාදා** තත්ථ තත්ථොපදෙසදානාදීහි කතූපකාරො වාසි. තථෙව මහාකං ආචරියුත්තමො වාදීභසීහො පරමත්ථධම්මවිසාරදො විනයාචරියො මහාචෙතියපරිවෙණජ්ඣක්ඛකධුරන්ධරෙ පණ්ඩිතවංසාවතංසො **අමරපුරගණපාමොක්ඛාචරිය ධම්මකිත්තිසිරී**ති සඞ්ඝදත්තිය නාමවා (**කොටගමුවෙ**) **පඤ්ඤාමොලිතිස්සාභිධානො** අමරපුර නිකායෙ මහානායකථෙරපාදො අච්චන්තගාරවාදරෙන ඉමං පටිග්ගහෙසි. තථෙව මහාකං ධම්මනෙත්තවාසිනා විනීතෙන (**බ්‍රාහ්මණවත්තෙ**) **පණ්ඩිත ධම්මකිත්තිතිස්සෙන** භික්ඛුනා සොධනීයඵලකසොධන අනුක්කමණිකාසම්පාදනාදීහි විහිතොපකාරෙනපි මම පරිස්සමලාඝවාය අහොසි.

තිපිටකමුද්දණායතනාලයෙ කිච්චාධිකාරී **ජී. වික්කමරතන මහාසයප්පමුඛා** කම්මකාරාපි පාසංසියා අහෙසුං. ඉති ඉමිස්සා සංසොධනෙ සාහය්‍යමුපගතෙ සාදරමනුස්සරාමි ථුතිපුරස්සරෙ කතඤ්ඤුතාය. දිවඞ්ගතා **සසිමත් හේවාවිතාරණ, සී. ඒ. හේවාවිතාරණ මහාසයප්පමුඛා** සබ්බෙ සාධවො ඉදම්පි පුඤ්ඤං අනුමොදිය නිබ්බානං සන්තිසුඛමධිගතා සුඛිතා හොන්තු.

— සිවං —

බුද්ධං සුබුද්ධසකලත්ථපදං විසුද්ධ
ධම්මං පසත්ථමමලං ච නිරඞ්ගණග්ඝං
සඞ්ඝං පණම්ම සිරසා පරිසොධිතා 'යං
දෙසොත්‍ර වෙ භවති සාධු ඛමන්තු සන්තා.

ඉත්ථං නිවෙදයති

(රත්දෙඹෙ) මහාචෙතියවිජ්ජාලයෙ පධානාචරියො
(**වලගෙදර**) **සොමාලොකතිස්සථෙරො.**

සිරිසනසොගතෙ සාගරනාගණ්ණවනෙත්තසම්මිතෙ
කත්තිකපුණ්ණමියන්ති.

සූචිපත්තං.

CONTENTS.

පිටඃඛකා

පිටඃඛකා.

THE PALI ALPHABET

IN SINHALESE CHARACTERS.

VOWELS.

අa ආá ඉi ඊī උu ඌū එé ඔó

CONSONANTS.

කka	ඛkha	ගga	ඝgha	ඞṅa
චca	ඡcha	ජja	ඣjha	ඤña
ටṭa	ඨṭha	ඩḍa	ඪḍha	ණṇa
තta	ථtha	දda	ධdha	නna
පpa	ඵpha	බba	භbha	මma

යya රra ලla වva සsa හha ළḷa අංaṃ

ක ka	කා ká	කි ki	කී kī	කු ku	කූ kū	කෙ ké	කො kó
ඛ kha	ඛා khá	ඛි khi	ඛී khī	ඛු khu	ඛූ khū	ඛෙ khé	ඛො khó
ග ga	=	=	=	=	=	=	=

කක kka	ඤඤ ñña	ත්ව tva, ත්‍ර tra	ම්ඵ mpha
කඛ kkha	ඤ්හ ñha	ද්ද dda	ම්බ, ඹ mba
ක්‍ය kya	ඤ්ච, ච ñca	ද්ධ, ඬ ddha	ම්භ mbha
ක්‍රි kri	ඡ, ඤ්ඡ ñcha	ද්‍ර dra	ම්ම mmra
ක්ව kva	ජ, ඤ්ජ ñja	ව, ද්ව dva	ම්හ mha
ඛ්‍ය khya	ඤ්ඣ ñjha	ධ්ව dhva	ය්‍ය, ය්‍ය yya
ඛ්ව khva	ට්ට ṭṭa	න්ත nta	ය්හ yha
ග්ග gga	ට්ඨ, ඨ ṭṭha	න්ථ ntha	ල්ල lla
ග්ඝ ggha	ඩ්ඩ ḍḍa	න්ද nda	ල්‍ය lya
ග්‍ර gra, ඞ්ක ṅka	ඩ්ඪ ḍḍha	න්ධ ndha	ල්හ lha
ඞ්ඛ ṅkha	ණ්ණ ṇṇa	න්න nna, න්හ nha	ව්හ wha
ඞ්ග ṅga	ණ්ට ṇṭa	ප්ප ppa	ස්ස ssa
ඞ්ඝ ṅgha	ණ්ඨ ṇṭha	ප්ඵ ppha	ස්ම sma
ච්ච cca	ණ්ඩ, ඬ ṇḍa	බ්බ bba	ස්ව swa
ච්ඡ ccha	ණ්හ ṇha	බ්භ bbha	හ්ම hma
ජ්ජ jja	ත්ත tta	බ්‍ර bra	හ්ව hva
ජ්ඣ jjha	ත්ථ ttha	ම්ප mpa	ළ්හ ḷha

ා á ි i ී ī ු u ූ ū ෙ é ො ó

විසුද්ධජන විලාසිනී

නාම

අපදානට්ඨකථා.

දුතියො භාගො.

නමො තස්ස භගවතො අරහතො
සම්මා සම්බුද්ධස්ස.

3. 8.

පදුමුත්තරසම්බුද්ධ න්ති ආදිකා ආයස්මතො අඤ්ඤා කොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරස්ස අපදානං. අයං කිර පුරිම බුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතී නගරෙ මහාසාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං අත්තනො සාසනෙ පඨමං පටිවිද්ධධම්මානං රත්තඤ්ඤූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙන්තො සතසහස්ස භික්ඛු පරිවාරස්ස භගවතො සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා පණිධානං අකාසි. සත්ථා පිස්ස අනන්තරායං දිස්වා භාවිනීසම්පත්තිං පකාසෙසි. සො යාවජීවං පුඤ්ඤානි කරොන්තො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ චෙතියෙ පතිට්ඨාපියමානෙ අන්තො චෙතියෙ රතනඝරං කාරාපෙසි. චෙතියං පරිවාරෙත්වා සහස්සරතනග්ඝිකානි ච කාරෙසි. සො එවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ මහාකාලො නාම කුටුම්බිකො හුත්වා අට්ඨ කරීසමත්තෙ ඛෙත්තෙ සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ගහිත සාලිතණ්ඩුලෙහි අසම්භින්නඛීරපායාසං සම්පාදෙත්වා තත්ථ මධු සප්පි සක්ඛරා දයො පක්ඛිපිත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස අදාසි. සාලිගබ්භං ඵාලෙත්වා ගහිත ගහිතට්ඨානං පුන පූරිතං. පුථුකකාලෙ පුථුකග්ගං නාම අදාසි. ලායනෙ ලායනග්ගං වෙණිකරණෙ වෙණග්ගං කලාපාදි කරණකාලෙ කලාපග්ගං ඛලග්ගං භණ්ඩග්ගං මිනනග්ගං කොට්ඨග්ග න්ති එවං එකස්සෙස නවවාරෙ අග්ගං දානං අදාසි. තං පන සස්සං අතිරෙකතරං සම්පන්නං අහොසි. එවං යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතර මෙව කපිලවත්ථුනගරස්ස අවිදූරෙ දොණවත්ථු නාමකෙ බ්‍රාහ්මණ

ගාමෙ බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස කොණ්ඩඤ්ඤොති ගොත්තතො ආගතං නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා ලක්ඛණමන්තෙසු ච පාරං අගමාසි. සො පනම්හාකං බොධිසත්තො තුසිතපුරතො චවිත්වා කපිලවත්ථුපුරෙ සුද්ධොදනමහාරාජස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තො. තස්ස නාමගහණදිවසෙ අට්ඨුත්තරසතෙසු බ්‍රාහ්මණෙසු උපනීතෙසු යෙ අට්ඨ බ්‍රාහ්මණා ලක්ඛණපරිග්ගහණත්ථං මහාතලං උපනීතා. තෙසු නවකො හුත්වා මහාපුරිසස්ස ලක්ඛණනිප්ඵත්තිං දිස්වා එකංසෙන අයං බුද්ධො භවිස්සතීති නිට්ඨං ගන්ත්වා මහාසත්තස්ස අභිනික්ඛමනං උදික්ඛන්තො විචරති. බොධිසත්තොපි ඛො මහතා පරිවාරෙන වඩ්ඪමානො අනුක්කමෙන වුද්ධිප්පත්තො ඤාණපරිපාකං ගන්ත්වා එකූනතිංසතිමෙ වස්සෙ මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමන්තො අනොමා නදීතීරෙ පබ්බජිත්වා අනුක්කමෙන උරුවෙලං ගන්ත්වා පධානං පදහි. තදා කොණ්ඩඤ්ඤමාණවො මහාසත්තස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා ලක්ඛණපරිග්ගාහකබ්‍රාහ්මණානං පුත්තෙහි වප්පමාණවාදීහි සද්ධිං අත්තපඤ්චමො පබ්බජිත්වා අනුක්කමෙන බොධිසත්තස්ස සන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා ඡබ්බස්සානි තං උපට්ඨහන්තො තස්ස ඔළාරිකාහාරපරිභොගෙන නිබ්බින්නො අපක්කමිත්වා ඉසිපතනං අගමාසි. අථ ඛො බොධිසත්තො ඔළාරිකාහාරපරිභොගෙන ලද්ධකායබලො විසාඛපුණ්ණමායං බොධිරුක්ඛමූලෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො තිණ්ණං මාරානං මත්ථකං මද්දිත්වා අභිසම්බුද්ධො හුත්වා, සත්ත සත්තාහං බොධිමණ්ඩෙයෙව වීතිනාමෙත්වා, පඤ්චවග්ගියානං ඤාණපරිපාකං ඤත්වා ආසාළ්හිපුණ්ණමායං ඉසිපතනං ගන්ත්වා, තෙසං ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තං කථෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ කොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරො අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොටීහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි.

අථ පඤ්චමියං පක්ඛස්ස අනත්තලක්ඛණසුත්තන්තදෙසනාය අරහත්තං සච්ඡාකාසි. එවං සො අරහත්තං පත්වා කිං කම්මං කත්වා අහං ලොකුත්තරසුඛං අධිගතොම්හීති උපධාරෙන්තො අත්තනො පුබ්බකම්මං පච්චක්ඛතො ඤත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං උදානවසෙන දස්සෙන්තො "පදුමුත්තරසම්බුද්ධ"න්ති ආදිමාහ. තස්ස අත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොයෙව. **ලොකජෙට්ඨං විනායක**න්ති සකලස්ස සත්තලොකස්ස ජෙට්ඨං පධානන්ති අත්ථො. විසෙසෙන වෙනෙය්‍යසත්තෙ සංසාරසාගරස්ස පරතීරං අමතමහානිබ්බානං නෙති සංපාපෙතීති=විනායකො, තං විනායකං. **බුද්ධභූමිඅනුප්පත්ත**න්ති බුද්ධස්ස භූමි පතිට්ඨානට්ඨානන්ති=බුද්ධභූමි, සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං, තං අනුප්පත්තො පටිවිද්ධොති බුද්ධභූමිඅනුප්පත්තො, තං බුද්ධභූමිං අනුප්පත්තං සබ්බඤ්ඤුතප්පත්තං බුද්ධභූතන්ති අත්ථො. **පඨමං අද්දසං අහ**න්ති පඨමං වෙසාඛපුණ්ණමිරත්තියං පච්චූසසමයෙ බුද්ධභූතං පදුමුත්තරසම්බුද්ධං අහං අද්දක්ඛින්ති අත්ථො. **යාවතා බොධියා මූලෙ**ති යත්තකා බොධිරුක්ඛසමීපෙ යක්ඛා සමාගතා රාසිභූතා. **සම්බුද්ධං**

බුද්ධභූතං තං බුද්ධං, **පඤ්ජලිකා** දසඞ්ගුලිසමොධානං අඤ්ජලිපුටං සිරසි ඨපෙත්වා වන්දන්ති නමස්සන්තීති සම්බන්ධෝ. **සබ්බෙ දෙවා තුට්ඨමනා**ති බුද්ධභූතට්ඨානං ආගතා තත්ථ සබ්බෙ දෙවා තුට්ඨචිත්තා, අකාසෙ සඤ්චරන්තීති සම්බන්ධෝ. **අන්ධකාර තමො නුදෙ**ති අතිවිය අන්ධකාරං මොහං නුදෙ ඛෙපනො අයං බුද්ධෝ අනුප්පත්තොති අත්ථෝ. **තෙසං හාසපරෙතානන්**ති හාසෙහි පීති සොමනස්සෙහි සමන්නාගතානං තෙසං දෙවානං මහානාදෙ මහාඝොසො. **පවත්තථා**ති පවත්තති. සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ කිලෙසෙ සංකිලෙසෙ ධම්මෙ ඛාපයිස්සාමාති සම්බන්ධෝ. **දෙවානං ගිරමඤ්ඤාය වාචා සගිං**ති වචනෙන සහ උදීරිතං දෙවානං සද්දං ඤත්වා. **හට්ඨො හට්ඨෙන චිත්තෙන** සොමනස්සසහගතෙන චිත්තෙන. **ආදි භික්ඛං** පඨමං ආහාරං, බුද්ධභූතස්ස අහං අදාසින්ති සම්බන්ධෝ. **සත්තාහං අභිනික්ඛම්මා**ති මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා සත්තාහං පධානං කත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපදට්ඨානං අරහත්තමග්ගඤාණසඞ්ඛාතං. **බොධි අජ්ඣගම**න්ති අධිගඤ්ඡිං අහන්ති අත්ථෝ. **ඉදං මෙ පඨමං භත්ත**න්ති ඉදං භත්තං සරීරයාපනං. **බ්‍රහ්මචාරිස්ස**, උත්තමචාරිස්ස, මෙ මය්හං, ඉමිනා දෙවපුත්තෙන පඨමං දින්නං අහොසීති අත්ථෝ. **තුසිතා හි ඉධා ගන්ත්වා**ති තුසිතභවනතො ඉමං මනුස්සලොකං ආගන්ත්වා. යො දෙවපුත්තො. **මෙ** මම. **භික්ඛං උපානයි** අදාසි. තං දෙවපුත්තං. **කිත්තයිස්සාමි** කථෙස්සාමි පාකටං කරිස්සාමි. **භාසතො** භාසන්තස්ස මම වචනං සුණාථාති සම්බන්ධෝ. ඉතොපරං අනුත්තානපදමෙව වණ්ණයිස්සාමාති දසෙසති.

අගාරාති අත්තනො උප්පන්නබ්‍රාහ්මණගෙහතො නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා ඡ සංවච්ඡරානි දුක්කරකිරියං කරොන්තෙන බොධිසත්තෙන සහ වසිස්සතීති සම්බන්ධෝ. **තතො සත්තමකෙ වස්සෙ**ති තතො පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය සත්තමෙ සංවච්ඡරෙ. **බුද්ධෝ සච්චං කථෙස්සතී**ති ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං කත්වා සත්තම සංවච්ඡරෙ බුද්ධෝ හුත්වා බාරාණසියං ඉසිපතනෙ මිගදායෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනසුත්තන්තදෙසනාය දුක්ඛ සමුදය නිරොධ මග්ග සච්චසඞ්ඛාතං චතුසච්චං කථෙස්සතීති අත්ථෝ. **කොණ්ඩඤ්ඤො නාම නාමෙනා**ති නාමෙන ගොත්තනාමවසෙන කොණ්ඩඤ්ඤො නාම. **පඨමං සච්ඡිකාහිතී**ති පංචවග්ගියාන මන්තරෙ පඨමං ආදිතො එව සොතාපත්තිමග්ගඤාණං. සච්ඡිකාහිති පච්චක්ඛං කරිස්සතීති අත්ථෝ. **නික්ඛමන්තානුපබ්බජී**න්ති නික්ඛමන්තෙන බොධිසත්තෙන සහ නික්ඛමිත්වා අනුපබ්බජින්ති අත්ථෝ. තථා අනුපබ්බජිත්වා මයා **පධානං** විරියං, **සුකතං** සුට්ඨුකතං දළ්හං කත්වා කතන්ති අත්ථෝ. **කිලෙසෙ ඣාපනත්ථායා**ති කිලෙසෙ සොසනත්ථාය විද්ධංසනත්ථාය. **අනගාරියං** අගාරස්ස හිතං කසිවණිජ්ජාදි කම්මවිරහිතං සාසනං. **පබ්බජිං** පටිපජ්ජින්ති අත්ථෝ. **අභිගන්ත්වාන සබ්බඤ්ඤූ**ති සබ්බං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං වා සඞ්ඛාරවිකාර ලක්ඛණ නිබ්බාන පඤ්ඤත්ති සඞ්ඛාතං ඤෙය්‍යං වා ජානන්තො දෙවෙහි සහ වත්තමානෙ සත්තලොකෙ බුද්ධෝ මිගාරඤ්ඤං මිගදාය

විහාරං. **අභිගන්ත්වා** උපසඞ්කමිත්වා මයා මෙ සච්ජිකතෙන ඉමිනා සොතාපත්තිමග්ගක්ඛණෙන. **අමතභෙරිං** අමතමහානිබ්බානභෙරිං, **ආහනිං** පහරිං දසෙසතීති අත්ථො. **සො දානී**ති සො අහං පඨමං සොතාපන්නො ඉදානි අරහත්තමග්ගක්ඛණෙන **අමතං සන්තං** වූපසන්තසභාවං, පටිපජ්ජිතබ්බං පාපුණිතබ්බං **අනුත්තරං** උත්තරවිරහිතං නිබ්බානං පත්තො අධිගතො ති අත්ථො. **සබ්බාසවෙ පරිඤ්ඤාය** ති කාමාසවාදයො සබ්බෙ ආසවෙ **පරිඤ්ඤාය** පහානපරිඤ්ඤාය පජහිත්වා **අනාසවො** නික්කිලෙසො, **විහරාමි** ඉරියාපථවිහාරෙන වාසං කප්පෙමි. පටිසම්භිදා චතස්සො ත්‍යාදයො ගාථායො වුත්තත්ථායෙව. අථ නං සත්ථා අපරභාගෙ ජෙතවනමහාවිහාරෙ භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො පඨමං පටිවිද්ධධම්මභාවං දීපෙන්තො "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං රත්තඤ්ඤූනං යදිදං කොණ්ඩඤ්ඤො"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. සො වීථි අග්ගසාවකෙහි අත්තානි කරියමානං පරමනිපච්චකාරං ගාමන්තසෙනාසනෙ ආකිණ්ණවිහාරඤ්ච පරිහරිතුකාමො විවෙකාභිරතියා විහරිතුකාමො ච අත්තනො සන්තිකං උපගතානං ගහට්ඨපබ්බජිතානං පටිසන්ථාරකරණම්පි පපඤ්චං මඤ්ඤමානො සත්ථාරං ආපුච්ඡිත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා ඡද්දන්තෙහි නාගෙහි උපට්ඨියමානො ඡද්දන්තදහතීරෙ ද්වාදස වස්සානි වසි. එවං තත්ථ වසන්තං ථෙරං එකදිවසං සක්කො දෙවරාජා උපසඞ්කමිත්වා ඨිතො එවමාහ. සාධු මෙ භන්තෙ අය්‍යො ධම්මං දෙසෙතූ ති. ථෙරො චතුසච්චගබ්භං තිලක්ඛණාහතං සුඤ්ඤතාපටිසංයුත්තං නානානයවිචිත්තං අමතොගධං බුද්ධලීලාය ධම්මං දෙසෙසි. තං සුත්වා සක්කො පසාදං පවෙදෙන්තො.

එස භීයො පසීදාමි–සුත්වා ධම්මං මහාරසං,
විරාගො දෙසිතො ධම්මො–අනුපාදාය සබ්බසො,ති

ථෙරො ඡද්දන්තදහතීරෙ ද්වාදසසංවච්ඡරානි වසිත්වා උපකට්ඨෙ පරිනිබ්බානෙ සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා පරිනිබ්බානං අනුජානාපෙත්වා තත්ථ ච ගන්ත්වා පරිනිබ්බායී ති.

අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤ ථෙරස්ස අපදාන වණ්ණනා.

---

3. 9.

පදුමුත්තරො නාම ජිනො ත්‍යාදිකා ආයස්මතො පිණ්ඩොලභාරද්වාජස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ සීහයොනියං නිබ්බත්තිත්වා පබ්බතපාදෙ ගුහායං විහාසි. භගවා තස්ස අනුග්ගහං කාතුං ගොචරාය පක්කන්තකාලෙ තස්ස සයනගුහං පවිසිත්වා නිරොධං සමාපජ්ජිත්වා නිසීදි. සීහො ගොචරං ගහෙත්වා නිවත්තො ගුහාද්වාරෙ ඨත්වා භගවන්තං දිස්වා

ToC

හට්ඨතුට්ඨො ජලජථලජ පුප්ඵෙහි පූජං කත්වා චිත්තං පසාදෙන්තො භගවතො ආරක්ඛනත්ථාය අඤ්ඤෙ වාළමිගෙ අපනෙතුං තීසු වෙලාසු සීහනාදං නදන්තො බුද්ධගතාය සතියා අට්ඨාසි. යථා පඨමදිවසෙ එවං සත්තාහං පූජෙසි. භගවා සත්තාහච්චයෙන නිරොධා වුට්ඨහිත්වා වට්ටිස්සති ඉමස්ස එත්තකො උපනිස්සයො ති තස්ස පස්සන්තස්සෙව ආකාසං පක්ඛන්දිත්වා විහාරමෙව ගතො. සීහො බුද්ධවියොග දුක්ඛං අධිවාසෙතුං අසක්කොන්තො කාලං කත්වා හංසවතී නගරෙ මහා භොගකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො නගරවාසීහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නො සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං පවත්තෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා අපරාපරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො කාලෙ කොසම්බියං රඤ්ඤො උදෙනස්ස පුරොහිතස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. භාරවාජො ති'ස්ස නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා පඤ්චමාණවකසතානි මන්තෙ වාචෙන්තො මහග්ඝසභාවෙන ගරුප්පත්තො තෙහි පරිච්චත්තො රාජගහං ගන්ත්වා භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච ලාභසක්කාරං දිස්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා භොජනෙ අමත්තඤ්ඤු හුත්වා විහරති. සත්ථාරා උපායෙන මත්තඤ්ඤුතාය පතිට්ඨාපිතො විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා න චිරස්සෙව ඡළභිඤ්ඤො අහොසි. ඡළභිඤ්ඤො පන හුත්වා භගවතො සම්මුඛා යං සාවකෙහි "පත්තබ්බං තං මයා අනුප්පත්තන්ති භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මග්ගෙ වා ඵලෙ වා කඞ්ඛා අත්ථි සො මං පුච්ඡතූ ති" සීහනාදං නදි. තෙන නං භගවා "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං සීහනාදිකානං යදිදං පිණ්ඩොලභාරවාජො"ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. එවං එතදග්ගට්ඨානං පත්වා පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤසම්භාරං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන අත්තනො පුඤ්ඤකම්මං පදානං විභාවෙන්තො **පදුමුත්තරො** ති ආදි මාහ. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොව. **පුරතො හිමවන්තස්සා** ති හිමාලයපබ්බතතො පුබ්බදිසාභාගෙ ති අත්ථො. **චිත්තකූටෙ වසී තදා** ති යදා අහං සීහො මිගරාජා හුත්වා හිමවන්තපබ්බතසමීපෙ වසාමි. තදා පදුමුත්තරො නාම සත්ථා අනෙකෙහි ඔසධෙහි ච අනෙකෙහි ච රතනෙහි චිත්තවිචිත්තතාය චිත්තකූටෙ චිත්තපබ්බතසිඛරෙ වසී ති සම්බන්ධො. **අභිරූපො තත්ථා සි** න්ති අභීතසභාවො නිබ්භයසභාවො මිගරාජා තත්ථ ආසි අහොසී ති අත්ථො. **චතුක්කමො** ති චතූහි දිසාහි කමො ගන්තුං සමත්ථො. **යස්ස සද්දං සුණිත්වානා** ති යස්ස මිගරඤ්ඤො සීහනාදං සුත්වා. **බහුජනා** බහුසත්තා, **වික්ඛම්භන්ති** විසෙසෙන බම්භන්ති හායන්ති. **සුඵුල්ලං පදුමං ගය්හා** ති භගවති පසාදෙන සුපුප්ඵිතං පදුමපුප්ඵං ඩංසිත්වා. **නරාසභං** නරානං ආසභං උත්තමං සෙට්ඨං සම්බුද්ධං. **උපගඤ්ඡිං** සමීපං අගමින්ති අත්ථො.

වුට්ඨිතස්ස සමාධිම්හා ති නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨිතස්ස බුද්ධස්ස තං පුප්ඵං **අභිරොපයිං** පූජෙසින්ති අත්ථො. **චතුද්දිසං නමස්සිත්වා** ති චතුද්දිසාසු නමස්සිත්වා **සකං චිත්තං පසාදෙත්වා**

ආදරෙන පතිට්ඨපෙත්වා. **සීහනාදං** අභීතනාදං **ඝොසෙසීති** අත්ථො. තතො බුද්ධෙන දින්නබ්‍යාකරණං පකාසෙන්තො පදුමුත්තරො ති ආදිමාහ. තං උත්තානත්ථමෙව, **වදතං සෙට්ඨො** ති මයං බුද්ධා මයං බුද්ධා ති වදන්තානං අඤ්ඤතිත්ථියානං සෙට්ඨො උත්තමො බුද්ධො ආගතොති සම්බන්ධො. තස්ස ආගතස්ස භගවතො තං ධම්මං සොස්සාම සුණිස්සාමාති අත්ථො. **තෙසං හාසපරෙතානන්ති** හාසෙහි සොමනස්සෙහි පරෙතානං අභිභූතානං සමන්නාගතානං තෙසං දෙවමනුස්සානං, **ලොකනායකොති** ලොකස්ස නායකො සග්ගමොක්ඛසම්පාපකො, **මම සද්දං** මය්හං සීහනාදං, **පකිත්තෙසි** පකාසෙසි කථෙසි. **දීඝදස්සී** අනාගතකාලදස්සී. මුනීනමන්තරෙ මහන්තො මුනි, සෙසගාථා සුවිඤ්ඤෙය්‍යා යෙව නාමෙන පදුමො නාම චක්කවත්ති හුත්වා චතුසට්ඨියා **ජාතියා** ඉස්සරියං ඉස්සරභාවං රජ්ජං කාරයිස්සතීති අත්ථො. **කප්පසතසහස්සම්හි** සාමිඅත්ථෙ භුම්මවචනං කප්පසතසහස්සානං පරියොසානෙති අත්ථො. **පකාසිතෙ පාවචනෙ** ති තෙන ගොතමෙන භගවතා පිටකත්තයෙ පකාසිතෙ දෙසිතෙති අත්ථො. **බ්‍රහ්මබන්ධු භවිස්සතීති** තදා ගොතමස්ස භගවතො කාලෙ අයං සීහො මිගරාජා බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිස්සතී ති අත්ථො. **බ්‍රහ්මඤ්ඤා අභිනික්ඛම්මාති** බ්‍රහ්මකුලතො නික්ඛමිත්වා තස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිස්සතී ති සම්බන්ධො. **පධාන පහිතත්තො** ති විරියකරණත්ථං පෙසිතචිත්තො. උපධිසඞ්ඛාතානං කිලෙසානං අභාවෙන **නිරූපධි**. කිලෙසදරථානං අභාවෙන **උපසන්තො**. **සබ්බාසවෙ**. සකලාසවෙ. **පරිඤ්ඤාය** පහාය. **අනාසවො** නික්කිලෙසො. **නිබ්බායිස්සති** ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන නිබ්බුතො භවිස්සතී ති අත්ථො. විවනෙ **පන්තසෙය්‍යම්හි** ති ජනසම්බාධරහිතෙ දූරාරඤ්ඤෙ සෙනාසනෙ ති අත්ථො. **වාළමිගසමාකුලෙ** ති කාළසීහාදීහි චණ්ඩමිගසඞ්ඝෙහි ආකුලෙ සඞ්කිණ්ණෙති අත්ථො. සෙසං වුත්තත්ථමෙවා ති.

පිණ්ඩොලභාරද්වාජත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 10.

ගඞ්ගා භාගීරසී නාමා ති ආදිකං ආයස්මතො ඛදිරවනියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිම බුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතී නගරෙ තිත්ථනාවිකකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මහාගඞ්ගාය පයාගතිත්ථෙ තිත්ථනාවාය කම්මං කරොන්තො එකදිවසං සසාවකසඞ්ඝං භගවන්තං ගඞ්ගාතීරංඋපගතං දිස්වා පසන්නමානසො නාවාසඞ්ඝාටං යොජෙත්වා මහන්තෙන පූජාසක්කාරෙන පරතීරං පාපෙත්වා අඤ්ඤතරං භික්ඛුං සත්ථාරා ආරඤ්ඤකානං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපියමානං දිස්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච මහාදානං පවත්තෙත්වා පණිධානං අකාසි. භගවා තස්ස පත්ථනාය අවඤ්ඣභාවං

බ්‍යාකාසි. සො තතො පට්ඨාය පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මගධරට්ඨෙ නාලගාමෙ රූපසාරියා නාම බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. තං වයප්පත්තං මාතාපිතරො ඝරබන්ධනෙන බන්ධිතුකාමා හුත්වා තස්ස ආරොචෙසුං. සො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා මය්හං ජෙට්ඨභාතා අය්‍යො උපතිස්සො ඉමං විභවං ඡඩ්ඩෙත්වා පබ්බජි. තෙන වන්තං ඛෙළපිණ්ඩං කථාහං අනුභවිස්සාමී ති ජාතසංවෙගො පාසං අනුපගච්ඡමාන මිගො විය ඤාතකෙ වඤ්චෙත්වා හෙතුසම්පත්තියා චොදියමානො භික්ඛූනං සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මසෙනාපතිනො කණිට්ඨභාවං නිවෙදෙත්වා අත්තනො පබ්බජ්ජාය ඡන්දං ආරොචෙසි. භික්ඛූ තං පබ්බාජෙත්වා පරිපුණ්ණ වීසතිවස්සං උපසම්පාදෙත්වා කම්මට්ඨානෙ නියොජෙසුං. සො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ඛදිරවනං පවිසිත්වා විස්සමන්තො ඝටෙන්තො වායමන්තො ඤාණස්ස පරිපාකගතත්තා න චිරස්සෙව ඡළභිඤ්ඤො අරහා අහොසි. සො අරහා හුත්වා සත්ථාරං ධම්මසෙනාපතිඤ්ච වන්දිතුං සෙනාසනං සංසාමෙත්වා පත්තචීවරමාදාය නික්ඛමිත්වා අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං පත්වා ජෙතවනං පවිසිත්වා සත්ථාරං ධම්මසෙනාපතිඤ්ච වන්දිත්වා කතිපාහං ජෙතවනෙ විහාසි. අථ නං සත්ථා අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ආරඤ්ඤකානං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ආරඤ්ඤකානං යදිදං රෙවතො"ති එවං එතදග්ගට්ඨානං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා පීතිසොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **ගඞ්ගා භාගිරසී** ති ආදිමාහ.

තත්ථ **ගඞ්ගා**ති ගායමානා ඝොසං කුරුමානා ගච්ඡතීති=ගඞ්ගා, අථවා ගො වුච්චති පථවී තස්මිං ගතා පවත්තාති=ගඞ්ගා, අනොතත්තදහං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං කත්වා ගතට්ඨානෙ ආවට්ටගඞ්ගාති ච තතො පබ්බතමත්ථකෙන ගතට්ඨානෙ පහටට්ඨානෙ බහලගඞ්ගාති ච තිරච්ඡානපබ්බතං විජ්ඣිත්වා ගතට්ඨානෙ උම්මග්ගගඞ්ගා ති ච තතො බහලපබ්බතං පහරිත්වා පඤ්චයොජනං ආකාසෙන ගතට්ඨානෙ ආකාසගඞ්ගා ති ච තස්සෙව පතිතට්ඨානං භින්දිත්වා ජාතං පඤ්චයොජනං පොක්ඛරණීකූලං භින්දිත්වා තත්ථ පන පඤ්චඞ්ගුලි විය පඤ්චධා හුත්වා ගඞ්ගා යමුනා සරභූ මහී අචිරවතී පඤ්චනාමා හුත්වා ජම්බුදීපං පඤ්චභාගං පඤ්චකොට්ඨාසං කත්වා පඤ්චභාගෙ පඤ්චකොට්ඨාසෙ ඉතො ගතා පවත්තාති=භාගිරසී, ගඞ්ගා ච සා භාගීරසී චෙ ති=ගඞ්ගාභාගීරසී, භාගිරසීගඞ්ගා ත් වත්තබ්බෙ ගාථා බන්ධසුඛත්ථං පුබ්බපරිචයවසෙන වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. **හිමවන්තා පභාවිතා**ති සත්තෙ හිං සති සීතෙන හනති මථෙති ආළොලෙතීති=හිමො, හිමො අස්ස අත්ථීති=හිමවා තතො හිමවන්තතො පට්ඨාය පභාවිතා පවත්තා සන්දමානා ති=හිමවන්ත පභාවිතා. **කුතිත්ථෙ නාවිකො ආසිනන්ති.** තස්සා ගඞ්ගාය චණ්ඩසොතසමාපන්නෙ විසමතිත්ථෙ කෙවට්ටකුලෙ උප්පන්නො නාවිකො ආසිං අහොසින්ති අත්ථො.

ඔරිමෙ ච තරිං අහන්ති සම්පත්ත සම්පත්ත මනුස්ස පාරිමතීර ඔරිමතීරං අහං තරිං තාරෙසින්ති අත්ථො. **පදුමුත්තර නායකො** ති විපදුතං උත්තමො සත්ත නිබ්බානං නායකො පාපනකො පදුමුත්තර බුද්ධො මම පුඤ්ඤසම්පත්තිං නිබ්බත්තෙන්තො. **වසී සතසහස්සෙහි** ඛීණාසව සතසහස්සෙහි ගඞ්ගාසොතං තරිතුං තත්ථ පත්තො ති සම්බන්ධො. **බහුනාවා සමානෙත්වා** ති සම්පත්තං තං සම්මා සම්බුද්ධං දිස්වා. **සුසඞ්ඛතං** වඩ්ඪකීහි සුට්ඨු සඞ්ඛතං කතං නිප්ඵාදිතං බහුනාවායො සමානෙත්වා ද්වෙ **ද්වෙ** නාවායො එකතො කත්වා **තස්සා** නාවාය උපරි මණ්ඩපඡදනං **කත්වා** නරාසභං පදුමුත්තරසම්බුද්ධං පටිමානිං පූජෙසින්ති අත්ථො. **ආගන්ත්වාන ච සම්බුද්ධො** ති එවං සඞ්ඛාපිතාය නාවාය තත්ථ ආගන්ත්වා. **තඤ්ච නාවකං** නාව මුත්තමං. **අභිරූහී** ති සම්බන්ධො. **වාරිමජ්ඣෙ ඨිතො සත්ථා**ති නාව මාරූළ්හො සත්ථා ගඞ්ගා ජලමජ්ඣෙ ඨිතො සමානො ඉමා **සොමනස්ස.** පටිසංයුත්තගාථා, **අභාසථ.** කථෙසීති සම්බන්ධො. **යො සො තාරෙසි සම්බුද්ධං** හියෙ‍්‍යා සො නාවිකො ගඞ්ගාසොතා සම්බුද්ධං **තාරෙසි** උත්තාරෙසි. **සඞ්ඝං චාපි අනාසව**න්ති න කෙවලමෙව සම්බුද්ධං තාරෙසි. අනාසවං නික්කිලෙසං සඞ්ඝං අපි තාරෙසී ති අත්ථො **තෙන චිත්තප්පසාදෙනා** ති තෙන නාවා පාජනකාලෙ උප්පන්නෙන සොම නස්සසහගත චිත්තප්පසාදෙන, **දෙවලොකෙ** ඡසු කාමසග්ගෙසු. **රමිස්සති** දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිස්සතීති අත්ථො. **නිබ්බත්තිස්සති තෙ ව්‍යම්හ**න්ති දෙවලොකෙ උප්පන්නස්ස **තෙ** තුය්හං. ව්‍යම්හං විමානං. **සුකත** සුට්ඨු නිබ්බත්තං. **නාවා සණ්ඨිතං** නාවාසණ්ඨානං **නිබ්බත්තිස්සති** පාතු භවිස්සතීති අත්ථො.

ආකාසෙ පුප්ඵඡදනන්ති නාව මුපරි මණ්ඩපං කතකම්මස්ස නිස්සන්දෙන සබ්බදා ගතගතට්ඨානෙ ආකාසෙ පුප්ඵඡදනං ධාරයිස්සතීති සම්බන්ධො. **අට්ඨපණ්ණාස කප්පම්හී** ති ඉතො පුඤ්ඤකරණකාලතො පට්ඨාය අට්ඨපණ්ණාසකප්පං අතික්කමිත්වා නාමෙන **තාරණො** නාම චක්කවත්ති **ඛත්තියො චාතුරන්තො** චතූසු දීපෙසු ඉස්සරො. **විජිතාවී** ජිතවන්තො භවිස්සතීති සම්බන්ධො. සෙස ගාථා උත්තානත්ථා ව. **රෙවතො නාම නාමෙනා** ති රෙවතී නක්ඛත්තෙන ජාතත්තා රෙවතො ති ලද්ධ නාමො. **බ්‍රහ්මබන්ධු** බ්‍රාහ්මණපුත්ත භූතො භවිස්සතීති බ්‍රාහ්මණකුලෙ උප්පජ්ජිස්සතී ති අත්ථො.

නිබ්බායිස්සති නාසවො ති නික්කිලෙසො ඛන්ධපරිනිබ්බාණෙන නිබ්බායිස්සති. **විරියං මෙ ධුරධොරය්හ**න්ති එවං පදුමුත්තරෙන භගවතා බ්‍යාකතො අහං කමෙන පාරමිතා කොටිං පත්වා මෙ මය්හං විරියං අසිථිලවිරියං ධුරධොරය්හං ධුරවාහං ධුරාධාරං **යොගක්ඛෙමස්ස** නිබ්භයස්ස නිබ්බාණස්ස අවිවාහ ආවහනං අහොසීති අත්ථො. **ධාරෙමි අන්තිමං දෙහ**න්ති ඉදානාහං සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ පරියොසානසරීරං ධාරෙමී ති සම්බන්ධො. සො අප්පහොගෙ අත්තනො ජාතගාමං ගන්ත්වා **චාලා උපචාලා සීසූපචාලා** ති තිස්සන්නං භගිනීනං පුත්තෙ චාල උපචාල සීසූපචාලෙ තයො භාගිනෙය්‍යෙ

ගහෙත්වා පබ්බාජෙත්වා කම්මට්ඨානෙ නියොජෙසි. තෙ කම්මට්ඨානං අනුයුත්තා විහරිංසු. තස්මිං ච සමයෙ ථෙරස්ස කොචිදෙව ආබාධො උප්පන්නො. තං සුත්වා සාරිපුත්තත්ථෙරො රෙවතස්ස ගිලානපුච්ඡනං අධිගමාපුච්ඡනඤ්ච කරිස්සාමීති උපගඤ්ඡි. රෙවතත්ථෙරො ධම්ම සෙනාපතිං දූරතොව ආගච්ඡන්තං දිස්වා තෙසං සාමණෙරානං සතුප්පාදවසෙන ඔවදියමානො **චාලෙති** ගාථං අභාසිත්ථ. තත්ථ **චාලෙ උපචාලෙ සීසූපචාලෙති** තෙසං ආලපනං. චාලා උපචාලා සීසූපචාලාති නිබ්බත්තිලිඞ්ගවසෙන ලද්ධනාමා තයො දාරකා පබ්බජිත්වාපි තථා වොහරීයන්ති. චාලි උපචාලි සීසූපචාලීති තෙසං නාමානීති ච වදන්ති යදත්ථං චාලෙති ආදිනා ආමන්තනං කතං, තං දස්සෙන්තො පතිස්සතිකා නු ඛො විහරථාති වත්වා තත්ථ කාරණං ආහ: ආගතො වො වාලං විය වෙධීති ආදි. **පතිස්සතිකාති** පතිස්සරකා. **ඛොති** අවධාරණෙ. **ආගතොති** ආගච්ඡි. **වොති** තුම්හාකං. **වාලං විය වෙධීති** වාලවෙධී විය. අයං හෙත්ථ සඞ්ඛෙපත්ථො. තික්ඛජවන නිබ්බෙධිකපඤ්ඤතාය වාලවෙධිරූපො සත්ථුකප්පො තුම්හාකං මාතුලත්ථෙරො ආගතො. තස්මා සමණසඤ්ඤං උපට්ඨපෙත්වා සතිසම්ප ජඤ්ඤයුත්තා එව හුත්වා විහරථ. යථාධිගතෙ විහාරෙ අප්පමත්තා භව ථාති. තං සුත්වා තෙ සාමණෙරා ධම්මසෙනාපතිස්ස පච්චුග්ගමනාදි වත්තං කත්වා උභින්නං මාතුලත්ථෙරානං පටිසන්ථාරවෙලාය නාතිදූරෙ සමාපජ්ජිත්වා නිසීදිංසු. ධම්මසෙනාපති රෙවතත්ථෙරෙන සද්ධිං පටි සන්ථාරං කත්වා උට්ඨායාසනා තෙ සාමණෙරෙ උපසංකමි. තෙ තථා කාලපරිච්ඡෙදස්ස කතත්තා ථෙරෙ උපසඞ්කමන්තෙ උට්ඨහිත්වා වන්දිත්වා අට්ඨංසු. ථෙරො කතරවිහාරෙන විහරථාති පුච්ඡිතා තෙහි ඉමාය ඉමායාති වුත්තෙ දාරකාපි එවන්ති චින්තෙන්තො මය්හං භාතිකො සච්චවාදී වත ධම්මස්ස අනුධම්මචාරීති ථෙරං පසංසන්තො පක්කාමි. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ඛදිරවනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 11

ආරාමද්වාරා නික්ඛම්මාති ආදිකං ආයස්මතො ආනන්දත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ සත්ථු වෙමාතිකභාතා හුත්වා නිබ්බත්ති. සුමනොතිස්ස නාමං අහොසි. පිතා පනස්ස නන්දරාජා නාම. සො අත්තනො පුත්තස්ස සුමනකුමාරස්ස වයප්පත්තස්ස හංසවතී නගරතො වීසතියොජනමත්තෙ ඨානෙ භොගනගරං අදාසි. සො කදාචි කදාචි ආගන්ත්වා සත්ථාරඤ්ච පිතරඤ්ච පස්සති. තදා රාජා සත්ථාරඤ්ච සතසහස්සපරිමාණං භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච සයමෙව සක්කච්චං උපට්ඨාති, අඤ්ඤෙසං උපට්ඨාතුං න දෙති. තෙන සමයෙන පච්චන්තො

කුපිතො අහොසි. කුමාරො තස්ස කුපිතභාවං රඤ්ඤො අනාරොචෙත්වා සයමෙව තං වූපසමෙසි. තං සුත්වා රාජා තුට්ඨමානසො වරං තෙ තාත දම්මි ගණ්හාහීති ආහ. කුමාරො සත්ථාරං භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච තෙමාසං උපට්ඨහන්තො ජීවිතං අවඤ්ඣං කාතුං ඉච්ඡාමීති ආහ. එතං න සක්කා අඤ්ඤං වදෙහීති. දෙව ඛත්තියානං ද්වෙ කථා නාම නත්ථි. එතං මෙ දෙහි, න මය්හං අඤ්ඤෙනත්ථොති. සචෙ සත්ථා අනුජානාති දින්නමෙවාති. සො සත්ථු චිත්තං ජානිස්සාමීති විහාරං ගතො. තෙන ච සමයෙන භගවා ගන්ධකුටිං පවිට්ඨො හොති. සො භික්ඛූ උපසඞ්කමිත්වා අහං භන්තෙ භගවන්තං දස්සනාය ආගතො. දස්සෙථ මන්ති භික්ඛූ සුමනො නාම ථෙරො සත්ථු උපට්ඨාකො. තස්ස සන්තිකං ගච්ඡාහීති ආහංසු. සො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා සත්ථාරං භන්තෙ දස්සෙථාති ආහ. අථ ථෙරො තස්ස පස්සන්තස්සෙව පථවියං නිමුජ්ජිත්වා භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා රාජපුත්තො භන්තෙ තුම්හාකං දස්සනාය ආගතොති ආහ. තෙනහි භික්ඛු ආසනං පඤ්ඤපෙහීති. ථෙරො පි බුද්ධාසනං ගහෙත්වා අන්තො ගන්ධකුටියං නිමුජ්ජිත්වා තස්ස පස්සන්තස්ස බහි පරිවෙණෙ පාතුභවිත්වා ගන්ධකුටි පරිවෙණෙ ආසනං පඤ්ඤපෙසි. කුමාරො තං දිස්වා මහන්තො වතායං භික්ඛූති චිත්තං උප්පාදෙසි. භගවාපි ගන්ධකුටිතො නික්ඛමිත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි. රාජපුත්තො සත්ථාරං වන්දිත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා අයං භන්තෙ ථෙරො තුම්හාකං සාසනෙ වල්ලභො මඤ්ඤෙති. ආම කුමාර වල්ලභොති.

කිං කත්වා භන්තෙ එස වල්ලභො හොති. දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වාති. අහම්පි අයං ථෙරො විය අනාගතෙ බුද්ධසාසනෙ හොතු කාමොති, සො බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස සත්තාහං ඛන්ධාවාරෙ භත්තං දත්වා සත්තමෙ දිවසෙ භන්තෙ මයා පිතු සන්තිකා තුම්හාකං තෙමාසං පටිජග්ගනවරො ලද්ධො. තෙමාසං මෙ වස්සාවාසං අධිවාසෙථාති වත්වා සත්ථු අධිවාසනං විදිත්වා සපරිවාරං භගවන්තං ගහෙත්වා යොජනෙ යොජනෙ සත්ථු භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච වසනානුච්ඡවිකෙ විහාරෙ කාරෙත්වා තත්ථ තත්ථ වසාපෙන්තො අත්තනො වසනට්ඨාන සමීපෙ සතසහස්සෙන කීතෙ සොභනනාමකෙ උය්‍යානෙ සත සහස්සෙන කාරිතං විහාරං පවෙසාපෙත්වා:

සතසහස්සෙන මෙ කීතං සතසහස්සෙන කාරිතං,
සොභනං නාම උය්‍යානං පටිගණ්හ මහාමුනීති.

වස්සූපනායිකදිවසෙ සත්ථු මහාදානං පවත්තෙත්වා ඉමිනා නීහාරෙන දානං දදෙය්‍යාථාති පුත්තදාරෙ අමච්චෙ දූතෙ ච කිච්ච කරණෙ ච නියොජෙත්වා සයං සුමනත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානසමීපෙ යෙව වසන්තො එවං අත්තනො වසනට්ඨානෙ සත්ථාරං තෙමාසං උපට්ඨහි. උපකට්ඨාය පන පවාරණාය ගාමං පවිසිත්වා සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා සත්තමෙ දිවසෙ සත්ථු භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච පාද

මූලෙ තිචීවරෙ ඨපෙත්වා වන්දිත්වා භන්තෙ යදෙතං මයා ඛන්ධාවාරතො පට්ඨාය පුඤ්ඤං කතං න තං සග්ගසම්පත්තිආදීනං අත්ථාය කතං. අථ ඛො අහං පි සුමනත්ථෙරො විය අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස උපට්ඨාකො භවෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි. සත්ථා තස්ස අනන්තරායතං දිස්වා බ්‍යාකරිත්වා පක්කාමි. සො තස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වස්සසතසහස්සං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො පරම්පි තත්ථ තත්ථ භවෙ උළාරානි පුඤ්ඤකම්මානි උපචිනිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා එකස්ස ථෙරස්ස පිණ්ඩාය චරතො පත්තග්ගහණත්ථං උත්තරසාටකං දත්වා පූජං අකාසි. පුන සග්ගෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො බාරාණසිරාජා හුත්වා අට්ඨපච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා තෙ භොජෙත්වා අත්තනො මඞ්ගලුය්‍යානෙ අට්ඨපණ්ණසාලායො කාරෙත්වා තෙසං නිසීදනත්ථාය අට්ඨ සබ්බරතනමයපීඨෙ චෙව මණිආධාරකෙ ච පටියාදෙත්වා දසවස්සසහස්සානි උපට්ඨානං අකාසි. එතානි පාකටානි. කප්පසතසහස්සං පන තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අම්හාකං බොධිසත්තෙන සද්ධිං තුසිතපුරෙ නිබ්බත්තිත්වා තතො චුතො අමිතොදනසක්කස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා සබ්බඤාතකෙ අභිනන්දිතෙ කරෙන්තො ජාතොති ආනන්දොත්වෙව නාමං ලභි. සො අනුක්කමෙන වයප්පත්තො කතාභිනික්ඛමණො සම්මාසම්බොධිං පත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කො පඨමං කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා තතො නික්ඛමන්තෙ භගවති තස්ස පරිවාරත්ථං පබ්බජිතුං නික්ඛමන්තෙහි භද්දියාදීහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ආයස්මතො පුණ්ණස්ස මන්තානිපුත්තස්ස සන්තිකෙ ධම්මකථං සුත්වා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි.

තෙන ච සමයෙන පඨමබොධියං වීසතිවස්සං අනිබද්ධා උපට්ඨාකා අහෙසුං. එකදා නාගසමාලො පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරති. එකදා නාගිතො, එකදා උපවාණො, එකදා සුනක්ඛත්තො, එකදා චුන්දො සමණුද්දෙසො, එකදා සාගතො, එකදා මෙඝියො. තෙ යෙභුය්‍යෙන සත්ථු චිත්තං න ආරාධයිංසු. අථෙකදිවසං භගවා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො නිසින්නො භික්ඛූ ආමන්තෙසි. අහං භික්ඛවෙ ඉදානි මහල්ලකො එකච්චෙ භික්ඛූ ඉමිනා මග්ගෙන ගච්ඡාමීති වුත්තෙ අඤ්ඤෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්ති. එකච්චෙ මය්හං පත්තචීවරං භූමියං නික්ඛිපන්ති. මය්හං නිබද්ධුපට්ඨාකං එකං භික්ඛුං විජානථාති. තං සුත්වා භික්ඛූනං ධම්මසංවෙගො උදපාදි. අථායස්මා සාරිපුත්තො උට්ඨාය භගවන්තං වන්දිත්වා අහං භන්තෙ තුම්හෙ උපට්ඨහිස්සාමීති ආහ. තං භගවා පටික්ඛිපි. එතෙනුපායෙන මහාමොග්ගල්ලානං ආදිං කත්වා සබ්බෙ මහාසාවකා අහං උපට්ඨහිස්සාමි අහං උපට්ඨහිස්සාමීති උට්ඨහිංසු ඨපෙත්වා ආයස්මන්තං ආනන්දං. තෙපි භගවා පටික්ඛිපි. ආනන්දො පන තුණ්හීයෙව නිසීදි. අථ තං භික්ඛූ ආහංසු. ආවුසො ත්වම්පි සත්ථු උපට්ඨා

කට්ඨානං යාචාහීති. යාචිත්වා ලද්ධුපට්ඨානං නාම කීදිසං හොති. සචෙ රුච්චති, සත්ථා සයමෙව වක්ඛතීති. අථ භගවා න භික්ඛවෙ ආනන්දො අඤ්ඤෙහි උස්සාහෙතබ්බො. සයමෙව ජානිත්වා, මං උපට්ඨහිස්සතීති ආහ. තතො භික්ඛූ උට්ඨෙහි ආවුසො ආනන්ද! සත්ථාරං උපට්ඨාකට්ඨානං යාචාහීති ආහංසු. ථෙරො උට්ඨහිත්වා සචෙ මෙ භන්තෙ භගවා අත්තනා ලද්ධං පණීතං චීවරං න දස්සති. පණීතං පිණ්ඩපාතං න දස්සති. එකගන්ධකුටියං වසිතුං න දස්සති, නිමන්තනං ගහෙත්වා න ගමිස්සති, එවාහං භගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමීති ආහ. එත්තකෙ ගුණෙ ලභන්තො සත්ථු උපට්ඨානං කො භාරොති උපවාදමොචනත්ථං ඉමෙ චත්තාරො පටික්ඛෙපා. සචෙ භන්තෙ භගවා මයා ගහිතං නිමන්තනං ගමිස්සති. සචාහං දෙසන්තරතො ආගතාගතෙ තව දස්සෙතුං ලභාමි යදා මෙ කඞ්ඛා උප්පජ්ජති තාවදෙව භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡිතුං ලභාමි. සචෙ භගවා පරම්මුඛා දෙසිතං ධම්මං පුන මය්හං බ්‍යාකරිස්සති එවාහං භගවන්තං උපට්ඨහිස්සාමි. එත්තකම්පි සත්ථු සන්තිකෙ අනුග්ගහං න ලභතීති උපවාදමොචනත්ථඤ්චෙව ධම්මභණ්ඩාගාරියභාවපරිපූරණත්ථඤ්ච ඉමා චතස්සො යාචනාති. ඉමෙ අට්ඨ වරෙ ගහෙත්වා නිබද්ධුපට්ඨාකො අහොසි. තස්සෙව ඨානන්තරස්ස අත්ථාය කප්පසතසහස්සං පූරිතානං පාරමීනං ඵලං පාපුණි. සො උපට්ඨාකට්ඨානං ලද්ධදිවසතො පට්ඨාය දසබලං දුවිධෙන උදකෙන තිවිධෙන දන්තකට්ඨෙන පාදපරිකම්මෙන පිට්ඨිපරිකම්මෙන ගන්ධකුටිපරිවෙණසම්මජ්ජනෙනාති එවමාදීහි කිච්චෙහි උපට්ඨහන්තො ඉමාය නාම වෙලාය සත්ථු ඉදං නාම ලද්ධුං වට්ටති, ඉදං නාම කාතුං වට්ටතීති දිවසභාගං සන්තිකාවචරො හුත්වා රත්තිභාගෙ මහන්තං දණ්ඩදීපිකං ගහෙත්වා ගන්ධකුටිපරිවෙණං නවවාරෙ අනුපරියායති සත්ථරි පක්කොසන්තෙ පටිවචනදානාය ථිනමිද්ධං විනොදනත්ථං.

අථ නං සත්ථා ජෙතවනෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො අනෙකපරියායෙන පසංසිත්වා බහුස්සුතානං සතිමන්තානං ගතිමන්තානං ධිතිමන්තානං උපට්ඨාකානඤ්ච භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි එවං සත්ථාරා පඤ්චසු ඨානෙසු එතදග්ගෙ ඨපිතො චතූහි අච්ඡරියබ්භුතධම්මෙහි සමන්නාගතො සත්ථු ධම්මකොසාරක්ඛො අයං මහාථෙරො සෙඛො ව සමානො සත්ථරි පරිනිබ්බුතෙ හෙට්ඨා වුත්තනයෙන භික්ඛූහි සමුත්තෙජිතො දෙවතාය ච සංවෙජිතො ස්වෙයෙව ච දානි ධම්මසඞ්ගීති කාතබ්බා, න ඛො පනෙතං පතිරූපං යොහං සෙඛො සකරණීයො අසෙඛෙහි ථෙරෙහි සද්ධිං ධම්මං සඞ්ගායිතුං සන්නිපාතං ගන්තුන්ති සඤ්ජාතුස්සාහො විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා බහුදෙව රත්තිං විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො චඞ්කමෙ විරියසමථං අලභිත්වා තතො විහාරං පවිසිත්වා සයනෙ නිසීදිත්වා සයිතුකාමො කායං ආවට්ටෙසි. අප්පත්තඤ්ච සීසං බිම්බොහනං පාදා ච භූමිතො මුත්තමත්තා තස්මිං අන්තරෙ අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුච්චි

ජලභිසෙකො අහොසි. එවං ජලභිසෙකාදිගුණපතිමණ්ඩිතො උපට්ඨාකාදිගුණෙහි එතදග්ගට්ඨානං පත්තො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං දස්සෙන්තො **ආරාමද්වාරා නික්ඛම්මා**ති ආදිමාහ. තත්ථ **ආරාමද්වාරා**ති සබ්බසත්තානං ධම්මදෙසනත්ථාය විහාරද්වාරතො නික්ඛමිත්වා බහිද්වාරසමීපෙ කතමණ්ඩපමජ්ඣෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසින්නො පදුමුත්තරො නාම මහාමුනි සම්මාසම්බුද්ධො. **වස්සෙන්තො අමතං වුට්ඨි**න්ති ධම්මදෙසනාමහාඅමතධාරාහි ධම්මවස්සං වස්සෙන්තො. **නිබ්බාපෙසි මහාජන**න්ති මහාජනස්ස චිත්තසන්තානගතකිලෙසග්ගිං **නිබ්බාපෙසි** වූපසමෙසි. මහාජනං නිබ්බානාමතපානෙන සන්තිසීතිභාවං පාපෙසීති අත්ථො. **සතසහස්සා තෙ ධීරා**ති පරිවාරසම්පත්තිං දස්සෙන්තො ආහ. **ඡළභිඤ්ඤා**ති ඉද්ධිවිධාදිඤාණකොට්ඨාසෙහි සමන්නාගතා අනෙකසතසහස්සචක්කවාළෙසු ඛණෙන ගන්තුං සමත්ථාති ඉද්ධියා සමන්නාගතත්තා මහිද්ධිකා තෙ ධීරා සතසහස්සඛීණාසවා. **ඡායාව අනපායිනී**ති කායච්ඡායා අනපගතා ඡායා ඉව තං සම්බුද්ධං පදුමුත්තරං භගවන්තං. **පරිවාරෙන්ති** පරිවාරෙත්වා ධම්මං සුණන්තීති අත්ථො. **හත්ථික්ඛන්ධගතො ආසි**න්ති තදා භගවතො ධම්මදෙසනාසමයෙ අහං හත්ථිපිට්ඨෙ නිසින්නො ආසිං අහොසින්ති අත්ථො. **සෙතච්ඡත්තං වරුත්තම**න්ති පීඨෙ ඨපෙතබ්බං උත්තමං සෙතච්ඡත්තං මම මත්ථකෙ ධාරයන්තො හත්ථිපිට්ඨෙ නිසින්නොති සම්බන්ධො. **සුචාරු රූපං දිස්වානා**ති සුන්දරං චාරුං මනොහරරූපවන්තං ධම්මං දෙසියමානං සම්බුද්ධං දිස්වා. **මෙ** මය්හං. **විත්ති** සන්තුට්ඨි සොමනස්සං. **උපපජ්ජථ** උප්පජ්ජතීති අත්ථො. **ඔරුය්හ හත්ථික්ඛන්ධම්හා**ති තං භගවන්තං නිසින්නං දිස්වා හත්ථිපිට්ඨිතො **ඔරුය්හ** ඔරොහිත්වා. **නරාසභං** නරවසභං. **උපගච්ඡිං** සමීපගතොති අත්ථො. **රතනාමයං ඡත්තං මෙ**ති රතනභූසිතං මෙ මය්හං ඡත්තං බුද්ධසෙට්ඨස්ස මත්ථකෙ ධාරයින්ති සම්බන්ධො. **මම සඞ්කප්පමඤ්ඤායා**ති මය්හං පසාදෙන උප්පන්නං සඞ්කප්පං ඤත්වා ඉසීනං අන්තරෙ මහන්තභූතො සො පදුමුත්තරො භගවා. **තං කථං ඨපයිත්වානා**ති තං අත්තනා දෙසියමානං ධම්මකථං ඨපෙත්වා මම ව්‍යාකරණත්ථාය. **ඉමා ගාථා අභාසී**ති කථෙසීති සම්බන්ධො. කථන්ති චෙ. **යො සො**ති ආදිමාහ. සුවණ්ණාලඞ්කාරභූසිතං ඡත්තං යො සො රාජකුමාරො මෙ මත්ථකෙ ධාරෙසීති සම්බන්ධො. **තමහං කිත්තයිස්සාමී**ති තං රාජකුමාරං අහං කිත්තයිස්සාමි පාකටං කරිස්සාමි. **සුණාථ මම භාසතො**ති භාසන්තස්ස මම වචනං සුණොථ, ඔහිතසොතා මනසිකරොථාති අත්ථො. **ඉතො ගන්ත්වා අයං පොසො**ති අයං රාජකුමාරො ඉතො මනුස්සලොකතො චුතො තුසිතං ගන්ත්වා ආවසිස්සති, තත්ථ විහරිස්සති, තත්ථ අච්ඡරාහි පුරක්ඛතො පරිවාරිතො තුසිතභවනසම්පත්තිං අනුභොස්සතීති සම්බන්ධො. **චතුත්තිංසක්ඛත්තු**න්ති තුසිතභවනතො චවිත්වා තාවතිංසභවනෙ උප්පන්නො චතුත්තිංසවාරෙ දෙවින්දො දෙවරජ්ජං කරිස්සතීති සම්බන්ධො.

බලාධිපො අට්ඨසතන්ති තාවතිංසභවනතො චුතො මනුස්සලොකෙ උප්පන්නො බලාධිපො චතුරඞ්ගිනිසෙනාය අධිපො පධානො අට්ඨසතජාතිසු පදෙසරාජා හුත්වා. **වසුධං** අනෙකරතනාධරං පථවිං **ආවසිස්සති** පුථබ්‍යං විහරිස්සතීති අත්ථො. **අට්ඨපඤ්ඤාසක්ඛත්තුන්ති** අට්ඨපඤ්ඤාසජාතිසු චක්කවත්තිරාජා භවිස්සතීති අත්ථො. **මහියා** සකලජම්බුදීපපථවියා. **විපුලං** අසඞ්ඛෙය්‍යං. **පදෙසරජ්ජං කාරයිස්සති සක්‍යානං කුලකෙතුස්සාති** සක්‍යරාජූනං කුලස්ස ධජභූතස්ස බුද්ධස්ස ඤාතකො භවිස්සතීති අත්ථො. **ආතාපීති** විරියවා. **නිපකොති** නෙපක්කසඞ්ඛාතාය පඤ්ඤාය සමන්නාගතො. **බාහුසච්චෙසු** බහුස්සුතභාවෙසු පිටකත්තයධාරණෙසු. **කොවිදෙ** ඡෙකො. **නිවාතවුත්තීති** අනුද්ධත විනද්ධවුත්තිකො. **අථද්ධො** කායපාගබ්බියාදිථද්ධභාවවිරහිතො. **සබ්බපාඨී** සකලපිටකත්තයධාරී භවිස්සතීති සම්බන්ධො. **පධානපහිතත්තො සොති** සො ආනන්දත්ථෙරො විරියකරණාය පෙසිතචිත්තො. **උපසන්තො නිරූපධීති** රාගූපධිදොසූපධිමොහූපධිහි විරහිතො සොතාපත්තිමග්ගෙන පහාතබ්බකිලෙසානං පහීනත්තා **උපසන්තො** සන්තකායචිත්තො. **සන්ති ආරඤ්ඤකාති** අරඤ්ඤෙ භවා මහාවනෙ ජාතා. **සට්ඨිහායනාති** සට්ඨිවස්සකාලෙ හායනබලා. **තිධා පභින්නාති** අක්ඛිකණ්ණකොසසඞ්ඛාතෙහි තීහි ඨානෙහි භින්නමදා. **මාතඞ්ගා** මාතඞ්ගහත්ථිකුලෙ ජාතාති. **ඊසාදන්තාති** රථීසසදිසදන්තා. **උරූළ්හවා** රාජවාහනා කුඤ්ජරසඞ්ඛාතා නාගා හත්ථිරාජානො සන්ති සංවිජ්ජන්තීති යථා සම්බන්ධො. **තථා සතසහස්සසඞ්ඛා** ඛීණාසවසඞ්ඛාතා පණ්ඩිතා මහිද්ධිකා අරහන්තනාගා සන්ති සබ්බෙ තෙ අරහන්තනාගා බුද්ධනාගරාජස්ස. **න හොන්ති පණිධිම්හි තෙති** තෙ පණිධිම්හි තාදිසා න හොන්ති. කිං සබ්බෙ තෙ භයභීතා සකභාවෙන සණ්ඨාතුං අසමත්ථාති අත්ථො. සෙසං වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙවාති.

ආනන්දත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

එත්තාවතා පඨමබුද්ධවග්ගවණ්ණනා
සමත්තා.

---

3. 12.

නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිකං ආයස්මතො සීහාසනදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ සද්ධාසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො. ධරමානෙ භගවති දෙවලොකෙ වසිත්වා නිබ්බුතෙ භගවති උප්පන්නත්තා විඤ්ඤුතං පත්තො භගවතො සාරීරිකචෙතියං දිස්වා අහො මෙ අලාභා, භගවතො ධරමානකාලෙ අසම්පත්තොති චින්තෙත්වා චෙතියෙ චිත්තං පසාදෙත්වා සොමනස්සජාතො සබ්බරතනමයං **දෙවතා**

නිම්මිතසදිසං ධම්මාසනෙ සීහාසනං කාරෙත්වා ජීවමානබුද්ධස්ස විය පූජෙසි. තස්සූපරි ගෙහම්පි දිබ්බවිමානමිව කාරෙසි. පාදට්ඨපනපාදපීඨම්පි කාරෙසි. එවං යාවජීවං දීපධූපපුප්ඵගන්ධාදීහි අනෙකවිධපූජං කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො ඡ කාමසග්ගෙ අපරාපරං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිසම්පත්තිං අනෙකක්ඛත්තුං අනුභවිත්වා සඞ්ඛ්‍යාතික්කන්තං පදෙසරජ්ජසම්පත්තිඤ්ච අනුභවිත්වා කස්සපස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා සමණධම්මං කත්වා එත්ථන්තරෙ දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ඝටෙන්තො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. එවං පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සං උප්පාදෙත්වා පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හී**ති ආදිමාහ. තත්ථ ලොකස්ස නාථො පධානොති=**ලොකනාථො**. ලොකත්තයසාමීති අත්ථො. ලොකනාථෙ සිද්ධත්ථම්හි නිබ්බුතෙති සම්බන්ධො. **විත්ථාරිතෙ පාවචනෙ**ති පාවචනෙ පිටකත්තයෙ විත්ථාරිතෙ පතිට්ඨිතෙ පාකටෙති අත්ථො. **බාහුජඤ්ඤම්හි සාසනෙ**ති සික්ඛාත්තයසඞ්ගහිතෙ බුද්ධසාසනෙ අනෙකසතසහස්සකොටිඛීණාසවසඞ්ඛාතෙහි බහුජනෙහි ඤාතෙ අධිගතෙති අත්ථො. **පසන්නචිත්තො සුමනො**ති තදා අහං බුද්ධස්ස ධරමානකාලෙ අසම්පත්තො නිබ්බුතෙ ච තස්මිං දෙවලොකා චවිත්වා මනුස්සලොකං උප්පන්නො තස්ස භගවතො සාරීරිකධාතුචෙතියං දිස්වා පසන්නචිත්තො. සද්ධාසම්පයුත්තං මනො **සුමනො** සුන්දරමනො. අහො මමාගමනං ස්වාගමනන්ති සඤ්ජාතප්පසාදබහුමානො මයා නිබ්බානාධිගමාය එකං පුඤ්ඤං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා භගවතො චෙතියසමීපෙ භගවන්තං උද්දිස්ස හිරඤ්ඤසුවණ්ණරතනාදීහි අලඞ්කරිත්වා සීහාසනං අකාසි. තත්‍ර නිසින්නස්ස පාදට්ඨපනත්ථාය පාදපීඨඤ්ච කාරෙසි. සීහාසනස්ස අනොවස්සත්ථාය තස්සුපරිඝරඤ්ච කාරෙසි. තෙන වුත්තං: **සීහාසනමකාසහං–පෙ–ඝරං තත්ථ අකාසහ**න්ති. **තෙන චිත්තප්පසාදෙනා**ති ධරමානස්ස විය භගවතො සීහාසනං මයා කතං තෙන චිත්තප්පසාදෙන. **තුසිතං උපපජ්ජහ**න්ති තුසිතභවනෙ උප්පජ්ජින්ති අත්ථො. ආයාමෙන චතුබ්බීසාති තත්‍රූපපන්නස්ස දෙවභූතස්ස සතො මය්හං. **සුකතං** පුඤ්ඤෙන නිබ්බත්තිතං පාතුභූතං. **ආයාමෙන** උච්චතො චතුබ්බීසයොජනං. **විත්ථාරෙන** තිරියතො. චතුද්දසයොජනං තාවදෙව නිබ්බත්තක්ඛණෙයෙව. **ආසි** අහොසීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. **චතුනවුතෙ ඉතො කප්පෙ**ති ඉතො චතුනවුතෙ කප්පෙ. **යං කම්මං අකරි** අකාසි. **තදා** තතො පට්ඨාය කතපුඤ්ඤඵලෙන කිඤ්චි **දුග්ගතිං නාභිජානාමි** අනුභූතපුබ්බා කාචි දුග්ගතීති අත්ථො. **තෙසත්තති ඉතො කප්පෙ**ති ඉතො කප්පතො සත්තති කප්පෙ **ඉන්දනාමා තයො ජනා**ති ඉන්ද

නාමකා තයො චක්කවත්තිරාජානො එකස්මින්ති තීසු ජාතිසු **ඉන්දො** නාම චක්කවත්තිරාජා අහොසීති අත්ථො. **මෙ සත්තති ඉතො කප්පෙති** ඉතො වෙ සත්තතිකප්පෙ සුමනනාමකා තයො ජනා තික්ඛත්තුං චක්කවත්තිරාජානො අහෙසුං. **සමසත්තතිමහිතො කප්පෙති** ඉතො කප්පතො අනූනාධිකෙ සත්තතිමෙ කප්පෙ. **වරුණ නාමකා** වරුණො චක්කවත්තීති එවං නාමකා තයො චක්කවත්ති රාජානො **සත්තරතනසම්පන්නා** චතුදීපම්හි **ඉස්සරා අහෙසුන්ති** අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සීහාසනදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 13.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො එකත්ථම්භදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ වනකම්මිකො හුත්වා එකස්මිං විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තො. තස්මිං සමයෙ සබ්බෙ සද්ධා පසන්නා උපාසකා එකච්ඡන්දා භගවතො උපට්ඨානසාලං කරොමාති දබ්බසම්භාරත්ථාය වනං පවිසිත්වා තං උපාසකං දිස්වා අම්හාකං එකත්ථම්භං දෙථාති යාචිංසු. සො තං පවත්තිං සුත්වා තුම්හෙ මා චින්තයිත්ථාති තෙ සබ්බෙ උය්‍යොජෙත්වා එකසාරමයං ථම්භං ගහෙත්වා සත්ථු දස්සෙත්වා තෙසං යෙව අදාසි. සො තෙනෙව සොමනස්සජාතො තදෙව මූලං කත්වා අඤ්ඤානි දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො අපරාපරං ඡ කාමාවචරෙසු දිබ්බසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච අග්ගචක්කවත්තිසම්පත්තිං අනෙකවාරං අනුභවිත්වා අසඞ්ඛ්‍යං පදෙසරජ්ජසම්පත්තිඤ්ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සද්ධාසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො මාතාපිතූහි සද්ධිං භගවතො සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා මනසිකරොන්තො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො එවං පත්තඅරහත්තො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **සිද්ධත්ථස්සාති** ආදිමාහ.

තත්ථ **සිද්ධත්ථස්ස භගවතො** භගසම්පන්නස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස. **මහාපූගගණොති** මහාඋපාසකසමූහො. **අහු** අහොසීති අත්ථො. **සරණං ගතා ච තෙ බුද්ධන්ති** බුද්ධං සරණන්ති ගතා භජිංසු ජානිංසු වා තෙ උපාසකා. **තථාගතං සද්දහන්ති** බුද්ධගුණං අත්තනො චිත්තසන්තානෙ ඨපෙන්තීති අත්ථො. **සබ්බෙ සංගම්ම මන්තෙත්වාති** සබ්බෙ සමාගම්ම සන්නිපතිත්වා අඤ්ඤමඤ්ඤං සඤ්ඤාපෙත්වා එකච්ඡන්දා හුත්වා. **මාලං** උපට්ඨානසාලං සත්ථුනො අත්ථාය. **කුබ්බන්ති** කරොන්තීති අත්ථො. දබ්බසම්භාරෙසු එකත්ථම්භං අලභන්තා **බ්‍රහාවනෙ** මහාවනෙ විචිනන්තීති සම්බන්ධො. **තෙහං අරඤ්ඤෙ දිස්වානාති** අහං තෙ

උපාසකෙ අරඤ්ඤෙ දිස්වාන. **ගණං** සමූහං. **උපගම්ම** සමීපං ගන්ත්වා. **අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වා** දසඞ්ගුලි සමොධානං අඤ්ජලිං සිරසි කත්වා. **අහං ගණං** උපාසකසමූහං. තුම්හෙ ඉමං වනං කිමත්ථං ආගතත්ථාති, **තදා** තස්මිං කාලෙ පරිපුච්ඡන්තීති සම්බන්ධො. **තෙ** සීලවන්තා උපාසකා මෙ මයා පුට්ඨා මාලං මයං කත්තුකාමා හුත්වා එකත්ථම්භං අම්හෙහි න ලබ්භතීති වියාකාසුං, විසෙසෙන කථිංසූති සම්බන්ධො. **මමං** මය්හං. **එකත්ථම්භං දෙථ අහං.** තං සන්තුතො දස්සාමි, සන්තිකං අහං ථම්භං ආහරිස්සාමි. තෙ භවන්තා ථම්භහරණෙ අප්පොස්සුක්කා උස්සාහරහිතා භවන්තූති සම්බන්ධො. **යං යං යොනුපපජ්ජාමීති** යං යං යොනිං දෙවත්තං අථ මානුසං උපගච්ඡාමීති අත්ථො. භුම්මත්ථෙ වා උපයොගවචනං, යස්මිං යස්මිං දෙවලොකෙ වා මනුස්සලොකෙ වාති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

එකත්ථම්භදායකත්ථෙරස්ස* අපදානවණ්ණනා.

---

3. 14.

පදුමුත්තරස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො නන්දත්ථෙරස්ස අපදානං, අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො භගවතො සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතාය අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයං තං ඨානන්තරං පත්ථෙන්තො භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච පූජාසක්කාරබහුලං මහාදානං පවත්තෙත්වා 'අහං භන්තෙ අනාගතෙ තුම්හාදිසස්ස බුද්ධස්ස එවරූපො සාවකො භවෙය්‍ය'න්ති පණිධානං අකාසි.

සො තතො පට්ඨාය දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො **අත්ථදස්සිස්ස භගවතො** කාලෙ ධම්මතාය† නාම නදියා මහන්තො කච්ඡපො හුත්වා නිබ්බත්තො, එකදිවසං සත්ථාරං නදියා තරිතුං තීරෙ ඨිතං දිස්වා සයං භගවන්තං තාරෙතුකාමො සත්ථුපාදමූලෙ නිපජ්ජි. සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං ඤත්වා පිට්ඨිං අභිරුහි. සො හට්ඨතුට්ඨො වෙගෙන සොතං ඡින්දන්තො සීඝතරං පරතීරං පාපෙසි. භගවා තස්ස අනුමොදනං වදන්තො භාවිනිං සම්පත්තිං* කථෙත්වා පක්කාමි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන සුගතීසු යෙව සංසරන්තො ඉමස්ස අම්හාකං භගවතො උප්පාදෙ කපිලවත්ථුස්මිං සුද්ධොදනමහාරාජස්ස අග්ගමහෙසියා මහාපජාපතී ගොතමියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති.

තස්ස නාමගහණදිවසෙ ඤාතිසඞ්ඝං නන්දයන්තො ජාතොති-නන්දොත්වෙව නාමං අකංසු. තස්ස වයප්පත්තකාලෙ භගවා පවත්තිතවරධම්මචක්කො. ලොකානුග්ගහං කරොන්තො අනුක්කමෙන කපිලවත්ථුං

---

* එකත්ථම්භිකත්ථෙරස්ස. අපදානපාළියං. † විනතාය-ථෙරගාථට්ඨකථා.

* භාවිනිය. කත්ථචි

ගන්ත්වා ඤාතිසමාගමෙ පොක්ඛරවස්සං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා, වෙස්සන්තර ජාතකං කථෙත්වා, දුතියදිවසෙ පිණ්ඩාය පවිට්ඨො 'උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍යා' ති ගාථාය පිතරං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා නිවෙසනං ගන්ත්වා 'ධම්මං චරෙ සුචරිත'න්ති ගාථාය මහාපජාපතිං සොතාපත්තිඵලෙ, රාජානං සකදාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාපෙත්වා, තතියදිවසෙ නන්දකුමාරස්ස අභිසෙක-ගෙහප්පවෙස-ආවාහ මඞ්ගලෙසු වත්තමානෙසු පිණ්ඩාය පාවිසි.

සත්ථා නන්දකුමාරස්ස හත්ථෙ පත්තං දත්වා මඞ්ගලං වත්වා තස්ස හත්ථතො පත්තං අගහෙත්වාව විහාරං ගතො. තං පත්තහත්ථං විහාරං ආගතං අනිච්ඡමානං පබ්බාජෙසි. තථා පබ්බජිතත්තායෙව අනභිරතියා පීළිතං ඤත්වා, උපායෙන තස්ස-තං අනභිරතිං විනොදෙසි. සො යොනිසො පටිසඞ්ඛාය විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි.

ථෙරො පුන දිවසෙ භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එවමාහ, 'යං මෙ භන්තෙ භගවා පාටිභොගො පඤ්චන්නං අච්ඡරාසතානං පටිලාභාය කකුටපාදානං, මුඤ්චාමහං භන්තෙ භගවන්තං එතස්මා පටිස්සවා' ති. භගවා පි 'යදෙව තෙ නන්ද අනුපාදාය ආසවෙහි චිත්තං විමුත්තං, සචාහං මුත්තො එතස්මා පටිස්සවා' ති ආහ. අථස්ස භගවා සවිසෙසං ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරතං ඤත්වා, තං ගුණං විභාවෙන්තො 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරානං යදිදං නන්දො' ති ඉන්ද්‍රියෙසු ගුත්තද්වාරභාවෙන තං එතදග්ගෙ ඨපෙසි. ථෙරො හි ඉන්ද්‍රියානං අසංවරං නිස්සාය ඉමං විප්පකාරං පත්තො, තමහං සුට්ඨු නිග්ගණ්හිස්සාමී ති උස්සාහජාතො බලවහිරොත්තප්පො තත්ථ ච කතාධිකාරත්තා ඉන්ද්‍රියසංවරෙ උක්කංසපාරමිං අගමාසි.

එවං සො එතදග්ගට්ඨානං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සප්පත්තො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරස්ස භගවතො' ති ආදිමාහ.

වත්ථං ඛොමං මයා දින්නන්ති ඛොමරට්ඨෙ ජාතං වත්ථං භගවති චිත්තප්පසාදෙන ගාරවබහුමානෙන මයා පරමසුඛුමං ඛොමවත්ථං දින්නන්ති අත්ථො. **සයම්භුස්සා**ති සයමෙව භූතස්ස ජාතස්ස අරියජාතියා නිබ්බත්තස්ස. **මහෙසිනො**ති මහන්තෙ සීලසමාධිපඤ්ඤාවිමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙ එසි ගවෙසීති=මහෙසි, තස්ස මහෙසිනො. සයම්භුස්ස චීවරත්ථාය ඛොමං වත්ථං මයා දින්නන්ති සම්බන්ධො.

තං මෙ බුද්ධො වියාකාසීති එත්ථ තන්ති සාමඤ්ඤෙ උපයොගවචනං, තස්ස වත්ථදායකස්ස මෙ දානඵලෙ විසෙසෙ අකාසි කථෙසි බුද්ධොති අත්ථො. **ජලජුත්තමනාමකො**ති පදුමුත්තරනාමකො ජලජුත්තමනායකොති පි පාඨො, තස්ස ජලමානානං දෙවබ්‍රහ්මානං උත්තමනායකො පධානොති අත්ථො. **ඉමිනා වත්ථදානෙනා**ති ඉමිනා

දානස්ස නිස්සන්දෙන ත්වං අනාගතෙ හෙමවණ්ණො සුවණ්ණවණ්ණො භවිස්සසි. **දෙව සම්පත්තිං අනුභොත්වා**ති දිබ්බමානුසසඞ්ඛාතා දෙව සම්පත්තියො අනුභවිත්වා. **කුසලමූලෙහි චොදිතො**ති කුසලාවයවෙහි කුසලකොට්ඨාසෙහි චොදිතො පෙසිතො ත්වං ඉමිනා පුඤ්ඤෙන සක්‍ය කුලප්පසවාහීති පෙසිතො විය්‍යාති අත්ථො. 'ගොතමස්ස භගවතො කණිට්ඨො ත්වං භවිස්සසී' ති බ්‍යාකාසීති සම්බන්ධො. **රාගරත්තො සුඛසීලො**ති. කිලෙසකාමෙහි රත්තො අල්ලීනො කායසුඛචිත්ත සුඛානුභවනසභාවො. **කාමෙසු ගෙධමායුතො**ති වත්ථුකාමෙසු ගෙධ සඞ්ඛාතාය තණ්හාය ආයුත්තො යොජිතො ති අත්ථො. **බුද්ධෙන චොදිතො සන්තො තදා ත්ව**න්ති යස්මා කාමෙසු ගධිතො, තතො තස්මා ත්වං අත්තනො භාතුකෙන ගොතමබුද්ධෙන චොදිතො පබ්බජ්ජාය උය්‍යොජිතො තස්ස **සන්තිකෙ** පබ්බජිස්සසීති සම්බන්ධො. **පබ්බජිත්වාන ත්වං තත්ථා**ති තස්මිං ගොතමස්ස භගවතො සාසනෙ ත්වං පබ්බජිත්වා. **කුසලමූලෙන** මූලභූතෙන පුඤ්ඤසම්භාරෙන. **චොදිතො** භාවනාය නියොජිතො. **සබ්බාසවෙ** සකලාසවෙ. **පරිඤ්ඤාය** ජානිත්වා පජහිත්වා. **අනාසවො** නිද්දුක්ඛො. **නිබ්බායිස්සසි** අදස්සනං පාපෙස්සසි, අපණ්ණත්තිකභාවං ගමිස්සසීති අත්ථො. **සතකප්පසහස්සම්හී***ති ඉතො කප්පතො පුබ්බෙ සතකප්පාධිකෙ සහස්සමෙ කප්පම්හි චෙලනාමකා චත්තාරො චක්කවත්තිරාජානො අහෙසුන්ති අත්ථො. **සට්ඨි කප්පසහස්සානී**ති කප්පසහස්සානි සට්ඨිං ච අතික්කමිත්වා හෙට්ඨා එකස්මිං කප්පෙ චත්තාරො ජනා උපචෙලනාමා චක්කවත්තිරාජානො චතූසු ජාතීසු අහෙසුන්ති අත්ථො. **පඤ්චකප්පසහස්සම්හී**ති පඤ්ච කප්පාධිකෙ **සහස්ස**මෙ කප්පම්හි චෙලනාමා චත්තාරො ජනා චක්ක වත්තිරාජානො සත්තහි රතනෙහි **සම්පන්නා සමඞ්ගිභූතා** ජම්බුදීප අපරගොයාන උත්තරකුරු පුබ්බවිදෙහ දීපසඞ්ඛාතෙ චතුදීපම්හි ඉස්සරා පධානා විසුං අහෙසුන්ති අත්ථො. සෙසං වුත්තනයමෙව වාති.

නන්දත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 15.

පදුමුත්තරො නාම ජිනොති ආදිකා ආයස්මතො **චූලපන්ථකත්ථෙරස්ස** අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ යදෙත්ථ අට්ඨුප්පත්ති වසෙන වත්තබ්බං තං පඨමං අට්ඨක නිපාතෙ මහාපන්ථකවත්ථුස්මිං වුත්තමෙව. අයමෙව පන විසෙසො. මහාපන්ථකත්ථෙරො අරහත්තං පත්වා පන ඵලසමාපත්තිසුඛෙන වීති නාමෙන්තො චින්තෙසි 'කථං නු ඛො සක්කා චූලපන්ථකම්පි ඉමස්මිං සුඛෙ පතිට්ඨාපෙතු'න්ති සො අත්තනො අය්‍යකං ධනසෙට්ඨිං උප

* සත්ත කප්පසහස්සම්හි, අ: පාළියං.

සඞ්කමිත්වා ආහ: සචෙ මහාසෙට්ඨි අනුජානාසි අහං චූලපන්ථකං පබ්බාජෙය්‍යන්ති. පබ්බාජෙථ භන්තෙති. ථෙරො තං පබ්බාජෙසි. සො දසසු සීලෙසු පතිට්ඨිතො භාතු සන්තිකෙ.

> පදුමං යථා කොකනදං සුගන්ධං
> පාතො සියා ඵුල්ලමවීතගන්ධං,
> අඞ්ගීරසං පස්ස විරොචමානං
> තපන්තමාදිච්ච මිවන්තලික්ඛෙති.

ගාථං උග්ගණ්හන්තො චතූහි මාසෙහි උග්ගහෙතුං නාසක්ඛි. ගහිතම්පි හදයෙ න තිට්ඨති. අථ නං මහාපන්ථකො 'චූලපන්ථක ත්වං ඉමස්මිං සාසනෙ අභබ්බො චතූහි මාසෙහි එකං ගාථංපි ගහෙතුං න සක්කොසි, පබ්බජිතකිච්චං පන කථං මත්ථකං පාපෙස්සසි, නික්ඛම ඉතොති, සො ථෙරෙන පණාමිතො ද්වාරකොට්ඨකසමීපෙ රොදමානො අට්ඨාසි.

තෙන ච සමයෙන සත්ථා ජීවකම්බවනෙ විහරති, අථ ජීවකො පුරිසං පෙසෙසි 'ගච්ඡ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං සත්ථාරං නිමන්තෙහී'ති. තෙන සමයෙන ආයස්මා මහාපන්ථකො භත්තුද්දෙසකො හොති. සො 'පඤ්චන්නං භික්ඛුසතානං භික්ඛං පටිච්ඡථා'ති වුත්තො චූලපන්ථකං ඨපෙත්වා සෙසානං පටිච්ඡාමීති ආහ. තං සුත්වා චූලපන්ථකො භිය්‍යොසොමත්තාය දොමනස්සප්පත්තො අහොසි. සත්ථා තස්ස චිත්තාචාරං ඤත්වා චූලපන්ථකො මයා කතෙන උපායෙන බුජ්ඣිස්සතීති තස්ස අවිදූරට්ඨානෙ අත්තානං දස්සෙත්වා කිං පන්ථක රොදසීති පුච්ඡි. භාතා මං භන්තෙ පණාමෙතීති ආහ; පන්ථක මා චින්තයි මම සාසනෙ තුය්හං පබ්බජ්ජා. එහි ඉමං ගහෙත්වා 'රජොහරණං රජොහරණ'න්ති මනසි කරොහීති ඉද්ධියා සුද්ධං චොළඛණ්ඩං අභිසඞ්ඛරිත්වා අදාසි. සො සත්ථාරා දින්නං චොළඛණ්ඩං රජොහරණං රජොහරණන්ති හත්ථෙන පරිමජ්ජන්තො නිසීදි. තස්ස තං පරිමජ්ජන්තස්ස කිලිට්ඨධාතුකං ජාතං 'පුන පරිමජ්ජන්තස්ස උක්ඛලිපරිපුඤ්ඡනසදිසං ජාතං, සො ඤාණපරිපාකත්තා එවං චින්තෙසි, ඉදං චොළඛණ්ඩං පකතියා පරිසුද්ධං, ඉමං උපාදින්නකසරීරං නිස්සාය කිලිට්ඨං අඤ්ඤථා ජාතං, තස්මා අනිච්චං යථාපෙතං එවං චිත්තං පීති ඛයවයං පට්ඨපෙත්වා තස්මිං යෙව නිමිත්තෙ ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා ඣානපාදකං කත්වා විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තප්පත්තස්ස තෙපිටකං පඤ්චාභිඤ්ඤා ච ආගමිංසු. සත්ථා එකූනෙහි පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං ගන්ත්වා ජීවකස්ස නිවෙසනෙ පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ නිසීදි, චූලපන්ථකො පන අත්තනො භික්ඛාය අසම්පටිච්ඡිතත්තා එව න ගතො. ජීවකො යාගුං දාතුං ආරභි, සත්ථා හත්ථෙන පත්තං පිදහි. කස්මා භන්තෙ න ගණ්හථාති වුත්තෙ 'විහාරෙ එකො භික්ඛු අත්ථි ජීවකා'ති. සො පුරිසං පෙසෙසි, ගච්ඡ නං ගහෙත්වා එහීති. චූලපන්ථකත්ථෙරොපි රූපෙන කිරියාය ච එකම්පි එකෙන අසදිසං භික්ඛුසහස්සං

නිම්මිණිත්වා නිසීදි, සො පුරිසො විහාරෙ භික්ඛූනං බහුභාවං දිස්වා ජීවකස්ස කථෙසි. ඉමස්මා භික්ඛුසඞ්ඝා විහාරෙ භික්ඛුසඞ්ඝො බහුතරෙති. පක්කොසිතබ්බං අය්‍යං න ජානාමීති. ජීවකො සත්ථාරං පුච්ඡි. කො නාමො භන්තෙ විහාරෙ නිසින්නො භික්ඛූති. චූළපන්ථකො නාමාති. ගච්ඡ භණෙ චූළපන්ථකො නාම කතරොති පුච්ඡිත්වා තං ආනෙහීති. සො විහාරං ගන්ත්වා චූළපන්ථකො නාම කතරො භන්තෙති පුච්ඡි. අහං චූළපන්ථකො අහං චූළපන්ථකො ති එකප්පහාරෙන භික්ඛුසහස්සම්පි කථෙසි. සො පුනාගන්ත්වා තං පවත්තිං ජීවකස්ස ආරොචෙසි. ජීවකො පටිවිද්ධසච්චත්තා ඉද්ධිමා මඤ්ඤෙ අය්‍යොති නයතො ඤත්වා ගච්ඡ භණෙ පඨමං කථෙන්තං අය්‍යමෙව තුම්හෙ සත්ථා පක්කොසතීති, චීවරකණ්ණෙ ගණ්හාති ආහ. සො විහාරං ගන්ත්වා තථා අකාසි. තාවදෙව නිම්මිතභික්ඛූ අන්තරධායිංසු. සො ථෙරං ගහෙත්වා අගමාසි, සත්ථා තස්මිං ඛණෙ යාගුඛජ්ජකාදිභෙදඤ්ච පටිග්ගණ්හි. කතභත්තකිච්චො භගවා ආයස්මන්තං චූළපන්ථකං ආණාපෙසි. අනුමොදනං කරෙහීති. සො පභින්නපටිසම්භිදො සිනෙරුං ගහෙත්වා මහාසමුද්දං මන්ථෙන්තො විය තෙපිටකං බුද්ධවචනං සඞ්ඛොභෙන්තො සත්ථු අජ්ඣාසයං ගණ්හන්තො අනුමොදනං අකාසි.

දසබලෙ භත්තකිච්චං කත්වා විහාරං ගතෙ ධම්මසභායං කථා උදපාදි. අහො බුද්ධානං ආනුභාවො, යත්‍ර හි නාම චත්තාරො මාසෙ එකගාථං ගහෙතුං අසක්කොන්තම්පි ලහුකෙන ඛණෙනෙව එවං මහිද්ධිකං අකංසූති. තථා හි ජීවකස්ස නිවෙසනෙ නිසින්නො භගවා එවං චූළපන්ථකස්ස චිත්තං සමාහිතං, වීථිපටිපන්නා විපස්සනාති ඤත්වා; යථා නිසින්නොයෙව අත්තානං දස්සෙත්වා, පන්ථක නෙවායං පිලොතිකා කිලිට්ඨා රජොනුකිණ්ණා, ඉතො පන අඤ්ඤෙ පි අරියස්ස විනයෙ සංකිලෙසා රජානි වාති දස්සෙන්තො:

රාගො රජො න ච පන රෙණු වුච්චති
රාගස්ස තං අධිවචනං රජොති,
එතං රජං විප්පජහෙත්වා භික්ඛවො
විහරන්ති තෙ විගතරජස්ස සාසනෙ.

දොසො රජො=පෙ=විගතරජස්ස සාසනෙති.

මොහො රජො=පෙ=විගතරජස්ස සාසනෙති.

ඉමා තිස්සො ගාථායො අභාසි. ගාථාපරියොසානෙ චූළපන්ථකො චතුපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණීති. සත්ථා තෙසං භික්ඛූනං කථාසල්ලාපං සුත්වා ආගන්ත්වා බුද්ධාසනෙ නිසීදිත්වා කිං වදෙථ භික්ඛවෙති පුච්ඡිත්වා, ඉමං නාම භන්තෙති වුත්තෙ න භික්ඛවෙ චූළපන්ථකෙන න ඉදානි එවමයං ඔවාදෙ ඨත්වා ලොකුත්තරදායජ්ජං ලද්ධං, පුබ්බෙ පන ලොකියදායජ්ජං පි ලද්ධන්ති වත්වා, තෙහි යාචිතො චූළසෙට්ඨිජාතකං කථෙසි.

අථ නං සත්ථා අරියගණපරිවුතො ධම්මාසනෙ නිසින්නො මනොමයං කායං අභිනිම්මිනන්තානං භික්ඛූනං, චෙතොවිවට්ටකුසලානං ච අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. එවං සො පත්තඑතදග්ගට්ඨානො පුබ්බකම්මං සරිත්වා පීතිසොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරො නාම ජිනො**ති ආදිමාහ.

තත්ථ පුරිමපදද්වයං වුත්තත්ථමෙව. **ගණම්හා වූපකට්ඨො**ති සො පදුමුත්තරො නාම සත්ථා ගණම්හා මහාභික්ඛුසමූහතො වූපකට්ඨො, විසුංභූතො විවෙකං උපගතො. **තදා** මම තාපසකාලෙ. **හිමවන්තෙන** හිමාලයපබ්බතසමීපෙ. වසී වාසං කප්පෙසි, චතූහි ඉරියාපථෙහි විහාසීති අත්ථො. **අහම්පි තදා**ති යදා සො භගවා හිමවන්තං උපගන්ත්වා වසි, තදා අහම්පි හිමවන්තසමීපෙ කතඅස්සමෙ, ආ සමන්තතො කායචිත්තඛිලසඞ්ඛාතා පරිස්සමා සමන්ති එත්ථ ති= අස්සමොති ලද්ධනාමෙ අරඤ්ඤාවාසෙ වසාමීති සම්බන්ධො. **අචිරාගතං මහාවීර**න්ති අචිරං ආගතං මහාවිරියවන්තං ලොකනායකං පධානං, තං භගවන්තං උපෙසින්ති සම්බන්ධො. ආගතක්ඛණෙයෙව උපාගමින්ති අත්ථො. **පුප්ඵච්ඡත්තං ගහෙත්වා**ති එවං උපගච්ඡන්තො ච පදුමුප්පලපුප්ඵාදීහි ඡාදිතං පුප්ඵමයං ඡත්තං ගහෙත්වා නරාසභං සෙට්ඨං භගවන්තං ඡාදෙන්තො **උපගච්ඡිං** සමීපං ගතොස්මීති අත්ථො. **සමාධිං සමාපජ්ජන්ත**න්ති රූපාරූපාවචරසමාධිං ඣානං අප්පෙත්වා නිසින්නස්ස අන්තරායං න අහං අකාසින්ති සම්බන්ධො. **උභො හත්ථෙහි පග්ගය්හා**ති තං සුසජ්ජිතං පුප්ඵච්ඡත්තං ද්වීහි හත්ථෙහි උක්ඛිපිත්වා අහං භගවතො අදාසින්ති සම්බන්ධො. **පටිග්ගහෙසී**ති තං මයා දින්නං පුප්ඵච්ඡත්තං සම්පටිච්ඡි සාදරං සාදියීති අත්ථො. **සතපත්තානං පග්ගය්හා**ති එකෙකස්මිං පදුමපුප්ඵෙ සතසතපත්තානං වසෙන සතපත්තෙහි පදුමපුප්ඵෙහි ඡාදිතං පුප්ඵච්ඡත්තං පකාරෙන ආදරෙන ගහෙත්වා තාපසො මම අදාසීති අත්ථො. **තමහං කිත්තයිස්සාමී**ති තං තාපසං අහං කිත්තයිස්සාමි පාකටං කරිස්සාමීති අත්ථො. **මම භාසතො** භාසමානස්ස වචනං සුණොථ මනසිකරොථ. **පඤ්චවීසතිකප්පානී**ති ඉමිනා පුප්ඵච්ඡත්තදානෙන පඤ්චවීසතිවාරෙ තාවතිංසභවනෙ සක්කො හුත්වා දෙවරජ්ජං කරිස්සතීති සම්බන්ධො. **චතුත්තිංසක්ඛත්තු**න්ති චතුත්තිංසතිවාරෙ මනුස්සලොකෙ චක්කවත්තිරාජා භවිස්සතීති **යං යං යොනි**න්ති මනුස්සයොනිආදීසු යං යං ජාතිං සංසරති ගච්ඡති උපපජ්ජති තත්ථ තත්ථ යොනියං. **අබ්භොකාසෙ** සුඤ්ඤට්ඨානෙ. **පතිට්ඨන්ත**න්ති නිසින්නං ඨිතං වා. **පදුමං ධාරයිස්සතී**ති උපරි ඡාදයිස්සතීති අත්ථො. **පකාසිතෙ පාවචනෙ**ති තෙන භගවතා සකලපිටකත්තයෙ පකාසිතෙ දීපිතෙ. **මනුස්සත්තං** මනුස්සජාතිං. **ලභිස්සති** උපපජ්ජිස්සති **මනොමයම්හි කායම්හී**ති මනෙන ඣානචිත්තෙන නිබ්බත්තෙන්තොති මනොමයො, යථා චිත්තං පවත්තති තථා කායං පවත්තෙතීති චිත්තගතිකං කරෙතීති අත්ථො, තස්මිං මනොමයෙ කායම්හි සො තාපසො චූළපන්ථකො නාම හුත්වා උත්තමො

අග්ගො භවිස්සතීති අත්ථො. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තත්තා උත්තානත්ථත්තා ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. **සරිං කොසකනදං ආහන්ති** අහං භගවතො නිම්මිත චොලකං පරිමජ්ජන්තො කොසකනදං පදුමං සරින්ති අත්ථො. **තත්ථ චිත්තං විමුච්චි මෙති** තස්මිං කොසකනදෙ පදුමෙ මය්හං චිත්තං අභිමුච්චි අල්ලීනො තතො අහං අරහත්තං අපාපුණින්ති සම්බන්ධො. අයං මනොමයෙසු චිත්තගතිකෙසු කායෙසු සබ්බත්ථ සබ්බෙසු පාරමී පරියොසානං ගතො පත්තොති සම්බන්ධො. සෙසං වුත්තත්ථමෙවාති.

චූළපන්ථකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 16.

නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිකං ආයස්මතො **පිළින්දිවච්ඡත්ථෙරස්ස** අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො හෙට්ඨා වුත්තනයෙන සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං **දෙවතානං පියමනාපභාවෙන** අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්ති. පරිනිබ්බුතෙ භගවති තස්ස ථූපං පූජෙත්වා සඞ්ඝස්ස මහාදානං පවත්තෙත්වා තතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා අනුප්පන්නෙ බුද්ධෙ චක්කවත්තිරාජා හුත්වා මහාජනං පඤ්චසු සීලෙසු පතිට්ඨාපෙත්වා සග්ගපරායණං අකාසි. සො අනුප්පන්නෙයෙව අම්හාකං භගවති සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. පිළින්දීතිස්ස නාමං අකංසු. වච්ඡොති ගොත්තං. සො අපරභාගෙ පිළින්දිවච්ඡොති පඤ්ඤායිත්ථ. සංසාරෙ පන සංසරණෙන සංවෙගබහුලතාය පරිබ්බාජකපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චුල්ලගන්ධාරං නාම විජ්ජං සාධෙත්වා තාය විජ්ජාය ආකාසචාරී පරචිත්තවිදූ ච හුත්වා රාජගහෙ ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො පටිවසති. අථ අම්හාකං භගවා අභිසම්බුද්ධො හුත්වා අනුක්කමෙන රාජගහං උපගතො. තතො පට්ඨාය බුද්ධානුභාවෙන තස්ස සා විජ්ජා න සම්පජ්ජති. අත්තනො කිච්චං න සාධෙති. සො චින්තෙසි, සුතං ඛො පනෙතං ආචරියපාචරියානං භාසමානානං 'යත්ථ මහාගන්ධාරවිජ්ජා ධරති, තත්ථ චුල්ලගන්ධාරවිජ්ජා න සම්පජ්ජතීති, සමණස්ස පන ගොතමස්ස ආගතකාලතො පට්ඨාය නායං මම විජ්ජා සම්පජ්ජති. නිස්සංසයං සමණො ගොතමො මහාගන්ධාරවිජ්ජං ජානාති. 'යන්නූනාහං තං පයිරුපාසිත්වා තස්ස සන්තිකෙ තං විජ්ජං පරියාපුණෙය්‍යන්ති. සො භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා එතදවොච: 'අහං සමණ තව සන්තිකෙ එකං විජ්ජං පරියාපුණිතුකාමො ඔකාසං මෙ කරොහී' ති. තෙනහි මම සන්තිකෙ පබ්බජාහීති ආහ. සො විජ්ජාය පරිකම්මං පබ්බජ්ජාති මඤ්ඤමානො පබ්බජි. තස්ස භගවා ධම්මං කථෙත්වා චරිතානුකූලං කම්මට්ඨානං අදාසි. සො උපනිස්සයසම්පන්නත්තා න චිරස්සෙව

විපස්සනං පට්ඨපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. යා පන පුරිමජාතියං තස්සො වාදෙ ඨත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තා දෙවතා තං කතඤ්ඤුතං නිස්සාය තස්මිං සඤ්ජාතබහුමානා සායං පාතං ථෙරං පයිරුපාසිත්වා ගච්ඡන්ති. තස්මා නං භගවා දෙවතානං අතිවිය පියමනාපභාවෙන අග්ගභාවෙ ඨපෙසි. 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං දෙවතානං පියමනාපානං යදිදං පිළින්දි වච්ඡො' ති එවං සො පත්තඅග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං අනුස්සරිත්වා පීතිසොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති** ආදිමාහ.

තත්ථ කාමරූපාරූපලොකස්ස නාථො පධානොති=ලොකනාථො, මෙධා වුච්චති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං, අනාවරණඤ්ඤාණාදයො සුන්දරා පසත්ථා වා මෙධා යස්ස සො=සුමෙධො, අග්ගො ච සො පුග්ගලො චාති= අග්ගපුග්ගලො, තස්මිං සුමෙධෙ ලොකනායකෙ **අග්ගපුග්ගලෙ** ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන නිබ්බුතෙ සතීති සම්බන්ධො. **පසන්නචිත්තො සුමනොති** සද්ධාය පසාදිතචිත්තො සොමනස්සෙන සුන්දරමනො අහං තස්ස සුමෙධස්ස භගවතො **ථූපපූජං** චෙතියපූජං අකාසින්ති අත්ථො. **යෙ ච ඛීණාසවා තත්ථාති** තස්මිං සමාගමෙ යෙ ඛීණාසවා පහීනකිලෙසා. **ඡළභිඤ්ඤා** ඡහි අභිඤ්ඤාහි සමන්නාගතා. **මහිද්ධිකා**·මහන්තෙහි ඉද්ධීහි සමන්නාගතා. තෙ සබ්බෙ ඛීණාසවෙ අහං තත්ථ **සමානෙත්වා** සුට්ඨු ආදරෙන ආනෙත්වා. **සඞ්ඝභත්තං** සකලසඞ්ඝස්ස දාතබ්බං භත්තං. **අකාසිං** තෙ තං භොජෙසින්ති අත්ථො. **උපට්ඨාකො සදා අහූති** තදා මම සඞ්ඝභත්තදානකාලෙ සුමෙධස්ස භගවතො නාමෙන සුමෙධො නාම උපට්ඨාකසාවකො අහු අහොසීති අත්ථො. **සො** යො සාවකො මය්හං පූජාසක්කාරං **අනුමොදිත්ථ** අනුමොදිතො ආනිසංසං කථෙසීති අත්ථො. **තෙන චිත්තප්පසාදෙනාති** තෙන ථූපපූජාකරණවසෙන උප්පන්නෙන චිත්තප්පසාදෙන දෙවලොකෙ දිබ්බවිමානං **උපපජ්ජිං** උපගතො අස්මීති අත්ථො, තත්ථ නිබ්බත්තොම්හීති වුත්තං හොති. **ඡළාසීති සහස්සානීති** තස්මිං විමානෙපි අසීති සහස්සානි දෙවච්ඡරායො මෙ මය්හං චිත්තා. **රමිංසු** රමාපෙසුන්ති සම්බන්ධො. **මමෙව අනුවත්තන්තීති** තා අච්ඡරායො. **සබ්බකාමෙහි** දිබ්බෙහි රූපාදි වත්ථුකාමෙහි උපට්ඨහන්ති. යෙ මම එවං අනුවත්තන්ති මම වචනං අනුකාරෙන්ති. **සදා** නිච්චකාලන්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

පිළින්දිවච්ඡත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 17.

පදුමුත්තරස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො **රාහුලත්ථෙරස්ස අපදානං.**

අයම්පායස්මා පුරිම ජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනං

සුණිත්වා සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සික්ඛාකාමානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙන්තො සෙනාසන විසොධනවිජ්ජොතනාදිකං උළාරං පුඤ්ඤං කත්වා පණිධානං අකාසි. සො තතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අම්හාකං බොධිසත්තං පටිච්ච යසොධරාය දෙවියා කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්තිත්වා රාහුලොති ලද්ධනාමො මහතා ඛත්තියපරිවාරෙන වඩ්ඪි. තස්ස පබ්බජ්ජා විධානං ඛන්ධකෙ ආගතමෙව. සො පබ්බජිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ අනෙකෙහි සුත්තපදෙහි ලද්ධොවාදො පරිපක්කඤාණො විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. අරහා පන හුත්වා අත්තනො පටිපත්තිං පච්චවෙක්ඛිත්වා අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්තො.

උභයෙනෙව සම්පන්නො රාහුලභද්දොති මං විදූ,
යඤ්චම්හි පුත්තො බුද්ධස්ස යඤ්ච ධම්මෙසු චක්ඛුමා.

යඤ්ච මෙ ආසවා ඛීණා යඤ්ච නත්ථි පුනබ්භවො,
අරහා දක්ඛිණෙය්‍යොම්හි තෙවිජ්ජො අමතද්දසො.

කාමන්ධා ජාලපච්ඡන්නා තණ්හාඡදනඡාදිතා,
පමත්තබන්ධුනා බද්ධා මච්ඡාව කුමිනාමුඛෙ.

තං කාමං අහමුජ්ඣිත්වා ඡෙත්වා මාරස්ස බන්ධනං,
සමූලං තණ්හං අබ්බුය්හ සීතිභූතොස්මි නිබ්බුතොති.

චතස්සො ගාථා අභාසි.

තත්ථ **උභයෙනෙව සම්පන්නො**ති ජාතිසම්පදා පටිපත්තිසම්පදාති උභයසම්පත්තියා සම්පන්නො සමන්නාගතො. **රාහුලභද්දොති මං විදූ**ති බ්‍රහ්මචාරිනො සඤ්ජානන්ති, තස්ස හි ජාතසාසනං සුත්වා බොධිසත්තෙන රාහුලො ජාතො බන්ධනං ජාතන්ති වුත්තවචනං උපාදාය සුද්ධොදනමහාරාජා රාහුලොති නාමං ගණ්හි. සො ආදිතො පිතරා වුත්තපරියායමෙව ගහෙත්වා රාහුලභද්දොති මං විදූති ආහ. භද්දොති පසංසාවචනමෙව.. **අපරභාගෙ** සත්ථා තං සික්ඛාකාමීභාවෙන අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං සික්ඛාකාමානං යදිදං රාහුලො"ති. එවං සො පත්තඑතදග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරස්ස භගවතො**ති ආදිමාහ. **සත්තභූමිම්හි පාසාදෙ**ති පසාදං සොමනස්සං ජනෙතීති=පාසාදො, උපරූපරි ඨිතා සත්තභූමියො යස්මිං පාසාදෙ සොයං සත්තභූමි, තස්මිං සත්තභූමිම්හි පාසාදෙ. **ආදාසං සන්ථරිං අහ**න්ති. ආදාසතලං නිප්ඵාදෙත්වා ලොකජෙට්ඨස්ස භගවතො තාදිනො අහං සන්ථරං අදාසිං, සන්ථරිත්වා පූජෙසින්ති අත්ථො. **ඛීණාසවසහස්සෙහී**ති අරහන්තසහස්සෙහි. **පරිකිණ්ණො** පරිවුතො. **දිපදින්දො** දිපදානං ඉන්දො සාමි. **නරාසභො** මහාමුනි. ගන්ධකුටිං තෙහි සහ උපාගමි පාවිසීති අත්ථො. **විරොචෙන්තො ගන්ධකුටි**න්ති තං ගන්ධකුටිං සොභයමානො.

දෙවානං දෙවො=**දෙවදෙවො**, නරානං ආසභො **නරාසභො**, ජෙට්ඨො. **සත්ථා** භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ඉමා ව්‍යාකරණගාථායො **අභාසථ** කථෙසීති සම්බන්ධො. **සෙනාසනං ජොතිතා සෙය්‍යාති** යෙන උපාසකෙන අයං පාසාදසඞ්ඛාතා සෙය්‍යා ජොතිතා පභාසිතා පජ්ජලිතා. **ආදාසංව** කංසලොහමයං ආදාසතලං ඉව සුට්ඨු සමං කත්වා සත්ථතා. තං උපාසකං කිත්තයිස්සාමි පාකටං කරිස්සාමීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

අට්ඨානමෙතං යං තාදීති යං යෙන කාරණෙන තාදී ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අකම්පියසභාවත්තා තාදී. **අගාරෙ** ඝරාවාසෙ. **රතිං** අලීනභාවං. **අජ්ඣගා** පාපුණීති, එතං කාරණං අට්ඨානකාරණන්ති අත්ථො. **නික්ඛමිත්වා අගාරස්මාති** ඝරාවාසතො නික්ඛමිත්වා, තං තිණලවමිව පරිච්චජිත්වා **සුබ්බතො** සුසික්ඛිතො. **පබ්බජිස්සති රාහුලො නාම නාමෙනාති** සුද්ධොදනමහාරාජෙන පෙසිතං කුමාරස්ස ජාතසාසනං සුත්වා පිතරා සිද්ධත්ථෙන 'රාහුලො ජාතො බන්ධනං ජාත' න්ති වුත්තත්තා නාමත්තා රාහුලො නාමාති අත්ථො. යථා චන්දසුරියානං විමානප්පභා කිලිට්ඨකරණෙන රාහුඅසුරින්දො යං උපෙති ගච්ඡති, එවමෙවායං මම අභිනික්ඛමනපබ්බජ්ජාදීනං අන්තරායං කාරෙන්තොව ජාතොති අධිප්පායෙන රාහුලො ජාතොති ආහාති දට්ඨබ්බං. **අරහා සො භවිස්සතීති** සො තාදිසො උපනිස්සයසම්පන්නො විපස්සනාය යුත්තප්පයුත්තො අරහා ඛීණාසවො භවිස්සතීති අත්ථො. **කිකීව අණ්ඩං රක්ඛෙය්‍යාති** අණ්ඩං බීජං රක්ඛමානා කිකී සකුණී ඉව අප්පමත්තො සීලං රක්ඛෙය්‍ය. **චමරී විය වාලධින්ති** වාලං රක්ඛමානා කණ්ටකෙසු වාලෙ ලග්ගන්තෙ ජීවිතභයෙන අනාකඩ්ඪිත්වා මරමානා චමරී විය ජීවිතම්පි පරිච්චජිත්වා සීලං අභින්දිත්වා රක්ඛෙය්‍ය. **නිපකො සීලසම්පන්නොති** නෙපක්කං වුච්චති පඤ්ඤා, තෙන නෙපක්කෙන සමන්නාගතො නිපකො, ඛණ්ඩච්ඡිද්දාදිභාවං අපාපෙත්වා රක්ඛිතත්තා සීලසම්පන්නො භවිස්සතීති එවං සො භගවා බ්‍යාකරණමකාසි. සො එවං පත්තඅරහත්තඵලො එකදිවසං විවෙකට්ඨානෙ නිසින්නො සොමනස්සවසෙන එවං රක්ඛිං මහාමුනීති ආදිමාහ. තං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

රාහුලත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 18.

පදුමුත්තරං භගවන්තන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො **උපසෙනවඞ්ගන්තපුත්තත්ථෙරස්ස අපදානං**. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං සමන්තපාසාදිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු

සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ නාගගාමෙ රූපසාරී බ්‍රාහ්මණියා කුච්ඡිස්මිං නිබ්බත්ති. උපසෙනොතිස්ස නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා උපසම්පදාය එකවස්සිකො ආචරියගබ්භං වඩ්ඪෙස්මීති අඤ්ඤං භික්ඛුං අත්තනො සන්තිකෙ උපසම්පාදෙත්වා, තෙන සද්ධිං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා, සත්ථාරා තස්ස අවස්සිකස්ස භික්ඛුනො සද්ධිවිහාරිකභාවං සුත්වා අතිලහුං ඛො ත්වං මොඝපුරිස බාහුල්ලාය ආවත්තොසීති ගරහිතො ඉදානාහං පරිසං නිස්සාය සත්ථාරා ගරහිතො, පරිසංයෙව නිස්සාය සත්ථු පසාදං කරිස්සාමීති විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. අරහා පන හුත්වා සයම්පි සබ්බෙ ධුතධම්මෙ සමාදාය වත්තති අඤ්ඤෙපි තදත්ථාය සමාදපෙසි. තෙන නං භගවා සමන්තපාසාදිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි.

සො අපරෙන සමයෙන කොසම්බියං කලහෙ උප්පන්නෙ භික්ඛුසඞ්ඝෙ ච ද්විධා භූතෙ එකෙන භික්ඛුනා තං කලහං පරිවජ්ජිතුකාමෙන එතරහි ඛො කලහො උප්පන්නො භික්ඛුසඞ්ඝො ච ද්විධා භූතො කථන්නු ඛො මයං පටිපජ්ජිතබ්බන්ති පුට්ඨො විවෙකවාසතො පට්ඨාය තස්ස පටිපත්තිං කථෙසි. එවං ථෙරො තස්ස භික්ඛුනො ඔවාදදානාපදෙසෙන අත්තනො කථාපටිපන්නභාවං දීපෙන්තො අඤ්ඤං ව්‍යාකාසි. සො එවං පත්තඑතදග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරං භගවන්තන්ති** ආදිමාහ.

මහාපබ්භාරම්හි නිසින්නන්ති පුරතො භාරං නමිතං ඔනමිතන්ති=පබ්භාරං, විවෙකකාමං වනමජ්ඣෙ සයං ජාතපබ්බතපබ්භාරෙ නිසින්නං නරුත්තමං භගවන්තං අහං උපගඤ්ඡිං සමීපං ගතොම්හීති අත්ථො. **කණිකාරං පුප්ඵිතං දිස්වාති** තථා උපගච්ඡන්තො තස්මිං පදෙසෙ සුපුප්ඵිතං කණිකාරං දිස්වා. **වණ්ටෙ ඡෙත්වානහං තං තදාති** තස්මිං තථාගතස්ස දිට්ඨකාලෙ තං පුප්ඵං **වණ්ටෙ** වණ්ටස්මිං. **ඡෙත්වාන** ඡින්දිත්වාන. **අලඞ්කරිත්වා ඡත්තම්හීති** තෙන පුප්ඵෙන ඡත්තං සාධෙත්වා. **බුද්ධස්ස අභිරොපයින්ති** පබ්භාරෙ නිසින්නස්ස බුද්ධස්ස මුද්ධනි අකාසීති අත්ථො. **පිණ්ඩපාතං ච පාදාසින්ති** තස්මිංයෙව නිසින්නස්ස භගවතො පිණ්ඩපාතං පකාරෙන අදාසිං භොජෙසින්ති අත්ථො, **පරමන්නන්ති** සුන්දරභොජන සඞ්ඛාතං පරමන්නං උත්තමාහාරං. **බුද්ධෙන නවමෙ තත්ථාති** තස්මිං විවෙකට්ඨානෙ බුද්ධෙන සහ නවමෙ අට්ඨසමණෙ සමිතපාපෙ ඛීණාසවභික්ඛූ භොජෙසින්ති අත්ථො. **යං වදන්ති සුමෙධොති** යං ගොතමසම්මාසම්බුද්ධං භූරිපඤ්ඤං*පථවිසමාන පඤ්ඤං සුමෙධසුන්දරපඤ්ඤතාය පඤ්ඤවන්තං, සුමෙධො ඉති සුන්දරපඤ්ඤො ඉති වදන්ති පණ්ඩිතා. ඉතො කප්පතො සතසහස්සෙ කප්පෙ එසො ගොතමො සම්මාසම්බුද්ධො භවිස්සතීති සම්බන්ධො, සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

උපසෙනවඞ්ගන්තත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

* භූමිපඤ්ඤං-කත්ථචි.

3. 19.

පදුමුත්තරස්ස භගවතොති ආදිකා ආයස්මතො **රට්ඨපාලත්ථෙරස්ස** අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව හංසවතීනගරෙ මහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා, වයප්පත්තො පිතුඅච්චයෙන ඝරාවාසෙ පතිට්ඨිතො රතනකොට්ඨාගාරකම්මිකපුරිසෙන දස්සිතං අපරිමාණං වංසානුගතං ධනං දිස්වා ඉමං එත්තකං ධනරාසිං මය්හං පිතුඅය්‍යකපය්‍යකාදයො අත්තනා සද්ධිං ගහෙත්වා ගන්තුං නාසක්ඛිංසු. මයා පන ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා කපණද්ධිකාදීනං මහාදානං අදාසි. සො එකං අභිඤ්ඤාලාභිතාපසං උපසඞ්කමිත්වා තෙන දෙවලොකාධිපච්චෙ නියොජිතො යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවන්තො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො මනුස්සලොකෙ භින්නං රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථස්ස කුලස්ස එකපුත්තකො හුත්වා නිබ්බත්ති.

තෙන සමයෙන පදුමුත්තරො භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො වෙනෙය්‍යසත්තෙ නිබ්බානමහානගරසඞ්ඛාතං ඛෙමභූමිං සම්පාපෙසි. අථ සො කුලපුත්තො අනුක්කමෙන විඤ්ඤුතං පත්තො එකදිවසං උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථාරං ධම්මං දෙසෙන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තො පරිසපරියන්තෙ නිසීදි. තෙන ඛො පන සමයෙන සත්ථා එකං භික්ඛුං සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සො තං දිස්වා පසන්නමානසො සතසහස්සභික්ඛුපරිවුතස්ස භගවතො සත්තාහං මහාදානං දත්වා තං ඨානං පත්ථෙසි. සත්ථා අනන්තරායෙන සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා අයං අනාගතෙ ගොතමස්ස නාම සම්මාසම්බුද්ධස්ස සාසනෙ සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගො භවිස්සතීති ව්‍යාකාසි. සො සත්ථාරං භික්ඛුසඞ්ඝඤ්ච වන්දිත්වා පක්කාමි.

එවං යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉතො ද්වෙ නවුතිකප්පෙ ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ සත්ථු වෙමාතිකානං තිණ්ණං රාජපුත්තානං සත්ථාරං උපට්ඨහන්තානං පුඤ්ඤකිරියාසු සහායකිච්චං අකාසි. එවං තත්ථ තත්ථ භවෙ බහුං කුසලං උපචිනිත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුරුරට්ඨෙ ථුල්ලකොට්ඨිතගාමෙ රට්ඨපාලසෙට්ඨිනො ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස භින්නං රට්ඨං සන්ධාරෙතුං සමත්ථකුලෙ නිබ්බත්තත්තා රට්ඨපාලොති වංසානුගතමෙව නාමං අහොසි. සො මහාපරිවාරෙන වඩ්ඪන්තො අනුක්කමෙන යොබ්බනප්පත්තො මාතාපිතූහි පතිරූපෙන දාරෙන සංයොජිතො මහන්තෙන ච යසෙන පතිට්ඨාපිතො දිබ්බසම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං අනුභොති. අථ භගවා කුරුරට්ඨෙ ජනපදචාරිකං චරන්තො ථුල්ලකොට්ඨිතනිගමං අනුපාපුණි. තං සුත්වා මහාරට්ඨපාලො කුලපුත්තො සත්ථාරං උපසංකමිත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධ

සද්ධො පබ්බජිතුකාමො සත්තවාරෙ භත්තච්ඡෙදං කත්වා කිච්ඡෙන කසිරෙන මාතාපිතරො අනුජානාපෙත්වා සත්ථාරං උපසංකමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා සත්ථු ආණත්තියා අඤ්ඤතරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා යොනිසො මනසිකාරෙන කම්මං කරොන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි.

අරහත්තං පන පත්වා සත්ථාරං අනුජානාපෙත්වා මාතාපිතරො පස්සිතුං ථුල්ලකොට්ඨිතං ගන්ත්වා තත්ථ සපදානං පිණ්ඩාය චරන්තො පිතු නිවෙසනෙ ආභිදොසිකං කුම්මාසං ලභිත්වා අමතං විය භුඤ්ජන්තො පිතරා නිමන්තිතො ස්වාතනාය අධිවාසෙත්වා දුතියදිවසෙ පිතුනිවෙසනෙ පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජිත්වා අලංකතපටියත්තෙ ඉත්ථාගාරජනෙ උපගන්ත්වා 'කීදිසා නාම තා අය්‍යපුත්ත අච්ඡරායො යාසං හෙතු ත්වං බ්‍රහ්මචරියං චරසීති' ආදිනි වත්වා පලොභනකම්මං කාතුං ආරද්ධො තස්සා අධිප්පායං විපරිවත්තෙන්තො අනිච්චතාදි පටිසංයුත්තං ධම්මං කථෙන්තො:

පස්ස චිත්තකතං බිම්බං අරුකායං සමුස්සිතං,
ආතුරං බහුසංකප්පං යස්ස නත්ථි ධුවං ඨිති.

පස්ස චිත්තකතං රූපං මණිනා කුණ්ඩලෙන ච,
අට්ඨිතචෙන ඔනද්ධං සහ වත්ථෙහි සොභති.

අලත්තකකතා පාදා මුඛං චුණ්ණකමක්ඛිතං,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

අට්ඨපාදකතා කෙසා නෙත්තං අඤ්ජනමක්ඛිතං,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

අඤ්ජනී ව නවා චිත්තා පූතිකායො අලඞ්කතො,
අලං බාලස්ස මොහාය නො ච පාරගවෙසිනො.

ඔදහි මිගවො පාසං නාසාදුවාකරං මිගො,
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාමි කන්දන්තෙ මිගබන්ධකෙ.

අච්ඡින්ද පාසං මිගස්ස නාසාදුවාකරං මිගො,
භුත්වා නිවාපං ගච්ඡාමි සොචන්තෙ මිගලුද්දකෙති.

ඉමා ගාථායො අභාසි. ඉමා ගාථා වත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා රඤ්ඤො කොරව්‍යස්ස මිගාචීරවනුය්‍යානෙ මඞ්ගලසිලාපට්ටෙ නිසීදි. ථෙරස්ස කිර පිතා සත්තසු ද්වාරට්ඨානෙසු අග්ගලං දාපෙත්වා පුරිසෙ අණාපෙසි, නික්ඛමිතුං මා දෙථ කාසායානි සංහාරෙත්වා සෙතකානි නිවාසාපෙථා'ති. තස්මා ථෙරො ආකාසෙන අගමාසි. අථ රාජා කොරව්‍යො ථෙරස්ස තත්ථ නිසින්නභාවං සුත්වා තං උපසංකමිත්වා ඉධ භො රට්ඨපාල පබ්බජන්තො ව්‍යාධිපාරිජුඤ්ඤං වා ජරාජාතිභොගඤාතිපාරිජුඤ්ඤං වා ඵුට්ඨො පබ්බජති, ත්වං පන කිඤ්චි පාරිජුඤ්ඤං අනුපගතො එව කස්මා පබ්බජිතොසීති පුච්ඡි. අථස්ස ථෙරො

උපනීයති ලොකො අද්ධුවො. අත්තාණො ලොකො අනභිස්සරො, අනියන්තො ලොකො සබ්බං පහාය ගමනීයං, ඌනො ලොකො අතිත්තො ච තණ්හාදාසොති ඉමෙසං චතුන්නං ධම්මුද්දෙසානං අත්තනා විදිතභාවං සාවෙත්වා තස්සා දෙසනාය අනුදුතියං කථෙන්තො:

පස්සාමි ලොකෙ සධනෙ මනුස්සෙ
ලද්ධාන විත්තං න දදන්ති මොහා
ලුද්ධා ධනං සන්නිචයං කරොන්ති
භීය්‍යොව කාමෙ අභිපත්ථයන්ති.

රාජා පසය්හා පථවිං ජිනිත්වා
ස සාගරන්තං මහි මාවසන්තො
ඔරං සමුද්දස්ස අතිත්තරූපො
පාරං සමුද්දස්සපි පත්ථයෙථ.

රාජා ච අඤ්ඤෙ ච බහූ මනුස්සා
අවීතතණ්හා මරණං උපෙන්ති
ඌනා ව හුත්වාන ජහන්ති දෙහං
කාමෙහි ලොකම්හි න හත්ථි තිත්ති.

කන්දන්ති නං ඤාතිපරිකිරියකෙසෙ
අහො වතා නො අමරාති චාහු
වත්ථෙන නං පාරුතං නීහරිත්වා
චිතකං සමාදාය තතො ඩහන්ති.

සො ඩය්හතී සූලෙහි තුජ්ජමානො
එකෙන වත්ථෙන පහාය භොගෙ
න මීයමානස්ස භවන්ති තාණා
ඤාතීධ මිත්තා අථවා සහායා.

දායාදකා තස්ස ධනං හරන්ති
සත්තො පන ගච්ඡති යෙන කම්මං
න මීයමානං ධනමන්වෙති කිඤ්චි
පුත්තා ච දාරා ච ධනං ච රට්ඨං.

න දීඝමායුං ලභතෙ ධනෙන
න වා පි විත්තෙන ජරං විහන්ති
අප්පං හිදං ජීවිතමාහු ධීරා
අසස්සතං විප්පරිනාම ධම්මං.

අඩ්ඪා දළිද්දා ච ඵුසන්ති ඵස්සං
බාලො ච ධීරො ච තථෙව ඵුට්ඨො
බාලො හි බාල්‍යාවධිතොව සෙති
ධීරො ච නො වෙධති ඵස්සඵුට්ඨො.

තස්මා හි පඤ්ඤව ධනෙන සෙය්‍යා
යාය වොසානමිධාධිගච්ඡති
අව්‍යාධිතත්තා හි භවාභවෙසු
පාපානි කම්මානි කරොන්ති මොහා.

උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං
සංසාරමාපජ්ජ පරං පරාය
තස්සප්පපඤ්ඤො අභිසද්දහන්තො
උපෙති ගබ්භඤ්ච පරඤ්ච ලොකං.

චොරො යථා සන්ධිමුඛෙ ගහීතො
සකම්මුනා හඤ්ඤති පාපධම්මො
එවං පජා පෙච්ච පරම්හි ලොකෙ
සකම්මුනා හඤ්ඤති පාපධම්මො.

කාමා හි චිත්‍රා මධුරා මනොරමා
විරූපරූපෙන මථෙන්ති චිත්තං
ආදීනවං කාමගුණෙසු දිස්වා
තස්මා අහං පබ්බජිතොම්හි රාජ.

දුමප්ඵලානෙව පතන්ති මානවා
දහරා ච වුද්ධා ච සරීරභෙදා
එවම්පි දිස්වා පබ්බජිතොම්හි රාජ!
අපණ්ණකං සාමඤ්ඤමෙව සෙය්‍යො.

සද්ධාය පබ්බජිතොම්හි උපෙතො ජිනසාසනෙ
අවඤ්ඣා පබ්බජ්ජා මය්හං අනණො භුඤ්ජිං භොජනං.

කාමෙ ආදිත්තතො දිස්වා ජාතරූපෙ අසන්තතෙ
ගබ්භවොක්කන්තිතො දුක්ඛං නිරයෙසු මහබ්භයං.

එවමාදීනවං ඤත්වා සංවෙගං අලභිං තදා
සොකවිද්ධො සදා සන්තො සම්පත්තො ආසවක්ඛයං.

පරිචිණ්ණො මයා සත්ථා කතං බුද්ධස්ස සාසනං
ඔහිතො ගරුකො භාරො භවනෙත්ති සමූහතා.

යස්සත්ථාය පබ්බජිතො අගාරස්මා අනගාරියං
සො මෙ අත්ථො අනුප්පත්තො සබ්බ සඤ්ඤොජනක්ඛයාති.

ඉමා ගාථා අවොච. එවං ථෙරො රඤ්ඤො කොරව්‍යස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා සත්ථු සන්තිකමෙව ගතො. සත්ථා ච අපරභාගෙ අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං සද්ධාපබ්බජිතානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. එවං ථෙරො පත්තඑතදග්ගට්ඨානො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතොති ආදිමාහ.

වරනාගො මයා දින්නොති තස්ස භගවතො. රූපකායෙ පසීදිත්වා වරෙ උත්තමො සෙට්ඨො **ඊසාදන්තො** රථීසා සදිසදන්තො. **උරූළ්හවා** වොහාරවහො රාජාරහො වා. **සෙතච්ඡත්තොපසොභිතොති** හත්ථික්ඛන්ධෙ උට්ඨාපිතසෙතච්ඡත්තෙන උපසෙවිතො සොභමානො. පුනපි කිංවිසිට්ඨො වරනාගො? **සකප්පනො** හත්ථාලඞ්කාරසහිතො. **සඞ්ඝාරාමං** බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වසනත්ථාය ආරාමං විහාරං. **කාරයිං** කාරෙසිං. **චතුපඤ්ඤාසසහස්සානීති** තස්මිං කාරාපිතෙ විහාරබ්භන්තරෙ චතුපඤ්ඤාසසහස්සානි පාසාදානි ච අහං **අකාරයිං** කාරෙසින්ති අත්ථො. **මහොඝඤ්ච කරිත්වාන***ති සබ්බපරික්ඛාරසහිතං මහොඝසදිසං මහාදානං සජ්ජෙත්වා. **මහෙසිනො** මුනිනො නිය්‍යොජයින්ති අත්ථො. **අනුමොදි මහාවීරොති** චතුරසඞ්ඛ්‍යෙය්‍ය සතසහස්සකප්පෙසු අබ්භොච්ඡින්නුස්සාහසංඛාතෙන විරියෙන මහාවීරො. **සයම්භූ** සයමෙව භූතො ජාතො ලද්ධසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණො අග්ගො සෙට්ඨො පුග්ගලො. **අනුමොදි** විහාරානුමොදනං අකාසි. **සබ්බෙ ජනෙ හාසයන්තොති** සකලානන්තාපරිමාණදෙවමනුස්සෙ හාසයන්තො සන්තුට්ඨෙ කුරුමානො අමතනිබ්බානපටිසංයුත්තං චතුසච්චධම්මදෙසනං දෙසෙසි පකාසෙසි විවරි විභජි උත්තානිං **අකාසීති** අත්ථො. **තමෙන වියාකාසීති** තං මය්හං කතපුඤ්ඤඵලං විසෙසෙන පාකටං අකාසි. **ජලජුත්තමනාමකොති** ජලෙ ජාතං ජලජං පදුමං, පදුමුත්තරනාමකොති අත්ථො. ජලනුත්තමනායකොති වා පාඨො. තත්ථ අත්තනො පභාය ජලන්තීති ජලනා චන්දිමසූරියදෙවබ්‍රහ්මානො, තෙසං ජලනානං උත්තමොති ජලනුත්තමො, සබ්බසත්තානං නායකො උත්තමොති නායකො, සම්භාරවනෙන සත්තෙ නිබ්බානං නෙති පාපෙතීති වා=නායකො, ජලනුත්තමො ච සො නායකො චාති ජලනුත්තමනායකො. **භික්ඛුසඞ්ඝෙ නිසීදිත්වාති** භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මජ්ඣෙ නිසින්නො. **ඉමා ගාථා අභාසථ** පාකටං කත්වා කථෙසීති **අත්ථො.** සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

රට්ඨපාලත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 20.

පබ්භාරං සොධයන්තස්සාති ආදිකං ආයස්මතො සොපාකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ අඤ්ඤතරස්ස කුටුම්බිකස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. එකදිවසං සත්ථාරං දිස්වා බීජපූරඵලානි සත්ථු උපනෙසි. පරිභුඤ්ජි භගවා අනුකම්පං උපාදාය. සො භික්ඛු සත්ථරි සඞ්ඝෙ ච අභිප්පසන්නො සලාකභත්තං පට්ඨපෙත්වා සඞ්ඝුද්දෙසවසෙන තිණ්ණං භික්ඛූනං යාවතායුකං ඛීරභත්තං අදාසි. සො තෙහි පුඤ්ඤෙහි අපරාපරං දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තියො

---

* මහාහත්තං-පාළියං

අනුභවන්තො එකදා මනුස්සයොනියං නිබ්බත්තො එකස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස ඛීරභත්තං අදාසි. එවං තත්ථ තත්ථ පුඤ්ඤානි කත්වා සුගතීසුයෙව පරිබ්භමන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ පුරිමකම්මනිස්සන්දෙන සාවත්ථියං අඤ්ඤතරාය දුග්ගතිත්ථියා කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි. සා තං දසමාසෙ කුච්ඡිනා පරිහරිත්වා පරිපක්කෙ ගබ්භෙ විජායනකාලෙ විජායිතුං අසක්කොන්තී මුච්ඡං ආපජ්ජිත්වා බහුවෙලං මතා විය නිපජ්ජි. ඤාතකා මතාති සඤ්ඤාය සුසානං නෙත්වා චිතකං ආරොපෙත්වා දෙවතානුභාවෙන උට්ඨිතාය වාතවුට්ඨියා අග්ගිං අදත්වා පක්කමිංසු. දාරකො පච්ඡිමභවිකත්තා දෙවතානුභාවෙනෙව අරොගො හුත්වා මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමි. මාතා පන කාලමකාසි. දෙවතා මනුස්සරූපෙනුපාගම්ම තං ගහෙත්වා සුසානගොපකස්ස ගෙහෙ ඨපෙත්වා කතිපාහං පතිරූපෙන ආහාරෙන පොසෙසි. තතො පරං සුසානගොපකො අත්තනො පුත්තං කත්වා වඩ්ඪෙසි. සො තථා වඩ්ඪන්තො තස්ස පුත්තෙන සුප්පියෙන නාම දාරකෙන සද්ධිං කීළන්තො විචරි. තස්ස සුසානෙ ජාතසංවඩ්ඪභාවතො සොපාකොති සමඤ්ඤා අහොසි.

අථෙකදිවසං සත්තවස්සිකං තං භගවා පච්චූසවෙලායං ඤාණජාලං පත්ථරිත්වා වෙනෙය්‍යබන්ධවෙ ඔලොකෙන්තො ඤාණජාලස්ස අන්තො ගතං දිස්වා තං සුසානට්ඨානං අගමාසි. දාරකො පුබ්බහෙතුනා චොදියමානො පසන්නමානසො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අට්ඨාසි. සත්ථා තස්ස ධම්මං කථෙසි. සො ධම්මං සුත්වා පබ්බජ්ජං යාචිත්වා පිතරා අනුඤ්ඤාතොසීති වුත්තො පිතරං සත්ථු සන්තිකං ආනෙසි. තස්ස පිතා සත්ථාරං වන්දිත්වා ඉමං දාරකං පබ්බාජෙථ භන්තෙති අනුජානි. තං පබ්බාජෙත්වා භගවා මෙත්තා භාවනාය නියොජෙසි. සො මෙත්තා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා සුසානෙ විහරන්තො න චිරස්සෙව මෙත්තජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා ඣානං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං සච්ඡාකාසි. අරහා හුත්වා අඤ්ඤෙසං සොසානිකභික්ඛූනං මෙත්තා භාවනාවිධිං දස්සෙන්තො **යථාපි එකපුත්තස්මින්ති** ගාථං අභාසි. ඉදං වුත්තං හොති. යථා එකපුත්තකෙ පියෙ මනාපෙ මාතාපිතා කුසලී එකන්තහිතෙසී භවෙය්‍ය, එවං පුරත්ථිමාදිභෙදාසු සබ්බාසු දිසාසු, කාමභවාදිභෙදෙසු සබ්බෙසු වා භවෙසු, දහරාදිභෙදාසු සබ්බාසු අවත්ථාසු පි ඨිතෙසු සබ්බෙසු සත්තෙසු එකන්තහිතෙසිතාය කුසලී භවෙය්‍ය, මිත්තෙ උදාසීනෙ පච්චත්ථිකොති සීමං අකත්වා සීමාසම්භෙදවසෙන සබ්බත්ථ එකරසං මෙත්තං භාවෙය්‍යාති ඉමං ගාථං වත්වා සචෙ තුම්හෙ ආයස්මන්තො එවං මෙත්තං භාවෙය්‍යාථ, යෙ තෙ භගවතා 'සුඛං සුපතීති' ආදිනා එකාදස මෙත්තානිසංසා ච වුත්තා. එකංසෙන තතො තෙසං භාගිනො භවථාති ඔවාදං අදාසි. එවං පත්තඵලාධිගමො අත්තනා කතපුඤ්ඤං පච්චවෙක්ඛිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං දස්සෙන්තො **පබ්භාරං සොධයන්තස්සාති** ආදිමාහ.

තත්ථ පබ්භාරන්ති සිලාපබ්බතස්ස විවෙකට්ඨානං, තං පබ්බජිතානුරූපත්තා ඉට්ඨකපාකාරං කත්වා ද්වාරකවාටං යොජෙත්වා භික්ඛූනං වසනත්ථාය අදාසි. පකාරෙන භරො පත්ථෙ තබ්බොති පබ්භාරො, තං **සොධයන්තස්ස** මම සන්තිකං සිද්ධත්ථො නාම භගවා ආගඤ්ඡි, පාපුණි. **බුද්ධං උපගතං දිස්වා**ති එවං මම සන්තිකං ආගතං දිස්වා. **තාදිනො** ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අකම්පිය සභාවත්තා තාදිගුණයුත්තස්ස ලොකජෙට්ඨස්ස බුද්ධස්ස. **සන්ථරං** තිණපණ්ණාදිසන්ථරං. කට්ඨත්ථරං පඤ්ඤපෙත්වා නිට්ඨාපෙත්වා. **පුප්ඵාසනං** පුප්ඵමයං ආසනං අහං අදාසිං. **පුප්ඵාසනෙ නිසීදිත්වා** තස්මිං පඤ්ඤත්තෙ පුප්ඵාසනෙ නිසීදිත්වා. **ලොකනායකො** සිද්ධත්ථො භගවා. **මම ච ගතිමඤ්ඤායා**ති මය්හං ගතිං ආයතිං උප්පත්තිට්ඨානං අඤ්ඤාය ජානිත්වා. **අනිච්චතං** අනිච්චභාවං. **උදාහරි** කථෙසි. **අනිච්චා වත සඞ්ඛාරා**ති වත, එකන්තෙන; සඞ්ඛාරා, පච්චයෙහි සමෙච්ච සමාගන්ත්වා කරීයමානා සබ්බෙ සප්පච්චයධම්මා; හුත්වා අභාවට්ඨෙන අනිච්චා. **උප්පාදවයධම්මිනො**ති උප්පජ්ජිත්වා විනස්සනසභාවා. **උප්පජ්ජිත්වා** පාතුභවිත්වා එතෙ සඞ්ඛාරා. **නිරුජ්ඣන්ති** විනස්සන්තීති අත්ථො. **තෙසං වූපසමො සුඛො**ති තෙසං සඞ්ඛාරානං විසෙසෙන උපසමො සුඛො. තෙසං වූපසමකරං නිබ්බානමෙව එකන්තසුඛන්ති අත්ථො. **ඉදං වත්වාන සබ්බඤ්ඤූ**ති සබ්බධම්මජානනකො භගවා ලොකානං ජෙට්ඨො වුඩ්ඪො නරානං ආසභො පධානො වීරො ඉදං අනිච්චපටිසංයුත්තං ධම්මදෙසනං. **වත්වාන** කථෙත්වා. **අම්බරෙ** ආකාසෙ. **හංසරාජා ඉව** නභෙ ආකාසෙ අබ්භුග්ගමීති සම්බන්ධො. **සකං දිට්ඨිං** අත්තනො ලද්ධිං ඛන්තිං රුචිං අජ්ඣාසයං. **ජහිත්වාන** පහාය. **භාවයිං නිච්චසඤ්ඤහ**න්ති අනිච්චෙව අනිච්චන්ති පවත්තසඤ්ඤං අහං භාවයිං වඩ්ඪෙසිං මනසි අකාසිං. **තත්ථ කාලකතො අහ**න්ති තත්ථ තස්සං ජාතියං තතො ජාතිතො අහං කාලකතො චුතො. **ද්වෙ සම්පත්තී අනුභොත්වා**ති මනුස්සසම්පත්ති දිබ්බසම්පත්ති සඞ්ඛාතා ද්වෙ සම්පත්තියො අනුභවිත්වා. **සුක්කමූලෙන චොදිතො**ති. පුරාණකුසලමූලෙන මූලභූතෙන කුසලෙන චොදිතො සඤ්චොදිතො. **පච්ඡිමභවෙ සම්පත්තෙ**ති පරියොසානෙ භවෙ සම්පත්තෙ පාපුණිතෙ. **සපාකං යොනුපාගමි**න්ති සකං පචිතං භත්තං සපාකං යොනිං උපාගමිං. **යස්ස** කුලස්ස **අත්තනො** පචිතභත්තං **අඤ්ඤෙහි** අභුඤ්ජනීයං තස්මිං චණ්ඩාලකුලෙ **නිබ්බත්තොස්මී**ති අත්ථො. අථවා සා වුච්චති සුනඛො, සුනඛොච්ඡිට්ඨභත්තභුඤ්ජනකචණ්ඩාලකුලෙ ජාතොති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සොපාකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 21.

ආහුතිං යිට්ඨුකාමොති ආදිකං ආයස්මතො සුමඞ්ගලත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ

විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පියදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ රුක්ඛදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති. සො එකදිවසං සත්ථාරං නහාත්වා එකචීවරං ඨිතං දිස්වා සොමනස්සප්පත්තො අප්ඵොටෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියා අවිදූරෙ අඤ්ඤතරස්මිං ගාමෙ තාදිසෙන කම්මනිස්සන්දෙන දලිද්දකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස සුමඞ්ගලොති නාමං අහොසි. සො වයප්පත්තො ඛුජ්ජකාසිතනඞ්ගලාදිකුද්දාලපරික්ඛාරො හුත්වා කසියා ජීවිකං කප්පෙසි.

එකදිවසං රඤ්ඤො පසෙනදිනා කොසලෙන භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච මහාදානෙ පවත්තියමානෙ දානූපකරණානි ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තෙහි මනුස්සෙහි සද්ධිං දධිඝටං ගහෙත්වා ආගතො, භික්ඛූනං සක්කාරසම්මානං දිස්වා ඉමෙ සමණා සක්‍යපුත්තියා සුඛුමවත්ථනිවත්ථා සුභොජනානි භුඤ්ජිත්වා නිවාතෙසු සෙනාසනෙසු විහරන්ති. යන්නූනාහම්පි පබ්බජිත්වා භුඤ්ජෙය්‍යන්ති. චින්තෙත්වා අඤ්ඤතරං මහාථෙරං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනො පබ්බජ්ජාධිප්පායං පවෙදෙසි. සො තං කාරුණායන්තො පබ්බාජෙත්වා කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි. සො අරඤ්ඤෙ විහරන්තො එකකවිහාරෙ නිබ්බින්නො උක්කණ්ඨිතො හුත්වා විබ්භමිතුකාමො ඤාතිගාමං ගච්ඡන්තො අන්තරාමග්ගෙ කච්ඡං බන්ධිත්වා කිලිට්ඨවත්ථනිවත්ථෙ සමන්තතො රජොකිණ්ණසරීරෙ වාතාතපෙන සුස්සන්තෙ ඛෙත්තං කසන්තෙ මනුස්සෙ දිස්වා මහන්තං වතිමෙ සත්තා ජීවිතනිමිත්තං දුක්ඛං පච්චනුභවන්තීති සංවෙගං පටිලභි. ඤාණස්ස පරිපාකං ගතත්තා ච යථාගහිතං කම්මට්ඨානං උපට්ඨාසි. සො අඤ්ඤතරං රුක්ඛමූලං උපගන්ත්වා විවෙකං ලභිත්වා යොනිසො මනසි කරොන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අරහත්තං පාපුණි. එවං සො පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ආහුතිං යිට්ඨුකාමොහ' න්ති ආදිමාහ.

තත්ථ **ආහුති**න්ති අන්නපානාදිමනෙකවිධං පූජාසක්කාරූපකරණං. **යිට්ඨුකාමො**ති යජිතුකාමො, දාතුං දාතුකාමො. **අහං පටියාදෙත්වාන භොජන**න්ති ආහාරං පටියාදෙත්වා නිප්ඵාදෙත්වා. **බ්‍රාහ්මණෙ පතිමානෙන්තො**ති පටිග්ගාහකෙ සුද්ධපබ්බජිතෙ පරියෙසන්තො. **විසාලෙ මාලකෙ ඨිතො**ති පරිසුද්ධපණ්ඩරපුලිනතලාභිරාමෙ විපුලෙ මාලකෙ ඨිතො. **අථ අද්දසාසිං සම්බුද්ධ**න්ති ආදීසු **මහායසං** මහාපරිවාරං. **සබ්බලොකං** සකලසත්තලොකං. **විනෙතාරං** විසෙසෙන නෙතාරං නිබ්බානසම්පාපකං. **සයම්භුං** සයමෙවභූතං අනාචරියකං. **අග්ගපුග්ගලං** සෙට්ඨපුග්ගලං. **භගවන්තං** භාග්‍යවන්තතාදිගුණයුත්තං. **ජුතිමන්තං** නීලපීතාදිපභාසම්පන්නං. **සාවකෙහි පුරක්ඛතං** පරිවාරිතං. **ආදිච්චමිව** සූරියමිව. **විරොචන්තං** සොභමානං. **රථියං** වීථියං. **පටිපන්නකං** ගච්ඡන්තං. පියදස්සී නාම සම්බුද්ධං **අද්දස**න්ති සම්බන්ධො.

අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වානාති බද්ධඤ්ජලිපුටං සිරසි කත්වා. **සකං චිත්තං** අත්තනො චිත්තං. **පසාදයිං** ඉත්ථම්භූතස්ස භගවතො ගුණෙ පසාදෙසිං. පසන්නම්කාසින්ති අත්ථො. **මනසා ච නිමන්තෙසි**න්ති චිත්තෙන පවාරෙසිං. **ආගච්ඡතු මහාමුනී**ති මහිතො පූජාරහො මුනි භගවා මම නිවෙසනං ආගච්ඡතු. මම **සඞ්කප්පමඤ්ඤායා**ති මය්හං චිත්තසඞ්කප්පං ඤත්වා. **ලොකෙ** සත්තලොකෙ. **අනුත්තරො** උත්තරවිරහිතො සත්ථා. **ඛීණාසවසහස්සෙහි** අරහන්තසහස්සෙහි පරිවුතො මම ද්වාරං මය්හං ගෙහද්වාරං. **උපාගමි** සම්පාපුණි. තස්ස **සම්පත්තස්ස** සත්ථුනො එවං නමක්කාරමකාසිං. **පුරිසාජඤ්ඤ** පුරිසානං ආජඤ්ඤ සෙට්ඨ මම නමක්කාරො. **තෙ** තුය්හං, අත්ථු භවතු. **පුරිසුත්තම** පුරිසානං උත්තම අධිකගුණවිසිට්ඨ. **තෙ** තුය්හං මම නමක්කාරො අත්ථු. **පාසාදං** පසාදජනකං මම නිවෙසනං. අභිරූහිත්වා **සීහාසනෙ** උත්තමාසනෙ නිසීද ත්වන්ති ආයාචින්ති අත්ථො. **දන්තො දන්තපරිවාරො**ති මම ද්වාරත්තයෙන දන්තො, තථා දන්තෙහි භික්ඛුභික්ඛුණී උපාසකඋපාසිකා සඞ්ඛාතෙහි චතූහි පරිසාහි පරිවාරිතො. **තිණ්ණො තාරයතං වරො**ති සයං තිණ්ණො සංසාරතො උත්තිණ්ණො නික්ඛන්තො තාරයතං තාරයන්තානං විසිට්ඨපුග්ගලානං වරො උත්තමො භගවා මමාරුඪෙන පාසාදං අභිරූහිත්වා. **පවරාසනෙ** උත්තමාසනෙ. **නිසීදි** නිසජ්ජං කප්පෙසි. **යං මෙ අත්ථි සකෙ ගෙහෙ**ති අත්තනො ගෙහෙ යං **ආමිසං පච්චුපට්ඨිතං** සම්පාදිතං රාසීකතං අත්ථි, **තාහං බුද්ධස්ස පාද‍ාසි**න්ති බුද්ධස්ස බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස තං ආමිසං පාදාසිං පකාරෙන වා අදාසින්ති අත්ථො. **පසන්නො සෙහි පාණිහී**ති අත්තනො ද්වීහි හත්ථෙහි පසන්නචිත්තො ගහෙත්වා පාදාසින්ති අත්ථො. **පසන්නචිත්තො** පාසාදිතමනසඞ්කප්පො. **සුමනො** සුන්දරමනො **වෙදජාතො** ජාතවෙදො උප්පන්නසොමනස්සො. **කතඤ්ජලී** සිරසි ඨපිත අඤ්ජලිපුටො. **බුද්ධසෙට්ඨං නමස්සාමි** සෙට්ඨස්ස බුද්ධස්ස පණාමං කරෙමීති අත්ථො. **අහො බුද්ධස්සුළාරතා**ති පටිවිද්ධචතුසච්චස්ස සත්ථුනො උළාරතා මහන්තභාවො අහො අච්ඡරියන්ති අත්ථො. **අට්ඨන්නං පයිරුපාසන්ත**න්ති පයිරුපාසන්තානං **භුඤ්ජං** භුඤ්ජන්තානං අට්ඨන්නං අරියපුග්ගලානං අන්තරෙ ඛීණාසවා අරහන්තොව බහූති අත්ථො. **තුය්හෙවෙසො ආනුභාවො**ති එසො ආකාසචරණ-උම්මුජ්ජන-නිමුජ්ජනාදි ආනුභාවො තුය්හෙව තුය්හං එව ආනුභාවො නාඤ්ඤස්සං. **සරණන්තං උපෙමහ**න්ති තං ඉත්ථම්භූතං ත්වං සරණං තාණං ලෙණං පරායණං ඉති උපෙමි ගච්ඡාමි ජානාමි වාති අත්ථො. ලොකජෙට්ඨො නරාසභො පියදස්සී භගවා භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසීදිත්වා ඉමා ව්‍යාකරණගාථා අභාසථ කථෙසීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සුමඞ්ගලත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

දුතියස්ස සීහාසනවග්ගස්ස වණ්ණනා සමත්තා.

3. 22.

හිමවන්තස්සාවිදූරෙ ත්‍යාදිකා ආයස්මතො සුභූතිත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඉතො කප්පසතසහස්සමත්ථකෙ අනුප්පන්නෙයෙව පදුමුත්තරෙ භගවති ලොකනාථෙ හංසවතී නගරෙ අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණමහාසාලකුලස්ස එකපුත්තකො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස නන්ද මාණවොති නාමං අකංසු. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා තත්ථ සාරං අපස්සන්තො අත්තනො පරිවාරභූතෙහි චතුචත්තාළීසාය මාණවසහස්සෙහි සද්ධිං පබ්බතපාදෙ ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අට්ඨසමාපත්තියො පඤ්චාභිඤ්ඤායො ච නිබ්බත්තෙසි. අන්තෙවාසිකානම්පි කම්මට්ඨානං ආචික්ඛි. තෙපි න චිරස්සෙව ඣානලාභිනො අහෙසුං. තෙන සමයෙන පදුමුත්තරො භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා හංසවතීනගරං උපනිස්සාය විහරන්තො එකදිවසං පච්චූසසමයෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො නන්ද තාපසස්ස අන්තෙවාසිකානං අරහත්තූපනිස්සයං, නන්ද තාපසස්ස ච ද්වීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතස්ස සාවකට්ඨානන්තරස්ස පත්ථනං දිස්වා පාතො ච සරීරපටිජග්ගනං කත්වා පුබ්බණ්හසමයෙ පත්තචීවරමාදාය අඤ්ඤං කිඤ්චි අනාමන්තෙත්වා සීහො විය එකචරො තාපසස්ස අන්තෙවාසිකෙසු ඵලාඵලත්ථාය ගතෙසු බුද්ධභාවං මෙ ජානාතූති පස්සන්තස්සෙව නන්ද තාපසස්ස ආකාසතො ඔතරිත්වා පඨවියං පතිට්ඨාසි. නන්ද තාපසො බුද්ධානුභාවඤ්ච ලක්ඛණපාරිපූරිං දිස්වා ලක්ඛණමන්තෙ සම්මසිත්වා ඉමෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො නාම අගාරං අජ්ඣාවසන්තො රාජා හොති චක්කවත්තී, පබ්බජන්තො ලොකෙ විවත්තච්ඡදො සබ්බඤ්ඤූ බුද්ධො හොති, අයං පුරිසාජානීයො නිස්සංසයං බුද්ධොති ඤත්වා පච්චුග්ගමනං කත්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි.

නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තෙ ආසනෙ, තාපසො පි අත්තනො අනුච්ඡවිකං ආසනං ගහෙත්වා එකමන්තං නිසීදි. තස්මිං ඛණෙ චතුචත්තාළීසසහස්සජටිලා පණීතපණීතානි ඔජවන්තානි ඵලාඵලානි ගහෙත්වා ආචරියස්ස සන්තිකං සම්පත්තා බුද්ධස්ස චෙව ආචරියස්ස නිසින්නාකාරං ඔලොකෙත්වා ආහංසු. 'ආචරිය මයං ඉමස්මිං ලොකෙ තුම්හෙහි මහන්තතරො නත්ථීති විචරාම, අයම්පන පුරිසො තුම්හෙහි මහන්තතරොති මඤ්ඤෙති. තාපසො 'තාතා තුම්හෙ සාසපෙන සද්ධිං අට්ඨසට්ඨියොජනසතසහස්සුබ්බෙධං සිනෙරුං උපමෙතුං ඉච්ඡථ, සබ්බඤ්ඤුබුද්ධෙන සද්ධිං මා මං උපමිත්ථාති ආහ. අථ තෙ තාපසා සචෙ අයං ඔරකො අභවිස්ස, න අම්හාකං ආචරියො එවං උපමං ආහරෙය්‍ය, යාව මහා වතායං පුරිසාජානීයොති පාදෙසු නිපතිත්වා සිරසා වන්දිංසු. අථ නෙ ආචරියො ආහ, තාතා අම්හාකං බුද්ධානං අනුච්ඡවිකො දෙය්‍යධම්මො නත්ථි, භගවා ච භික්ඛාචාරවෙලායං ඉධ ගතො,

තස්මා මයං යථාබලං දෙය්‍යධම්මං දස්සාම, යං යං තුම්හෙහි පණීත පණීතඵලාඵලං ආහතං, තං ආහරථාති ආහරාපෙත්වා සහත්ථෙනෙව ධොවිත්වා සයං තථාගතස්ස පත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි. සත්ථාරා ඵලාඵලෙ පටිග්ගහිතමත්තෙ දෙවතා දිබ්බොජං පක්ඛිපිංසු. තාපසො උදකම්පි සයමෙව පරිස්සාවෙත්වා අදාසි. තතො භොජනකිච්චං නිට්ඨපෙත්වා නිසින්නෙ සත්ථරි සබ්බෙ අන්තෙවාසිකෙ පක්කොසිත්වා සත්ථු සන්තිකෙ සාරණීයං කථං කථෙන්තො නිසීදි.

සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝො ආගච්ඡතූති චින්තෙසි. සත්ථු චිත්තං ඤත්වා සතසහස්සමත්තා ඛීණාසවා ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා අට්ඨංසු. අථ නන්දතාපසො අන්තෙවාසිකෙ ආමන්තෙසි. තාතා බුද්ධානං නිසින්නාසනම්පි නීචං සමණ සතසහස්සස්ස ච ආසනම්පි නත්ථි. තුම්හෙහි අජ්ජ උළාරං භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච සක්කාරං කාතුං වට්ටති. පබ්බත පාදතො වණ්ණගන්ධසම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරථාති ආහ. අචින්තෙය්‍යත්තා ඉද්ධිවිසයස්ස තෙ මුහුත්තෙනෙව වණ්ණගන්ධසම්පන්නානි පුප්ඵානි ආහරිත්වා බුද්ධානං යොජනප්පමාණං පුප්ඵාසනං පඤ්ඤපෙසුං. අග්ගසාවකානං තිගාවුතං, සෙසභික්ඛූනං අඩ්ඪයොජනකාදිභෙදං සඞ්ඝනවකස්ස උසභමත්තං පඤ්ඤපෙසුං. පඤ්ඤත්තෙසු ආසනෙසු නන්දතාපසො තථාගතස්ස පුරතො අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ ඨිතො භන්තෙ අම්හාකං දීඝරත්තං හිතාය සුඛාය ඉමං පුප්ඵාසනං ආරුය්හ නිසීදථාති ආහ. නිසීදි භගවා සුපුප්ඵාසනෙ, එවං නිසින්නෙ සත්ථරි සත්ථු ආකාරං ඤත්වා භික්ඛූ අත්තනො අත්තනො පත්තාසනෙ නිසීදිංසු. නන්දතාපසො මහන්තං පුප්ඵච්ඡත්තං ගහෙත්වා තථාගතස්ස ධාරෙන්තො අට්ඨාසි. සත්ථා තාපසානං අයං සක්කාරො මහප්ඵලො හොතූති නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජි. සත්ථු සමාපන්නභාවං ඤත්වා භික්ඛූපි සමාපත්තිං සමාපජ්ජිංසු. තථාගතෙ සත්තාහං නිරොධං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නෙ අන්තෙවාසිකා භික්ඛාචාරකාලෙ සම්පත්තෙ වනමූලඵලං පරිභුඤ්ජිත්වා සෙසකාලෙ බුද්ධානං අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ අට්ඨංසු. නන්දතාපසො පන භික්ඛාචාරම්පි අගන්ත්වා පුප්ඵච්ඡත්තං ධාරෙන්තො යෙව සත්තාහං පීති සුඛෙනෙව වීතිනාමෙසි. සත්ථා නිරොධතො වුට්ඨාය අරණවිහාරඞ්ගෙන දක්ඛිණෙය්‍යඞ්ගෙන චාති ද්වීහි අඞ්ගෙහි සමන්නාගතං එකං සාවකං ඉසිගණස්ස පුප්ඵාසනානුමොදනං කරොහීති ආණාපෙසි. සො චක්කවත්තී රඤ්ඤො සන්තිකා පටිලද්ධමහාලාභො මහායොධො විය තුට්ඨමානසො අත්තනො විසයෙ ඨත්වා තෙපිටකං බුද්ධවචනං සම්මසිත්වා අනුමොදනමකාසි. තස්ස දෙසනාවසානෙ සත්ථා සයං ධම්මං දෙසෙසි. සත්ථු දෙසනාවසානෙ සබ්බෙපි චතුචත්තාළීසසහස්සසිස්සා අරහත්තං පාපුණිංසු. සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි. තෙසං තාවදෙව කෙසමස්සුං අන්තරධායි. අට්ඨපරික්ඛාරා සරීරපටිමුක්කාව අහෙසුං. තෙ සට්ඨිවස්සිකත්ථෙරා විය සත්ථාරං පරිවාරිංසු.

තදා තාපසො පන වික්ඛිත්තචිත්තතාය විසෙසං නාධිගච්ඡි. තස්ස කිර අරණවිහාරිත්ථෙරස්ස ධම්මං සොතුං ආරද්ධකාලතො පට්ඨාය ‘අහො වතාහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ඉමිනා සාවකෙන ලද්ධගුණං ලභෙය්‍යා’න්ති චිත්තං උදපාදි. සො තෙන විතක්කෙන මග්ගඵලපටිවෙධං පටිලභිතුං නාසක්ඛි. තථාගතං පන වන්දිත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ සම්මුඛෙ ඨිතො එවමාහ. ‘භන්තෙ යෙන භික්ඛුනා ඉසිගණස්ස පුප්ඵානුමොදනා කතා, කො නාමොයං තුම්හාකං සාසනෙ’ති. අරණවිහාරභාවෙන දක්ඛිණෙය්‍යභාවෙන ච එතදග්ගට්ඨානං පත්තො එසො භික්ඛූ’ති. “භන්තෙ ය්වායං මයා සත්තාහං පුප්ඵච්ඡත්තං ධාරෙන්තෙන සක්කාරො කතො, තෙන අධිකාරෙන අඤ්ඤං සම්පත්තිං න පත්ථෙමි, අනාගතෙ පන එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ අයං ථෙරො විය ද්වීහඞ්ගෙහි සමන්නාගතො සාවකො භවෙය්‍ය”න්ති පත්ථනං අකාසි. සත්ථා සමිජ්ඣිස්සති නු ඛො ඉමස්ස තාපසස්ස පත්ථනාති අනාගතංසඤාණං පෙසෙත්වා ඔලොකෙන්තො කප්පසතසහස්සං අතික්කමිත්වා සමිජ්ඣනභාවං දිස්වා, ‘තාපස තෙ අයං පත්ථනා අමොඝා භවිස්සති, අනාගතෙ කප්පසතසහස්සං අතික්කමිත්වා ගොතමො නාම බුද්ධො උප්පජ්ජිස්සති, තස්ස සන්තිකෙ සමිජ්ඣිස්සතී’ති වත්වා ධම්මකථං කථෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ආකාසං පක්ඛන්දි. තදා තාපසො යාව චක්ඛුපථං සමතික්කමති තාව සත්ථු භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වා අට්ඨාසි.

සො අපරභාගෙ කාලෙන කාලං සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා ධම්මං සුණිත්වා අපරිහීනජ්ඣානො කාලං කත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො. තතො අපරානි පඤ්චජාතිසතානි පබ්බජිත්වා ආරඤ්ඤකොව අහොසි. කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ පබ්බජිත්වා ආරඤ්ඤකො හුත්වා ගතපච්චාගතවත්තං පූරෙසි. එතං වත්තං අපරිපූරෙත්වා මහාසාවකභාවං පාපුණන්තා නාම නත්ථි. ගතපච්චාගතවත්තං පන ආගමට්ඨකථාසු වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බං. සො වීසතිවස්සසහස්සානි ගතපච්චාගතවත්තං පූරෙත්වා කාලං කත්වා තාවතිංසදෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. එවං සො තාවතිංසභවනෙ අපරාපරං උප්පජ්ජනවසෙන දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චුතො මනුස්සලොකෙ අනෙකසතක්ඛත්තුං චක්කවත්තිරජ්ජා පදෙසරජ්ජා ච හුත්වා උළාරසම්පත්තිං අනුභවිත්වා අම්හාකං භගවතො උප්පන්නකාලෙ සාවත්ථියං සුමනසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ අනාථපිණ්ඩිකසෙට්ඨිස්ස කණිට්ඨො හුත්වා නිබ්බත්ති. සුභූතීතිස්ස නාමං අහොසි. තෙන ච සමයෙන අම්හාකං භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො අනුපුබ්බෙන රාජගහං ගන්ත්වා තත්ථ වෙළුවනපටිග්ගහණාදිනා ලොකානුග්ගහං කරොන්තො රාජගහං උපනිස්සාය සීතවනෙ විහාසි. තදා අනාථපිණ්ඩිකො සෙට්ඨි සාවත්ථියං උට්ඨානකං භණ්ඩං ගහෙත්වා අත්තනො සහායස්ස රාජගහසෙට්ඨිනො ගෙහං ගන්ත්වා බුද්ධුප්පාදං සුත්වා සත්ථාරං සීතවනෙ විහරන්තං උපසඞ්කමිත්වා පඨමදස්සනෙනෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාය සත්ථාරං සාවත්ථිං ආගමනත්ථාය

යාචිත්වා තතො පඤ්චචත්තාළීසයොජනමග්ගෙ යොජනෙ යොජනෙ සතසහස්සපරිච්චාගෙන විහාරෙ පතිට්ඨාපෙත්වා සාවත්ථියා අට්ඨකරීසප්පමාණං ජෙතස්ස කුමාරස්ස උය්‍යානභූමිං කොටිසන්ථාරෙන කිණිත්වා තත්ථ භගවතො විහාරං කාරෙත්වා අදාසි. විහාරමහදිවසෙ අයං සුභූති කුටුම්බිකො අනාථපිණ්ඩිකසෙට්ඨිනා සද්ධිං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො සද්ධං පටිලභිත්වා පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නො ද්වෙමාතිකා පගුණං කත්වා කම්මට්ඨානං කථාපෙත්වා අරඤ්ඤෙ සමණධම්මං කරොන්තො මෙත්තජ්ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා තං පාදකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සො ධම්මං දෙසෙන්තො යස්මා සත්ථාරා දෙසිතනියාමෙන අනොදිස්සකං කත්වා දෙසෙති. තස්මා අරණවිහාරීනං අග්ගො ජාතො,. යස්මා ච පිණ්ඩාය චරන්තො ඝරෙ ඝරෙ මෙත්තජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා වුට්ඨාය භික්ඛං ගණ්හාති, එවං දායකානං මහප්ඵලං භවිස්සතීති, තස්මා දක්ඛිණෙය්‍යානං අග්ගො ජාතො, තෙන නං භගවා 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං අරණවිහාරීනං දක්ඛිණෙය්‍යානඤ්ච යදිදං සුභූතී'ති ද්වයඞ්ගසමන්නාගතෙ අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. එවමයං මහාථෙරො අත්තනා පූරිතපාරමීනං ඵලස්ස මත්ථකං අරහත්තං පත්වා ලොකෙ අභිඤ්ඤාතො අභිලක්ඛිතො හුත්වා බහුජනහිතාය ජනපදචාරිකං චරන්තො අනුපුබ්බෙන රාජගහං අගමාසි. රාජා බිම්බිසාරො තස්සාගමනං සුත්වා උපසංකමිත්වා ඉධෙව භන්තෙ වසථ, වසනට්ඨානං වො කරිස්සාමී ති වත්වා, පක්කන්තො විස්සරි. ථෙරො සෙනාසනං අලභන්තො අබ්භොකාසෙ වීතිනාමෙසි. ථෙරස්ස නුභාවෙන දෙවො න වස්සති. මනුස්සා අවුට්ඨිකාය උපද්දුතා රඤ්ඤො නිවෙසනද්වාරෙ උක්කුට්ඨිං අකංසු. රාජා කෙන නු ඛො කාරණෙන දෙවො න වස්සතීති වීමංසන්තො ථෙරස්ස අබ්භොකාසවාසෙන මඤ්ඤෙ න වස්සතීති චින්තෙත්වා තස්ස පණ්ණකුටිං කාරාපෙත්වා ඉමිස්සං භන්තෙ පණ්ණකුටියං වසථාති වත්වා වන්දිත්වා පක්කාමි. ථෙරො කුටිං පවිසිත්වා තිණසන්ථාරකෙ පල්ලඞ්කෙන නිසීදි. තදා දෙවො ථොකං ථොකං ඵුසායති න සම්මාධාරං අනුප්පවෙච්ඡති. අථ ථෙරො ලොකස්ස අවුට්ඨිකභයං විධමිතුකාමො අත්තනො අජ්ඣත්තිකබාහිරවත්ථුකස්ස පරිස්සයස්ස අභාවං පවෙදෙන්තො ඡන්නා මෙ සා කුටිකාති ගාථමාහ. තස්සත්ථො ථෙරගාථායං වුත්තො යෙව.

කස්මා පනෙස අත්තනො ගුණෙ පකාසෙසීති ඉමිනා දීඝෙන අද්ධුනා අනාගතපුබ්බං පරමගම්භීරං අතිවිය සන්තං පණීතං අත්තනා අධිගතං ලොකුත්තරධම්මං පච්චවෙක්ඛිත්වා පීතිවෙගසමුප්පාදිතඋදානදීපනත්ථං සාසනස්ස නීයාණිකභාවවිභාවනත්ථඤ්ච. පරමප්පිච්ඡාපි හි අරියා අත්තනො ගුණං පකාසෙන්ති. යථා තං ලොකනාථො බොධනෙය්‍යානං අජ්ඣාසයවසෙන දසබලසමන්නාගතො භික්ඛවෙ තථාගතො චතුවෙසාරජ්ජවිසාරදොති ආදිනා අත්තනො ගුණෙ පකාසෙසි. එවමස්ස ථෙරස්ස අඤ්ඤා බ්‍යාකරණගාථාපි අහොසීති

එවං සො පතතඅරහතතඵලො පතතඑතදගගටඨානො ච අතතනො පුබබකමමං සරිතවා සොමනසසජාතො පුබබචරිතාපදානං පකාසෙනෙතා **හිමවනතසසා විදූරෙති** ආදිමාහ.

තතථ **හිමවනතසසාති** හිමාලයපබබතසස, **අවිදූරෙ** ආසනෙන සමීපෙ, පබබතපාදෙ මනුසසානං ගමනාගමනසමපනෙන සඤචරණටඨානෙති අතෙථා. **නිසභො නාම පබබතොති** පබබතානං ජෙටඨතතා නාමෙන නිසභො නාම සෙලමයපබබතො අහොසීති සමබනෙධා. **අසසමො සුකතො මයහනති** තතථ පබබතෙ මයහං වසනතථාය අසසමො අරඤඤාවාසො සුටඨු කතො කුටි රතතිටඨාන දිවාටඨාන වතිපරිකෙඛපාදිවසෙන සුනදරාකාරෙන කතොති අතෙථා. **පණණසාලා සුමාපිතාති** පණෙණහි ඡාදිතා සාලා මයහං නිවාසතථාය සුටඨුමාපිතා නිටඨාපිතාති අතෙථා. **කොසියො නාම නාමෙනාති** මාතාපිතූහි කත නාමධෙයෙයන කොසියො නාම. **උගගතාපනො** පාකටතපො ඝොරතපො. **එකාකියො** අඤඤසසං අභාවා අහං එව එකො අදුතියො දුතියතාපසරහිතො. **ජටිලො** ජටාධාරී තාපසො. **තදා** තසමිං කාලෙ, නිසභෙ පබබතෙ වසාමි විහරාමීති සමබනෙධා. **ඵලං මූලඤච පණණඤච න භුඤජාමි අහං තදාති** තදා තසමිං නිසභපබබතෙ වසනකාලෙ තිනදුකාදි ඵලං මූලාලාදිමූලං කාරපණණාදිපණණඤච රුකඛතො ඔචිනිතවා න භුඤජාමීති අතෙථා. එවං සති කථං ජීවතීති තං දසෙසනෙතා **පවතතං ච සුපාතාහනති** ආහ. තතථ **පවතතං** සයමෙව ජාතං. **සුපාතං** අතතනො ධමමතාය පතිතං පණණාදිකං නිසසාය ආහාරං කතවා අහං තාවදෙව තසමිං කාලෙ ජීවාමි ජීවිතං කපෙපමීති සමබනෙධා. **පවතතපණඩුපතතානීති** වා පාඨො, තසස සයමෙව පතිතානි පණඩුවණණානි රුකඛපතතානි උපනිසසාය ජීවාමීති අතෙථා. **නාහං කොපෙමි ආජීවනති** අහං ජීවිතං වජමානොපි පරිචචාගං කුරුමානොපි තණහාවසෙන ඵලමූලාදිආහාරපරියෙසනාය සමමා ආජීවං න කොපෙමි න විනාසෙමීති සමබනෙධා. **ආරාධෙමි සකං චිතතනති** අතතනො මනං අපපිචඡතාය සනතුටඨියා ච ආරාධෙමි, පසාදෙමි. **විවජෙජමි අනෙසනනති** වෙජජකමමදූතකමමාදි වසෙන අනෙසනං අයුතත පරියෙසනං විවජෙජමි දූරං කරොමි. **රාගූපසංහිතං චිතතනති** යදා යසමිං කාලෙ මම රාගෙන සමපයුතතං චිතතං උපපජජති, තදා සයමෙව අතතනා යෙව පචචවෙකඛාමි ඤාණෙන පටිඅවෙකඛිතවා විනොදෙමි. **එකගෙගා තං දමෙමහනති** අහං එකසමිං කමමටඨානාරමමණෙ එකගෙගා සමාහිතො තං රාගචිතතං දමෙමි දමනං කරොමි. **රජජසි රජනීයෙ චාති** රජනීයෙ අලලීයිතබෙබ රූපාරමමණාදි වතථුසමිං රජජසි අලලීනො අසි භවසි. **දොසනීයෙ ච දුසසසීති** දුසසිතබෙබ දොසකාරණවතථුසමිං දුසසකො අසි. **මුයහසෙ මොහනීයෙ චාති** මොහිතබෙබ මොහකාරණවතථුසමිං මුයහසි මූළෙහා අසි භවසි, තසමා තුවං වනා වනතො අරඤඤාවාසතො **නිකඛමසසු** අපගචඡාති. එවං අතතානං

දමෙමීති සම්බන්ධො. **තිම්බරූසකවණ්ණාභොති** සුවණ්ණතිම්බරූසකවණ්ණාභො, ජම්බොනදසුවණ්ණවණ්ණොති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සුභූතිත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 23.

පදුමුත්තරො නාම ජිනොති ආදිකා **ආයස්මතො උපවානත්ථෙරස්ස අපදානං.** අයමායස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ දළිද්දකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො භගවති පරිනිබ්බුතෙ තස්ස ධාතුං ගහෙත්වා මනුස්සදෙවනාගගරුඩයක්ඛකුම්භණ්ඩගන්ධබ්බෙහි සත්තරතනමයෙ සත්තයොජනිකෙ ථූපෙ කතෙ තත්ථ සුධොතං අත්තනො උත්තරසාටකං වෙළග්ගෙ ආබන්ධිත්වා ධජං කත්වා පූජං අකාසි. තං ගහෙත්වා දෙවෙහි චෙතියපූජාරක්ඛණත්ථං ඨපිතො අභිසම්මතකො නාම යක්ඛසෙනාපති අදිස්සමානකායො තං ආකාසෙ ධාරෙන්තො චෙතියං තික්ඛත්තුං පදක්ඛිණං අකාසි. සො තං දිස්වා භීයොසොමත්තාය පසන්නමානසො හුත්වා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා උපවානොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො ජෙතවනපටිග්ගහණෙ බුද්ධානුභාවං දිස්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පත්වා ඡළභිඤ්ඤො අහොසි.

යදා භගවතො අඵාසු අහොසි. තදා ථෙරො උණ්හොදකං තථාරූපං පානකඤ්ච භෙසජ්ජං භගවතො උපනාමෙසි. තෙනස්ස සත්ථුනො රොගො වූපසමි. තස්ස භගවා අනුමොදනං අකාසි. එවං සො පත්තඅරහත්තඵලො අධිගතඑතදග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිමාහ.

තත්ථ සබ්බෙසං ලොකියලොකුත්තරධම්මානං පාරගූ පරියොසානං නිබ්බානං ගතො පත්තො පදුමුත්තරො නාම ජිනො ජිතපඤ්චමාරො භගවා අග්ගික්ඛන්ධො ඉව ඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසියා ජලිත්වා සබ්බං ලොකං ධම්මපජ්ජොතෙන ඔභාසෙත්වා සම්බුද්ධො සුට්ඨු බුද්ධො අවිජ්ජානිද්දූපගතාය පජාය සවාසනාය කිලෙසනිද්දාය පටිබුද්ධො විකසිතනෙත්තපඞ්කජො පරිනිබ්බුතො ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන නිබ්බුතො අදස්සනං ගතොති සම්බන්ධො. **ජංඝාති** චෙතියකාරණකාලෙ උපරිචිනිතබ්බානං ඉට්ඨකානං ඨපනත්ථාය නිබන්ධියමාන සොපානපන්ති. **සුධොතං රජකෙනාහන්ති** වත්ථධොවකෙන පුරිසෙන සුට්ඨුධොවිතං

සුවිසුද්ධං කතං. **උත්තරෙය්‍යපටං** මම උත්තරසාටකං අහං වෙළග්ගෙ ලග්ගෙත්වා ධජං කත්වා උක්ඛිපිං. **අම්බරෙ** ආකාසෙ උස්සාපෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

උපවානත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 24.

නගරෙ බන්ධුමතියාති ආදිකා ආයස්මතො **සරණාගමනියත්ථෙරස්ස අපදානං.** අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ බන්ධුමතී නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා අන්ධමාතාපිතරො උපට්ඨාසි. සො එකදිවසං චින්තෙසි. අහං මාතාපිතරො උපට්ඨහන්තො පබ්බජිතුං න ලභාමි, යන්නූන තීණි සරණානි ගණ්හිස්සාමි, එවං දුග්ගතිතො මුච්චිස්සාමීති තිසහං නාම විපස්සිස්ස භගවතො අග්ගසාවකං උපසඞ්කමිත්වා තීණි සරණානි ගණ්හි. සො තානි සතසහස්සවස්සානි රක්ඛිත්වා තෙනෙව කම්මෙන තාවතිංසභවනෙ නිබ්බත්තො, තතො පරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථිනගරෙ මහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්තවස්සිකොව දාරකෙහි පරිවුතො එකං සඞ්ඝාරාමං අගමාසි. තත්ථ එකො ඛීණාසවත්ථෙරො තස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා සරණානි අදාසි. සො තානි ගහෙත්වා පුබ්බෙ අත්තනා රක්ඛිතානි සරණානි සරිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තං අරහත්තං පත්තං භගවා උපසම්පාදෙසි. සො අරහත්තප්පත්තො උපසම්පන්නො හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **නගරෙ බන්ධුමතියාති** ආදිමාහ.

තත්ථ **මාතුපට්ඨායකො** අහූති අහං මාතාපිතූනං උපට්ඨාකො භරකො බන්ධුමතී නගරෙ අහොසින්ති සම්බන්ධො. **තමන්ධකාරපිහිතාති** මොහන්ධකාරෙන පිහිතා ඡාදිතා. **තිවිධග්ගීහි ඩය්හරෙති** රාගග්ගි දොසග්ගි මොහග්ගි සඞ්ඛාතෙහි තීහි අග්ගීහි ඩය්හරෙ ඩය්හන්ති සබ්බසත්තාති සම්බන්ධො. **අට්ඨහෙතු ලභාමහ**න්ති අට්ඨකාරණානි **සුඛස්ස** පච්චයභූතානි කාරණානි ලභාමි අහන්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සරණාගමනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 25.

නගරෙ චන්දවතියාති ආදිකා ආයස්මතො පඤ්චසීලසමාදානියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අනොමදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො පුරිමභවෙ කතකුසල

කම්මානුරූපෙන දලිද්දො හුත්වා අප්පන්නපානභොජනො පරෙසං
භතිං කත්වා ජීවන්තො සංසාරෙ ආදීනවං ඤත්වා පබ්බජිතුකාමොපි
පබ්බජ්ජං අලභමානො අනොමදස්සිස්ස භගවතො සාවකස්ස නිසභ
ත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පඤ්චසික්ඛාපදානි සමාදියි. දීඝායුකකාලෙ
උප්පන්නත්තා වස්සසතසහස්සානි සීලං පරිපාලෙසි. තෙන කම්මෙන
සො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ වෙසාලියං
මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො මාතාපිතරෙහි සීලං සමාදියන්තෙ දිස්වා
අත්තනො සීලං සරිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා පබ්බජි.
අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො උදානවසෙන පුබ්බ
චරිතාපදානං පකාසෙන්තො නගරෙ චන්දවතියාති ආදිමාහ.

භතකො ආසහං තදාති මම පුඤ්ඤකරණකාලෙ **අහං** භතකො
භතියා කම්මං කාරකො ආසිං අහොසිං. **පරකම්මායනෙ යුත්තො**ති
භතියා පරෙසං කම්මකරණෙන ආහාරෙ යුත්තො යොජිතො ඔකාසා
භාවෙන සංසාරතො මුච්චනත්ථාය අහං පබ්බජ්ජං න ලභාමි. **තමන්ධ
කාරපිහිතා**ති කිලෙසන්ධකාරෙහි පිහිතා සංවුතා ථකිතා. **තිවි
ධග්ගිහි ඩය්හරෙ**ති නරකග්ගි පෙතග්ගි සංසාරග්ගි **සඞ්ඛාතෙහි තීහි**
අග්ගීහි ඩය්හන්ති. අහං පන කෙන උපායෙන කෙන **කාරණෙන** විසං
යුත්තො භවෙය්‍යන්ති අත්ථො. දෙය්‍යධම්මො අන්නපානාදි දාතබ්බ
යුත්තකං වත්ථු මය්හං නත්ථි. තස්සාභාවෙන අහං. **වරාකො දුක්ඛිතො.**
භතකො භතියා ජීවනකො. යන්නූනාහං පඤ්චසීලං රක්ඛෙය්‍යං පරිපූ
රෙය්‍යන්ති පඤ්චසීලං සමාදියිත්වා පරිපූරෙන්තො යන්නූන රක්ඛෙය්‍යං
සාධුකං භද්දකං සුන්දරං කත්වා පරිපාලෙය්‍යන්ති අත්ථො. **තෙනාහං
යසං අනුභවි**න්ති සො අහං දෙවමනුස්සෙසු මහන්තං යසං අනුභවිං.
තෙසං සීලානං වාහසා ආනුභාවෙනාති අත්ථො. කප්පකොටිපි අපි
තෙසං සීලානං ඵලං කිත්තෙන්තො එකකොට්ඨාසමෙව කිත්තයෙ
පාකටං කරෙය්‍යන්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

පඤ්චසීලසමාදනියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 26.

සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ති ආදිකා ආයස්මතො අන්නසං
සාවකත්ථෙරස්ස අපදානං, අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ
තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස
භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පිණ්ඩාය චරන්තං
ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණබ්‍යාමප්පභාමණ්ඩලොපසොභිතං භගවන්තං
දිස්වා පසන්නමානසො භගවන්තං නිමන්තෙත්වා ගෙහං නෙත්වා
වරන්නපානෙන සන්තප්පෙත්වා සම්පවාරෙත්වා භොජෙසි. සො
තෙනෙව චිත්තප්පසාදෙන තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා
දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චවිත්වා මනුස්සලොකෙ නිබ්බත්තො
මනුස්සසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො අපරාපරං දෙවමනුස්සසම්පත්තියො

අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො සාසනෙ පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සො පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤනාමවසෙන අත්ථසංසාවකත්ථෙරොති පාකටනාමො අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො එවං මයා ඉමිනා පුඤ්ඤසම්භාරානුභාවෙන පත්තං අරහත්තන්ති අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං උදානවසෙන පකාසෙන්තො **සුවණ්ණවණ්ණන්ති** ආදිමාහ.

තත්ථ සුවණ්ණස්ස වණ්ණො විය වණ්ණො යස්ස භගවතො සොයං **සුවණ්ණවණ්ණො**, තං සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධං සිද්ධත්ථන්ති අත්ථො. **ගච්ඡන්තං අන්තරාපණෙති** වෙස්සානං ආපණපන්තීනං අන්තරවීථියං ගච්ඡමානං. **කඤ්චනග්ඝියසංකාසන්ති** සුවණ්ණතොරණසදිසං ද්වත්තිංසවරලක්ඛණෙහි සම්පන්නං, **ලොකපජ්ජොතං** සකලලොකදීපභූතං. **අප්පමෙය්‍යං** පමාණවිරහිතං. **අනොපමං** උපමාරහිතං. **ජුතින්ධරං** පභාධාරිං, නීලපීතාදිඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසියා ධාරකං සිද්ධත්ථං දිස්වා. **පරමං** උත්තමං පීතිං අලත්ථං අලභින්ති සම්බන්ධො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

අත්ථසංසාවකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 27.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිකා ආයස්මතො ථූපදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සිද්ධත්ථෙ භගවති චිත්තං පසාදෙත්වා තස්ස භගවතො ගන්ධකුටියං චන්දනාගරුකාලානුසාරි ආදීනං කතෙහි අනෙකෙහි ථූපෙහි ථූපපූජං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච උභයසම්පත්තියො අනුභවන්තො නිබ්බත්තනිබ්බත්තභවෙ පූජනීයො හුත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පුඤ්ඤසම්භාරානුභාවෙන සාසනෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්වා කතථූපපූජාපුඤ්ඤත්තා නාමෙන ථූපදායකත්ථෙරොති සබ්බත්ථ පාකටො අහොසි. සො පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං දස්සෙන්තො **සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති** ආදිමාහ.

සිද්ධො පරිපුණ්ණො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණාදිසඞ්ඛාතො අත්ථො පයොජනං යස්ස භගවතො සොයං සිද්ධත්ථො, තස්ස සිද්ධත්ථස්ස. **භගවතො** භාග්‍යාදිගුණවන්තස්ස. **ලොකජෙට්ඨස්ස** සකලලොකුත්තමස්ස. **තාදිනො** ඉට්ඨානිට්ඨෙසු තාදිස්ස අචලභාවස්සාති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

ථූපදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 28.

විපස්සිස්ස භගවතොති ආදිකා ආයස්මතො පුලිනපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො, සාසනෙ පසන්නචිත්තො චෙතියඞ්ගනබොධියඞ්ගනෙසු පුරාණවාලුකං අපනෙත්වා නවං මුත්තාදලසදිසං පණ්ඩරපුලිනං ඔකිරිත්වා මාලකං අලඞ්කරි. තෙන කම්මෙන සො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො තත්ථ දිබ්බෙහි රතනෙහි විජ්ජොතමානෙ අනෙකයොජනෙ කනකවිමානෙ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චුතො මනුස්සලොකෙ සත්තරතනසම්පන්නො චක්කවත්තිරාජා හුත්වා මනුස්සසම්පත්තිං අනුභවිත්වා අපරාපරං සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො සාසනෙ පසන්නො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. අත්තනො කතපුඤ්ඤනාමසදිසෙන නාමෙන පුලිනපූජකත්ථෙරොති පාකටො. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං දස්සෙන්තො **විපස්සිස්ස භගවතොති** ආදිමාහ.

තත්ථ විවිධං පස්සතීති=විපස්සී, විවිච්ච පස්සතීති වා=විපස්සී, විවිධෙ අත්තත්ථපරත්ථාදි භෙදෙ අත්ථෙ පස්සතීති වා=විපස්සී, විවිධෙ වොහාර පරමත්ථාදි භෙදෙ අත්ථෙපස්සතීති වා=විපස්සී, තස්ස විපස්සිස්ස. **බොධියා පාදපුත්තමෙ** උත්තමෙ බොධිරුක්ඛමණ්ඩලමාලකෙ. **පුරාණ පුලිනං** වාලුකං, ඡඩ්ඩෙත්වා සුද්ධං පණ්ඩරං පුලිනං ආකිරිං සන්ථරිං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

පුලිනපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 29.

චන්දභාගා නදීතීරෙති ආදිකා ආයස්මතො උත්තියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ චන්දභාගා නදියා සුංසුමාරො හුත්වා නිබ්බත්තො, නදීතීරං උපගතං භගවන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තො පාරං නෙතුකාමො තීරසමීපෙ සො නිපජ්ජි. භගවා තස්සානුකම්පාය පිට්ඨියං පාදෙ ඨපෙසි. සො තුට්ඨො උදග්ගො පීතිවෙගෙන මහුස්සාහො හුත්වා සොතං ඡින්දන්තො සීඝෙන ජවෙන භගවන්තං පරතීරං නෙසි. භගවා තස්ස චිත්තප්පසාදං ඤත්වා අයං ඉතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිස්සති. තතො පට්ඨාය සුගතීසු යෙව සංසරන්තො ඉතො චතුනවුතෙ කප්පෙ අමතං පාපුණිස්සතීති බ්‍යාකරිත්වා පක්කාමි, සො තථා සුගතීසුයෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං අඤ්ඤතරස්ස බ්‍රාහ්මණස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. උත්තියොතිස්ස නාමං අකංසු. සො වයප්පත්තො අමතං පරියෙසිස්සාමීති පරිබ්බාජකො හුත්වා එකදිවසං භගවන්තං

දිස්වා උපසඞ්කමිත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො සාසනෙ පබ්බජිත්වා සීලදිට්ඨීනං අවිසොධිතත්තා විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො අඤ්ඤං භික්ඛුං විසෙසං නිබ්බත්තෙත්වා අඤ්ඤං බ්‍යාකරොන්තං දිස්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා සඞ්ඛෙපෙන ඔවාදං යාචි. සත්ථාපි තස්ස "තස්මාතිහ උත්තිය, ආදිමෙව සීලං විසොධෙහී"ති ආදිනා සඞ්ඛෙපෙන ච ඔවාදං අදාසි. සො සත්ථු ඔවාදෙ ඨත්වා විපස්සනං ආරභි. තස්ස ආරද්ධවිපස්සනස්ස ආබාධො උප්පජ්ජි. උප්පන්නෙ ආබාධෙ ජාතසංවෙගො විරියාරම්භවත්ථුං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. එවං සො කතසම්භාරානුරූපෙන පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං අනුස්සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **චන්දභාගානදීතීරෙති** ආදිමාහ.

තත්ථ **චන්දභාගානදීතීරෙති** පරිසුද්ධපණ්ඩරපුලිනතලෙහි ච පභාසම්පන්නමධුරොදකපරිපුණ්ණත්තාය ච චන්දප්පභා කිරණසස්සිරිකා හා විය නදමානා සද්දං කුරුමානා ගච්ඡතීති=චන්දභාගානදී, තස්සා චන්දභාගානදියා තීරෙ සුංසුමාරො අහොසින්ති සම්බන්ධො. තත්ථ **සුංසුමාරොති** බුද්දකාමච්ඡගුම්බෙ ඛණ්ඩාඛණ්ඩං කරොන්තො මාරෙතීති=සුංසුමාරොති චණ්ඩමච්ඡො, කුම්භීලොති අත්ථො. **සභොජනපසුතාහන්ති** අහං සභොජනෙ සකගොචරෙ පසුතො ව්‍යාවටො නදීතිත්ථං ආගච්ඡින්ති භගවතො ආගමනකාලෙ අහං නදීතිත්ථං ආගඤ්ඡිං පතෙන්තාමහි. **සිද්ධත්ථො තම්හි සමයෙ** තස්මිං මම තිත්ථගමනකාලෙ සිද්ධත්ථො භගවා. අග්ගපුග්ගලො සබ්බසත්තෙසු ජෙට්ඨො සෙට්ඨො. **සයම්භූ** සයමෙව භූතො ජාතො බුද්ධභූතො සො භගවා නදී තරිතුකාමො නදීතීරං උපාගමි. **පෙත්තිකං විසයං මය්හන්ති** මය්හං පිතුපිතාමහාදීහි පරංපරානීතං යදිදං සම්පත්තසම්පත්තමහානුභාවානං තරණන්ති අත්ථො. **මම ගජ්ජිතං සුත්වාති** මය්හං උග්ගජ්ජිතං ආරද්ධං සුත්වා. **මහාමුනි** භගවා අභිරූහීති සම්බන්ධො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

උත්තියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 30.

සුවණ්ණවණ්ණන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො එකඤ්ජලිකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො රතනත්තයෙ පසන්නො පිණ්ඩාය චරන්තං විපස්සිං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වා අට්ඨාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සබ්බත්ථ පූජනීයො හුත්වා උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා සාසනෙ පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා

අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤවසෙන **එකඤ්ජලිත්ථෙරොති** පාකටො. සො අත්තනො පුඤ්ඤකම්මං සරිත්වා තං හත්ථතලෙ ආමලකං විය දිස්වා උදානවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **සුවණ්ණවණ්ණ**න්ති ආදිමාහ. **විපස්සිං සත්ථවාහග්ග**න්ති වාණිජෙ කන්තාරා වහති තාරෙතීති=සත්ථවාහො, වාළකන්තාරා චොරකන්තාරා දුබ්භික්ඛකන්තාරා යක්ඛකන්තාරා අප්පභක්ඛකන්තාරා ච තාරෙති උත්තාරෙති පතාරෙති නිත්තාරෙති ඛෙමන්තභූමිං පාපෙතීති අත්ථො. කො සො වාණිජජෙට්ඨකො. සත්ථවාහසදිසත්තා අයම්පි භගවා සත්ථවාහො, තථා හි සො තිවිධං බොධිං පත්ථයන්තො කතපුඤ්ඤසම්භාරෙන සත්තෙ ජාතිකන්තාරා ජරාකන්තාරා මරණකන්තාරා සොක-පරිදෙව-දුක්ඛ-දොමනස්සු-පායාසකන්තාරා ච සබ්බසංසාරකන්තාරා ච තාරෙති උත්තාරෙති පතාරෙති නිත්තාරෙති නිබ්බානථලං පාපෙතීති අත්ථො. සත්ථවාහො ච සො අග්ගො සෙට්ඨො පධානො චාති=සත්ථවාහග්ගො, තං සත්ථවාහග්ගං. විපස්සිං සම්බුද්ධන්ති සම්බන්ධො. **නරවීරවිනායක**න්ති නරානං අන්තරෙ අනතිසිථිලපරක්කමොති නරවීරො, තං විසෙසෙන කතපුඤ්ඤසම්භාරෙ සත්තෙ නෙති නිබ්බානපුරං පාපෙතීති නායකො, තං. **අදන්තදමනං තාදි**න්ති රාග-දොස-මොහාදි කිලෙස සම්පත්තියුත්තත්තා කාය-වචී-මනොද්වාරෙහි අදන්තෙ සත්තෙ දමෙතීති අදන්තදමනො, තං. ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අකම්පියතාදිගුණයුත්තොති තාදී, තං **මහාවාදිං මහාමති**න්ති සකසමය පරසමයවාදීනං අන්තරෙ අත්තනා සමධිකපුග්ගලවිරහිතත්තා මහාවාදී. මහති පථවිසමානා මෙරුසමානා ච මති යස්ස සො මහාමති, තං මහාවාදිං මහාමතිං සම්බුද්ධන්ති ඉදං තුල්‍යාධිකරණවිසෙසනං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

එකඤ්ජලිත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 31.

නගරෙ බන්ධුමතියාති ආදිකං ආයස්මතො **ඛොමදුස්සකත්ථෙරස්ස** අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො සාසනෙ අභිප්පසන්නො රතනත්තයමාමකො විපස්සිස්ස භගවතො සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො ඛොමදුස්සෙන පූජං අකාසි. සො තදෙවමූලං කත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො ඡසු දෙවෙසු අපරාපරං දිබ්බසුඛං අනුභවිත්වා තතො චවිත්වා මනුස්සලොකෙ චක්කවත්තිආදි අනෙකවිධං මනුස්සසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වයප්පත්තො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. කතපුඤ්ඤනාමෙන ඛොමදුස්සකත්ථෙරොති පාකටො. සො

අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං දස්සෙන්තො **නගරෙ බන්ධුමතියා**ති ආදිමාහ. තත්ථ බන්ධූ වුච්චන්ති ඤාතකා, තෙ බන්ධූ යස්මිං නගරෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං සඞ්ඝටිතා වසන්ති, තං නගරං බන්ධුමතීති වුච්චති. **රොපෙමි බීජසම්පද**න්ති දානසීලාදි පුඤ්ඤබීජසම්පත්තියො රොපෙමි පතිට්ඨපෙමීති අත්ථො.

ඛොමදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

චතුත්ථස්ස සුභූතිවග්ගස්ස වණ්ණනා සමත්තා.

චතුත්ථභාණවාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

3. 32.

සත්තාහං පටිසල්ලීනන්ති ආදිකං ආයස්මතො කුණ්ඩධානත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුත්තනයෙන භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං පඨමං සලාකං ගණ්හන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපියමානං දිස්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙත්වා තදනුරූපං පුඤ්ඤං කරොන්තො විචරි. සො එකදිවසං පදුමුත්තරස්ස භගවතො නිරොධසමාපත්තිතො වුට්ඨාය නිසින්නස්ස මනොසිලාචුණ්ණපිඤ්ජරං මහන්තං කදලිඵලකණ්ණිකං උපනෙසි. තං භගවා පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන එකාදසක්ඛත්තුං දෙවෙසු දෙවරජ්ජං කාරෙසි. චතුවීසතිවාරෙ රාජා අහොසි චක්කවත්ති. එවං සො අපරාපරං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපබුද්ධකාලෙ දෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ති.

දීඝායුකබුද්ධානඤ්හි නාම අන්වද්ධමාසිකො උපොසථො න කරීයති, තථාහි විපස්සිස්ස භගවතො ඡබ්බස්සාතික්කමෙ උපොසථො අහොසි. කස්සපදසබලො පන ඡට්ඨෙ ඡට්ඨෙ මාසෙ පාතිමොක්ඛං ඔසාරෙසි. තස්ස පාතිමොක්ඛස්ස ඔසාරණකාලෙ දිසාවාසිකා ද්වෙ සහායකා භික්ඛූ උපොසථං කරිස්සාමාති ගච්ඡන්ති. තෙ දිස්වා අයං භුම්මා දෙවතා චින්තෙසි. ඉමෙසං ද්වින්නං භික්ඛූනං මෙත්ති අතිවිය දළ්හා. කිං නු ඛො භෙදකෙ සති භිජ්ජෙය්‍යාති. සා තෙසං ඔකාසං ඔලොකයමානා තෙසං අවිදූරෙනෙව ගච්ඡති. අථෙකො ථෙරො එකස්ස හත්ථෙ පත්තචීවරං දත්වා සරීරවළඤ්ජනත්ථං උදකඵාසුකට්ඨානං ගන්ත්වා ධොතහත්ථපාදො හුත්වා ගුම්බස්ස භාගතො නික්ඛමති. භුම්මා දෙවතා තස්ස ථෙරස්ස පච්ඡතො පච්ඡතො ගච්ඡන්තී උත්තමරූපා ඉත්ථී හුත්වා, කෙසෙ විධුනිත්වා සංවිධාය බන්ධන්තී විය පිට්ඨියං පංසුං පුඤ්ඡමානා විය සාටකං සංවිධාය නිවාසයමානා විය ච හුත්වා ථෙරස්ස පදානුපදිකා හුත්වා ගුම්බතො නික්ඛන්තා.

එකමන්තෙ ඨිතො සහායකත්ථෙරො තං දිස්වාව දොමනස්සජාතො, ‘නට්ඨො දානි මෙ ඉමිනා භික්ඛුනා සද්ධිං දීඝරත්තානුගතො සිනෙහො. සචාහං එවංවිධභාවං ජානෙය්‍යං, එත්තකං කාලං ඉමිනා සද්ධිං විස්සාසං න කරෙය්‍යන්ති’ චින්තෙත්වා, ආගච්ඡන්තස්සෙව තං ‘ගණ්හා වුසො තුය්හං පත්තචීවරං, තාදිසෙන පාපෙන සද්ධිං එකමග්ගෙන න ගච්ඡාමී’ති ආහ. තං කථං සුත්වා තස්ස ලජ්ජිභික්ඛුනො හදයං තිඛිණ සත්තිං ගහෙත්වා විද්ධං විය අහොසි. තතො ආහ ‘ආවුසො කින්නාමෙතං වදසි. අහං එත්තකං කාලං දුක්කටමත්තම්පි ආපත්තිං න ජානාමි, කිං පන මං අජ්ජ පාපොති වදසි, කිං තෙ දිට්ඨන්ති. ‘කිං අඤ්ඤෙන දිට්ඨෙන, කිං ත්වං එවංවිධෙන අලඞ්කතපටියත්තෙන මාතුගාමෙන සද්ධිං එකට්ඨානෙ හුත්වා නික්ඛන්තො’ති. ‘නත්ථෙතං ආවුසො මය්හං. නාහං එවරූපං මාතුගාමං පස්සාමී’ති. තස්ස යාව තතියං කථෙන්තස්සාපි ඉතරො ථෙරො කථං අසද්දහිත්වා අත්තනා දිට්ඨකාරණංයෙව සද්දහන්තො තෙන සද්ධිං එකමග්ගෙන අගන්ත්වා අඤ්ඤෙන මග්ගෙන සත්ථු සන්තිකං ගතො. ඉතරො භික්ඛු අඤ්ඤෙන මග්ගෙන සත්ථු සන්තිකංයෙව ගතො. පච්ඡා ගතභික්ඛු තං භික්ඛුං උපොසථග්ගෙ දිස්වා සඤ්ජානිත්වා ‘ඉමස්මිං උපොසථග්ගෙ එවරූපො පාපභික්ඛු අත්ථි, නාහං තෙන සද්ධිං උපොසථං කරිස්සාමී’ති නික්ඛමිත්වා බහි අට්ඨාසි. අථ භුම්මාදෙවතා ‘භාරියං කම්මං මයා කත’න්ති මහල්ලකඋපාසකවණ්ණෙන තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා ‘කස්මා භන්තෙ අය්‍යා ඉමස්මිං ඨානෙ ඨිතො’ති ආහ. ‘උපාසක ඉමං උපොසථග්ගං එකො පාපභික්ඛු පවිට්ඨො. අහං තෙන සද්ධිං උපොසථං න කරොමීති බහි ඨිතොම්හී’ති. ‘භන්තෙ මා එවං ගණ්හථ පරිසුද්ධසීලො එස භික්ඛු, තුම්හෙහි දිට්ඨමාතුගාමො නාම න අඤ්ඤො, අහමෙව. මයා තුම්හාකං වීමංසනත්ථාය දළ්හා නු. ඛො ඉමෙසං ථෙරානං මෙත්ති උදාහු නො’ති භිජ්ජනාභිජ්ජනභාවං ඔලොකෙන්තෙන තං කම්මං කත’න්ති ‘කො පන ත්වං සප්පුරිසා’ති ‘අහං භුම්මා දෙවතා භන්තෙ’ති සො කථෙන්තොයෙව දිබ්බත්තභාවෙන ඨත්වා තස්ස පාදමූලෙ පතිත්වා ‘මය්හං භන්තෙ ඛමථ. ථෙරස්ස එසො දොසො නත්ථි, උපොසථං කරොථා’ති ථෙරං යාචිත්වා උපොසථග්ගං පවෙසෙසි. සො උපොසථං තාව එකට්ඨානෙ අකාසි. මිත්තසන්ථවවසෙන න පුන තෙන සද්ධිං එකට්ඨානෙ වසි. ස ඉමස්ස ථෙරස්ස දොසං න කථෙසි. අපරභාගෙ ථෙරො විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො අරහත්තං පාපුණි. භුම්මා දෙවතා පන තස්ස කම්මස්ස නිස්සන්දෙන එකං බුද්ධන්තරං අපායතො න මුච්චිත්ථ. සචෙ පන කිස්මිඤ්චි කාලෙ මනුස්සත්තං ආගච්ඡති, අඤ්ඤෙන යෙන කෙනචි කතො දොසො තස්සෙව උපරි පතති.

සො අම්හාකං භගවතො උප්පන්නකාලෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. ධානකුමාරොති තස්ස නාමං අකංසු. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා මහල්ලකකාලෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො සාසනෙ පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නො අහොසි. තස්ස

උපසම්පන්නදිවසතො පට්ඨාය එකා අලඞ්කතපටියත්තා ඉත්ථී තස්මිං ගාමං පවිසන්තෙන සද්ධිංයෙව පවිසති. නික්ඛමන්තෙන නික්ඛමති විහාරං පවිසන්තෙනාපි සද්ධිං පවිසති. තිට්ඨන්තෙනාපි තිට්ඨතීති එවං නිච්චානුබද්ධා පඤ්ඤායති. ථෙරො තං න පස්සති. තස්ස පන පුරිමකම්මස්ස නිස්සන්දෙන සා අඤ්ඤෙසං උපට්ඨාති. ගාමෙ යාගුං භික්ඛං දදමානා ඉත්ථියො 'භන්තෙ අයං එකො කොට්ඨාසො තුම්හාකං, එකො ඉමිස්සා තුම්හාකං සහායිකායා'ති පරිහාසං කරොන්ති. ථෙරස්ස මහතී විහෙසා හොති. විහාරං ගතාපි සාමණෙරා චෙව දහරභික්ඛූ ච පරිවාරෙත්වා ධානො කුණ්ඩො ජාතොති පරිහාසං කරිංසු. අථස්ස තෙනෙව කාරණෙන කුණ්ඩධානත්ථෙරොති නාමං ජාතං. සො වුට්ඨාය සමුට්ඨාය තෙහි කයිරමානං කෙළිං සහිතුං අසක්කොන්තො .උම්මාදකථං කථෙන්තො 'තුම්හෙ කොණ්ඩා තුම්හාකං උපජ්ඣායො කොණ්ඩො ආචරියො කොණ්ඩො'ති වදති. අථ නං සත්ථු ආරොචෙසුං. 'කුණ්ඩධානො භන්තෙ දහරසාමණෙරෙහි සද්ධිං ඵරුසවාචං වදතී'ති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං ධාන දහරසාමණෙරෙහි සද්ධිං ඵරුසවාචං වදසී'ති පුච්ඡිත්වා 'සච්චං භගවා'ති වුත්තෙ කස්මා එවං වදසීති ආහ. 'භන්තෙ නිබද්ධං විහෙසං සහිතුං අසක්කොන්තො එවං කථෙමී'ති. 'ත්වං පුබ්බෙ කතකම්මං යාවජ්ජ දිවසං ජීරාපෙතුං න සක්කොසි. පුන එවං ඵරුසවාචං මා වදසී'ති වත්වා:

> මාවොච ඵරුසං කඤ්චි වුත්තා පටිවදෙය්‍යු තං,
> දුක්ඛා හි සාරම්භකථා පටිදණ්ඩා ඵුසෙය්‍යු තං.
>
> සචෙ නෙරෙසි අත්තානං කංසො උපහතො යථා,
> එස පත්තොසි නිබ්බානං සාරම්භො තෙ න විජ්ජතීති.

ආහ.

ඉමඤ්ච පන තස්ස ථෙරස්ස මාතුගාමෙන සද්ධිං විචරණභාවං කොසලරඤ්ඤොපි කථයිංසු. රාජා, ගච්ඡථ භණෙ තං වීමංසථා'ති පෙසෙත්වා සයම්පි සපරිවාරො ථෙරස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා එකමන්තෙ ඔලොකෙන්තො අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ ථෙරො සූචිකම්මං කරොන්තො නිසින්නො හොති. සාපිස්ස ඉත්ථී අවිදූරෙ ඨානෙ ඨිතා විය පඤ්ඤායති. රාජා දිස්වා අත්ථි නං කාරණන්ති තස්සා .ඨිතට්ඨානං ආගමාසි. සා තස්මිං ආගච්ඡන්තෙ ආගච්ඡන්තෙ ථෙරස්ස වසනපණ්ණසාලං පවිට්ඨා විය අහොසි. රාජාපි තාය සද්ධිං එව පණ්ණසාලං පවිසිත්වා සබ්බත්ථ ඔලොකෙන්තො අදිස්වා නායං මාතුගාමො ථෙරස්ස කම්මවිපාකොති සඤ්ඤං කත්වා පඨමං ථෙරස්ස සන්තිකං ආගච්ඡන්තො ථෙරං අවන්දිත්වා තස්ස කාරණස්ස අභූතභාවං ඤත්වා පණ්ණසාලතො නික්ඛමිත්වා, ථෙරං වන්දිත්වා එකමන්තෙ නිසින්නො 'කච්චි භන්තෙ පිණ්ඩකෙන න කිලමථා'ති පුච්ඡි. ථෙරො 'වට්ටති මහාරාජා'ති ආහ. ජානාම භං භන්තෙ එවරූපෙනුපක්කිලෙසෙන සද්ධිං විචරන්තානං තුම්හාකං කො නාම පසීදිස්සති, ඉතො පට්ඨාය වො කත්ථචි ගමනකිච්චං නත්ථි. අහං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහිස්සාමි. තුම්හෙ යොනිසො මනසි කරොන්තා මා

පමජ්ජථා'ති වත්වා නිබද්ධං භික්ඛං පට්ඨපෙසි. ථෙරො රාජානං උපත්ථම්භං ලභිත්වා භොජනසප්පායෙන එකග්ගචිත්තො හුත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. තතො පට්ඨාය සා ඉත්ථී න පඤ්ඤායි.

තදා සුභද්දො උග්ගනගරෙ මිච්ඡාදිට්ඨිකුලෙ වසමානො සත්ථා මං අනුකම්පතූති උපොසථඞ්ගං අධිට්ඨාය නිරාමගන්ධො හුත්වා උපරි පාසාද තලෙ ඨිතො 'ඉමානි පුප්ඵානි අන්තරෙ අට්ඨත්වා දසබලස්ස මත්ථකෙ විතානං හුත්වා තිට්ඨන්තු. දසබලො ඉමාය සඤ්ඤාය යෙව ස්වෙ පඤ්චහි භික්ඛුසතෙහි සද්ධිං මය්හං භික්ඛං ගණ්හාතූ'ති සච්චකිරියං කත්වා අට්ඨ සුමනපුප්ඵමුට්ඨියො විස්සජ්ජෙසි. පුප්ඵානි ගන්ත්වා ධම්මදෙසනාවෙලාය සත්ථු මත්ථකෙ විතානං හුත්වා අට්ඨංසු. සත්ථා තං සුමනපුප්ඵවිතානං දිස්වා චිත්තෙනෙව සුභද්දස්ස භික්ඛං අධිවාසෙත්වා පුනදිවසෙ අරුණෙ උග්ගතෙ ආනන්දත්ථෙරං ආහ. 'ආනන්ද අජ්ජ මයං දූරෙ භික්ඛාචාරං ගමිස්සාම, පුථුජ්ජනානං සලාකං අදත්වා අරියානං යෙව දෙහී'ති ථෙරො භික්ඛූනං ආරොචෙසි. 'ආවුසො අජ්ජ සත්ථා දූරෙ භික්ඛාචාරං ගමිස්සති, පුථුජ්ජනා මා ගණ්හන්තු. අරියාව සලාකං ගණ්හන්තූ'ති. කුණ්ඩධාන ත්ථෙරො ආහ: ආහර ආවුසො සලාක'න්ති පඨමං යෙව සලාකං ගහෙතුං හත්ථං පසාරෙසි. ආනන්දො 'සත්ථා තාදිසානං සලාකං න දාපෙති. අරියානං යෙව දාපෙතී'ති විතක්කං උප්පාදෙත්වා ගන්ත්වා ආරොචෙසි. සත්ථා ආහරාපෙන්තස්ස සලාකං දෙහී'ති, ආහ. ථෙරො චින්තෙසි. සචෙ කුණ්ඩධානස්ස සලාකං දාතුං න යුත්තං. අථ සත්ථා පටිබාහෙය්‍ය, භවිස්සති එත්ථ කාරණන්ති කුණ්ඩාධානස්ස සලාකං දස්සාමීති අගමාසි. කුණ්ඩධානො තස්ස පුරාගමනා එව අභිඤ්ඤාපාද කං චතුත්ථජ්ඣානං සමාපජ්ජිත්වා ඉද්ධියා ආකාසෙ ඨත්වා 'ආහරාවුසො ආනන්ද සත්ථා මං ජානාති මාදිසං භික්ඛුං පඨමං සලාකං ගණ්හන්තං න සත්ථා වාරෙතී'ති හත්ථං පසාරෙත්වා සලාකං ගණ්හි. සත්ථා තං අට්ඨු ප්පත්තිං කත්වා ථෙරං ඉමස්මිං සාසනෙ පඨමං සලාකං ගණ්හන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. යස්මා අයං පන ථෙරො රාජානං උපත්ථම්භං ලභිත්වා සප්පායාහාරපටිලාභෙන සමාහිතචිත්තො විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො උපනිස්සයසම්පන්නතාය ඡළභිඤ්ඤො අහොසි. එවං භූතස්ස ඉමස්ස ථෙරස්ස ගුණෙ අජානන්තා යෙ පුථුජ්ජනා භික්ඛූ අයං පඨමං සලාකං ගණ්හාති කින්නුඛො එතන්ති විමතිං උප්පාදෙන්ති. තෙසං තං විමතිවිධමනත්ථං ථෙරො ආකාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා ඉද්ධිපාටිහාරියං දස්සෙත්වා අඤ්ඤාපදෙසෙන අඤ්ඤං ව්‍යාකරොන්තො "පඤ්ච ඡින්දෙ"ති ගාථං අභාසි. එවං සො පූරිතපුඤ්ඤසම්භාරානුරූපෙන අරහා හුත්වා පත්තො එතදග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්ස වසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **සත්තාහං පටිසල්ලීන**න්ති ආදිමාහ.

තත්ථ සත්තාහං සත්තදිවසං නිරොධසමාපත්තිවිහාරෙන පටිසල්ලී නං විවෙකීභූතන්ති අත්ථො. සෙසං වුත්තානත්ථමෙවාති.

කුණ්ඩධානත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

3. 33.

සොභිතො නාම නාමෙනාති ආදිකං ආයස්මතො සාගතත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තො නාමෙන සොභිතො නාම හුත්වා තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ සනිඝණ්ඩුකෙටුභානං සාක්ඛරප්පභෙදානං ඉතිහාසපඤ්චමානං පදකො වෙය්‍යාකරණො ලොකායතමහාපුරිසලක්ඛණෙසු අනවයො. සො එකදිවසං පදුමුත්තරභගවන්තං ද්වත්තිංසවරමහාපුරිසලක්ඛණසිරියා සොභමානං උය්‍යානද්වාරෙන ගච්ඡන්තං භගවන්තං දිස්වා අතීව පසන්නමානසො අනෙකෙහි උපායෙහි අනෙකෙහි ගුණවණ්ණනෙහි ථොමනං අකාසි. භගවා තස්ස ථොමනං සුත්වා අනාගතෙ ගොතමස්ස භගවතො සාසනෙ සාගතො නාම සාවකො භවිස්සතීති ව්‍යාකරණං අදාසි. සො තතො පට්ඨාය පුඤ්ඤානි කරොන්තො යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො කප්පසතසහස්සං දෙවමනුස්සෙසු උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො. තස්ස මාතාපිතරො සොමනස්සං වඩ්ඪෙන්තා සුජාතො ආගතොති=සාගතොති නාමං කරිංසු. සො සාසනෙ පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පත්තො. එවං පුඤ්ඤසම්භාරානුරූපෙන පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **සොභිතො නාම නාමෙනාති** ආදිමාහ.

තත්ථ තදා පුඤ්ඤසම්භාරස්ස පරිපූරණසමයෙ නාමෙන සොභිතො නාම බ්‍රාහ්මණො අහොසින්ති සම්බන්ධො. **විපථා උද්ධරිත්වානාති** විරුද්ධපථා කුම්මග්ගා උප්පථා වා උද්ධරිත්වා අපනෙත්වා. **පථං ආචික්ඛසෙති** භන්තෙ සබ්බඤ්ඤු පථං සප්පුරිසමග්ගං නිබ්බානාධිගමනූපායං ආචික්ඛසෙ කථෙසි දෙසෙසි විභජි උත්තානී අකාසීති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සාගතත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 34.

පදුමුත්තරනාථස්සාති ආදිකං ආයස්මතො කච්චායනත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ ගහපතිමහාසාලකුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වුඩ්ඪිප්පත්තො එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපීයමානං එකං භික්ඛුං දිස්වා සයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙන්තො දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා දෙව

මනුස්සෙසු සංසරන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ විජ්ජාධරො හුත්වා ආකාසෙන ගච්ඡන්තො සුමෙධං භගවන්තං එකස්මිං වනසණ්ඩෙ නිසින්නං දිස්වා පසන්නමානසො කණිකාරපුප්ඵෙහි පූජෙත්වා අගමාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන අපරාපරං සුගතිසු යෙව පරිවත්තෙන්තො කස්සපදසබලස්ස කාලෙ බාරාණසියං කුලඝරෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිනිබ්බුතෙ භගවති සුවණ්ණචෙතියකරණට්ඨානං දසසහස්සග්ඝනිකාය සුවණ්ණිට්ඨිකාය පූජං කත්වා ඉමස්ස පුඤ්ඤස්ස නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ මය්හං සරීරං සුවණ්ණවණ්ණං හොතූති පත්ථනං අකාසි.

තතො යාවජීවං කුසලං කත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ උජ්ජෙනියං රඤ්ඤො චණ්ඩපජ්ජොතස්ස පුරොහිතස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ මාතාපිතරො අම්හාකං පුත්තො සුවණ්ණවණ්ණො ව අත්තනො නාමං ගහෙත්වා, ආගතොති කඤ්චනමාණවොත්වෙවස්ස නාමං කරිංසු. සො වුද්ධිමන්වාය තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා පිතු අච්චයෙන පුරොහිතට්ඨානං ලභි. ගොත්තවසෙන කච්චායනොති පඤ්ඤායිත්ථ. රාජා චණ්ඩපජ්ජොතො බුද්ධුප්පාදං සුත්වා ආචරිය ත්වං තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථාරං ඉධානෙහීති පෙසෙසි. අත්තට්ඨමො සත්ථුසන්තිකං උපගතො. තස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ සො සත්තහි ජනෙහි සද්ධිං සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. අථ සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි. තෙ තාවදෙව ද්වඞ්ගුලමත්තකෙසමස්සුකා ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා සට්ඨිවස්සිකත්ථෙරා විය අහෙසුං. එවං ථෙරො සදත්ථං නිප්ඵාදෙත්වා 'භන්තෙ රාජා පජ්ජොතො තුම්හාකං පාදෙ වන්දි, සො ධම්මකථං සොතුං ඉච්ඡතී'ති සත්ථු ආරොචෙසි. සත්ථා ත්වං යෙව භික්ඛු තත්ථ ගච්ඡ සොපි රාජා පසීදිස්සතීති ආහ. ථෙරො අත්තට්ඨමො තත්ථ ගන්ත්වා රාජානං පසාදෙත්වා අවන්තීසු සාසනං පතිට්ඨාපෙත්වා පුන සත්ථු සන්තිකමෙව ගතො. එවං සො පත්තඅරහත්තඵලො "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං යදිදං කච්චානො"ති එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපිතො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො '**පදුමුත්තරනාථස්සා**'ති ආදිමාහ.

තත්ථ **පදුමං නාම චෙතිය**න්ති පදුමෙහි ඡාදිතත්තා වා පදුමාකාරෙන කතත්තා වා භගවතො වසනගන්ධකුටිවිහාරොව පූජනීයභාවෙන චෙතියං. යථා ගොතමකචෙතියං ආලවකචෙතියන්ති වුත්තෙන තෙසං යක්ඛානං නිවාසනට්ඨානං පූජනීයට්ඨානත්තා චෙතියන්ති වුච්චති. එවමිදං භගවතො වසනට්ඨානං චෙතියන්ති වුච්චති. න ධාතුනිධායකචෙතියන්ති වෙදිතබ්බං. න හි අපරිනිබ්බුතස්ස භගවතො සරීරධාතූනං අභාවා ධාතුචෙතියං අකරීති. **සිලාසනං කාරයිත්වා**ති තස්සා පදුමනාමිකාය ගන්ධකුටියා පුප්ඵාධාරත්ථායස්ස හෙට්ඨා ඵලික

මයං සිලාසනං කාරෙත්වා. **සුවණ්ණෙනාභිලෙපයින්ති** තං සිලාසනං ජම්බොනදසුවණ්ණෙන අභිවිසෙසෙන ලෙපයිං ඡාදෙසින්ති අත්ථො. **රතනාමයං** සත්තහි රතනෙහි කතං ඡත්තං පග්ගය්හ මුද්ධනි ධාරෙත්වා වාලබීජනිං ච සෙතපවරචාමරං ච පග්ගය්හ බුද්ධස්ස අභිරොපයිං. **ලොකජෙට්ඨස්ස තාදිනොති** සකලලොකබන්ධුසදිසස්ස තාදිගුණසමඞ්ගිස්ස බුද්ධස්ස ධාරෙසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

මහාකච්චායනත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 35.

පදුමුත්තරස්සාති ආදිකං ආයස්මතො **කාළුදායි** ත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතී නගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරා කුලප්පසාදකානං භික්ඛූනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපියමානං එකං භික්ඛුං දිස්වා තාදිසං අභිනීහාරං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි. සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං බොධිසත්තස්ස මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිගහණදිවසෙ කපිලවත්ථුස්මිංයෙව අමච්චගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. බොධිසත්තෙන සද්ධිං එකදිවසංයෙව ජාතොති. තං දිවසංයෙව තං දුකූලචුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා බොධිසත්තස්ස උපට්ඨානං නයිංසු. බොධිසත්තෙන හි සද්ධිං බොධිරුක්ඛො රාහුලමාතා චත්තාරො නිධි කණ්ඩකො ආනන්දො ඡන්නො කාළුදායීති ඉමෙ සත්ත එකදිවසෙ ජාතත්තා සහජාතා නාම අහෙසුං. අථස්ස නාමගහණදිවසෙ සකලනගරස්ස උදග්ගචිත්තදිවසෙ ජාතත්තා උදායීත්වෙව නාමං අකංසු. ථොකං කාළධාතුකත්තා පන කාළුදායීති පඤ්ඤායිත්ථ.

සො බොධිසත්තෙන සද්ධිං කුමාරකීළං කීළන්තො වුද්ධිං අගමාසි, අපරභාගෙ ලොකනාථො මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා අනුක්කමෙන සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තිතවරධම්මචක්කො රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙ විහරති. සුද්ධොදනමහාරාජා තං පවත්තිං සුත්වා පුරිසසහස්සපරිවාරං එකං අමච්චං පුත්තං මෙ ඉධානෙහීති පෙසෙසි. සො ධම්මදෙසනාවෙලායං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුත්වා සපරිවාරො අරහත්තං පාපුණි. අථ තෙ සත්ථා එථ භික්ඛවොති හත්ථං පසාරෙසි. සබ්බෙ තං ඛණඤ්ඤෙව ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා වස්සසතිකත්ථෙරා විය අහෙසුං. අරහත්තප්පත්තිතො පට්ඨාය පන අරියා මජ්ඣත්තාව හොන්ති. තස්මා තං රඤ්ඤා පහිතසාසනං දසබලස්ස න කථෙසි. රාජා "නෙව ගතකො ආගච්ඡති, න සාසනං සුය්‍යතී"ති අපරං අමච්චං පුරිසසහස්සෙහි පෙසෙසි. තස්මිං පි තථා පටිපන්නෙ අපරම්පි පෙසෙසි. එවං නවහිපුරිසසහස්සෙහි සද්ධිං නව අමච්චෙ පෙසෙසි. සබ්බෙ අරහත්තං පත්වා තුණ්හී අහෙසුං. අථ රාජා චින්තෙසි.

එත්තකා ජනා මයි සිනෙහාභාවෙන දසබලස්ස ඉධාගමනත්ථාය න කිඤ්චි කථයිංසු. අයං බො උදායි දසබලෙන සමවයො සහපංසුකීළිකො මයි ච සිනෙහවා ඉමං පෙසෙස්සාමීති තං පක්කොසාපෙත්වා තාත ත්වං පුරිසසහස්සපරිවාරො රාජගහං ගන්ත්වා දසබලං ඉධානෙහීති වත්වා පෙසෙසි. සො " සචාහං දෙව පබ්බජිතුං ලභිස්සාමි එවාහං භගවන්තං ඉධානෙස්සාමී"ති වත්වා යං කිඤ්චි කත්වා මම පුත්තං දස්සෙහීති වුත්තො රාජගහං ගන්ත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනාවෙලායං පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුත්වා සපරිවාරො අරහත්තං පත්වා එහි භික්ඛුභාවෙන උප සම්පදං ලභි. අරහත්තං පන පත්වා න තාවායං දසබලස්ස කුලනගරං ගන්තුං කාලො වසන්තෙ පන උපගතෙ සුපුප්ඵිතෙ වනසණ්ඩෙ හරිත තිණසඤ්ඡන්නාය භූමියා ගමනකාලො භවිස්සතීති කාලං පටිමා නෙන්තො වසන්තෙ සම්පත්තෙ සත්ථුකුලනගරං ගන්තුං ගමනමග්ග වණ්ණනං සංවණ්ණෙන්තො.

අඞ්ගාරිනොදානි දුමා භදන්තෙ ඵලෙසිනො ඡදනං විප්පහාය,
තෙ අච්චිමන්තොව පභාසයන්ති සමයො මහාවීර භගීරසානං.

දුමානි පුප්ඵානි මනොරමානි සමන්තතො සබ්බදිසා පවන්ති,
පත්තම්පහාය ඵලමාසසානා කාලො ඉතො නික්ඛමනාය වීර.

නෙවාතිසීතං න පනාතිඋණ්හං සුඛා උතු අද්ධනියා භදන්තෙ,
පස්සන්තු තං සාකියා කොලියා ච පච්ඡාමුඛං රොහිණිං
තාරයන්තං.

ආසාය කසතෙ ඛෙත්තං බීජං ආසාය වප්පති,
ආසාය වාණිජා යන්ති සමුද්දං ධනහාරකා.

යාය ආසාය තිට්ඨාමි සා මෙ ආසා සමිජ්ඣතු
නාතිසීතං නාතිඋණ්හං නාතිදුබ්භික්ඛඡාතකං,
සද්දලා හරිතා භූමි එස කාලො මහාමුනි.

පුනප්පුනං චෙව වපන්ති බීජං පුනප්පුනං වස්සති දෙවරාජා,
පුනප්පුනං ඛෙත්තං කසන්ති කස්සකා පුනප්පුනං ධඤ්ඤ
මුපෙති රට්ඨං.

පුනප්පුනං යාචනකා චරන්ති පුනප්පුනං දානපතී දදන්ති,
පුනප්පුනං දානපතී දදිත්වා පුනප්පුනං සග්ගමුපෙන්ති ඨානං.

වීරො හවෙ සත්තයුගං පුනෙති යස්මිං කුලෙ ජායති භූරිපඤ්ඤො,
මඤ්ඤාමහං සක්කති දෙවදෙවො තයාභිජාතො මුනි සච්චනාමො.

සුද්ධොදනො නාම පිතා මහෙසිනො බුද්ධස්ස මාතා පන මායනාමා,
යා බොධිසත්තං පරිහරිය කුච්ඡිනා කායස්ස භෙදා තිදිවම්හි මොදති.

සා ගොතමී කාලකතා ඉතො චුතා දිබ්බෙහි කාමෙහි සමඞ්ගිභූතා,
සා මොදති කාමගුණෙහි පඤ්චහි පරිවාරිතා දෙවගණෙහි
තෙහි තෙ.

ඉමා ගාථා අභාසි. තත්‍ථ **අඞ්ගාරිනො**ති අඞ්ගාරිනී වියාති=අඞ්ගාරිනි, අඞ්ගාරිනි රත්තපවාලවණ්ණානි රුක්ඛානං පුප්ඵපල්ලවානි, තානි එතෙසං සන්තීති=අඞ්ගාරිනො, අභිලොහිතකුසුමකිසලයෙහි අඞ්ගාරවුට්ඨිසම්පරිකිණ්ණා වියාති අත්‍ථො. **දානි** ඉමස්මිං කාලෙ. **දුමා** රුක්ඛා. **භද්දන්තෙ**ති භද්දං අන්තෙ එතස්සාති=භද්දන්තොති වත්තබ්බෙ එකස්ස දකාරස්ස ලොපං කත්වා භදන්තෙති වුත්තං. ගුණවිසෙසයුත්තානඤ්ච අග්ගභූතො සත්‍ථා, තස්මා භදන්තෙති සත්‍ථු ආලපනමෙව, පච්චත්තවචනඤ්චෙතං එකාරන්තං, 'සුකටෙ පටිකම්මෙ සුඛෙ දුක්ඛෙ චෙ'ති ආදීසු විය, ඉධ පන සම්බොධනත්‍ථෙ දට්ඨබ්බං, තෙන වුත්තං: භදන්තෙති ආලපනන්ති. භද්දසද්දෙන සමානත්‍ථං පදන්තරමෙකන්ති පි කෙචි. **එලා**ති එසන්තීති එලෙසිනො, අචෙතනෙසු පි සචෙතනකිරියං ආහ. එවං ථෙරෙන යාචිතො භගවා තත්‍ථ ගමනෙ බහූනං විසෙසාධිගමනං දිස්වා වීසතිසහස්සඛීණාසවපරිවුතො රාජගහතො අතුරිතචාරිකාවසෙන කපිලවත්‍ථුගාමිමග්ගං පටිපජ්ජි. ථෙරො ඉද්ධියා කපිලවත්‍ථුං ගන්ත්වා රඤ්ඤො පුරතො ආකාසෙ ඨිතො අදිට්ඨපුබ්බවෙසං දිස්වා රඤ්ඤා 'කො සි ත්වං'ති පුච්ඡිතො, අමච්චපුත්තං තයා භගවතො සන්තිකං පෙසිතං මං අජානන්තානං ත්වං එවං ජානාහීති දස්සෙන්තො.

> බුද්ධස්ස පුත්තොම්හි අසය්හසාහිනො
> අඞ්ගීරසස්සප්පටිමස්ස තාදිනො,
> පිතුපිතා මය්හං තුවං සි සක්ක
> ධම්මෙන මෙ ගොතම අය්‍යකොසීති ගාථමාහ.

තත්‍ථ **බුද්ධස්ස පුත්තොම්හී**ති සබ්බඤ්ඤුබුද්ධස්ස ඔරසපුත්තො අම්හි. **අසය්හසාහිනො**ති අභිසම්බොධිතො පුබ්බෙ ඨපෙත්වා මහාබොධිසත්තං අඤ්ඤෙහි සහිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා අසය්හස්ස සකලස්ස බොධිසම්භාරස්ස මහාකරුණාධිකාරස්ස ච සහනතො, තතො පරම්පි අඤ්ඤෙහි සහිතුං අභිභවිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා අසය්හානං පඤ්චන්නං මාරානං සහනතො, අභිභවනතො, ආසයානුසයචරිතාධිමුත්තිආදිවිභාවබොධනෙන යථාරහං වෙනෙය්‍යානං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්‍ථෙහි අනුසාසනී සංඛාතස්ස අඤ්ඤෙහි අසය්හස්ස බුද්ධකිච්චස්ස සහනතො, තත්‍ථ තත්‍ථ වා සාධුකාරිභාවතො, අසය්හසාහිනො. **අඞ්ගීරසස්සා**ති අධිගතසීලාදිසම්පත්තිකස්ස අඞ්ගමඞ්ගෙහි නිච්ඡරණකඔභාසස්සාති, අපරෙ කෙචි පන අඞ්ගීරසො සිද්ධත්‍ථොති ද්වෙ නාමානි පිතරායෙව ගහිතානීති වදන්ති. **අප්පටිමස්සා**ති අනූපමස්ස ඉට්ඨානිට්ඨෙසු තාදිලක්ඛණසම්පත්තියා තාදිනො. **පිතුපිතා මය්හං තුවං**සීති අරියජාතිවසෙන මය්හං පිතුසම්මාසම්බුද්ධස්ස ලොකවොහාරෙන ත්වං පිතා අසි. **සක්කා**ති ජාතිවසෙන රාජානං ආලපති. **ධම්මෙනා**ති සභාවෙන අරියජාතිලොකියජාතීති ජාතීනං සභාවසමොධානෙන. **ගොතමා**ති රාජානං ගොත්තෙන ආලපති. **අය්‍යකොසී**ති පිතාමහො අසි.

එත්ථ ච බුද්ධස්ස පුත්තොම්හීති ආදිං වදන්තො ථෙරො අඤ්ඤං ව්‍යාකරණවසෙන අත්තානං ජානාපෙත්වා හට්ඨතුට්ඨෙන රඤ්ඤා මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනො පටියාදිතස්ස නානග්ගරසස්ස භොජනස්ස පත්තං පූරෙත්වා දින්නෙ ගමනාකාරං දස්සෙසි. 'කස්මා භන්තෙ ගන්තුකාමත්ථ භුඤ්ජථා'ති ච වුත්තෙ 'සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා භුඤ්ජිස්සාමී'ති. 'කහං පන සත්ථා'ති 'වීසතිසහස්සපරිවාරො තුම්හාකං දස්සනත්ථාය මග්ගං පටිපන්නො'ති. 'තුම්හෙ ඉදං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජථ, අඤ්ඤං භගවතො හරිස්සථ, යාව ච මම පුත්තො ඉමං නගරං සම්පාපුණාති, තාවස්ස ඉතො පිණ්ඩපාතං හරථා'ති වුත්තෙ ථෙරො භත්තකිච්චං කත්වා රඤ්ඤො පරිසාය ච ධම්මං කථෙත්වා සත්ථු ආගමනතො පුරෙතරමෙව සකලරාජනිවෙසනං රතනත්තයෙ අභිප්පසන්නං කරොන්තො සත්ථු ආහරිතබ්බභත්තපුණ්ණං පත්තං ආකාසෙ විස්සජ්ජෙත්වා සයම්පි වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පිණ්ඩපාතං උපනාමෙත්වා සත්ථු හත්ථෙ ඨපෙසි. සත්ථා තං පිණ්ඩපාතං පරිභුඤ්ජි. එවං සට්ඨියොජනමග්ගෙ දිවසෙ දිවසෙ යොජනං ගච්ඡන්තස්ස භගවතො රාජගෙහතොයෙව පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා අදාසි. අථ නං භගවා 'අයං මය්හං පිතුනො සකලනිවෙසනං පසාදෙසී'ති "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං කුලප්පසාදකානං භික්ඛූනං යදිදං කාළුදායී"ති කුලප්පසාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි.

එවං සො කතපුඤ්ඤසම්භාරානුරූපෙන අරහත්තං පත්වා පත්තඑතදග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති** ආදිමාහ. **අද්ධානං පටිපන්නස්සාති** අපරරට්ඨං ගමනත්ථාය දූරමග්ගං පටිපජ්ජන්තස්ස. **චරතො චාරිකං තදාති** අන්තොමණ්ඩලං මජ්ඣිමමණ්ඩලං බහිමණ්ඩලන්ති තීණි මණ්ඩලානි තදා චාරිකං චරතො චරන්තස්ස පදුමුත්තරස්ස භගවතො. **සුඵුල්ලං** සුට්ඨුඵුල්ලං පබොධිතං. **ගය්හ** පග්ගහෙත්වාන කෙවලමෙව පදුමං උප්පලඤ්ච ජුල්ලිතං විකසිතං අහං ගය්හ උභොහි හත්ථෙහි ගහෙත්වා පූජෙසින්ති සම්බන්ධො. **පරමන්නං ගහෙත්වානාති** පරමං උත්තමං සෙට්ඨං මධුරං සබ්බසූපකං සාලිඔදනං ගහෙත්වා සත්ථුනො අදාසිං භොජෙසින්ති අත්ථො. **සක්‍යානං නන්දිජනනොති** සක්‍යරාජකුලානං භගවතො ඤාතකානං ආරොහපරිනාහරූපසොභනවචනාලපනසම්පත්තියා තුට්ඨිං ජනෙන්තො උප්පාදෙන්තො. **ඤාතිබන්ධු භවිස්සතීති** ඤාතො පාකටො බන්ධු භවිස්සති. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

කාළුදායිත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 36.

අත්ථදස්සී තු භගවාති ආදිකං ආයස්මතො මොඝරාජත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො

කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරං එකං භික්ඛුං ලූඛචීවරධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තං ඨානන්තරං ආකඞ්ඛන්තො පණිධානං කත්වා තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි කරොන්තො අත්ථදස්සිස්ස යෙව භගවතො ධරමානකාලෙ පුන බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා බ්‍රාහ්මණානං විජ්ජාසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං ගතො. එකදිවසං අත්ථදස්සිං භගවන්තං භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතං රථියං ගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නමානසො පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා සිරසි අඤ්ජලිං කත්වා "යාවතා රූපිනො සත්තා" ති ආදීහි ඡහි ගාථාහි අභිත්ථවිත්වා භාජනං පූරෙත්වා මධුං උපනෙසි. සත්ථා තං පටිග්ගහෙත්වා අනුමොදනං අකාසි.

සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ කට්ඨවාහනස්ස නාම රඤ්ඤො අමච්චො හුත්වා නිබ්බත්තො, තෙන සත්ථු ආනයනත්ථාය පෙසිතො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා වීසතිවස්සසහස්සානි සමණධම්මං කත්වා තතො චුතො එකං බුද්ධන්තරං සුගතීසු යෙව පරිවත්තෙන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මොඝරාජාති ලද්ධනාමො පාවාරිය බ්‍රාහ්මණස්ස සන්තිකෙ උග්ගහිතසිප්පො සංවෙගජාතො තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තාපසසහස්සපරිවාරො අජිතාදීහි සද්ධිං සත්ථුසන්තිකං පෙසිතො තෙසං පණ්ණරසමො හුත්වා පඤ්හං පුච්ඡිත්වා විස්සජ්ජනපරියොසානෙ අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පන පත්වා වත්ථලූඛං සිබ්බලූඛං* රජනලූඛන්ති සවිසෙසෙන තිවිධෙන පි ලූඛෙන සමන්නාගතං පංසුකූලං ධාරෙසි. තෙන නං සත්ථා ලූඛචීවරධරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. එවං සො පණිධානුරූපෙන අරහත්තඵලං පත්වා අත්තනො පුබ්බසම්භාරං දිස්වා පුබ්බකම්මාපදානං පකාසෙන්තො "අත්ථදස්සී තු භගවා"ති ආදි මාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙව. **පූටකං පූරයිත්වා**† ති පුටකං වුච්චති වාරකං ඝටං වා. **අනෙලකං** නිද්දොසං, මක්ඛිකණ්ඩවිරහිතං බුද්දමධුනා ඝටං පූරෙත්වා තං උභොහි හත්ථෙහි පග්ගය්හ පකාරෙන ආදරෙන ගහෙත්වා මහෙසිනො භගවතො උපනෙසින්ති සම්බන්ධො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

මොඝරජත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 37.

නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිකං ආයස්මතො අධිමුත්තත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිම්හි ලොකනාථෙ

---

* සුත්තලූඛං- ථෙරගාථාට්ඨකථා

† පීඨරං. අපදානපාළි. පූතරං. [illegible].

පරිනිබ්බුතෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො රතනත්තයෙ පසන්නො භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා උච්ඡුහි **මණ්ඩපං** කාරෙත්වා මහාදානං පවත්තෙත්වා පරියොසානෙ සන්තිපදං පණිධෙසි. සො තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සාසනෙ පසීදිත්වා සද්ධාය පබ්බජිත්වා අධිමුත්තත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. එවං කතසම්භාරවසෙන අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති** ආදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

අධිමුත්තත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 38.

හිමවන්තස්සාවිදූරෙත්‍යාදිකා ආයස්මතො ලසුණදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. එසොපායස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා ඝරාවාසෙ ආදීනවං දිස්වා ගෙහං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තං නිස්සාය වනෙ වසන්තො බහූනි ලසුණානි රොපෙත්වා තදෙව වනමූලඵලඤ්ච ඛාදන්තො විහාසි. සො බහූනි ලසුණානි කාජෙනාදාය මනුස්සපථං ආහරිත්වා පසන්නො දානං දත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස භෙසජ්ජත්ථාය දත්වා ගච්ඡති. එවං සො යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තෙනෙව පුඤ්ඤබලෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා කමෙන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ උප්පන්නො පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො, පුබ්බකම්මවසෙන ලසුණදායකත්ථෙරොති පාකටො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **හිමවන්තස්සාවිදූරෙත්‍යාදි** මාහ. තත්ථ හිමාලයපබ්බතස්ස පරියොසානෙ මනුස්සානං සඤ්චරණට්ඨානෙ යදා විපස්සී භගවා උදපාදි. තදා අහං තාපසො අහොසින්ති සම්බන්ධො. **ලසුණං උපජීවාමීති** රත්තලසුණං රොපෙත්වා තදෙව ගොචරං කත්වා ජීවිකං කප්පෙමීති අත්ථො. තෙන වුත්තං **ලසුණං මය්හං භොජනං. ඛාරියො පූරයිත්වානාති** තාපසභාජනානි ලසුණෙන පූරයිත්වා කාජෙනාදාය. **සඞ්ඝාරාමං** සඞ්ඝස්ස වසනට්ඨානං, හෙමන්තාදිසු තීසු කාලෙසු සඞ්ඝස්ස චතූහි ඉරියාපථෙහි වසනවිහාරං. **අගඤ්ඡිං** අගමාසින්ති අත්ථො. **හට්ඨො හට්ඨෙන චිත්තෙනාති** අහං සන්තුට්ඨො සොමනස්සයුත්තචිත්තෙන සඞ්ඝස්ස ලසුණං අදාසින්ති අත්ථො. **විපස්සිස්ස-පෙ-නිරතස්සහන්ති** නරුත්තං අග්ගස්ස සෙට්ඨස්ස විපස්සිස්ස භගවතො සාසනෙ නිරතො අහන්ති සම්බන්ධො. **සඞ්ඝස්ස ලසුණං දත්වා කප්පං සග්ගම්හි මොදහන්ති** අහං සඞ්ඝස්ස ලසුණදානං දත්වා සග්ගම්හි සුට්ඨුඅග්ගස්මිං දෙවලොකෙ

ආයුකප්පං දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවමානො මොදිං සන්තුට්ඨො භවාමීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

ලසුණදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 39.

නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිකං ආයස්මතො **ආයාගදායකත්ථෙරස්ස** අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො පරිනිබ්බුතකාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සාසනෙ පසන්නො වඩ්ඪකීනං මූලං දත්වා අතිමනොහරං දීඝං භොජනසාලං කාරාපෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා පණීතෙනාහාරෙන භොජෙත්වා මහාදානං දත්වා චිත්තං පසාදෙසි. සො යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු යෙව සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා ඝටෙන්තො වායමන්තො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤවසෙන ආයාගත්ථෙරොති පාකටො. එවං සො කතපුඤ්ඤසම්භාරවසෙන අරහත්තං පත්වා අත්තනා පුබ්බෙ කතකුසලකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිමාහ.

තත්ථ **වන්දනං** මය්හං බුද්ධානං වන්දන්තානං අන්තරෙ. **වරෙ උත්තමෙ** සිඛිම්හි භගවති පරිනිබ්බුතෙති අත්ථො. **ඝටෙසිං ඝටෙන චිත්තෙනාති** සද්ධාය ඝටප්පඝටො සොමනස්සයුත්තචිත්තතාය පඝටෙන්තෙන චිත්තෙන. **උත්තමං ථූපං** සෙට්ඨං චෙතියං. **අවන්දිං** පණාමයිත්ථාති අත්ථො. **වඩ්ඪකීහි කථාපෙත්වාති** භොජනසාලාය පමාණං කිත්තකන්ති පමාණං කථාපෙත්වාති අත්ථො. **මූලං දත්වානහං තදාති** තදා තස්මිං කාලෙ අහං කම්මකරණත්ථාය තෙසං වඩ්ඪකීනං මූලං දත්වා **ආයාගං** ආයතං දීඝං භොජනසාලං අහං **සන්තුට්ඨො** සොමනස්සචිත්තෙන. **කාරාපෙසහං** කාරාපෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති. **ආයාගස්ස ඉදං ඵලන්ති** භොජනසාලාදානස්ස ඉදං විපාකන්ති අත්ථො.

ආයාගදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 40.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො ධම්මචක්කදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො පුත්තදාරෙහි

වඩ්ඪිතො විභවසම්පන්නො මහාභොගො සො රතනත්තයෙ පසන්නො සද්ධාජාතො ධම්මසභාය ධම්මාසනස්ස පිට්ඨිතො රතනමයං ධම්මචක්කං කාරෙත්වා පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සක්කසම්පත්තිං චක්කවත්තිසම්පත්තිං ච අනුභවිත්වා කමෙන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ උප්පන්නො විභවසම්පන්නො සඤ්ජාතසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා පුබ්බෙ කතකුසලනාමසදිසනාමෙන ධම්මචක්කියත්ථෙරොති පාකටො අහොසි, සො පුඤ්ඤසම්භාරානුරූපෙන පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිමාහ.

සීහාසනස්ස සම්මුඛාති සීහස්ස භගවතො නිසින්නාසනස්ස සම්මුඛා බුද්ධාසනස්ස අභිමුඛට්ඨානෙති අත්ථො. **ධම්මචක්කං මයා ඨපිත**න්ති මයා ධම්මචක්කාකාරෙන උභතො සීහරූපං දස්සෙත්වා මජ්ඣෙ ආදාසසදිසං කාරෙත්වා කතධම්මචක්කං ඨපිතං. කිම්භූතං විඤ්ඤූහි මෙධාවීහි අතිවසුන්දරන්ති වණ්ණිතං, ධුවං ඨපිතං සුකතං ධම්මචක්කන්ති සම්බන්ධො. **චාරුවණ්ණාව සොභාමී**ති සුවණ්ණවණ්ණා ඉව සොභාමි විරොචාමීති අත්ථො. චතුවණ්ණාය සොභාමීති වා පාඨො. තස්ස ඛත්තියබ්‍රාහ්මණවෙස්සසුද්දජාතිසඞ්ඛාතෙහි චතූහි වණ්ණෙහි සොභාමි විරොචාමීති අත්ථො, **සසෙනාගබලවාහනො**ති සුවණ්ණසිවිකාදීහි යොග්ගෙහි ච සෙනාපති මහාමත්තාදීහි සෙවකෙහි බලෙහි ච හත්ථිඅස්සරථසඞ්ඛාතෙහි වාහනෙහි ච සහිතොති අත්ථො. **බහුජ්ජනා** බහවො මනුස්සා. **අනුයුත්තා** මමානුවත්තන්තා. **නිච්චං** නිච්චකාලං මං පරිවාරෙන්තීති සම්බන්ධො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

ධම්මචක්කියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 41.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො කප්පරුක්ඛියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තෙසු තෙසු භවෙසු නිබ්බානාධිගමූපායභූතානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො මහද්ධනො මහාභොගො සත්ථරි පසන්නො සත්තහි රතනෙහි විචිත්තං සුවණ්ණමයං කප්පරුක්ඛං කාරෙත්වා සිද්ධත්ථස්ස භගවතො චෙතියස්ස සම්මුඛෙ ඨපෙත්වා පූජෙසි. සො එවරූපං පුඤ්ඤං කත්වා යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො සුගතීසුයෙව සංසරන්තො කමෙන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා රතනත්තයෙ පසන්නො ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො සත්ථු ආරාධෙත්වා පබ්බජිතො, න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා පුබ්බෙ කතකුසලකම්මෙන කප්පරුක්ඛියත්ථෙරොති පාකටො

අහොසි. සො එවං පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිමාහ.

ථූපසෙට්ඨස්ස සම්මුඛාති සෙට්ඨස්ස උත්තමස්ස ධාතුනිහිතථූපස්ස චෙතියස්ස සම්මුඛට්ඨානෙ. **විචිත්තදුස්සෙ** අනෙකවණ්ණෙහි විසමෙ විසදිසෙ. විචිත්තෙ මනොහරෙ චීනපට්ටසොමාරපට්ටාදිකෙ දුස්සෙ. **ලංගිත්වා** ඔලග්ගෙත්වා. **කප්පරුක්ඛං ඨපෙසහං** අහං පතිට්ඨපෙසින්ති අත්ථො. සෙසං වුත්තත්ථමෙවාති.

කප්පරුක්ඛියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

චතුත්ථවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 42.

ඛීණාසවසහස්සෙහීති ආදිකං ආයස්මතො උපාලිත්ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යඋපාලිත්ථෙරස්ස අපදානං. එසො පි ථෙරො පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තස්මිං තස්මිං භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුඩ්ඪිමන්වාය ඝරාවාසෙ ආදීනවං දිස්වා ගෙහං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා, පඤ්චාභිඤ්ඤඅට්ඨසමාපත්තිලාභී හුත්වා හිමවන්තවාසං කප්පෙසි. තස්මිං සමයෙ පදුමුත්තරො භගවා විවෙකකාමො හිමවන්තං පාවිසි. තාපසො භගවන්තං පුණ්ණචන්දමිව විරොචමානං දූරතොව දිස්වා පසන්නමානසො අජිනචම්මං අංසෙ කත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ වන්දිත්වා ඕනතකොව දසනඛසමොධානං අඤ්ජලිං සිරසි පතිට්ඨපෙත්වා අනෙකාහි උපමාහි අනෙකෙහි ථුතිවචනෙහි භගවන්තං ථොමෙසි. තං සුත්වා භගවා 'අයං තාපසො අනාගතෙ ගොතමස්ස නාම භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා විනයෙ නිපුණපඤ්ඤානං අග්ගො භවිස්සතී'ති ව්‍යාකරණමදාසි. සො යාවතායුකං ඨත්වා අපරිහීනජ්ඣානො බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො, තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුනගරෙ උපාලිත්ථෙරස්ස භාගිනෙය්‍යො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො කමෙන වුඩ්ඪිප්පත්තො මාතුලස්ස උපාලිත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා, කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා නචිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අත්තනො ආචරියස්ස සමීපෙ වසිතත්තා විනයපඤ්ඤෙහ නිපුණඤ්ඤාණො අහොසි. අථ භගවා "එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං විනයපඤ්ඤෙහ නිපුණපඤ්ඤානං භික්ඛූනං යදිදං භාගිනෙය්‍යො උපාලී"ති තං එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සො එවං ඨානං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **ඛීණාසවසහස්සෙහීති** ආදිමාහ.

තත්ථ ආ සමන්තතො යාව භවග්ගා සවන්ති පවත්තන්තීති=ආසවා, කාමාසවාදයො චත්තාරො ආසවා, තෙ ඛීණා සොසිතා විසොසිතා විද්ධං

සිතා යෙහි, තෙ ඛීණාසවායෙව සහස්සා ඛීණාසවසහස්සා, තෙහි ඛීණාසවසහස්සෙහි. **පරෙතො** පරිවුතො. **ලොකනායකො** ලොකස්ස නිබ්බානපාපණකො. **විවෙකමනුයුත්තො** පටිසල්ලීයිතුං එකීභවිතුං ගච්ඡන්තොති සම්බන්ධො. **අජිනෙන නිවත්ථොහන්ති** අහං අජිනමිගචම්මෙන පටිච්ඡන්නො අජිනචම්මවසනොති අත්ථො. **තිදණ්ඩපරිවාරකොති** කුණ්ඩිකාඨපනත්ථාය දණ්ඩං ගහෙත්වා ධාරෙන්තොති අත්ථො. **භික්ඛුසඞ්ඝපරිබ්බූළ්හං** පරිවාරිතං ලොකනායකං අද්දසන්ති **සම්බන්ධො**. සෙසං පාකටමෙවාති.

භාගිනෙය්‍ය උපාලිත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 43.

අනොමදස්සිස්ස මුනිනොති ආදිකං ආයස්මතො කොටිකණ්ණත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අනොමදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො, වයප්පත්තො පුත්තදාරෙහි වඩ්ඪිතො විභවසම්පන්නො සාසනෙ පසන්නො භගවතො චඞ්කමනත්ථාය සොභනචඞ්කමනං කාරෙත්වා සුධාපරිකම්මං කාරෙත්වා ආදාසතලමිව සමං විජ්ජොතමානං කත්වා දීපධූපපුප්ඵාදීහි සජ්ජෙත්වා භගවතො නීයාතෙත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං පණීතෙනාහාරෙන පූජෙසි. සො එවං යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො, තත්ථ පාළියා වුත්තනයෙන දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා අන්තරා ඔක්කාකකුලප්පසුතොති තං සබ්බං පාළියා වුත්තානුසාරෙන වෙදිතබ්බං. පච්ඡිමභවෙ පන කොලියරාජවංසෙ ජාතො. වයප්පත්තො කොටිඅග්ඝනකස්ස කණ්ණපිළන්ධනස්ස ධාරිතත්තා කොටිකණ්ණො කුටිකණ්ණොති ච පාකටො අහොසි. සො භගවති පසන්නො ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං විභාවෙන්තො අනොමදස්සිස්ස මුනිනොති ආදිමාහ.

තත්ථ **අනොමදස්සිස්සාති** අනොමං අලාමකං සුන්දරං දස්සනං, ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණපතිමණ්ඩිතත්තා බ්‍යාමප්පභාමණ්ඩලොපසොභිතත්තා, ආරොහපරිනාහෙන සමන්නාගතත්තා ච දස්සනීයං සරීරං යස්ස භගවතො සො අනොමදස්සී තස්ස අනොමදස්සිස්ස මුනිනොති අත්ථො. **තාදිනොති** ඉට්ඨානිට්ඨෙසු අකම්පියසභාවස්ස. **සුධාය ලෙපනං කත්වාති** සුධාය අවලිත්තං කත්වා දීපධූපපුප්ඵධජපතාකාදීහි ච අලඞ්කතං චඞ්කමං කාරයිං අකාසින්ති අත්ථො. සෙසගාථානං අත්ථො පාළියානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යොව. පරිවාරසම්පත්තිධනසම්පත්තිසඞ්ඛාතං යසං ධාරෙතීති යසොධරො. **සබ්බෙ එතෙ සත්ත** සත්ත චක්කවත්තිරාජානො යසොධරනාමෙන එකනාමකාති සම්බන්ධො. **අඞ්ගීරසොති** අඞ්ගතො

සරීරතො නිග්ගතා රස්මි යස්ස සො=අඞ්ගීරසො, ඡන්ද දොස මොහ භයා ගතීහි වා පාපාචාරවසෙන වා චතුරපායං න ගච්ඡතීති=නාගො. මහන්තො පූජිතො ච සො නාගො චෙති මහානාගො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

කොටිකණ්ණථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 43.

පදුමුත්තරසම්බුද්ධන්ති ආදිකං ආයස්මතො භද්දියස්ස කාලිගොධාපුත්තථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො, පුත්තදාරෙහි වඩ්ඪිතො නගරවාසිනො පුඤ්ඤානි කරොන්තෙ දිස්වා සයම්පි පුඤ්ඤානි කාතුකාමො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා චූලපටලිකාදිඅනෙකානි මහාරහානි සයනානි පඤ්ඤපෙත්වා තත්ථ නිසින්නෙ භගවති සසඞ්ඝෙ පණීතෙනාහාරෙන භොජෙත්වා මහාදානං අදාසි. සො එවං යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු උභය සම්පත්තියො අනුභවිත්වා අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කාලිගොධා නාමදෙවියා පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. සො විඤ්ඤුතං පත්තො ආරොහපරිනාහහත්ථපාදරූපසම්පත්තියා භද්දත්තා ච කාලිගොධාය දෙවියා පුත්තත්තා ච භද්දියො කාලිගොධාපුත්තොති පාකටො සත්ථරි පසීදිත්වා මාතාපිතරො ආරාධෙත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි: සො අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරසම්බුද්ධ**න්ති ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. **මෙත්තචිත්ත**න්ති මිජ්ජති සිනෙහති නන්දති සබ්බ සත්තෙති මෙත්තා, මෙත්තාය සහගතං චිත්තං මෙත්තචිත්තං තං අස්ස භගවතො අත්ථීති මෙත්තචිත්තො, තං මෙත්තචිත්තං. **මහාමුනි**න්ති සකලභික්ඛූනං මහන්තත්තා මහාමුනි, තං. **පදුමුත්තරසම්බුද්ධ**න්ති සම්බන්ධො. **ජනතා සබ්බා**ති සබ්බෙ ජනකායා සබ්බනගරවාසිනොති අත්ථො. **සබ්බලොකග්ගනායක**න්ති සකලලොකස්ස අග්ගං සෙට්ඨං නිබ්බානස්ස නයන්තො පාපුණන්තො නායකං පදුමුත්තරසම්බුද්ධං ජනතා උපෙති සමීපං ගච්ඡතීති සම්බන්ධො. **සත්තුකඤ්ච පදඤ්චා**ති බද්ධසත්තු අබද්ධසත්තු සඞ්ඛාතං ආමිසං. අථ වා භත්ත පූව ඛජ්ජ භොජ්ජ යාගු ආදයො යාවකාලිකත්තා ආමිසං භෙසජ්ජඤ්ච පානං ගහෙත්වා පුඤ්ඤක්ඛෙත්තෙ අනුත්තරෙ සත්ථරි දදන්තීති සම්බන්ධො. **ආසනං බුද්ධයුත්තක**න්ති බුද්ධයොග්ගං බුද්ධාරහං බුද්ධානුච්ඡවිකං සත්තරතනමයං ආසනන්ති අත්ථො. සෙසං නයානුයොගෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

භද්දියස්ස කාලිගොධාපුත්තථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 44.

අරඤ්ඤෙ කුටිකං කත්වාති ආදිකා ආයස්මතො සන්නිට්ඨාපකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරබන්ධනෙන බද්ධො ඝරාවාසෙ ආදීනවං දිස්වා වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙ පහාය හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ පබ්බතන්තරෙ අරඤ්ඤවාසං කප්පෙසි. තස්මිං කාලෙ පදුමුත්තරො භගවා විවෙකකාමතාය තං ඨානං පාපුණි. අථ සො තාපසො භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො වන්දිත්වා නිසීදනත්ථාය තිණසන්ථරං පඤ්ඤපෙත්වා අදාසි. තත්ථ නිසින්නං භගවන්තං අනෙකෙහි මධුරෙහි තින්දුකාදීහි ඵලාඵලෙහි සන්තප්පෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තතො චුතො දෙවෙසු ච මනුස්සෙසු ච අපරාපරං සංසරන්තො ද්වෙ සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සද්ධාසම්පන්නො පබ්බජිතො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. ධුරගෙන අරහත්තඵලප්පත්තියං විය නිරුස්සාහෙනෙව සන්තිපදසඞ්ඛාතෙ නිබ්බානෙ සුට්ඨු ඨිතත්තා සන්නිට්ඨාපකත්ථෙරොති පාකටො, අරහා පන හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො අරඤ්ඤෙ කුටිකං කත්වාති ආදිමාහ. තත්ථ **අරඤ්ඤෙ**ති සීහබ්‍යග්ඝාදීනං භයෙන මනුස්සා එත්ථ න රඤ්ජන්ති න රමන්ති න අල්ලීයන්තීති අරඤ්ඤං, තස්මිං අරඤ්ඤෙ. **කුටික**න්ති තිණච්ඡදනකුටිකං කත්වා පබ්බතන්තරෙ වසාමි වාසං කප්පෙසින්ති අත්ථො. ලාභෙන ච අලාභෙන ච යසෙන ච අයසෙන ච සන්තුට්ඨො විහාසින්ති සම්බන්ධො. **ජලජුත්තමනාමක**න්ති ජලෙ ජාතං ජලජං පදුමං ජලජං උත්තමං ජලජුත්තමං ජලජුත්තමෙන සමානං නාමං යස්ස සො ජලජුත්තමනාමකො. තං පදුමුත්තරනාමකං සම්බුද්ධන්ති අත්ථො. සෙසං පාළිනයානුයොගෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සන්නිට්ඨාපකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 45.

සුමෙධො නාම සම්බුද්ධොති ආදිකා ආයස්මතො පඤ්චහත්ථියත්ථෙරස්ස* අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා රතනත්තයෙ පසන්නො විහාසි. තස්මිං සමයෙ පඤ්චඋප්පලහත්ථානි ආනෙසුං. සො තෙහි පඤ්චඋප්පලහත්ථෙහි වීථියං චරමානං සුමෙධං භගවන්තං පූජෙසි. තානි ගන්ත්වා ආකාසෙ විතානං හුත්වා ඡායං කුරුමානා තථා

---

* පඤ්ඤත්තියත්ථෙරස්ස. කත්ථචි.

ගහෙත්වෙව සද්ධිං ගච්ඡිංසු. සො තං දිස්වා සොමනස්සජාතො පීතියා ඵුටසරීරො යාවජීවං තදෙව පුඤ්ඤං සරිත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො අපරාපරං සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. කතකුසලනාමෙන පඤ්චහත්ථියත්ථෙරොති පාකටො. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා පච්චක්ඛතො පඤ්ඤාය දිට්ඨං පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **සුමෙධො නාම සම්බුද්ධො**ති ආදිමාහ.

තත්ථ **සුමෙධො**ති සුන්දරා මෙධා චතුසච්චපටිවෙධපටිසම්භිදාදයො පඤ්ඤා යස්ස සො භගවා සුමෙධො සම්බුද්ධො. **අන්තරාපණෙ** අන්තර වීථියං ගච්ඡතීති සම්බන්ධො. **ඔක්ඛිත්තචක්ඛූ**ති අධොඛිත්තචක්ඛු. **මිතභාණී**ති පමාණං ඤත්වා භණනසීලො, පමාණං ජානිත්වා ධම්මං දෙසෙසීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

පඤ්චහත්ථියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 46.

නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිකං ආයස්මතො පදුමච්ඡදනියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතපුඤ්ඤසම්භාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො රතනත්තයෙ පසන්නො, පරිනිබ්බුතස්ස විපස්සිස්ස භගවතො චිතකං පදුමපුප්ඵෙහි පූජෙසි. සො තෙන චිත්තප්පසාදෙන යාවතායුකං ඨත්වා තතො සුගතීසු යෙව සංසරන්තො දිබ්බසම්පත්ති මනුස්සසම්පත්ති චාති ද්වෙ සම්පත්තියො අනෙකක්ඛත්තුං අනුභවිත්වා ඉමස්ස අම්හාකං සම්මාසම්බුද්ධස්ස කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා සාසනෙ පබ්බජිතො ඝටෙන්තො වායමන්තො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. තස්ස රත්තිට්ඨාන දිවාට්ඨානාදිසු තත්ථ තත්ථ විහරන්තස්ස විහාරෙ පදුමපුප්ඵෙහි ඡාදීයති. තෙන සො පදුමච්ඡදනියත්ථෙරොති පාකටො. අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හී**ති ආදිමාහ.

තත්ථ **නිබ්බුතෙ**ති ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතෙ සත්ථරි. **විපස්සිස්ස** සම්මාසම්බුද්ධස්ස සරීරෙ චිතමානීයමානෙ චිතකෙ ආරොපිතෙ සුඵුල්ලං පදුමකලාපං අහං ගහෙත්වා චිතකං ආරොපයිං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසගාථාසු හෙට්ඨාවුත්තත්ථමෙවාති.

පදුමච්ඡදනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 47.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො සයනදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා හත්ථිදන්තසුවණ්ණාදීහි සයනත්ථාය මඤ්චං කාරෙත්වා අනග්ඝෙහි විචිත්තත්ථරණෙහි අත්ථරිත්වා භගවන්තං පූජෙසි. සො භගවා තස්සානුකම්පාය පටිග්ගහෙත්වා අනුභවි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දිබ්බමනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා සත්ථු සාසනෙ පසන්නො පබ්බජිත්වා විපස්සනං ආරභිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤනාමෙන සයනදායකත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. සො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති** ආදිමාහ. තං සබ්බං පාළිනයානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සයනදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 48.

අත්ථදස්සිස්ස මුනිනොති ආදිකං ආයස්මතො චඞ්කමදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තෙසු තෙසු භවෙසු විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා උච්චවත්ථුකං සුධාපරිකම්මකතං රජතරාසිසදිසං සොභමානං චඞ්කමං කාරාපෙත්වා මුත්තාජාලසදිසං සෙතපුලිනං අත්ථරිත්වා භගවතො අදාසි. පටිග්ගහෙසි භගවා චඞ්කමනං. පටිග්ගහෙත්වා ච පන සකං චිත්තං සමාධිං අප්පෙත්වා අනාගතෙ ගොතමස්ස භගවතො සාසනෙ සාවකො භවිස්සතීති ව්‍යාකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු අපරාපරං සංසරන්තො ද්වෙ සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධාසම්පන්නො සාසනෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා කතපුඤ්ඤනාමෙන චඞ්කමදායකත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. සො එකදිවසං අත්තනා පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **අත්ථදස්සිස්ස මුනිනොති** ආදිමාහ.

තත්ථ **අත්ථදස්සිස්සාති** අත්ථං පයොජනං වුද්ධිං විරූළ්හිං නිබ්බානං දක්ඛති පස්සතීති=අත්ථදස්සී. අථවා අත්ථං නිබ්බානං දස්සනසීලො ජානනසීලොති අත්ථදස්සී. තස්ස අත්ථදස්සිස්ස. **මුනිනො** මොනෙන

ඤාණෙන සමන්නාගතස්ස භගවතො. **මනොරමං** මනල්ලීනං. **භාවනීයං** මනසිකාතබ්බං. චඞ්කමං කාරෙසින්ති සම්බන්ධො. **සෙසං** වුත්තනයානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

චඞ්කමදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 49.

පදුමුත්තරො ලොකවිදූති ආදිකං ආයස්මතො සුභද්දත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතපණිධානො තත්ථ තත්ථ භවෙ නිබ්බානාධිගමත්ථාය පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ සද්ධාසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා ඝරබන්ධනෙන බද්ධො රතනත්තයෙ පසන්නො පරිනිබ්බානමඤ්චෙ නිපන්නං පදුමුත්තරං භගවන්තං දිස්වා සන්නිපතිතා දසසහස්සචක්කවාළදෙවතායො ච දිස්වා පසන්නමානසො නිග්ගුණ්ඩිකෙතකනීලකාසොකාසිතාදිඅනෙකෙහි සුගන්ධපුප්ඵෙහි පූජෙසි, සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන යාවතායුකං ඨත්වා තතො චවිත්වා තුසිතාදිසු දිබ්බසම්පත්තියො අනුභවිත්වා තතො මනුස්සෙසු නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙසු ච සුගන්ධපුප්ඵෙහි ච පූජිතො අහොසි. ඉමස්මිං පන බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා පදුමුත්තරබුද්ධස්ස භගවතො පරිනිබ්බානකාලෙ තාව අලද්ධබුද්ධදස්සනො අම්හාකං භගවතො පරිනිබ්බානමඤ්චෙ නිපන්නකාලෙයෙව පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤනාමෙන සුභද්දොති පාකටො අහොසි. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සවසෙන පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරො ලොකවිදූති** ආදිමාහ. තං උත්තානත්ථමෙව. ‘සුණාථ මම භාසතො පරිනිබ්බායිස්සති අනාසවො’ති ඉදං පරිනිබ්බානමඤ්චෙ නිපන්නොව පදුමුත්තරො භගවා ව්‍යාකාසි.

(පඤ්චමභාණවාරවණ්ණනා සමත්තා.)

සො අත්තනො පටිපත්තිං දස්සෙන්තො පුබ්බකම්මෙන සංයුත්තො’ති ආදිමාහ. **එකග්ගොති** එකග්ගචිත්තො. **සුසමාහිතොති** සුට්ඨුසමාහිතො සන්තචිත්තොති අත්ථො. **බුද්ධස්ස ඔරසො පුත්තොති** බුද්ධස්ස උරසා හදයෙන නිග්ගතඔවාදානුසාසනානි සුත්වා පත්තඅරහත්තඵලොති අත්ථො. **ධම්මජොම්හි සුනිම්මිතොති** ධම්මතො කම්මට්ඨානධම්මතො ජාතො අරියජාතියා සුනිම්මිතො සුට්ඨුනිප්ඵාදිත සබ්බකිච්චො අම්හි භවාමීති අත්ථො. **ධම්මරජ්ජං උපාගම්මාති** ධම්මෙන සබ්බසත්තානං රාජානං ඉස්සරභූතං භගවන්තං උපගන්ත්වා සමීපං ගන්ත්වාති අත්ථො. **ආපුච්ඡිං පඤ්හමුත්තමන්ති** උත්තමං

ඛන්ධායතනධාතුපටිච්චසමුප්පාදාදිපටිසංයුත්තං පඤ්හං ආපුච්ඡීති අත්ථො. **කථයන්තො ච මෙ පඤ්හ**න්ති එසො අම්හාකං භගවා මෙ මය්හං පඤ්හං කථයන්තො බ්‍යාකරොන්තො. **ධම්මසොතං උපානයී**ති අනුපාදිසෙසනිබ්බානසඞ්ඛාතං ධම්මසොතං ධම්මපවාහං උපානයී පාපෙසීති අත්ථො. **ජලජුත්තරනාමකො**ති පදුමුත්තරනාමකො, මකාරස්ස රකාරං කත්වා කතවොහාරො. **නිබ්බායි අනුපාදානො**ති උපාදානෙ පඤ්චක්ඛන්ධෙ අගහෙත්වා, නිබ්බායි න පඤ්ඤායි අදස්සනං අගමාසි. මනුස්සලොකාදිසු කත්ථචිපි අප්පතිට්ඨිතොති අත්ථො. **දීපොව තෙලසඞ්ඛයා**ති වට්ටිතෙලානං සඞ්ඛයා අභාවා පදීපො ඉව නිබ්බායීති සම්බන්ධො. **සත්තයොජනිකං ආසී**ති තස්ස පරිනිබ්බුතස්ස පදුමුත්තරස්ස භගවතො රතනමයං ථූපං සත්තයොජනුබ්බෙධං ආසි අහොසීති අත්ථො. ධජං **තත්ථ අපූජෙසි**න්ති තත්ථ තස්මිං චෙතියෙ **සබ්බභද්දං** සබ්බතො භද්දං මනොරමං ධජං පූජෙසින්ති අත්ථො. **කස්සපස්ස ච බුද්ධස්සා**ති පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලතො පට්ඨාය ආගතස්ස දෙවමනුස්සෙසු සංසරතො මෙ මය්හං ඔරසො **තිස්සො** නාම **කස්සපස්ස** සම්මාසම්බුද්ධස්ස අග්ගසාවකො. **ජිනසාසනෙ** බුද්ධසාසනෙ දායාදෙ ආසි අහොසීති සම්බන්ධො. **තස්ස හීනෙන මනසා**ති තස්ස මම පුත්තස්ස තිස්සස්ස අග්ගසාවකස්ස හීනෙන ලාමකෙන මනසා චිත්තෙන. **අභද්දකං** අසුන්දරං අයුත්තකං අනත්තකො පච්ඡිමකොති, **වාචං** වචනං අභාසිං කථෙසින්ති අත්ථො. **තෙන කම්මවිපාකෙනා**ති තෙන අරහන්තබ්භක්ඛානසඞ්ඛාතස්ස අකුසලකම්මස්ස විපාකෙන. **පච්ඡිමෙ අද්දසං ජින**න්ති පච්ඡිමෙ පරියොසානෙ පරිනිබ්බානකාලෙ මල්ලානං උපවත්තනෙ සාලවනෙ පරිනිබ්බානමඤ්චෙ නිපන්නං. **ජිනං** ජිතසබ්බමාරං අම්හාකං ගොතමසම්බුද්ධං අද්දසං අභන්ති අත්ථො. පච්ඡිමෙ ආසි භද්දකානන්ති පි පාඨො. තස්ස පච්ඡා තස්ස භගවතො අවසානකාලෙ පරිනිබ්බානසන්නකාලෙ, මෙ මය්හං භද්දකං සුන්දරං චතුසච්චපටිවිජ්ඣනං ආසි අහොසීති අත්ථො. **පබ්බාජෙසි මහාවීරො**ති මහාවිරියො සබ්බසත්තහිතො කරුණායුත්තො ජිතමාරො මුනි, මල්ලානං උපවත්තනෙ සාලවනෙ පච්ඡිමෙ සයනෙ පරිනිබ්බානමඤ්චෙ සයිතොව මං පබ්බාජෙසීති සම්බන්ධො. **අජ්ජෙව දානි පබ්බජ්ජා**ති අජ්ජ එව භගවතො පරිනිබ්බානදිවසෙයෙව මම පබ්බජ්ජා. තථා අජ්ජ එව උපසම්පදා අජ්ජ එව දිපදුත්තමස්ස සම්මුඛා පරිනිබ්බානං අහොසීති සම්බන්ධො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සුභද්දත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 51.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො චුන්දත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතපුඤ්ඤසම්භාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නො

කුලෙ නිබ්බත්තො විජ්ජුල්ලතං පස්සිත්වා සත්ථරි පසීදිත්වා සත්තරතනමයං සුවණ්ණග්ඝිකං කාරෙත්වා සුමනපුප්ඵෙහි ඡාදෙත්වා භගවන්තං පූජෙසි. තානි පුප්ඵානි ආකාසං සමුග්ගන්ත්වා විතානාකාරෙන අට්ඨංසු. අථ නං භගවා අනාගතෙ ගොතමස්ස නාම භගවතො සාසනෙ චුන්දො නාම සාවකො භවිස්සතීති බ්‍යාකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තතො චුතො දෙවලොකෙ උප්පන්නො කමෙන ඡසු කාමාවචරදෙවෙසු සුඛං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්ති ආදිසම්පත්තියො අනුභවි. තතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ රූපසාරියා පුත්තො සාරිපුත්තත්ථෙරස්ස කණිට්ඨො හුත්වා නිබ්බත්ති. තස්ස විජ්ජුල්ලතං පස්සන්තස්ස ආරොහපරිණාහරූපාවයවානං සුන්දරතාය සකාරස්ස චකාරං කත්වා චුන්දොති නාමං කරිංසු. සො වයප්පත්තො ඝරාවාසෙ ආදීනවං පබ්බජ්ජාය ච ආනිසංසං දිස්වා භාතුත්ථෙරස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො පත්තඅරහත්තඵලො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො'ති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨාවුත්තත්ථමෙව. **අග්ඝිය**න්ති ආදයොපි උත්තානත්ථමෙව.

විතිණ්ණකඞ්ඛො සම්බුද්ධොති විසෙසෙන මග්ගාධිගමෙන විචිකිච්ඡාය ඛෙපිතත්තා විතිණ්ණකඞ්ඛො අසංසයො සම්බුද්ධො. **තිණ්ණාසෙහි පුරක්ඛතො**ති කාමොඝාදීනං චතුන්නං ඔඝානං තිණ්ණත්තා අතික්කන්තත්තා, ඔඝතිණ්ණෙහි ඛීණාසවෙහි පුරක්ඛතො පරිවාරිතොති අත්ථො. බ්‍යාකරණගාථා උත්තානත්ථායෙව. **උපට්ඨහිං මහාවීර**න්ති උත්තමත්ථාය නිබ්බානස්ස පත්තියා පාපුණනත්ථාය කප්පසතසහස්සාධිකෙසු චතුරසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යෙසු කප්පෙසු පාරමියො පූරෙන්තෙන කතවීරියත්තා මහාවීරං බුද්ධං. **උපට්ඨහිං** උපට්ඨානං අකාසින්ති අත්ථො. **අඤ්ඤෙ ච පෙසලෙ බහූ**ති න කෙවලමෙව බුද්ධං උපට්ඨහිං, පෙසලෙ පියසීලෙ සීලවන්තෙ අඤ්ඤෙ ච බහූ අග්ගප්පත්තෙ සාවකෙ. **මෙ මය්හං භාතරං** සාරිපුත්තත්ථෙරඤ්ච උපට්ඨහින්ති සම්බන්ධො. **භාතරං මෙ උපට්ඨිත්වා**ති මය්හං භාතරං උපට්ඨහිත්වා වත්තපටිවත්තං කත්වා තස්ස පරිනිබ්බුතකාලෙ භගවතො පඨමං පරිනිබ්බුතත්තා තස්ස ධාතුයො ගහෙත්වා පත්තම්හි ඔකිරිත්වා ලොකජෙට්ඨස්ස නරුතං ආසභස්ස බුද්ධස්ස උපනාමෙසිං අදාසින්ති අත්ථො. **උභො හත්ථෙහි පග්ගය්හා**ති තං මයා දින්නං ධාතුං සො භගවා අත්තනො උභොහි හත්ථෙහි පකාරෙන ගහෙත්වා තං ධාතුං සං සුට්ඨු දස්සයන්තො අග්ගසාවකං සාරිපුත්තත්ථෙරං **කිත්තයි** පකාසෙසීති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

චුන්දත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

පඤ්චමවග්ග වණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 52.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිකං ආයස්මතො විධූපනදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු පූරිතපුඤ්ඤසම්භාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො විභවසම්පන්නො සද්ධාජාතො භගවති පසන්නො ගිම්හකාලෙ සුවණ්ණරජතමුත්තාමණිමයං විජනිං කාරෙත්වා භගවතො අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ද්වෙ සම්පත්තියො අනුභවිත්වා අම්හාකං සම්මාසම්බුද්ධස්ස උප්පන්නකාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො ඝරබන්ධනෙන බන්ධිත්වා ඝරාවාසෙ ආදීනවං දිස්වා පබ්බජ්ජාය ච ආනිසංසං, සද්ධාසම්පන්නො සාසනෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. ‘තෙන මයා පුඤ්ඤකම්මෙන අයං ලොකුත්තරසම්පත්ති ලද්ධා’ති අත්තනො පුබ්බකම්මං සරන්තො තං පච්චක්ඛතො ඤත්වා පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **විජනිකා මයා දින්නාති** විසෙසෙන සත්තානං තාපප්පත්තානං සන්තාපං නිබ්බාපෙති සීතලං වාතං ජනෙතීති=විජනි විජනි යෙව **විජනිකා**. සා සත්තරතනමයා කාරාපෙත්වා දින්නාති අත්ථො.

විධූපනදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 53.

උච්චියං* **සෙලමාරුය්හාති** ආදිකං ආයස්මතො සතරංසිකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සක්කතබ්‍යාකරණෙ වෙදත්තයෙ ච පාරං ගතො ඝරාවාසං පහාය අරඤ්ඤං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ වාසං කප්පෙසි. තස්මිං සමයෙ පදුමුත්තරො භගවා විවෙකකාමතාය උච්චං එකං පබ්බතං ආරුය්හ ජලමානග්ගික්ඛන්ධො විය නිසීදි. තං තථානිසින්නං භගවන්තං දිස්වා තාපසො සොමනස්සජාතො අඤ්ජලිං පග්ගය්හ අනෙකෙහි කාරණෙහි ථොමෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තතො චුතො ඡසු කාමාවචරදෙවෙසු දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො මනුස්සලොකෙ සතරංසිනාම චක්කවත්තිරාජා හුත්වා නිබ්බත්ති. තම්පි සම්පත්තිං අනෙකක්ඛත්තුං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පුඤ්ඤසම්භාරවසෙන ඤාණස්ස පරිපක්කත්තා සත්තවස්සිකොව පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. සො අහං කෙන කම්මෙන සත්තවස්සිකොව සන්තිපදං අනුප්පත්තොස්මී’ති සරමානො පුබ්බකම්මං ඤාණෙන පච්චක්ඛතො දිස්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං

---

* උබ්බිද්ධං, පාළියං.

උදානවසෙන පකාසෙන්තො **උච්චියං සෙලමාරුය්හා**ති ආදිමාහ. තත්ථ **උච්චිය**න්ති උච්චං සෙලමයං පබ්බතං ආරුය්හ නිසීදි පදුමුත්තරොති සම්බන්ධො.

පබ්බතස්සාවිදූරම්හීති භගවතො නිසින්නපබ්බතස්ස ආසන්නට්ඨානෙති අත්ථො. **බ්‍රාහ්මණො මන්තපාරගූ**ති මන්තසඞ්ඛාතස්ස වෙදත්තයස්ස පාරං පරියොසානං කොටිං ගතො එකො බ්‍රාහ්මණොති අත්ථො. අඤ්ඤෙ විය අත්තානං නිද්දිසති අයං මන්තපාරගූති. **උපවිට්ඨං මහාවීර**න්ති තස්මිං පබ්බතෙ නිසින්නං වීරවන්තං ජිනං විසිට්ඨං. **දෙවදෙවං** සකලඡකාමාවචරබ්‍රහ්මදෙවානං අතිදෙවං. **නරාසභං** නරානං ආසභං සෙට්ඨං. **ලොකනායකං** සකලසත්තලොකං නයන්තං, නිබ්බානං පාපෙන්තං. අහං **අඤ්ජලිං** දසනඛසමොධානඤ්ජලිපුටං. **සිරසි** මුද්ධනි. **පග්ගහෙත්වාන** පතිට්ඨපෙත්වා. **සන්ථවිං** සුට්ඨු ථොමෙසින්ති සම්බන්ධො. **අභාසථා**ති 'යෙනායං අඤ්ජලී දින්නො–පෙ–අරහා සො භවිස්සතී'ති බ්‍යාකාසි. සෙසං වුත්තානත්ථමෙවාති.

සතරංසිකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 54.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිකං ආයස්මතො සයනදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. **අය**ම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා සුඛමනුභවං සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා සත්ථරි පසන්නො දන්තසුවණ්ණරජතමුත්තාමණිමයං මහාරහං මඤ්චං කාරාපෙත්වා චීනපට්ටකම්බලාදීහි අත්ථරිත්වා සයනත්ථාය භගවතො අදාසි. භගවා තස්සානුග්ගහං කරොන්තො තත්ථ සයි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො තදනුරූපං ආකාසගමනසුඛසෙය්‍යාදිසුඛමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පාපුණිත්වා සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා විපස්සන්තො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව.

සුඛෙත්තෙ බීජසම්පදාති යථා තිණකචවරරහිතෙ කද්දමාදිසම්පන්නෙ සුඛෙත්තෙ වුත්තබීජානි සාධුඵලානි නිප්ඵාදෙන්ති. එවමෙව රාගදොසාදියඩ්ඪසහස්සකිලෙසසඞ්ඛාතතිණකචවරරහිතෙ සුද්ධසන්තානෙ පුඤ්ඤක්ඛෙත්තෙ වුත්තදානානි අප්පානිපි සමානානි මහප්ඵලානි හොන්තීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සයනදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 55.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිකා ආයස්මතො ගන්ධොදකියත්ථෙරස්ස* අපදානං. අයම්පි පුරිමමුනිවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පරිනිබ්බුතෙ භගවති නගරවාසිනො පූජං කුරුමානෙ දිස්වා විචිත්‍රඝටෙ චන්දනකප්පූරාගරුආදිමිස්සකසුගන්ධොදකෙන පූරෙත්වා බොධිරුක්ඛං අභිසිඤ්චි. තස්මිං ඛණෙ දෙවො මහාධාරාහි පාවස්සි. තදා සො අසනිවෙගෙන කාලංකතො තෙනෙව දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. තත්ථෙව ඨිතො 'අහො බුද්ධො අහො ධම්මො'ති ආදිගාථායො අභාසි. එවං සො දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තියො අනුභවිත්වා සබ්බපරිළාහවිමුත්තො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සීතිභාවමුපගතො සුඛිතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ආරභිත්වා විපස්සන්තො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤනාමෙන ගන්ධොදකියත්ථෙරො ඉති පාකටො අහොසි. සො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො තං පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරබුද්ධස්සා**ති ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. **මහාබොධිමහො අහූ**ති මහාබොධිරුක්ඛස්ස පූජා අහොසීති අත්ථො. **විචිත්තං ඝටමාදායා**ති අනෙකෙහි චිත්තකම්මසුවණ්ණකම්මෙහි විචිත්තං සොභමානං ගන්ධොදකපුණ්ණං ඝටං ගහෙත්වාති අත්ථො. **ගන්ධොදකමදාසහ**න්ති ගන්ධොදකං අදාසිං. අහං ගන්ධොදකෙන අභිසිඤ්චින්ති අත්ථො. **නහානකාලෙ ච බොධියා**ති බොධියා පූජාකරණසමයෙති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

ගන්ධොදකියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 56.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිකා ආයස්මතො ඔපවුය්හත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරජිනාදිච්චෙ ලොකෙ පාතුභූතෙ එකස්මිං විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය මහද්ධනො මහාභොගො ඝරාවාසං වසමානො සාසනෙ පසන්නො සත්ථරි පසාදබහුමානො ආජානීයෙන සින්ධවෙන පූජං අකාසි. පූජෙත්වා පන බුද්ධාදීනං සමණානං හත්ථිඅස්සාදයො න කප්පන්ති. කප්පියභණ්ඩං දස්සාමීති චින්තෙත්වා තං අග්ඝාපෙත්වා තදග්ඝනකෙන කහාපණෙන කප්පාසිකකම්බලකොජවාදිකානි චීවරානි කප්පූරතක්කොලාදිකං භෙසජ්ජපරික්ඛාරඤ්චාදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවෙසු මනුස්සෙසු ච හත්ථිඅස්සාදිඅනෙකවාහනසම්පන්නො සුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං

---

* ගන්ධොදකදායකත්ථෙරස්ස. කත්ථචි.

කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සද්ධාසම්පන්නො සාසනෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා මග්ගපටිපාටියා අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤසම්භාරවසෙන ඔපවුය්හත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. සො 'කෙන නු ඛො කාරණෙන ඉදං මයා සන්තිපදං අධිගත'න්ති උපධාරෙන්තො පුබ්බකම්මං ඤාණෙන පච්චක්ඛතො ඤත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං උදානවසෙන පකාසෙන්තො පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. **ආජානීයමදාසහ**න්ති ආජානීයං උත්තමං ජාතිසින්ධවං අහං අදාසිං පූජෙසින්ති අත්ථො. **සපත්තභාරො**ති අත්තනො පත්තානි අට්ඨපරික්ඛාරානි භාරානි යස්ස සො සපත්තභාරො, අට්ඨපරික්ඛාරයුත්තොති අත්ථො. **ඛමනීයමදාසහ**න්ති ඛමනීයං යොග්ගං චීවරාදි කප්පියපරික්ඛාරන්ති අත්ථො. **චරිමො**ති පරියොසානො කොටිප්පත්තො භවොති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්යමෙවාති.

ඔපවුය්හත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 57.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිකං ආයස්මතො සපරිවාරාසනත්ථෙරස්ස† අපදානං. සොපි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධාජාතො සාසනෙ පසන්නො දත්තඵලං සද්දහන්තො නානග්ගරසභොජනෙන භගවතො පිණ්ඩපාතං අදාසි. දත්වා ච පන භොජනසාලායං භොජනත්ථාය නිසින්නාසනං ජාතිසුමනමල්ලිකාදීහි අලඞ්කරි. භගවා ච භුත්තානුමොදනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අනෙකවිධං සම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාසම්පන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො එවං පත්තො සන්තිපදෙ 'කෙන නු ඛො පුඤ්ඤෙන ඉදං සන්තිපදං අනුප්පත්ත'න්ති ඤාණෙන උපධාරෙන්තො පුබ්බකම්මං දිස්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. **පිණ්ඩපාතමදාසහ**න්ති තත්ථ තත්ථ ලද්ධානං පිණ්ඩානං කබලං කබලං කත්වා පාතබ්බතො ඛාදිතබ්බතො ආහාරො පිණ්ඩපාතො, තං පිණ්ඩපාතං භගවතො **අදාසිං**, භගවන්තං භොජෙසින්ති අත්ථො. **අකිත්තයි පිණ්ඩපාත**න්ති මයා දින්නපිණ්ඩපාතස්ස ගුණං ආනිසංසං පකාසෙසීති අත්ථො. **සංවුතො පාතිමොක්ඛස්මි**න්ති පාතිමොක්ඛසංවරෙන සීලසංවුතො පිහිතො පටිච්ඡන්නොති අත්ථො. **ඉන්ද්‍රියෙසු ච පඤ්චසූ**ති චක්ඛුන්ද්‍රියාදීසු පඤ්චසු ඉන්ද්‍රියෙසු රූපාදීහි ගොපිතො ඉන්ද්‍රියසංවරසීලඤ්ච ගොපිතොති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්යමෙවාති.

සපරිවාරාසනත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

† සපරිවාරඅසනත්ථෙරස්ස, කත්ථචි.

3. 58.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිකා ආයස්මතො දීපකත්ථෙරස්ස අපදානං. **අයම්පි** පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො උප්පන්නුප්පන්නභවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසෙ වසන්තො භගවතො ධම්මං සුත්වා සම්මාදිට්ඨියං පතිට්ඨිතො සද්ධො පසන්නො මහාජනෙහි බොධිපූජං කයිරමානං දිස්වා බොධිං පරිවාරෙත්වා දීපං ජාලෙත්වා බොධිං පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො චක්කවත්ති සම්පත්තිආදයො අනුභවිත්වා සබ්බත්ථෙව උප්පන්නභවෙ ජලමානො ජොතිසම්පන්නවිමානාදීසු වසිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං විභව සම්පන්නෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. දීපපූජානිස්සන්දෙන දීපකත්ථෙරොති පාකටො, සො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්ස ජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති** ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. **උජුදිට්ඨි අහොසහන්ති** වඞ්කං මිච්ඡාදිට්ඨිං ඡඩ්ඩෙත්වා උජුං අවඞ්කං නිබ්බානාභිමුඛං පාපුණනසම්මාදිට්ඨි අහොසින්ති අත්ථො. **පදීපදානං පාදාසින්ති** එත්ථ පකාරෙන දිප්පති ජොතතීති=පදීපො තස්ස දානං පදීපදානං, අදාසිං පදීපපූජං අකාසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

දීපකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 59.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාති ආදිකා ආයස්මතො ධජදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූප නිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා සුන්දරෙහි අනෙකෙහි වත්ථෙහි ධජං කාරාපෙත්වා ධජපූජං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන උප්පන්නුප්පන්නභවෙ උච්චෙ කුලෙ නිබ්බත්තො පූජ නීයො අහොසි. අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය පුත්තදාරෙහි වඩ්ඪිත්වා මහාභොගො යසවා සද්ධා ජාතො සත්ථරි පසන්නො ඝරාවාසං පහාය පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො පත්තඅරහත්තඵලො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්ස ජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො පදුමුත්තරබුද්ධස්ස ත්‍යාදිමාහ. තස්සත්ථො පුබ්බෙ වුත්තොයෙව. **හට්ඨො හට්ඨෙන චිත්තෙන ාති** සොමනස්සසහගතචිත්තයුත්තත්තා හට්ඨො පරිපුණ්ණරූප කායො, සද්ධාසම්පයුත්තචිත්තතාය හට්ඨෙන චිත්තෙන සන්තුට්ඨෙන චිත්තෙනාති අත්ථො. **ධජමාරොපයිං අහන්ති** ධූනාති කම්පති චලතීති= ධජං, තං ධජං ආරොපයිං වෙළග්ගෙ ලග්ගෙත්වා පූජෙසින්ති අත්ථො.

සතපත්තානි ගණ්හිත්වාති* සතපත්තානි බොධිපත්තානි ගහෙත්වා අහං බහි ඡඩ්ඩෙසින්ති අත්ථො. **අන්තොසුද්ධං** බහිසුද්ධන්ති අන්තො චිත්තසන්තානනාමකායතො ච, බහි චක්ඛුසොතාදිරූපකායතො ච සුද්ධං අතිවිසෙසෙන මුත්තං. කිලෙසතො විමුත්තං අනාසවං. සම්බුද්ධං විය සම්මුඛා උත්තමං බොධිං අවන්දිං පණාමමකාසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ වුත්තානත්ථමෙවාති.

ධජදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 60.

චතුසච්චං පකාසෙන්තොති ආදිකං ආයස්මතො පදුමත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතකුසලසම්භාරො පදුමුත්තරමුනිනා ධම්මපජ්ජොතෙ ජොතමානෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා භොගසම්පන්නොති පාකටො. සො සත්ථරි පසීදිත්වා මහාජනෙන සද්ධිං ධම්මං සුණන්තො මහාජනෙන සහ පදුමකලාපං ගහෙත්වා තං පදුමකලාපං ආකාසමුක්ඛිපි. තං අච්ඡරියං දිස්වා අතීව සොමනස්සජාතො අහොසි. සො යාවජීවං කුසලං කත්වා ජීවිතපරියොසානෙ සග්ගෙ නිබ්බත්තො ධජම්ව ඡ කාමාවචරෙ පාකටො පූජිතො දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච චක්කවත්තිසම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ සද්ධාසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො පඤ්චවස්සිකොව පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා කතපුඤ්ඤනාමෙන පදුමත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **චතුසච්චං පකාසෙන්තොති** ආදිමාහ. තත්ථ **සච්චන්ති** තථං අවිතථං අවිපරීතන්ති සච්චං, දුක්ඛසමුදයනිරොධමග්ගවසෙන චත්තාරි සච්චානි සමාහටානීති=චතුසච්චං, තං චතුසච්චං පකාසෙන්තො ලොකෙ පාකටං කරොන්තොති අත්ථො. **වරධම්මවස්සිතකොති**** උත්තමධම්මවස්සෙන වස්සනකො† පකාසකොති අත්ථො. **අමතවුට්ඨින්ති** අමතමහානිබ්බානවුට්ඨිධාරං පවස්සන්තො පග්ඝරන්තො **සදෙවකං** ලොකං තෙමෙන්තො සබ්බකිලෙසපරිළාහං නිබ්බාපෙන්තො ධම්මවස්සං වස්සතීති අත්ථො. **සධජං‡ පදුමං ගය්හාති** ධජෙන සහ එකතො කත්වා පදුමං පදුමකලාපං ගහෙත්වාති අත්ථො. **අඩ්ඪකොසෙ සීතො අහූති** උභො උක්ඛිපිත්වා සීතො අහූති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

පදුමත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

* පතිත පත්තානි. පාළියං.

** වරධම්මප්පවත්තකො. පාළියං.

† වත්තනකො. කත්ථචි-

‡ සදණ්ඩං-පාළියං.

3. 61.

ජාතියා සත්තවස්සොහන්ති ආදිකා ආයස්මතො අසනබොධියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සුඛප්පත්තො සාසනෙ පසන්නො අසනබොධිතො ඵලං ගහෙත්වා තතො බොධිතො පාරොහෙ ගහෙත්වා බොධිං රොපෙසි, යථා න විනස්සති තථා උදකසිඤ්චනාදිකම්මෙන රක්ඛිත්වා පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පරිපක්කසම්භාරත්තා සත්තවස්සිකො ච සමානො පබ්බජිත්වා ඛුරග්ගෙ ච අරහත්තං පාපුණි. පුරා කතපුඤ්ඤනාමෙන අසනබොධියත්ථෙරොති පාකටො, පුඤ්ඤසම්භාරමනුස්සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **ජාතියා සත්තවස්සොහ**න්ත්‍යාදිමාහ.

තත්ථ **ජාතියා**ති මාතුගබ්භතො නික්ඛන්තකාලතො පට්ඨායාති අත්ථො. සත්තවස්සො පරිපුණ්ණසම්පදෙ අහං ලොකනායකං තිස්සං භගවන්තං අද්දසන්ති සම්බන්ධො. **පසන්නචිත්තො සුමනො**ති පකාරෙන පසන්නඅනාලුලිතඅවිකම්පිතචිත්තො සුමනො සුන්දරමනො සොමනස්සසහගතචිත්තොති අත්ථො. **තිස්සස්සාහං භගවතො**ති නික්ඛන්තුං ජාතො සො මාතුගබ්භතො මනුස්සජාතිතො පඤ්චක්ඛන්ධතො මුත්තො හුත්වා ජාතො නිබ්බත්තො, බුද්ධො ජාතොති අත්ථො. තස්ස තිස්සස්ස භගවතො තාදිනො ලොකජෙට්ඨස්ස අසනබොධිං උත්තමං රොපයින්ති සම්බන්ධො. **අසනො නාමධෙය්‍යෙනා**ති නාම පඤ්ඤත්තියා නාම සඤ්ඤාය අසනො නාම අසනරුක්ඛො බොධි අහොසීති අත්ථො. **ධරණීරුහපාදපො**ති වල්ලිරුක්ඛපබ්බතගඞ්ගාසාගරාදයො ධාරෙතීති=ධරණී කා සා? පථවී, තස්සං රුහති පතිට්ඨහතීති=ධරණීරුහො, පාදෙන පිවතීති=පාදපො, පාදසඞ්ඛාතෙන මූලෙන සිඤ්චිතොදකං පිවති ආපොරසං සිනෙහං ධාරෙතීති අත්ථො. ධරණීරුහො ච සො පාදපො චාති=ධරණීරුහපාදපො, තං උත්තමං අසනබොධිං පඤ්චවස්සානි පරිචරිං පොසෙසින්ති අත්ථො. **පුප්ඵිතං පාදපං දිස්වා**ති තං මයා පොසිතං අසනබොධිරුක්ඛං පුප්ඵිතං, අබ්භුතං අච්ඡරියොග්ගං ලොමහංසකරණං දිස්වා. **සකං කම්මං** අත්තනො කම්මං. **පකිත්තෙන්තො** පකාරෙන කථයන්තො බුද්ධසෙට්ඨස්ස සන්තිකං අගමාසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

අසනබොධියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

ඡට්ඨවග්ගවණ්ණනා.

---

3. 62.

පවනං කානනං දිස්වාත්‍යාදිකා ආයස්මතො සකචින්තනියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ

පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය තස්ස භගවතො ආයුපරියොසානෙ ධරමානං භගවන්තං පාපුණිත්වා, පරිනිබ්බුතකාලෙ ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ වසන්තො විවෙකං රමණීයං එකං වනං පත්වා තත්ථෙව කාය කන්දරාය පුලිනචෙතියං කත්වා භගවති සඤ්ඤං කත්වා සධාතුක සඤ්ඤඤ්ච කත්වා වනපුප්ඵෙහි පූජෙත්වා නමස්සමානො පරිහරි. තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ද්වීසු අග්ගසග්ගසම්පත්තිං අග්ගඤ්ච චක්කවත්තිසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විභවසම්පන්නො සද්ධාසම්පන්නො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා අරහා ඡළභිඤ්ඤො අහොසි. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පවනං කානනං දිස්වා' ත්යාදිමාහ. තත්ථ **පවන**න්ති පකාරෙන වනං පවට්ටං විපිණං ගහණභූතන්ති=පවනං. අවකුච්ජිතං ආනනං අවහනං කානනං, තං කානනසඞ්ඛාතං පවනං, මනුස්සසද්දවිරහිතත්තා අප්පසද්දන්ති අත්ථො. **අනාවිල**න්ති න ආවිලං උපද්දවරහිතන්ති අත්ථො. **ඉසීනං අනුචිණ්ණ**න්ති බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඅරහන්තඛීණාසවසඞ්ඛාතානං ඉසීනං අනුචිණ්ණං නිසෙවිතන්ති අත්ථො. **ආහුතීනං පටිග්ගහ**න්ති ආහුතං පූජාසක්කාරං පටිග්ගහන්තෙ ගෙහසදිසන්ති අත්ථො. **ථූපං කත්වාන වෙළුනා**ති වෙළුපෙසිකාහි චෙතියං කත්වාති අත්ථො. **නානාපුප්ඵං සමොකිරි**න්ති චම්පකාදීහි අනෙකෙහි පුප්ඵෙහි සමොකිරිං සජ්ජෙසින්ති අත්ථො. **සම්මුඛා විය සම්බුද්ධ**න්ති ජීවමාන සම්බුද්ධස්ස සම්මුඛාව නිම්මිතඋප්පාදිතකාරිතචෙතියං අහං විසෙසෙන වන්දිං පණාමමකාසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්යමෙවාති.

සකචින්තනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 63.

විහාරා අභිනික්ඛම්මත්යාදිකං ආයස්මතො අවොපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සද්ධාසම්පන්නො ධම්මං සුත්වා සොමනස්සප්පත්තො නානාපුප්ඵානි උභොහි හත්ථෙහි ගහෙත්වා බුද්ධස්ස උපරි අබ්භුක්කිරි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සග්ගසම්පත්තිඤ්ච චක්කවත්තිසම්පත්තිඤ්ච අනුභවිත්වා සබ්බත්ථ පූජිතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සාසනෙ පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. ආ සමන්තතො කාසති දිප්පතීති=ආකාසො, තස්මිං ආකාසෙ පුප්ඵානි ආකිරි. තතො **අවොපුප්ඵියත්ථෙරො**ති පාකටො එවං පත්තාසන්තිපදෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො **විහාරා අභිනික්ඛම්ම** ත්යාදිමාහ. තත්ථ **විහාරා**ති විසෙසෙන හරති චතූහි ඉරියාපථෙහි

---

* පුලිනං. පාළියං.

අත්තපත්තං අත්තභාවං ආහරති පවත්තතීති එත්ථාති=විහාරෙ, අභිවිසෙසෙන නික්ඛම්ම නික්ඛමිත්වා. **අබ්භුට්ඨාසිං ච චඞ්කමෙ** චඞ්කමනත්ථාය සට්ඨිරතනෙ චඞ්කමෙ අභිවිසෙසෙන උපට්ඨාසිං අභිරුහින්ති අත්ථො. **චතුසච්චං පකාසෙන්තොති** තස්මිං චඞ්කමෙ චඞ්කමන්තො දුක්ඛසමුදයනිරොධමග්ගසච්චසඞ්ඛාතං චතුසච්චං පකාසෙන්තො පාකටං කරොන්තො. **අමතං පදං** නිබ්බානං. **දෙසෙන්තො** විභජන්තො උත්තානීකරොන්තො තස්මිං චඞ්කමෙති සම්බන්ධො. **සිඛිස්ස ගිරමඤ්ඤාය බුද්ධසෙට්ඨස්ස තාදිනොති** සෙට්ඨස්ස තාදිගුණසමඞ්ගිස්ස බුද්ධස්ස. **ගිරං** සද්දං ඝොසං. **අඤ්ඤාය** ජානිත්වා. **නානාපුප්ඵං ගහෙත්වාති** නාගපුන්නාගාදි අනෙකානි පුප්ඵානි ගහෙත්වා ආහරිත්වා. **ආකාසම්හි සමොකිරින්ති** චඞ්කමන්තස්ස භගවතො මුද්ධනි ආකාසෙ ඔකිරිං පූජෙසිං. **තෙන කම්මෙන දිපදින්දාති** දිපදානං දෙවබ්‍රහ්මමනුස්සානං ඉන්ද! පධානභූත! **නරාසභ!** නරානං ආසභභූත! **පත්තොම්හි අචලං ඨානන්ති** තුම්හාකං සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා අචලට්ඨානං නිබ්බානං පත්තො අම්හි භවාමි. **හිත්වා ජයපරාජයන්ති** දිබ්බමනුස්සසම්පත්තිසඞ්ඛාතං ජයං ච චතුරපාය දුක්ඛසඞ්ඛාතං පරාජයඤ්ච හිත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා නිබ්බානං පත්තොස්මීති අත්ථො.

ආපොපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 64.

සින්ධුයා නදියා තීරෙත්‍යාදිකා ආයස්මතො පච්චාගමනීයත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ සින්ධුයා ගඞ්ගාය සමීපෙ චක්කවාකයොනියං නිබ්බත්තො පුබ්බසම්භාරයුත්තත්තා පාණිනො අබාධෙන්තො සෙවාලමෙව භක්ඛයන්තො චරති. තස්මිං සමයෙ විපස්සී භගවා සත්තානුග්ගහං කරොන්තො තත්ථ අගමාසි. තස්මිං ඛණෙ චක්කවාකො විජ්ජොතමානං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො තුණ්ඩෙන සාලරුක්ඛතො සාලපුප්ඵං ඡින්දිත්වා ආගම්ම පූජෙසි. සො තෙනෙව චිත්තප්පසාදෙන තතො චුතො දෙවලොකෙ උප්පන්නො අපරාපරං ඡකාමාවචරසම්පත්තිං අනුභවිත්වා තතො චුතො මනුස්සලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා චක්කවත්තිසම්පත්තිආදයො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො පුබ්බචරිතවසෙන සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. චක්කවාකො හුත්වා භගවන්තං දිස්වා කත්ථචි ගන්ත්වා පුප්ඵමාහරිත්වා පූජිතත්තා පුඤ්ඤනාමෙන පච්චාගමනීයත්ථෙරොති පාකටො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො සින්ධුයා නදියා තීරෙත්‍යාදිමාහ. සීති සද්දං කුරුමානා ධුනාති කම්පතීති=සින්ධු, නදති සද්දං කරොන්තී ගච්ඡතීති නදී. **චක්කවාකො අහං තදාති** රථචක්කං සීඝං ගච්ඡන්තං ඉව උදකෙ වා ථලෙ වා ආකාසෙ වා සීඝං වාති ගච්ඡතීති=චක්කවාකො,

තදා විපස්සිං භගවන්තං දස්සනකාලෙ අහං චක්කවාකො අහොසින්ති අත්ථො. **සුද්ධසෙවාලභක්ඛා**හන්ති අඤ්ඤගොචරෙන අමිස්සත්තා සුද්ධසෙවාලමෙව ඛාදන්තො අහං වසාමි. **පාපෙසු ච සුසඤ්ඤතො**ති පුබ්බවාසනාවසෙන පාපකරණෙ සුට්ඨු සඤ්ඤතො තීහි ද්වාරෙහි සඤ්ඤතො සුසික්ඛිතො. **අද්දසං විරජං** බුද්ධන්ති රාගදොසවිරහිතත්තා විරජං නික්කිලෙසං බුද්ධං අද්දසං අද්දක්ඛිං. **ගච්ඡන්තං අනිලඤ්ජසෙ**ති අනිලඤ්ජසෙ ආකාසපථෙ ගච්ඡන්තං බුද්ධං. **තුණ්ඩෙන** මය්හං මුඛතුණ්ඩෙන. **සාලං** සාලපුප්ඵං. **පග්ගය්හ** පග්ගහෙත්වා. **විපස්සිස්සාභිරොපයිං** විපස්සිස්ස භගවතො පූජෙසින්ති අත්ථො.

පච්චාගමනියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 65.

උසභං පවරං වීරන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො පරප්පසාදකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො තිණ්ණං වෙදානං පාරගූ ඉතිහාසපඤ්චමානං පදකො වෙය්‍යාකරණ සනිඝණ්ඩුකෙටුභානං ලොකායතමහාපුරිසලක්ඛණෙසු අනවයො නාමෙන සෙලො බ්‍රාහ්මණොති පාකටො සිද්ධත්ථං භගවන්තං ද්වත්තිංස මහාපුරිසලක්ඛණෙහි අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනෙහි චාතිසයසොභමානං දිස්වා පසන්නමානසො අනෙකෙහි කාරණෙහි උපමාහි ථොමනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවලොකෙ සක්කමාදයො ඡ කාමාවචර සම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා නචිරස්සෙව චතුපටිසම්භිදාඡළභිඤ්ඤප්පත්තො මහාඛීණාසවො අහොසි. බුද්ධස්ස ථුතියා සත්තානං සබ්බෙසං චිත්තප්පසාදකරණතො පරප්පසාදකත්ථෙරොති පාකටො, එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘උසභං පවරං වීර’න්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **උසභ**න්ති වසභො නිසභො විසභො ආසභොති චත්තාරො ජෙට්ඨපුඞ්ගවා, තත්ථ ගවසතජෙට්ඨකො වසභො, ගවසහස්සජෙට්ඨකො නිසභො, ගවසතසහස්සජෙට්ඨකො විසභො, ගවකොටිසතසහස්සජෙට්ඨකො ආසභො, උසභොති ච, යස්ස කස්සචි ථුතිං කරොන්තා බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතා බහුස්සුතා අත්තනො අත්තනො පඤ්ඤාවසෙන ථුතිං කරොන්ති. බුද්ධානං පන සබ්බාකාරෙන ථුතිං කාතුං සමත්ථො එකොපි නත්ථි අප්පමෙය්‍යා හි බුද්ධා. වුත්තං හෙතං–

“බුද්ධොපි බුද්ධස්ස භණෙය්‍ය වණ්ණං
කප්පම්පි චෙ අඤ්ඤමභාසමානො,
ඛීයෙථ කප්පො චිරදීඝමන්තරෙ
වණ්ණො න ඛීයෙථ තථාගතස්ස”ත්‍යාදිකං.

අයම්පි බ්‍රාහ්මණො මුඛාරුළ්හවසෙන **එතම්පි** සිද්ධිවසෙන ආසභන්ති වත්තබ්බෙ උසභන්ති ආහ. වරිතබ්බො පත්ථෙතබ්බො:ති=වරො, අනෙකෙසු කප්පසතසහස්සෙසු කතවිරියො අස්සාති=වීරො, මහන්තං සීලක්ඛන්ධාදිකං එසති ගවෙසතීති=මහෙසී, විසෙසෙන කිලෙසඛන්ධමාරාදයො මාරෙ ජිතවාති=විජිතාවී, තං විජිතාවිනං සම්බුද්ධං. සුවණ්ණස්ස වණ්ණො ඉව වණ්ණො යස්ස සම්බුද්ධස්ස සො-සුවණ්ණවණ්ණො, තං සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධං දිස්වා කො නාම නප්පසීදතීති.

පරප්පසාදකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 66.

වෙස්සභූ නාම නාමෙනාත්‍යාදිකං ආයස්මතො භිසදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො වෙස්සභුස්ස භගවතො කාලෙ හිමවන්තම්හි හත්ථියොනියං නිබ්බත්තො තස්මිං පටිවසති. තස්මිං සමයෙ වෙස්සභූ භගවා විවෙකකාමො හිමවන්තමගමාසි. තං දිස්වා සො හත්ථිනාගො පසන්නමානසො භිසමුළාලං ගහෙත්වා භගවන්තං භොජෙසි. සො තෙන කුසලකම්මෙන හත්ථියොනිතො චුතො දෙවලොකෙ උප්පජ්ජිත්වා තත්ථ ඡකාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සත්තමාගතො මනුස්සෙසු චක්කවත්තිසම්පත්තිආදයො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මහාභොගෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පුබ්බවාසනාවසෙන සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො පුරකතකුසලනාමෙන භිසදායකත්ථෙරොති පාකටො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සුබ්බචරිතාපදානං දස්සෙන්තො වෙස්සභූනාම නාමෙනාත්‍යාදිමාහ.

තත්ථ **වෙස්සභූති** වෙස්සං භූනාති අතික්කමතීති=වෙස්සභූ, අථවා වෙස්සවාණිජකම්මෙ වා කාමරාගාදිකෙ විය, කුසලාදිකම්මෙ වා වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙ විය භූනාති අභිභවතීති=වෙස්සභූ. සො නාමෙන වෙස්සභූනාම භගවා. **ඉසීනං තතියො අහූති** කුසලකම්මෙ එසති ගවෙසතීති=ඉසි. විපස්සී සිඛී වෙස්සභූති වුත්තත්තා තතියො ඉසි. තතියො භගවා අහු අහොසි. **කානනං වනමොගය්හාති** කානනසඞ්ඛාතං වනං ඔගය්හ ඔගාහෙත්වා වසීති අත්ථො. **භිසං මුළාලං ගණ්හිත්වාති** දිපදචතුප්පදානං ඡාතකං භිසති නාසෙතීති=භිසො පදුමකන්දො භිසො මුළාලො මූලකන්දොවෙති. භිසමුළාලං ගහෙත්වාති අත්ථො. **කරෙන ච පරාමට්ඨොති** තං මයා දින්නදානං. **වෙස්සභූ වරබුද්ධිනා** උත්තම බුද්ධිනා වෙස්සභුනා කරෙන හත්ථතලෙන පරාමට්ඨො කතසම්ඵස්සො අහොසි. **සුඛාහං නාභිජානාමි සමං තෙන කුතුත්තරිං**

තෙන සුඛෙන සමං සුඛං නාභිජානාමි තතො උත්තරිං තතො පරං තතො අධිකං සුඛං කුතොති අත්ථො. සෙසං නයානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යං.

භිසදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

3. 67.

ගිරිදුග්ගචරො ආසින්තිආදිකං ආයස්මතො සුචින්තිතත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ හිමවන්තප්පදෙසෙ නෙසාදකුලෙ උප්පන්නො මිගසූකරාදයො වධිත්වා ඛාදන්තො විහරති. තදා ලොකනාථො ලොකානුග්ගහං සත්තානුද්දයඤ්ච පටිච්ච හිමවන්තමගමාසි. තදා සො නෙසාදො භගවන්තං පසන්නමානසො අත්තනො ඛාදනත්ථාය ආනීතං වරමධුරමංසං අදාසි. පටිග්ගහෙසි භගවා තස්සානුකම්පාය තං පරිභුඤ්ජිත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන තෙනෙව සොමනස්සෙන තතො චුතො සුගතීසු සංසරන්තො ඡකාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිසම්පත්තිආදයො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. චතුපටිසම්භිදාපඤ්චාභිඤ්ඤාදිභෙදං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ගිරිදුග්ගචරෙ ආසින්තිආදිමාහ.

ගිරති සද්දං කරොතීති=ගිරි, කිං තං? සිලාපංසුපබ්බතො, දුට්ඨු දුක්ඛෙන ගමනීයං දුග්ගං, ගිරිහි දුග්ගං දුරාරුහොති අත්ථො.. තස්මිං ගිරිදුග්ගෙ පබ්බතන්තරෙ **චරො** චරණසීලො **ආසිං** අහොසිං. **අභිජාතො ව කෙසරී**ති අභිවිසෙසෙන ජාතො නිබ්බත්තො කෙසරීව කෙසරසීහො ඉව ගිරිදුග්ගම්හි චරාමි. **ගිරිදුග්ගං පවිසහන්ති** අහං තදා තෙන මංසදානෙන පීතිසොමනස්සජාතො පබ්බතන්තරං පාවිසිං. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සුචින්තිතත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

3. 68.

පක්ඛිජාතො තදා ආසින්තිආදිකං ආයස්මතො වත්ථදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ සුපණ්ණයොනියං නිබ්බත්තො ගන්ධමාදනපබ්බතං ගච්ඡන්තං අත්ථදස්සිභගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො සුපණ්ණවණ්ණං විජහිත්වා මාණවකවණ්ණං නිම්මිනිත්වා මහග්ඝං දිබ්බවත්ථං ආදාය භගවන්තං පූජෙසි. සො පි භගවා පටිග්ගහෙත්වා අනුමොදනං වත්වා පක්කාමි. සො තෙනෙව සොමනස්සෙන වීතිනාමෙත්වා යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො තත්ථ අපරාපරං සංසරන්තො

පුඤ්ඤානි අනුභවිත්වා තතො මනුස්සෙසු මනුස්සසම්පත්තීනි සබ්බත්ථ මහග්ඝං වත්ථාභරණමලද්ධං තතො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ වත්ථච්ඡායාය ගතාගතට්ඨානෙ වසන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව ඡළභිඤ්ඤප්පත්තඛීණාසවො අහොසි. පුරාකතපුඤ්ඤකම්මෙන වත්ථදායකත්ථෙරොති පාකටො. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පක්ඛිජාතො තදා ආසි'න්තිආදිමාහ.

තත්ථ **පක්ඛිජාතොති** පක්ඛන්දති උපලවති සකුනො එතෙනාති පක්ඛං 'පක්ඛමස්ස අත්ථීති=පක්ඛී' පක්ඛිජාතො පක්ඛියොනියං නිබ්බත්තොති අත්ථො. **සුපණ්ණොති** සුන්දරපණ්ණං පත්තං යස්ස සො සුපණ්ණො. වාතග්ගාහසුවණ්ණවණ්ණජලමානපත්තමහාභාරොති අත්ථො. **ගරුළාධිපොති** නාගෙ ගණ්හනත්ථාය ගරුං භාරං පාසාණං ගිලන්තීති=ගරුළා, ගරුළානං අධිපො රාජාති ගරුළාධිපො. විරජං බුද්ධං අද්දසාහන්ති සම්බන්ධො.

වත්ථදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 69.

අනොමදස්සී භගවාත්‍යාදිකා ආයස්මතො අම්බදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අනොමදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ වානරයොනියං නිබ්බත්තො හිමවන්තෙ කපිරාජා හුත්වා පටිවසති. තස්මිං සමයෙ අනොමදස්සී භගවා තස්ස අනුකම්පාය හිමවන්තමගමාසි. අථ සො කපිරාජා භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො සුමධුරං අම්බඵලං බුද්දුමධුනා අදාසි. අථ භගවා තස්ස පසන්නත්තසෙව තං සබ්බං පරිභුඤ්ජිත්වා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. අථ සො සොමනස්සසම්පුණ්ණහදයො තෙනෙව පීතිසොමනස්සෙන යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො අපරාපරං තත්ථ දිබ්බසුඛං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච මනුස්සසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව ඡළභිඤ්ඤප්පත්තො අහොසි. පුබ්බපුඤ්ඤනාමෙන අම්බදායකත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනා කතකුසලබීජං දිස්වා සොමනස්සජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අනොමදස්සී භගවා'ත්‍යාදිමාහ. **මෙත්තාය අඵරී ලොකං අප්පමාණං නිරූපධීති** සො භගවා සබ්බලොකෙ අප්පමාණසත්තා සුඛී හොන්තූති ආදිනා **නිරූපධි** උපධි විරහිතං කත්වා **මෙත්තාය** මෙත්තචිත්තෙන **අඵරි** පත්ථරි වඩ්ඩෙසීති අත්ථො. **කපි අහං තදා ආසින්ති** තදා තස්ස ගමනකාලෙ කපිරාජා අහොසින්ති අත්ථො.

අම්බදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 70.

සුමනො නාම නාමෙනාත්‍යාදිකං ආයස්මතො සුමනත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ මාලාකාරස්ස කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො පසන්නමානසො සුමනමාලාමුට්ඨියො ගහෙත්වා උභොහි හත්ථෙහි පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු දෙවසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය පුත්තදාරෙහි වඩ්ඪිත්වා සුමනනාමෙන පාකටො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුමනො නාම නාමෙනා'ත්‍යාදිමාහ. සුන්දරං මනං චිත්තං යස්ස සො– සුමනො, සද්ධාපසාදබහුමානෙන යුත්තො නාමෙන සුමනො නාම මාලාකාරො තදා අහං අහොසිං. **සිඛිනො ලොකබන්ධුනො**ති සිඛා මුද්ධා කාසතීති=සිඛී, අථවා සම්පයුත්තසම්පයොගෙ බාධති විද්ධංසෙතීති–සිඛී, කා සා? අග්ගිසිඛාපි සිඛායදිප්පනතො සිඛී, යථා අග්ගිසිඛා ජොතති පාකටා හොති, පත්තතිණකට්ඨපලාසාදිකෙ දහති, එවමයම්පි භගවා නීලපීතාදීහි රංසීහි ජොතති, සකලලොකසන්නිවාසෙ පාකටො හොති, සකසන්තානගතසබ්බකිලෙසෙ සොසෙති විද්ධංසෙති ඛාපෙතීති වොහාරං නාමකම්මං නාමධෙය්‍යං යස්ස තස්ස සිඛිනො. සකලලොකස්ස බන්ධු ඤාතකොති ලොකබන්ධු, තස්ස සිඛිනො ලොකබන්ධුනො භගවතො සුමනපුප්ඵං අභිරොපසිං පූජෙසින්ති අත්ථො.

සුමනත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 71.

අභිරූපං සීහං වාත්‍යාදිකං ආයස්මතො පුප්ඵචඞ්ගොටියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො මහාවිභවසම්පන්නො සත්ථු පසීදිත්වා පසන්නාකාරං දස්සෙන්තො සුවණ්ණවණ්ණං අනොජපුප්ඵං ඔකරිත්වා චඞ්ගොටකං පූරෙත්වා භගවන්තං පූජෙත්වා ඉමස්ස නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සුවණ්ණවණ්ණො පූජනීයො හුත්වා නිබ්බානං පාපුණෙය්‍යන්ති පත්ථනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු නිබ්බත්තො සබ්බත්ථ පූජිතො සුවණ්ණවණ්ණො අභිරූපො අහොසි. සො අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්ස

ජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘අභිතරූපං සීහං වා’ත්‍යාදි-
මාහ. තත්ථ **සීහ**න්ති ද්විපදචතුප්පදාදයො සත්තෙ **අභිභවති අජ්ඣො-
ත්ථරතීති** සීහො. **අභීතරූපො** අභීතසභාවො, තං **අභීතරූපං සීහං
ඉව** නිසින්නං පූජෙසින්ති සම්බන්ධො. පක්ඛීනං අග්ගගරුළරාජා **ඉව
පවරං** උත්තමකෙසරසීහො **ඉව තිලොකස්ස සරණං සිඛීසම්මා-
සම්බුද්ධං**. **කිං භූතං? අනෙජං** නික්කිලෙසං ඛන්ධමාරාදීහි **අපරාජිතං**
නිසින්නං සිඛින්ති සම්බන්ධො. **සමණානග්ග**න්ති සබ්බකිලෙසානං
මාරණෙ සොසනෙ අග්ගභූතානං පච්චෙකබුද්ධබුද්ධසාවකානං අග්ගන්ති
අත්ථො. **භික්ඛුසඞ්ඝපුරක්ඛතං** පරිවාරිතං **පරිවාරෙත්වා නිසින්නං**
සිඛින්ති සම්බන්ධො. **චංගොටකෙ ගහෙත්වාති** උත්තමං අනොජ-
පුප්ඵං කරණ්ඩකෙ **පූරෙත්වා සිඛීසම්බුද්ධං සෙට්ඨං සමොකිරිං**
පූජෙසින්ති අත්ථො.

පුප්ඵචඞ්ගොටියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

සත්තමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 72.

අපාටලිං අහං පුප්ඵන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො නාගසමාලත්ථෙරස්ස
අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ
පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ
නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා තථාරූපසජ්ජන-
සංසග්ගස්ස අලාභෙන සත්ථරි ධරමානකාලෙ දස්සනසවණපූජාකම්මං
අකරිත්වා පරිනිබ්බුතකාලෙ තස්ස භගවතො සාරීරිකධාතුචෙතියම්හි
චිත්තං පසාදෙත්වා පාටලිපුප්ඵං පූජෙත්වා සොමනස්සං උප්පාදෙත්වා
යාවතායුකං ඨත්වා තෙනෙව සොමනස්සෙන තතො චුතො තුසිත-
පුරෙ ද්වීසු දෙවලොකෙසු සුඛමනුභවිත්වා අපරභාගෙ මනුස්සසම්පත්ති-
මනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්ප-
ත්තො නාගරුක්ඛපල්ලවකොමලසදිසසරීරත්තා නාගසමාලොති මාතා-
පිතූහි කතනාමධෙය්‍යො භගවති පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව
අරහා අහොසි. සො පච්ඡා පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො
පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘අපාටලිං අහං පුප්ඵං’ත්‍යාදිමාහ.
තත්ථ **අපාටලි**න්ති ආ සමන්තතො ආදරෙනවා පාටලිපුප්ඵං ගහෙත්වා
අහං ථූපම්හි අභිරොපෙසිං පූජෙසින්ති අත්ථො. **උජ්ඣිතං සුමහාපථෙති**
සබ්බනගරවාසීනො වන්දනපූජනත්ථාය මහාපථෙ නගරමජ්ඣෙ වීථියා
උජ්ඣිතං උපට්ඨාපිතං ඉට්ඨකකම්මසුධාකම්මාදීහි නිප්ඵාදිතන්ති අත්ථො.
සෙසං හෙට්ඨාවුත්තනයත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති

නාගසමාලත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 73.

අක්කන්තඤ්ච පදං දිස්වාත්‍යාදිකා ආයස්මතො පදසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො උප්පන්නුප්පන්න භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං සද්ධාසම්පන්න උපාසකගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො රතනත්තයෙ පසන්නො භගවතා තස්ස අනුකම්පාය දස්සිතං පදං දිස්වා ලොමහට්ඨජාතො වන්දනපූජාදිබහුමානමකාසි. සො තෙනෙව සුඛෙත්ත සුකතෙන පුඤ්ඤෙන තතො චුතො සග්ගෙ නිබ්බත්තො තත්ථ දිබ්බසුඛමනුභවිත්වා අපරභාගෙ මනුස්සෙසු ජාතො මනුස්සසම්පත්තිං සබ්බං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. පුරාකතපුඤ්ඤනාමෙන පදසඤ්ඤකත්ථෙරොති පාකටො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අක්කන්තඤ්ච පදං දිස්වා'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **අක්කන්ත**න්ති අක්කමිතං දස්සිතං. සබ්බ බුද්ධානං සබ්බදා චතුරඞ්ගුලපදීපස්සෙව ගමනං. අයං පනස්ස සද්ධාසම්පන්නතං ඤත්වා එසො ඉමං පස්සතූති පදචෙතියං දස්සෙසි. තස්මා සො තස්මිං පසීදිත්වා වන්දනපූජාදිසක්කාරමකාසීති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

පදසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 74.

දුමග්ගෙ පංසුකූලිකන්ති ආදිකා ආයස්මතො සඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධාජාතො දුමග්ගෙ ලග්ගිතං භගවතො පංසුකූලචීවරං දිස්වා පසන්නමානසො අරහද්ධජන්ති චින්තෙත්වා වන්දනපූජාදිසක්කාරමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අරහත්තාධිගතො සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'දුමග්ගෙ පංසුකූලිකන්ත්‍යා'දිමාහ. තත්ථ දූහති පූරෙති ආකාසතලන්ති වා දුමො, දුමස්ස අග්ගා කොටීති දුමග්ගා, තස්මිං දුමග්ගෙ. පංසුකූලචීවරං පටිකූලභාවං අමනුඤ්ඤභාවං උලති ගච්ඡතීති-පංසුකූලං පංසුකූලමෙව පංසුකූලිකං. සත්ථුනො පංසුකූලං දුමග්ගෙ ලග්ගිතං දිස්වා අහං අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වා තං පංසුකූලං අවන්දිං පණාමමකාසින්ති අත්ථො. තන්ති නිපාතමත්තං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

*** සඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.**

---

* බුද්ධසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස-පාළියං.

3. 75.

කානනං වනමොගය්හාත්‍යාදිකා ආයස්මතො භිසාලුවදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ හිමවන්තස්ස සමීපෙ අරඤ්ඤාවාසෙ වසන්තො වනමූලඵලාහාරො විවෙකවසෙනාගතං විපස්සිභගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො පඤ්ච භිසාලුවෙ අදාසි. භගවා තස්ස චිත්තං පසාදෙත්වා පස්සන්තස්සෙව පරිභුඤ්ජි. සො චිත්තප්පසාදෙන කාලං කත්වා තුසිතාදීසු සම්පත්තිමනුභවිත්වා පච්ඡා මනුස්සසම්පත්තිඤ්ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විභවසම්පත්තිං පත්තො තං පහාය සාසනෙ පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. තතො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'කානනං වනමොගය්හා'ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **වසාමි විපිනෙ*** **අහ**න්ති විවෙකවාසො අහං වසාමීති සම්බන්ධො. **සෙසං** සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

භිසාලුවදා° කත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

අට්ඨමභාණවාරවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 76.

ඛණ්ඩො නාමාසි නාමෙනාත්‍යාදිකා ආයස්මතො එකසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො රතනත්තයෙ පසන්නමානසො තස්ස සත්ථුනො ඛණ්ඩනාමං අග්ගසාවකං භික්ඛාය චරමානං දිස්වා සද්දහිත්වා පිණ්ඩපාතං අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො එකදිවසං පිණ්ඩපාතස්ස සඤ්ඤං මනසි කත්වා පටිලද්ධවිසෙසත්තා එකසඤ්ඤකත්ථෙරොති පාකටො අපරභාගෙ අත්තනො පුඤ්ඤං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ඛණ්ඩො' නාමාසි නාමෙනා ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ තස්ස අග්ගසාවකත්ථෙරස්ස කිලෙසානං ඛණ්ඩිතත්තා ඛණ්ඩොති නාමං. **සෙසං** සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

එකසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

* විවනෙ. කත්ථචි.

3. 77.

හිමවන්තස්ස අවිදූරෙත්‍යාදිකා ආයස්මතො තිණසන්ථරදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො බුද්ධුප්පාදතො පගෙව උප්පන්නත්තා ඝරාවාසං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ එකං සරං නිස්සාය පටිවසති. තස්මිං සමයෙ තිස්සො භගවා තස්සානුකම්පාය ආකාසෙන අගමාසි. අථ ඛො සො තාපසො ආකාසතො ඔරුය්හ ඨිතං තං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො තිණං ලායිත්වා තිණසන්ථරං කත්වා නිසීදාපෙත්වා බහුමානාදරෙන පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා පක්කාමි. සො යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අනෙකවිධසම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො හිමවන්තස්ස අවිදූරෙත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨාවුත්තත්ථමෙව. **මහාජාතස්සරොති** පිපාසිතා සංසරන්ති එත්ථ පිවන්තීති ද්විපදචතුප්පදාදයො සත්තාති සරං. අථවා සරන්ති එත්ථ නදීකන්දරාදයොති සරං, මහන්තො ච සො සයමෙව ජාතත්තා සරො චෙති මහාජාතස්සරො අනොතත්තදහඡද්දන්තදහාදයො විය අපාකටනාමත්තා මහාජාතස්සරොති වුත්තොති දට්ඨබ්බො. **සතපත්තෙහි සඤ්ඡන්නොති** එකෙකස්මිං පුප්ඵෙ සතසතපත්තානං වසෙන සතපත්තෙහි සෙතපදුමෙහි සඤ්ඡන්නො ගහණීභූතොති අත්ථො. **නානාසකුණමාලයොති** අනෙකෙ හංසකුක්කුහදෙණ්ඩිභාදයො එකතො කූජන්ති සද්දං කරොන්තීති සකුණාති ලද්ධනාමානං පක්ඛීනං ආලයො ආධාරභූතොති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

තිණසන්ථරදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 78.

තිංසකප්පසහස්සම්හීත්‍යාදිකා ආයස්මතො සූචිදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය භගවතො චීවරකම්මං කාතුං පඤ්ච සූචියො අදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු පුඤ්ඤං අනුභවිත්වා චරන්තො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ තික්ඛපඤ්ඤො හුත්වා නිබ්බත්ති. ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජන්තො තික්ඛපඤ්ඤතාය ඛුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පාපුණි. සො අපරභාගෙ පුඤ්ඤං පච්චවෙක්ඛන්තො තං දිස්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'තිංසකප්පසහස්සම්හී'ත්‍යාදි

මාහ. අනන්තරනන්තරං පනෙත්ථ සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. **පඤ්චසූචි මයා දින්නා**ති සූචයති ඡිද්දං කරොති විජ්ඣතීති සූචි. පඤ්චමත්තා සූචි පඤ්චසූචි මයා දින්නාති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සූචිදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 79.

සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො පාටලිපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො කුසලො කුසලඤ්ඤී සත්ථරි පසීදිත්වා පාටලිපුප්ඵං ගහෙත්වා සත්ථාරං පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන බහුධා සුඛසම්පත්තියො අනුභවන්තො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. **අපරභාගෙ** අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ත්‍යාදිමාහ. **අන්තරාපණෙ**ති ආසමන්තතො හිරඤ්ඤසුවණ්ණාදිකං භණ්ඩං පණෙන්ති වික්කිණන්ති පත්ථරන්ති එත්ථාති=ආපණං. ආපණස්ස අන්තරවීථීති අන්තරාපණං තස්මිං අන්තරාපණෙ. සුවණ්ණවණ්ණං කඤ්චනග්ඝියසංකාසං ද්වත්තිංස වරලක්ඛණං සම්බුද්ධං දිස්වා පාටලිපුප්ඵං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

පාටලිපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 80.

මිගලුද්දො පුරෙ ආසින්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො ඨිතඤ්ජලියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථුප්පන්නභවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ පුරාකතෙන එකෙන කම්මච්ඡිද්දෙන නෙසාදයොනියං නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො මිගසූකරාදයො මාරෙත්වා නෙසාදකම්මෙන අරඤ්ඤෙ වාසං කප්පෙසි. තස්මිං සමයෙ තිස්සො භගවා තස්සානුකම්පාය හිමවන්තමගමාසි. සො තං ද්වත්තිංසවරලක්ඛණෙහි අසීත්‍යනුබ්‍යඤ්ජන බ්‍යාමප්පභාහි ච ජලමානං භගවන්තං දිස්වා සොමනස්සජාතො පණාමං කත්වා ගන්ත්වා පණ්ණසන්ථරෙ නිසීදි. තස්මිං ඛණෙ දෙවො ගජ්ජන්තො අසනි පති. තතො මරණසමයෙ බුද්ධමනුස්සරිත්වා පුනඤ්ජලිමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන සුඛෙනෙව කතකුසලත්තා අකුසලවිපාකං පටිබාහිත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තො කාමාවචරසම්පත්තියො මනුස්සෙසු මනුස්සසම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය පුරාකතවාසනාය සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො තතො පරං අත්තනො

පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො මිගලුද්දො පුරෙ ආසින්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **මිගලුද්දො**ති මිගානං මරණාය උපගච්ඡතීති මිගලුද්දො, මිගති වාතවෙගෙනෙව ගච්ඡති ධාවතීති මිගො. තෙසං මිගානං මාරණෙ ලුද්දො දාරුණො ලොභීති මිගලුද්දො. සො අහං පුරෙ භගවතො දස්සනසමයෙ මිගලුද්දො ආසිං අහොසින්ති අත්ථො. **අරඤ්ඤකානනෙ**ති අරති ගච්ඡති මිගසමූහො එත්ථාති අරඤ්ඤං, අථවා ආ සමන්තතො රජ්ජන්ති තත්ථ විවෙකාභිරතා බුද්ධපච්චෙකබුද්ධාදයො ච මහාසාරප්පත්තා සප්පුරිසාති වා අරඤ්ඤං. කුච්ඡිතාකාරෙන භයානකාකාරෙන වා නදන්ති සද්දං කරොන්තීති වා කානනං, තස්මිං අරඤ්ඤකානනෙ මිගලුද්දො පුරෙ ආසින්ති සම්බන්ධො. **තත්ථද්දසාහං සම්බුද්ධ**න්ති තත්ථ තස්මිං අරඤ්ඤෙ උපගතං සම්බුද්ධං අද්දසං අද්දක්ඛින්ති අත්ථො. දස්සනං පුරෙ අහොසි අවිදූරෙ. තස්මා මනොද්වාරානුසාරෙන චක්ඛුවිඤ්ඤාණං පුරෙචාරිකං කායවිඤ්ඤාණෙන සමං පාපෙතීති අත්ථො. **තතො මෙ අසනිපාතො**ති ආ සමන්තතො සනන්තො ගජ්ජන්තො නිපතතීති අසනි, අසනියා පාතො අසනිපාතො, දෙවදණ්ඩොති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

සීතඤ්ජලියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 81.

පදුමුත්තරෙ නාමජිනොත්‍යාදිකං ආයස්මතො තිපදුමියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතියා මාලාකාරකුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො මාලාකාරකම්මං කත්වා වසන්තො එකදිවසං අනෙකවිධානි ජලජථලජපුප්ඵානි ගහෙත්වා රඤ්ඤො සන්තිකං ගන්තුකාමො එවං චින්තෙසි. රාජා ඉමානි තාව පුප්ඵානි දිස්වා පසන්නො පසාදවසෙන ධනං වා ගාමාදිකං වා දදෙය්‍ය, ලොකනාථං පන පූජෙත්වා නිබ්බානාමතධනං ලභාමි. කිමෙම එතෙසු සුන්දරන්ති. තෙන භගවන්තං පූජෙත්වා සග්ගමොක්ඛසම්පත්තියො නිප්ඵාදෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා වණ්ණගන්ධසම්පන්නං අතිවරත්තං පුප්ඵත්තයං ගහෙත්වා පූජෙසි. තානි ගන්ත්වා ආකාසං ඡාදෙත්වා පත්ථරිත්වා අට්ඨංසු. නගරවාසිනො අච්ඡරියබ්භුතචිත්තා ජාතා චෙලුක්ඛෙපසහස්සානි පවත්තයිංසු. තං දිස්වා භගවා අනුමොදනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො පදුමුත්තරො නාම ජිනො ත්‍යාදිමාහ. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොව. **සබ්බධම්මාන පාරගූ**ති සබ්බෙසං නවලොකුත්තර

ධම්මානං පාරං නිබ්බානං ගතො පච්චක්ඛං කතොති අත්ථො. **දන්තො දන්තෙහි පරිවුතො**ති සයං කායවාචාදීහි දන්තො එතග්ගදෙසිතෙහි සාවකෙහි පරිවුතොති අත්ථො. සෙසං අත්ථසම්බන්ධවසෙන උත්තානත්ථමෙවාති.

තිපදුමියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

අට්ඨමවග්ගවණ්ණනා.

---

3. 82.

චන්දභාගානදීතීරෙත්‍යාදිකං ආයස්මතො **තිමිරපුප්ඵියත්ථෙරස්ස** අපදානං. කා උප්පත්ති? **අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු** කතාධිකාරො **තත්ථ තත්ථ** භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො **සිද්ධත්ථස්ස** භගවතො කාලෙ **එකස්මිං** කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො **ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා** වසන්තො **ආදීනවං** දිස්වා **ඝරාවාසං** පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා චන්දභාගාය සමීපෙ වසති. විවෙකකාමතාය හිමවන්තං ගතං සිද්ධත්ථං භගවන්තං දිස්වා වන්දිත්වා තස්ස ගුණං **සරිත්වා** තිමිරපුප්ඵං පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවෙසු ච **මනුස්සෙසු** ච **සම්පත්ති**මනුභවන්තො **සංසරිත්වා** ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ **එකස්මිං** කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'චන්දභාගානදීතීරෙ'ත්‍යාදිමාහ. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොව. **අනුසොතං වජාමහ**න්ති ගඞ්ගාය ආසන්නෙන වසනභාවෙන ගඞ්ගාතීරෙ හෙට්ඨා වුත්තානුසාරෙන වජාමි ගච්ඡාමි තත්ථ තත්ථ වසාමීති අත්ථො. **නිසින්නං සමණං දිස්වා** සමිතපාපත්තා සොසිතපාපත්තා සමණසඞ්ඛාතං සම්මාසම්බුද්ධං දිස්වාති අත්ථො. එවං **චින්තෙසහං තදා**ති අයං භගවා සයං **තිණ්ණො සබ්බසත්තෙ** තාරයිස්සති සංසාරතො උත්තාරෙති. **සයං** කායද්වාරාදීහි දමිතො අයං භගවා පරෙ දමෙති, සයං **අස්සත්ථො අස්සාසප්පත්තො** කිලෙසපරිළාහතො මුත්තො සබ්බසත්තෙ අස්සාසෙති සන්තභාවං පාපෙති, සයං **සන්තො** සන්තකායචිත්තො පරෙ සන්තකායචිත්තතං පාපෙති, සයං මුත්තො සංසාරතො මුඤ්චිතො පරෙ සංසාරතො මොචෙස්සති. සො අයං භගවා සයං නිබ්බුතො කිලෙසග්ගීහි පරෙපි කිලෙසග්ගීහි නිබ්බාපෙස්සති. ඉති අහං තදා එවං චින්තෙසින්ති අත්ථො. **ගහෙත්වා තිමිරං පුප්ඵ**න්ති සකලං වනන්තං නීලාකාරරංසීහි අන්ධකාරං විය කුරුමානං ඨායතීති තිමිරපුප්ඵං. තං ගහෙත්වා කණ්ණිකාවණ්ටං ගහෙත්වා මත්ථකෙ සීසස්ස උපරි ආකාසෙ ඔකිරිං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

තිමිරපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 83.

ජාතියා සත්තවස්සොහන්තිආදිකං ආයස්මතො ගතසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො පුරාකතවාසනාවසෙන සඤ්ජාතො සත්තවස්සිකකාලෙයෙව පබ්බජිතො භගවතො පණාමකරණෙනෙව පාකටො අහොසි. සො එකදිවසං අතීවනීලමණිප්පභානි නඞ්ගලකසිතඞ්ගනතො උට්ඨිත සත්තපුප්ඵානි ගහෙත්වා ආකාසෙ පූජෙසි. සො යාවතායුකං සමණධම්මං කත්වා තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ජාතියා සත්තවස්සොහ'න්තිආදිමාහ. තත්ථ **ජාතියා**ති මාතුගබ්භතො නික්ඛන්තකාලතො පට්ඨාය පරිපුණ්ණසත්තවස්සිකොති අත්ථො. **පබ්බජිං අනගාරිය**න්ති අගාරස්ස හිතං අගාරියං කසිවණිජ්ජාදිකම්මං නත්ථි අගාරියන්ති අනගාරියං, බුද්ධසාසනෙ පබ්බජිං අහන්ති අත්ථො. **සුගතෙන ගතමග්ග**න්ති† බුද්ධෙන ගතමග්ගං සුගතෙන දෙසිතධම්මානුධම්මපටිපත්තිපූරණවසෙන. **හට්ඨමානසො** තුට්ඨචිත්තො පූජෙත්වාති සම්බන්ධො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ගතසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 84.

රුක්ඛමූලෙ නිසින්නොහන්තිආදිකං ආයස්මතො නිපන්නඤ්ජලියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො පබ්බජිතො රුක්ඛමූලිකඞ්ගං පූරයමානො අරඤ්ඤෙ විහරති. තස්මිං සමයෙ ඛරො ආබාධො උප්පජ්ජි. තෙන පීළිතො පරමකාරුඤ්ඤප්පත්තො අහොසි. තදා භගවා තස්ස කාරුඤ්ඤෙන තත්ථ අගමාසි. අථ සො නිපන්නකොව උට්ඨිතුමසක්කොන්තො සිරසි අඤ්ජලිං කත්වා භගවතො පණාමං අකාසි. සො තතො චුතො තුසිතභවනෙ උප්පන්නො තත්ථ සම්පත්තිං ඡකාමාවචර සම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. පුරාකතපුඤ්ඤවසෙන නිපන්නඤ්ජලියත්ථෙරොති පාකටො අපරභාගෙ පුඤ්ඤසම්පත්තියො ඔලොකෙත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'රුක්ඛමූලෙ නිසින්නොහ'න්තිආදිමාහ. තත්ථ රුහති පරිරුහති උද්ධමුද්ධමාරොහතීති රුක්ඛො, තස්ස රුක්ඛස්ස මූලෙ සමීපෙති අත්ථො. **බ්‍යාධිතො පරමෙනාහ**න්ති පරමෙන අධිකෙන ඛරෙන කක්ඛළෙන බ්‍යාධිනා රොගෙන බ්‍යාධිතො බ්‍යාධිතා අහං

---

† සුගතානුගතං මග්ගං, පාළියං.

සම්පන්නානි අත්ථො. **පරමකාරුඤ්ඤප්පත්තොම්හීති** පරමං අධිකං කාරුඤ්ඤං දීනභාවං දුක්ඛිතභාවං පත්තොම්හි අරඤ්ඤෙ කානනෙති සම්බන්ධො. **පඤ්ච වාසුං මහාසිඛාති** සිරසි පිළන්ධනට්ඨෙන සිඛා වුච්චති චූළාමණි ජොතමානං මකුටං තස්ස අත්ථීති සිඛො, චක්කවත්තිනො එකනාමකා පඤ්චෙව චක්කවත්තිනො ආසුං අහෙසුන්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

නිපන්නඤ්ජලියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 85.

අභිභූ නාම සො භික්ඛූත්‍යාදිකං ආයස්මතො අධොපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුඩ්ඪිප්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා අපරභාගෙ කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා තං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨසමාපත්තිලාභී ඉද්ධීසු ච වසීභාවං පත්වා හිමවන්තස්මිං පටිවසති. තතො සිඛිස්ස භගවතො අභිභූ නාම අග්ගසාවකො විවෙකාභිරතො හිමවන්තමගමාසි. සො තාපසො තං අග්ගසාවකත්ථෙරං දිස්වා ථෙරෙන සීතපබ්බතමාරුය්හ තස්ස හෙට්ඨාතලතො සුගන්ධානි වණ්ණසම්පන්නානි සත්තපුප්ඵානි ගහෙත්වා පූජෙසි. අථ සො ථෙරො තස්සානුමොදනමකාසි. සොපි තාපසො සකඅස්සමමගමාසි. තත්ථ එකෙන අජගරෙන පීළිතො අපරිහීනජ්ඣානො තෙනෙව උපද්දවෙන බ්‍රහ්මලොකපරායණො ආසි. දෙවලොකෙ ඡකාමාවචරසම්පත්ති මනුභවිත්වා මනුස්සෙසු මනුස්සසම්පත්තියො ච ඛෙපෙත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුඩ්ඪිප්පත්තො භගවතො ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො කතපුඤ්ඤනාමෙන අධොපුප්ඵියත්ථෙරොති පාකටො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො අභිභූ නාම සො භික්ඛූත්‍යාදිමාහ.

තත්ථ සීලසමාධීහි පරෙ අභිභවතීති=අභිභූ ඛන්ධමාරාදිමාරෙ අභිභවති අජ්ඣොත්ථරතීති වා=අභිභූ, සකසන්තාන පරසන්තානගත කිලෙසෙ අභිභවති සොසෙති විසොසෙති විද්ධංසෙතීති වා=අභිභූ. භික්ඛනසීලො යාචනසීලොති=භික්ඛු, භින්න ජින්නපටධරොති වා භික්ඛු, අභිභූ ච සො භික්ඛු චෙති අභිභූභික්ඛු, සො අග්ගසාවකො නාමාති අත්ථො. සිඛිස්ස භගවතො අග්ගසාවකොති සම්බන්ධො. **අජගරෙ මං පීළෙසීති** තථාරූපං සීලසම්පන්නං ඣානසම්පන්නං තාපසං පුබ්බෙ කතපාපෙන වෙරෙන ච මහන්තො අජගරො පීළිසි. සො තෙනෙව උපද්දවෙන උපද්දුතො අපරිහීනජ්ඣානො කාලං කත්වා බ්‍රහ්මලොකපරායණො ආසි. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

අධොපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 86.

පබ්බතෙ හිමවන්තම්හීත්‍යාදිකං ආයස්මතො රංසිසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තෙසු තෙසු භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා ඝරාවාසං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අජිනචම්මධරො හිමවන්තම්හි වාසං කප්පෙසි. තස්මිං සමයෙ විපස්සී භගවා හිමවන්තමගමාසි. අථ සො තාපසො තමුපගතං භගවන්තං දිස්වා තස්ස භගවතො සරීරතො නික්ඛන්තඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසීසු පසීදිත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ පඤ්චඞ්ගෙන නමක්කාරමකාසි. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන තතො චුතො තුසිතාදීසු දිබ්බසම්පත්තියො අනුභවිත්වා අපරභාගෙ මනුස්සසම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා තත්ථාදීනවං දිස්වා ගෙහං පහාය පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පබ්බතෙ හිමවන්තම්හී'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **පබ්බතෙති** පකාරෙන බ්‍රූහති වඩ්ඪතීති=පබ්බතො, හිමො අස්ස අත්ථීති හිමවා, හිමවන්තො ච සො පබ්බතො චෙති හිමවන්තපබ්බතො, හිමවන්තම්හීති වත්තබ්බෙ වචනසුඛත්ථං පබ්බතෙ හිමවන්තම්හීති වුත්තං. තස්මිං හිමවන්තම්හි පබ්බතෙ වාසං කප්පෙසිං පුරෙ අහන්ති සම්බන්ධො. සෙසං සබ්බත්ථ නයානුසාරෙන උත්තානත්ථමෙවාති.

රංසිසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 87.

පබ්බතෙ හිමවන්තම්හීත්‍යාදිකං ආයස්මතො දුතියරංසිසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතකුසලො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා තත්ථ දොසං දිස්වා තං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තම්හි පබ්බතෙ වසන්තො වාකචීරනිවාසනො විවෙකසුඛෙන විහරති. තස්මිං සමයෙ සො ඵුස්සභගවන්තං තං පදෙසං සම්පත්තං දිස්වා තස්ස සරීරතො නික්ඛන්තඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසියො ඉතොචිතො ධාවන්තියො දණ්ඩදීපිකාහි කරවිප්ඵුරන්තමිව දිස්වා තස්මිං පසන්නො අඤ්ජලිම්පග්ගහෙත්වා වන්දිත්වා චිත්තං පසාදෙත්වා තෙනෙව පීතිසොමනස්සෙන කාලං කත්වා තුසිතාදිසු නිබ්බත්තො තත්ථ ඡකාමාවචරසම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා අපරභාගෙ මනුස්සසම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො පුබ්බවාසනාවසෙන පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ පුබ්බකුසලං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පබ්බතෙ හිමවන්තම්හී'ත්‍යාදිමාහ. තං උත්තානත්ථමෙවාති.

දුතියරංසිසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 88.

පබ්බතෙ හිමවන්තම්හීත්‍යාදිකා ආයස්මතො ඵලදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතකුසලසම්භාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සබ්බං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඛරාජිනචම්මධාරී හුත්වා විහරති. තස්මිං සමයෙ ඵුස්සං භගවන්තං තත්ථ සම්පත්තං දිස්වා පසන්නමානසො මධුරානි ඵලානි ගහෙත්වා භොජෙසි. සො තෙනෙව කුසලෙන දෙවලොකාදීසු පුඤ්ඤසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුඤ්ඤං අනුස්සරිත්වා පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පබ්බතෙ හිමවන්තම්හී'ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයෙන උත්තානත්ථමෙවාති.

ඵලදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 89.

පබ්බතෙ හිමවන්තම්හීත්‍යාදිකා ආයස්මතො සද්දසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධාජාතො තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තම්හි අරඤ්ඤවාසං වසන්තො අත්තනො අනුකම්පාය උපගතස්ස භගවතො ධම්මං සුත්වා ධම්මෙසු චිත්තං පසාදෙත්වා යාවතායුකං ඨත්වා අපරභාගෙ කාලං කත්වා තුසිතාදීසු ඡකාමාවචරසම්පත්තියො ච මනුස්සෙසු මනුස්සසම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සො අපරභාගෙ පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පබ්බතෙ හිමවන්තම්හී'ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

සද්දසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 90.

විපස්සිස්ස භගවතොත්‍යාදිකා ආයස්මතො බොධිසිඤ්චකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු ජාතිසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සාසනෙ පබ්බජිත්වා වත්තපටිපත්තියා සාසනං සොභයන්තො මහාජනෙ බොධිපූජං කුරුමානෙ දිස්වා අනෙකානි පුප්ඵානි සුගන්ධොදකානි ච ගාහාපෙත්වා පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො කාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො

වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අරහා හුත්වා සාසනඵලමනුභවන්තො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විපස්සිස්ස භගවතො මහාබොධිමහො'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ විසෙසතො පරමං නිබ්බානං පස්සතීති විපස්සී, විසෙසෙන සද්ධාසද්ධෙ ජනෙ පස්සතීති වා විපස්සී, විපස්සනෙන චතුසච්චං දස්සනසීලොති වා විපස්සී, තස්ස විපස්සිස්ස භගවතො මහාබොධිමහො අහූති සම්බන්ධො. තත්‍රාපි **මහාබොධී**ති බොධි වුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤාණං, තමෙත්ථ නිසින්නො භගවා පටිවිජ්ඣීති කණිකාර පාදපරුක්ඛොපි බොධීත්‍යෙව වුච්චති. මහිතො ච සො දෙවබ්‍රහ්ම නරාසුරෙහි බොධි චෙති=මහාබොධි, මහතො බුද්ධස්ස භගවතො බොධී වා මහාබොධි, තස්ස මහාපූජා අහොසීති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

බොධිසිඤ්චකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 91.

පොක්ඛරවනං පවිට්ඨොහන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො පදුමපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය පදුමසම්පන්නං එකං පොක්ඛරණිං පවිසිත්වා භිසමූලාලෙ ඛාදන්තො පොක්ඛරණියා විදූරෙ ගච්ඡමානං ඵුස්සං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො තතො පදුමානි ඔචිනිත්වා ආකාසෙ උක්ඛිපිත්වා භගවන්තං පූජෙසි. තානි පුප්ඵානි ආකාසෙ විතානං හුත්වා අට්ඨංසු. සො භීය්‍යොසො මත්තාය පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා පටිපත්තිසාරො සමණධම්මං පූරෙත්වා තතො චුතො තුසිතභවනමලංකුරුමානො විය තත්ථ උප්පජ්ජිත්වා කමෙන ඡකාමාවචරසම්පත්තියො ච මනුස්සසම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පොක්ඛරවනං පවිට්ඨො'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ පකාරෙන දණ්ඩපත්තාදීහි ඛරන්තීති පොක්ඛරානි. පොක්ඛරානං සමූහන්ති පොක්ඛරවනං පදුමගච්ඡසණ්ඩෙහි මණ්ඩිතං මජ්ඣං පවිට්ඨො අහන්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

පදුමපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

නවමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 92.

පූජාරහෙ පූජයන්තොත්‍යාදිකං ආයස්මතො සුධාපිණ්ඩියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ භගවති ධරමානෙ පුඤ්ඤං කාතුමසක්කොන්තො පරිනිබ්බුතෙ භගවති තස්ස ධාතුං නිදහිත්වා චෙතියෙ කයිරමානෙ සුධාපිණ්ඩමදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන චතුනවුතිකප්පතො පට්ඨාය එත්ථන්තරෙ චතුරාපායමදිස්වා දෙවමනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො, විඤ්ඤුතමපත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පූජාරහෙ'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ පූජාරහා නාම බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකාචරියුපජ්ඣායමාතාපිතුගුරුආදයො, තෙසු පූජාරහෙසු මාලාදීපධූපවත්ථාභරණාදිචතුපච්චයාදීහි පූජයතො පූජයන්තස්ස පුග්ගලස්ස පුඤ්ඤකොට්ඨාසං සහස්සසතසහස්සාදිවසෙන සඞ්ඛ්‍යං කාතුං කෙනචි මහානුභාවෙනාපි න සක්කාති අත්ථො. න කෙවලමෙව ධරමානබුද්ධාදයො පූජයතො, පරිනිබ්බුතස්සාපි භගවතො චෙතියපටිමාබොධිආදිසු පි එසෙව නයො. තං දීපෙතුං 'චතුන්නමපි දීපාන'න්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **චතුන්නමපි දීපානන්ති** ජම්බුදීපඅපරගොයානඋත්තරකුරුපුබ්බවිදෙහසඞ්ඛාතානං චතුන්නං දීපානං තදනුගතානං ද්විසහස්සපරිත්තදීපානඤ්ච එකතො කත්වා සකලචක්කවාළගබ්භෙ ඉස්සරං චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙය්‍යාති අත්ථො. **එකිස්සා පූජනායෙතන්ති** ධාතුගබ්භෙ චෙතියෙ කතාය එකිස්සා පූජාය පූජනාය එතං සකලජම්බුදීපෙ සත්තරතනාදිකං සකලං. **කලං නාග්ඝන්ති සොළසින්ති** චෙතියෙ කතපූජා සොළසක්ඛත්තුං විභත්තස්ස සොළසමකොට්ඨාසස්ස න අග්ඝතීති අත්ථො. 'සිද්ධත්ථස්ස නරග්ගස්ස චෙතියෙ ඵලිතන්තරෙ'ති නරුත්තමස්ස සෙට්ඨස්ස භගවතො චෙතියෙ ධාතුගබ්භම්හි සුධාකම්මං කරීයමානෙ පරිච්ඡෙදනං අන්තරෙ වෙමජ්ඣෙ, අථ වා පුප්ඵදනට්ඨානානං† අන්තරෙ. **යන්ති** යො මයා සුධාපිණ්ඩො දින්නො පක්ඛිත්තොති සම්බන්ධො. සෙසං සබ්බත්ථ පාකටමෙව.

සුධාපිණ්ඩියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 93.

තිස්සස්ස ලොකනාථස්සාත්‍යාදිකං ආයස්මතො සුචින්තිතත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකාසු ජාතිසු නිබ්බානාධිගමාය පුඤ්ඤමුපචිනිත්වා තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා සත්ථු නිසීදනත්ථාය පරිසුද්ධං සිලිට්ඨකට්ඨමයමනග්ඝපීඨමදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන සුගතිසුඛමනුභවමානො, තත්ථ තත්ථ සංසරන්තො ඉමස්මිං

---

† පුබ්බදන්තට්ඨානං. කත්ථචි

බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. පත්තඅරහත්තඵලො පුබ්බකම්මං‡ සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'තිස්සස්ස ලොකනාථස්සා'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

සුවිහිතත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 94.

තිස්සස්සාහං භගවතොත්‍යාදිකා ආයස්මතො අඩ්ඪචෙලකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකෙන අකුසලකම්මෙන දුග්ගතකුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො චීවරත්ථාය අඩ්ඪභාගං දුස්සමදාසි. සො තෙනෙව සොමනස්සෙන කාලං කත්වා සග්ගෙ නිබ්බත්තො ඡකාමාවචරසම්පත්තිමනුභවිත්වා තතො චුතො මනුස්සෙසු මනුස්සසම්පත්තීනමග්ගභූතං චක්කවත්තිසුඛමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'තිස්සස්සාහං භගවතො'ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

අඩ්ඪචෙලකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 95.

කම්මාරොහං පුරෙ ආසින්ති ආදිකා ආයස්මතො සූචිදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනන්තරන්තරං කුසලබීජානි පූරෙන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ අනන්තරන්තරං කතෙන එකෙන කම්මච්ඡිද්දෙන කම්මාරකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සකසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො චීවරං සිබ්බනත්ථාය සූචිදානමදාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා අපරභාගෙ මනුස්සෙසු උප්පන්නො චක්කවත්තිආදයො සම්පත්තියො ච අනුභවන්තො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ තික්ඛපඤ්ඤො වජිරපඤ්ඤො අහොසි. සො කමෙන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො මහද්ධනො තික්ඛපඤ්ඤො අහොසි. එකදිවසං සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා ධම්මානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා නිසින්නාසනෙයෙව අරහා අහොසි. සො අරහා සමානො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකා-

---

‡ පුබ්බචරිතං, කත්ථචි.

පකාසෙන්තො 'සිද්ධත්ථස්ස භගවතො' ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ කම්මාරෙති අයොකම්මලොහකම්මාදිනා කම්මෙන ජීවති රූහති වුද්ධිං විරූළ්හිං ආපජ්ජතීති=කම්මාරො, පුබ්බ පුඤ්ඤකරණකාලෙ කම්මාරො ආසිං අහොසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

සුවිදූසකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 96.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොත්‍යාදිකං ආයස්මතො ගන්ධමාලියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතපුඤ්ඤසඤ්චයො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො මහද්ධනො මහාභොගො අහොසි. සො සත්ථරි පසීදිත්වා චන්දනාගරුකප්පූරකස්සතුරාදීනි අනෙකානි සුගන්ධානි වඩ්ඪෙත්වා සත්ථු ථූපං† කාරෙසි. තස්සුපරි සුමනපුප්ඵෙහි ඡාදෙසි. බුද්ධං වන්දිත්වා පත්ථනඤ්චාකාසි. තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්ස සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සිද්ධත්ථස්ස භගවතො'ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

ගන්ධමාලියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 97.

මිගලුද්දො පුරෙ ආසින්තත්‍යාදිකං ආයස්මතො පුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනන්තරං කෙනචි අකුසලච්ඡිද්දෙන විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්තො, මිගලුද්දො හුත්වා අරඤ්ඤෙ විහරති. තදා විපස්සිස්ස භගවතො පාටලිබොධිං සම්පුණ්ණපත්තපල්ලවං හරිතවණ්ණං නීලොභාසං මනොරමං දිස්වා තීහි පුප්ඵෙහි පූජෙත්වා පුරාණපණ්ණං ඡඩ්ඩෙත්වා භගවතො සම්මුඛා විය පාටලිමහාබොධිං වන්දි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන තතො චුතො දෙවලොකෙ උප්පන්නො, තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා තතො චුතො මනුස්සෙසු ජාතො තත්ථ චක්කවත්තිආදයො සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසොමනස්සහදයො ගෙහම්පහාය පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො එවං සුද්ධිප්පත්තො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'මිගලුද්දො පුරෙ ආසි'න්තත්‍යාදිමාහ. තත්ථ මරණාය ගච්ඡති පාපුණාතීති=මිගො. අථ වා මග්ගයමානො ඉහති පවත්තතීති මිගො, මිගානං මාරණෙ ලුද්දො ලොභී ඡෙදකොති මිග

---

† ගන්ධථූපං, කත්ථචි.

ලුද්දො. පුරෙ මයා පුඤ්ඤකරණසමයෙ කානනසඞ්ඛාතෙ මහාඅරඤ්ඤෙ මිගලුද්දො ආසින්ති සම්බන්ධො. **පාටලිං හරිතං දිස්වා**ති තත්ථ පකාරෙන පාටෙති රත්තවණ්ණෙන භවතීති පාටලි. පුප්ඵානං රත්තවණ්ණතාය පාටලීති වොහාරෙ පත්තානං හරිතතාය නීලවණ්ණතාය හරිතං නීලවණ්ණං පාටලිබොධිං දිස්වාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ නයානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

තිපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා

---

3. 98.

විවනෙ කානනෙ දිස්වාත්‍යාදිකං ආයස්මතො මධුපිණ්ඩිකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ නෙසාදයොනියං නිබ්බත්තො මහාරඤ්ඤෙ පටිවසති. තදා විවෙකාභිරතියා සම්පත්තං සිද්ධත්ථං භගවන්තං දිස්වා සමාධිතො වුට්ඨිතස්ස තස්ස සුමධුරං මධුමදාසි. තස්මිං විප්පසන්නමානසො වන්දිත්වා පක්කාමි. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන සම්පත්තිං අනුභවන්තො දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විවනෙ කානනෙ දිස්වා'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **විවනෙ**ති විසෙසෙන වනං පත්ථටං විවනං, හත්ථිඅස්සරථසද්දෙහි භෙරිසද්දෙහි ච වත්ථුකාමකිලෙසකාමෙහි ච විගතං බ්‍යාපකන්ති අත්ථො. කානනසඞ්ඛාතෙ මහාඅරඤ්ඤෙ විවනෙති සම්බන්ධො. **ඔසධිං ච විරොචන්ත**න්ති අභිවඩ්ඪන්ති ජොතන්තං ඉච්ඡිතිච්ඡිතං නිප්ඵාදෙතීති ඔසධි. ඔසධිතාරකා ඉව විරොචන්තීති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං ඔසධීව විරොචන්තන්ති ච වුත්තං. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මධුපිණ්ඩිකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 99.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොත්‍යාදිකං ආයස්මතො සෙනාසනදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා අත්තනො වසනට්ඨානං වනන්තරං සම්පත්තස්ස භගවතො පණාමං කත්වා පණ්ණසන්ථරං සන්ථරිත්වා අදාසි. භගවතො නිසින්නට්ඨානස්ස සමන්තතො භිත්තිපරිච්ඡෙදං කත්වා පුප්ඵපූජමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය, සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි.

අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සිද්ධත්ථස්ස භගවතො' ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙවාති.

සෙනාසනදායකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 100.

විපස්සිස්ස භගවතොත්‍යාදිකා ආයස්මතො වෙය්‍යාවච්චකරත්ථෙරස්ස අපදානං. තස්සුප්පත්තිආදයො හෙට්ඨාවුත්තනියාමෙනෙව දට්ඨබ්බා.

වෙය්‍යාවච්චකරත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 101.

විපස්සිනො භගවතො ත්‍යාදිකා ආයස්මතො බුද්ධුපට්ඨාකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ සඞ්ඛධමකකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය අත්තනා සබ්බෙසං සඞ්ඛධමකෙ ජෙට්ඨො අහොසි. සො නිච්චකාලං භගවතො සඞ්ඛං ධමයන්තො සඞ්ඛසද්දෙනෙව පූජෙසි. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සබ්බත්ථ පාකටො මහානිග්ඝොසො මධුරසද්දො අහොසි. ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ පාකටකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො මධුරස්සරෙනෙව පාකටො සත්ථරි පසීදිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ මධුරස්සරත්ථෙරොති පාකටො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විපස්සිස්ස භගවතො' ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. **අහොසිං සඞ්ඛධම්මකොති** සඞ්ඛං ධමයන්තො ඝොසං කරොතීති **සඞ්ඛධමො**, සොහං සඞ්ඛධම්මකොව අහොසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

බුද්ධුපට්ඨාකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

දසමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා

---

3. 102.

සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ත්‍යාදිකා ආයස්මතො භික්ඛාදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය විභවසම්පන්නො සද්ධාජාතො විහාරතො නික්ඛමිත්වා පිණ්ඩාය චරමානං සිද්ධත්ථං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො ආහාර මදාසි. සො භගවා තං පටිග්ගහෙත්වා අනුමොදනං වත්වා පක්කාමි. සො තෙනෙව කුසලෙන යාවතායුකං ඨත්වා ආයු

පරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො ඡකාමාවචරසම්පත්තිමනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච මනුස්සසම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුවණ්ණවණ්ණං,ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨාවුත්තත්ථමෙව. **පවරා* අභිනික්ඛන්තන්ති** පකාරෙන වරං පත්ථෙතබ්බන්ති පවරං, රම්මභූතතො විවෙකභූතත්තා සකවිහාරතො අභිවිසෙසෙන නික්ඛමන්තන්ති අත්ථො. **වනා නිබ්බනමාගතන්ති** වානං වුච්චති තණ්හා, තතො නික්ඛන්තතො වාන නාමං තණ්හං නිබ්බනං කත්වා සබ්බකිලෙසෙ පහාය නිබ්බානං පත්තන්ති අත්ථො. **කටච්ඡුභික්ඛං දත්වානාති†** කරතලෙන ගහෙතබ්බා දබ්බි කටච්ඡු, භික්ඛීයති ආයාචීයතීති භික්ඛා, අභිවිසෙසෙන ඛාදිතබ්බා, භක්ඛීයතීතිවා භික්ඛා, කටච්ඡුනා ගහෙතබ්බා භික්ඛා කටච්ඡුභික්ඛා. දබ්බියා භත්තං දත්වාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

භික්ඛාදායකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 103.

සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො ඤාණසඤ්ඤිකත්ථෙරස්ස අපදානං. කා උප්පත්ති? අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො සද්ධම්මසවණෙ සාදරො සාලයො භගවතො ධම්මදෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා, ඤාණස්සප්පමාණකත්තා භගවතො ඤාණෙ පසන්නො පඤ්චඞ්ගඅට්ඨඞ්ග නමක්කාරවසෙන පණාමං කත්වා පක්කාමි. සො තතො චුතො දෙවලොකෙසු උප්පන්නො තත්ථ ඡකාමාවචරදිබ්බසම්පත්තිමනුභවන්තො තතො චවිත්වා මනුස්සලොකෙ ජාතො තත්ථ අග්ගභූතචක්කවත්තිසම්පත්ති ආදයො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධං'ත්‍යාදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. **නිසභාජානියං යථාති** ගවසතසහස්සජෙට්ඨො නිසභො, නිසභො ච සො ආජානීයො සෙට්ඨො උත්තමො චෙති නිසභාජානීයො, යථෙව භගවාති අත්ථො. ලොකවිසය සඤ්ඤා, තං පඤ්ඤත්තිවසෙන එවං වුත්තං. අනූපමෙය්‍යො හි භගවා. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ඤාණසඤ්ඤිකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

*පවනා. කත්ථචි. † කටච්ඡුභික්ඛං. පා. දසි-පාළියං.

3. 104.

තිවරායං නිවාසීහන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො උප්පලහත්ථකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතකුසලො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ මාලාකාරකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය මාලාකාරෙ හුත්වා අනෙකපුප්ඵානි වික්කිණන්තො ජීවති. අථෙකදිවසං පුප්ඵානි ගහෙත්වා චරන්තො භගවන්තං රතනග්ඝිකම්බිවජොතමානං දිස්වා රත්තුප්පලකලාපෙන පූජෙසි. සො තතො චුතො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන සුගතීසු පුඤ්ඤමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'තිවරායං නිවාසීහ'න්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **තිවරා**ති තීහි වරෙහි කාරිතං පටිච්ඡන්නං නගරං, තස්සං තිවරායං නිවාසී වසනසීලො නිවාසනට්ඨානගෙහෙ වා වසන්තො අහන්ති අත්ථො. **අහොසිං මාලිකො තදා**ති නිබ්බානත්ථාය පුඤ්ඤසම්භාරකරණසමයෙ මාලිකො මාලාකාරොව පුප්ඵානි වික්කායන්තො ජීවිකං කප්පෙන්තො විහාසින්ති අත්ථො. **පුප්ඵහත්ථමදාසහ**න්ති සිද්ධත්ථං භගවන්තං දිස්වා උප්පලකලාපං **අදාසිං** පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

උප්පලහත්ථකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 105.

සිද්ධත්ථස්ස භගවතොත්‍යාදිකං ආයස්මතො පදපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරෙ සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසන්නො සුමනපුප්ඵෙන පාදමූලෙ පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සක්කසම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තඵලෙ පතිට්ඨාසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සිද්ධත්ථස්ස භගවතො' ත්‍යාදිමාහ **ජාතිපුප්ඵමදාසහ**න්ති ජාතිසුමනපුප්ඵං අදාසිං අහන්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං සුමනසද්දස්ස ලොපං කත්වා වුත්තං. තත්ථ ජාතියා නිබ්බත්තො විකසමානොයෙව ජනානං සුමනං සොමනස්සං කාරෙතීති සුමනං, පුප්ඵනට්ඨෙන විකසනට්ඨෙන පුප්ඵං, සුමනං ච තං පුප්ඵං චාති=සුමනපුප්ඵං, තානි සුමනපුප්ඵානි සිද්ධත්ථස්ස භගවතො අහං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පදපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 106.

සුදස්සනොත්‍යාදිකං ආයස්මතො මුට්ඨිපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ මාලාකාරකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සකසිප්පෙ නිප්ඵත්තිං පත්තො එකදිවසං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො ජාතිසුමනපුප්ඵානි උභොහි හත්ථෙහි භගවතො පාදමූලෙ ඔකිරිත්වා පූජෙසි. සො තෙන කුසලසම්භාරෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභො සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො පුබ්බවාසනාවසෙන සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුදස්සනොති නාමෙන'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **සුදස්සනො**ති ආරොහපරිණාහරූපෙන සණ්ඨානෙන සොභග්ගෙන සුන්දරො දස්සනොති සුදස්සනො, නාමෙන සුදස්සනො නාම මාලාකාරො හුත්වා ජාතිසුමනපුප්ඵෙහි පදුමුත්තරං භගවන්තං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මුට්ඨිපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 107.

සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො උදකපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු පූරිතකුසලසඤ්චයො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි පරිපූරියමානො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය කුසලාකුසලං ජානන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො ආකාසෙ ගච්ඡතො නික්ඛන්තඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසීසු පසන්නො උභොහි හත්ථෙහි උදකං ගහෙත්වා පූජෙසි. තෙන පූජිතං උදකං රජතබුබ්බුළං විය ආකාසෙ අට්ඨාසි. සො අභිප්පසන්නො තෙනෙව සොමනස්සෙන තුසිතාදීසු නිබ්බත්තො දිබ්බසම්පත්තියො අනුභවිත්වා අපරභාගෙ මනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධ'න්ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **ඝතාසනංව ජලිත**න්ති ඝතං වුච්චති සප්පි ඝතස්ස ආසනං ආධාරන්ති ඝතාසනං අග්ගි, අථවා තං අසති භුඤ්ජතීති ඝතාසනො අග්ගියෙව. යථා ඝතෙ ආසිත්තෙ අග්ගිම්හි අග්ගිසිඛා අතීව ජලති. එවං අග්ගික්ඛන්ධං ඉව ජලමානං භගවන්තන්ති අත්ථො. **ආදිත්තංව හුතාසන**න්ති හුතං වුච්චති පූජාසක්කාරො, හුතස්ස පූජාසක්කාරස්ස ආසනන්ති හුතාසනං, ජලමානං සූරියං ඉව ද්වත්තිංසවර

මහාපුරිසලක්ඛණෙහි බ්‍යාමප්පභාමණ්ඩලෙහි විජ්ජොතමානං සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධං අන්තලික්ඛෙ ආකාසෙ ගච්ඡන්තං අද්දසන්ති සම්බන්ධො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

උදකපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 108.

පදුමුත්තරබුද්ධස්සාත්‍යාදිකං ආයස්මතො නළමාලියත්ථෙරස්ස අපදානං. එසො පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො අනෙකාසු ජාතිසු විවට්ටූපනිස්සයානි කුසලකම්මානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා කාමෙ ආදීනවං දිස්වා ගෙහං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ වසන්තො තථාගතං භගවන්තං දිස්වා පසන්නො ඡින්දිත්වා තිණසන්ථරං සන්ථරි. තත්ථ නිසින්නස්ස භගවතො නළමාලෙහි බීජනිං කත්වා බීජෙත්වා අදාසි. පටිග්ගහෙසි භගවා තස්සානුකම්පාය. අනුමොදනඤ්ච අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ පරිළාහසන්තාපවිවජ්ජිතො කායචිත්ත සුඛං සම්පත්තො අනෙකසුඛමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය පුබ්බවාසනාබලෙන සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරබුද්ධස්ස'ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **නළමාලං ගහෙත්වානාති** නළති අසාරො නිස්සාරො හුත්වා වෙළුවංසතො පි තනුකො සල්ලහුකො ජාතොති නළො, නළස්ස මාලා පුප්ඵං නළමාලං, තෙන නළමාලෙන බීජනිං කාරෙසින්ති සම්බන්ධො. බීජති විසෙසෙන ජීනොති වාතො අනෙනාති බීජනී, තං බීජනිං බුද්ධස්ස උපනාමෙසිං. පටිග්ගහෙසි බුද්ධොති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

නළමාලියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

සත්තමභාණවාරවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 109.

කානනං වනමොගය්හාති ආදිකං ආයස්මතො ආසනුපට්ඨාපකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො ඝරාවාසං වසන්තො තත්ථ දොසං දිස්වා ඝරාවාසං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ වසන්තො තත්ථ සම්පත්තං භගවන්තං දිස්වා පසන්නො සීහාසනං අදාසි. තත්ථ නිසින්නං භගවන්තං මාලාකලාපං ගහෙත්වා පූජෙත්වා

තං පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො නිබ්බත්තනිබ්බත්තභවෙ උච්චාකුලිකො විභවසම්පන්නො අහොසි. සො කාලන්තරෙන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අරහා සමානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'කානනං වනමොගය්හා'ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තමෙවාති.

ආසනුපට්ඨාපකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 110.

හිමවන්තස්ස අවිදූරෙත්‍යාදිකං ආයස්මතො බිලාලිදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං වසන්තො තත්ථාදීනවං දිස්වා ඝරාවාසං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ වසන්තො අතීව අප්පිච්ඡසන්තුට්ඨො ආලුකාදීහි යාපෙන්තො වසති. තදා පදුමුත්තරො භගවා තස්සානුකම්පාය තං හිමවන්තං අගමාසි. තං දිස්වා පසන්නො වන්දිත්වා බිලාලියො ගහෙත්වා පත්තෙ ඔකිරි. තං තථාගතො තස්සානුකම්පාය සොමනස්සුප්පාදයන්තො පරිභුඤ්ජි. සො තෙන කම්මෙන තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසන්නො සාසනෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො කුසලකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරබුද්ධස්ස'ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානමෙව, ආලුකලම්බාදයො තෙසං තෙසං කන්දජාතීනං නාමානෙවාති.

බිලාලිදායකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 111.

සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො රෙණුපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසන්නො අග්ගික්ඛන්ධං විය විජ්ජොතමානං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො නාගපුප්ඵකෙසරං ගහෙත්වා පූජෙසි. අථ භගවා අනුමොදනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා උප්පන්නුප්පන්නභවෙ සබ්බත්ථ පූජිතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො පුබ්බවාසනාබලෙන සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අරහා හුත්වා දිබ්බ

චක්ඛුනා අත්තනො පුබ්බකම්මං දිස්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධ'න්ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **සතරංසිව භානුම**න්ති සතමත්තා සතප්පමාණා රංසි පභා යස්ස පුරිසස්ස සො **සතරංසි**, ගාථාඡන්දසුඛත්ථං **සතරංසී**ති වුත්තං අනෙකසහස්සඅනෙකසතසහස්සරංසීති අත්ථො. භානු වුච්චති පභා භානු පභා යස්ස සො භානුමා, තං, සූරියං ඉවවිපස්සිං භගවන්තං දිස්වා සකෙසරං නාගපුප්ඵං ගහෙත්වා අභිරොපයිං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානමෙවාති.

රෙණුපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

එකාදසමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 112.

විපස්සී නාම භගවාත්‍යාදිකං ආයස්මතො මහාපරිවාරත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ සයම්පි යක්ඛයොනියං නිබ්බත්තො අනෙකයක්ඛසතසහස්සපරිවාරො එකස්මිං ඛුද්දකදීපෙ දිබ්බසුඛමනුභවිත්වා විහරති. තස්මිං දීපෙ චෙතියාදිසොභිතො විහාරො අත්ථි. තත්ථ භගවා අගමාසි. අථ සො යක්ඛසෙනාධිපති තං භගවන්තං තත්ථ ගතං දිස්වා දිබ්බවත්ථානි ගහෙත්වා ගන්ත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා දිබ්බවත්ථෙහි පූජෙසි. සපරිවාරො සරණමගමාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා තත්ථ ඡකාමාවචරසුඛමනුභවිත්වා තතො චුතො මනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදිසුඛමනුභවිත්වා අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විපස්සී නාම භගවා'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ විසෙසං පරමත්ථ නිබ්බානං. පස්සතීති විපස්සී විවිධෙ සතිපට්ඨානාදයො සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මෙ පස්සතීති වා විපස්සී විවිධෙ අනෙකප්පකාරෙ බොධනෙය්‍යසත්තෙ විසුං විසුං පස්සතීති වා විපස්සී. සො විපස්සී භගවා තස්මිං දීපෙ චෙතියං පූජනීයට්ඨානං විහාරමගමාසීති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

මහාපරිවාරත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 113.

අත්ථදස්සී ජිනවරො ත්‍යාදිකං ආයස්මතො සුමඞ්ගලත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං

තලාකසමීපෙ රුක්ඛදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්ත. තස්මිං සමයෙ භගවා විහාරතො නික්ඛමිත්වා නහායිතුකාමො තස්ස තලාකස්ස තීරං ගන්ත්වා තත්ථ නහාත්වා එකචීවරො ජලමානබ්‍රහ්මා විය සූරියො විය සුවණ්ණබිම්බො විය අට්ඨාසි. අථ සො දෙවපුත්තො සොමනස්සජාතො අඤ්ජලිං කත්වා ථොමනමකාසි. අත්තනො දිබ්බගීතතුරියෙහි උපහාරඤ්ච අකාසි. සො තෙන කම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තියො අනුභවිත්වා අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො පච්ඡා පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අත්ථදස්සී ජිනවරො' ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ පරමත්ථං නිබ්බානං දක්ඛති පස්සතීති=අත්ථදස්සී, අථවා සබ්බසත්තානං චතුසච්චසඞ්ඛාතං අත්ථං පයොජනං දස්සනසීලොති අත්ථදස්සී, කිලෙසෙ අජිනි ජිනාති ජිනිස්සතීති=ජිනො, චරිතබ්බො පත්ථෙතබ්බො සබ්බසත්තෙහීති වරො, අත්ථදස්සී ජිනො ච සො වරො චාති අත්ථදස්සී ජිනවරො. **ලොකජෙට්ඨො**ති ලුජ්ජති පලුජ්ජතීති ලොකො, ලොකියති පතිට්ඨීයති බුද්ධාදීහි පාරමපත්තොති වා ලොකො. ලොකස්ස ජෙට්ඨො නරුසභොති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සුමඞ්ගලත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 114.

උභින්නං දෙවරඤ්ඤන්තත්‍යාදිකං ආයස්මතො සරණාගමනියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරෙ භගවති උප්පන්නෙ අයං හිමවන්තෙ දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්තො තස්මිං ආසන්නෙ යක්ඛදෙවරඤ්ඤා සද්ධිං සඞ්ගාමත්ථාය උපට්ඨිතො, ද්වෙ අනෙකයක්ඛසහස්සපරිවාරා ඵලකාවුධාදිහත්ථා සමුපබ්බුළ්හා අහෙසුං. තදා පදුමුත්තරො භගවා තෙසු සත්තෙසු කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා ආකාසෙන තත්ථ ගන්ත්වා සපරිවාරානං ද්වින්නං දෙවරඤ්ඤං ධම්මං දෙසෙසි. තදා තෙ සබ්බානි ඵලකාවුධානි ඡඩ්ඩෙත්වා භගවන්තං ගාරවබහුමානෙන වන්දිත්වා සරණමගමංසු. අයං තෙසං පඨමං සරණමගමාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ පුබ්බකුසලං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'උභින්නං දෙවරඤ්ඤ'න්තත්‍යාදිමාහ. තත්ථ සුචිලොම ඛරලොම ආලවක කුම්භීරකුවෙරාදයො විය නාමගොත්තෙන අපාකටා ද්වෙ යක්ඛරාජානො අඤ්ඤපදෙසෙන දස්සෙන්තො උභින්නං දෙවරඤ්ඤන්ති ආදිමාහ. **සඞ්ගාමො සමුපට්ඨිතො**ති* සං සුට්ඨු ගාමො කල

---

* සඞ්ගාමො පච්චුපට්ඨිතො, පාළියං.

ද්ධත්ථාය උපගමනන්ති සඞ්ගාමො. සො සඞ්ගාමො සංසුට්ඨු උපට්ඨිතො උපගන්ත්වාන ඨිතොති අත්ථො. **අහොසි සමුපබ්බූළ්හොති** සංසුට්ඨු උපසමීපෙ රාසිභූතොති අත්ථො. **සංවෙජෙසි මහාජනන්ති** තෙසං රාසිභූතානං යක්ඛානං ආකාසෙ නිසින්නො භගවා චතුසච්චධම්මදෙසනාය සංසුට්ඨු වෙජෙසි. ආදීනවදස්සනෙන ගණ්හාපෙසි විඤ්ඤාපෙසි බොධෙසීති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සරණගමනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 115.

වරුණො නාම නාමෙනාතිආදිකං ආයස්මතො එකාසනියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිභගවතො කාලෙ වරුණො නාම දෙවරාජා හුත්වා නිබ්බත්ති. සො භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො ගන්ධමාලාදීහි ගීතවාදිතෙහි ච උපට්ඨියමානො සපරිවාරො පූජෙසි. තතො අපරභාගෙ භගවති පරිනිබ්බුතෙ තස්ස මහාබොධිරුක්ඛං බුද්ධදස්සනං විය සබ්බතුරියතාලාවචරෙහි සපරිවාරො උපහාරමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන තතො කාලං කත්වා නිම්මානරතිදිබ්බලොකෙ උප්පජ්ජි. එවං දෙවසම්පත්තිමනුභවිත්වා මනුස්සෙසුච මනුස්සභූතො චක්කවත්තිසම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථුසාසනෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. පච්ඡා සකකම්මං සරිත්වා තං තථතො ඤත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'වරුණො නාම නාමෙනා'තිආදිමාහ. තත්ථ යදා අහං සම්මොදනත්ථාය* බුද්ධබොධිඤ්ච පූජෙසිං, තදා වරුණො නාම දෙවරාජා අහොසින්ති සම්බන්ධො. **ධරණීරුහපාදප**න්ති තත්ථ රුක්ඛලතාපබ්බතසත්තරතනාදයො ධාරෙතීති ධරණී, තත්‍ර රුහති පතිට්ඨහතීති ධරණීරුහො, පාදෙන පිවතීති පාදපො සිඤ්චිතසිඤ්චිතොදකං පාදෙන පිවති රුක්ඛක්ඛන්ධසාඛාවිටපෙහි ආපොරසං පත්ථරියතීති අත්ථො. තං ධරණීරුහපාදපං බොධිරුක්ඛන්ති සම්බන්ධො. **සකකම්මාභිරද්ධො**†ති අත්තනො කුසලකම්මෙන අභිරද්ධො පසන්නො උත්තමබොධිම්හි පසන්නොති සම්බන්ධො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

එකාසනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 116.

විපස්සී නාම භගවාතිආදිකං ආයස්මතො සුවණ්ණපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං ඨානෙ

---

* සම්බොධනත්ථාය. කත්ථචි. † සකකම්මාභිරතො. කත්ථචි.

භුම්මට්ඨකදෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්තො තස්ස භගවතො ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො චත්තාරි සුවණ්ණපුප්ඵානි පූජෙසි. තානි පුප්ඵානි ආකාසෙ සුවණ්ණවිතානං හුත්වා ඡාදෙසුං, සුවණ්ණපභා ච බුද්ධස්ස සිරසි පභා ච එකතො හුත්වා මහාඔභාසො අහොසි. සො අතිරෙකතරං පසන්නො සකභවනං ගතොපි සරති යෙව. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන තුසිතභවනාදීසු ගතීසු යෙව සංසරන්තො දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා සාසනෙ උරං දත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ පුබ්බෙ කතකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විපස්සී නාම භගවා' ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තමෙව. **පාමොජ්ජං ජනයිත්වානාති** බලවන්තං පීතිං උප්පාදෙත්වා මොදනා පමොදනා හාසො පහාසො පීති පමාදෙ පාමොජ්ජං අත්තමනතා චිත්තස්සාත්‍යාදීසු විය අත්තමනසභාවං උප්පාදෙත්වාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සුවණ්ණපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 117.

වසාමි රජ්ජායතනෙත්‍යාදිකං ආයස්මතො චිතකපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තතො පරං උප්පන්නුප්පන්නභවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ රජ්ජායතනරුක්ඛදෙවතා හුත්වා නිබ්බත්තො අඤ්ඤතරාහි දෙවතාහි සද්ධිං ධම්මං සුත්වා පසන්නො සපරිවාරො ගන්ධදීපධූපපුප්ඵභෙරිආදීනි ගාහාපෙත්වා භගවතො ආළාහනට්ඨානං ගන්ත්වා දීපාදීනි පූජෙත්වා අනෙකෙහි තුරියෙහි අනෙකෙහි වාදිතෙහි තං පූජෙසි. තතො පට්ඨාය සකභවනං පවිට්ඨොපි භගවන්තමෙව සරිත්වා සම්මුඛා විය වන්දති. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන තෙන චිත්තප්පසාදෙන රජ්ජායතනෙ කාලංකතො තුසිතෙ නිබ්බත්තො, දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා තතො මනුස්සෙසු මනුස්සසම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො භගවති උප්පන්නචිත්තප්පසාදො භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'වසාමි රජ්ජායතනෙ' ත්‍යාදිමාහ. **රජ්ජායතනෙති** දෙවරුජ්ජනං ආයතනං රජ්ජායතනං, තස්ස රුක්ඛස්ස නාමධෙය්‍යං වා. **පරිනිබ්බුතෙ භගවතීති** පරිසමන්තතො කිඤ්චි අනවසෙසෙත්වා ඛන්ධපරිනිබ්බානකාලෙ පරිනිබ්බානසමයෙ පරිනිබ්බානප්පත්තස්ස සිඛිනො ලොකබන්ධුනොති සම්බන්ධො. **චිතකං අගමාසහන්ති** චන්දනාගරුදෙවදාරුකප්පූරතක්කොලාදීසු ගන්ධං චිතං රාසිකතන්ති චිතං, චිතමෙව චිතකං, බුද්ධගාරවෙන චිතකං පූජනත්ථාය චිතකස්ස සමීපං අහං අගමාසින්ති අත්ථො. තත්ථ ගන්ත්වා කතකිච්චං දස්සෙන්තො 'තුරියං තත්ථ වාදෙත්වා' ත්‍යාදිමාහ. තං සබ්බං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

චිතකපූජකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 118.

යදා විපස්සී ලොකග්ගොත්‍යාදිකං ආයස්මතො බුද්ධසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං භුම්මට්ඨකවිමානෙ දෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. තදා විපස්සී භගවා ආයුසඞ්ඛාරං වොස්සජි. අථ සකලදසසහස්සිලොකධාතු චතුසාගරපබ්බතා පකම්පිත්ථ. තදා දෙවපුත්තස්සාපි භවනං කම්පිත්ථ. තස්මිං ඛණෙ සො දෙවපුත්තො සංසයජාතො කින්නුඛො පථවිකම්පාය නිප්ඵත්තීති චින්තෙත්වා බුද්ධස්ස ආයුසඞ්ඛාරං විස්සට්ඨභාවං ඤත්වා මහාසොකං සංවෙගං උප්පාදෙසි. තදා වෙස්සවණො මහාරාජා ආගන්ත්වා මා චින්තයිත්ථාති අස්සාසෙසි. සො දෙවපුත්තො තතො චුතො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං පහාය පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'යදා විපස්සී ලොකග්ගො' ත්‍යාදිමාහ. **ආයුසඞ්ඛාරමොස්සජීති** ආ සමන්තතො යුත්තොති පාලෙති සන්තතීති ආයු, ආයුස්ස සඞ්ඛාරො රාසිභාවො ආයුසඞ්ඛාරො තං **ආයුසඞ්ඛාරං ඔස්සජි.** පරිච්චජි ජහාසීති අත්ථො. තස්මිං ආයුසඞ්ඛාරඔස්සජ්ජනෙ ජලමෙඛලා සාගරොදකමෙඛලා සහිතා සකලදසසහස්ස චක්කවාළපථවී පකම්පිත්ථාති සම්බන්ධො. **ඔතතං විත්ථතං*** මය්හං භවනං ඔතතතං විතතං චිත්තං සුපරිසුද්ධං චිත්තං අනෙකෙහි රතනෙහි චිත්තං විචිත්තං සොභමානං පකම්පිත්ථ ඒකාකාරෙන කම්පිත්ථාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

බුද්ධසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 119.

පදුමුත්තර බුද්ධස්ස සාවකාත්‍යාදිකං ආයස්මතො මග්ගසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තතො ඔරං තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හිමවන්තෙ දෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්තො අරඤ්ඤං ගන්ත්වා මග්ගමූළ්හානං මග්ගං ගවෙසන්තානං තස්ස සාවකානං භොජෙත්වා මග්ගං ආචික්ඛි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සසම්පත්තිමනුභවිත්වා උප්පන්නුප්පන්නභවෙ සබ්බත්ථ අමූළ්හො සඤ්ඤවා අහොසි. අථ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසෙ අනල්ලීනො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරබුද්ධස්ස'ත්‍යාදිමාහ. **සාවකා**

---

* ඔත්තකං විතකං, සබ්බත්ථ.
ඔතතං විත්ථතං, කත්ථචි.

වනචාරිනොති භගවතා වුත්තවචනං සම්මා ආදරේන සුණන්තීති සාවකා, අථවා භගවතො දෙසනානුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා සද්ධම්මං සුණන්තීති වා සාවකා, වනචාරිනො වනෙ විචරණකා සාවකා. **විප්පනට්ඨා** මග්ගමූළ්හා බ්‍රහාරඤ්ඤෙ අන්ධාව චක්ඛුවිරහිතා ව අනුසූරෙ විචරන්තීති සම්බන්ධො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මග්ගසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 120.

අත්ථදස්සිම්හි සුගතෙත්‍යාදිකං ආයස්මතො පච්චුපට්ඨානසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ යක්ඛයොනියං නිබ්බත්තො භගවති ධරමානෙ දස්සනස්ස අලද්ධත්තා පච්ඡා පරිනිබ්බුතෙ මහාසොකප්පත්තො විහාසි. තදා හිස්ස සාගතො නාම අග්ගසාවකො අනුසාසන්තො, 'භගවතො සාරීරිකධාතුපූජා භගවති ධරමානෙ කතපූජා විය චිත්තප්පසාදවසා මහප්ඵලා භවතී'ති වත්වා ථූපං කරොහීති නියොජිතො ථූපං කාරෙසි. තං පූජෙත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සම්පත්තිමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිතො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අත්ථදස්සිම්හි සුගතෙ'ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **යක්ඛයොනිං උපපජ්ජි**න්ති එත්ථ අත්තනො සකාසං සම්පත්තෙ සම්පත්තෙ ඛාදන්තා යාති ගච්ඡන්තීති යක්ඛා, යක්ඛානං යොනි ජාතීති යක්ඛයොනි, යක්ඛයොනියං නිබ්බත්තොති අත්ථො. **දුල්ලද්ධං වත මෙ ආසීති** මෙ මයා ලද්ධයසං දුල්ලද්ධං, බුද්ධභූතස්ස සත්ථුනො සක්කාරං අකතත්තා විරුධෙත්වා ලද්ධන්ති අත්ථො. **දුප්පභාත**න්ති දුට්ඨුපභාතං රත්තියා පභාතකරණං, මය්හං අතිදුට්ඨුපභාතන්ති අත්ථො. **දුරුට්ඨිත**න්ති දුඋට්ඨිතං සුරියස්ස උග්ගමනං මය්හං දුඋග්ගමනන්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

පච්චුපට්ඨානසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

3· 121.

ජයන්තස්ස විපස්සිස්සත්‍යාදිකං ආයස්මතො ජාතිපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො නක්ඛත්තපාඨකෙහි විපස්සිස්ස බොධිසත්තස්ස වුත්ත ලක්ඛණං නිමිත්තං සුත්වා, 'අයං කිර කුමාරො බුද්ධො හුත්වා සකලලොකස්ස අග්ගො සෙට්ඨො හුත්වා සබ්බසත්තෙ සංසාරතො උද්ධරිස්සතී'ති සුත්වා, තං භගවන්තං කුමාරකාලෙයෙව බුද්ධස්ස විය පච්ඡා

කාමෙත කුමාරකාල උපරජ්ජකාල රජ්ජකාලනාති කාලත්තයමතික්කම්ම බුද්ධෙ ජාතෙපි මහාපූජං කත්වා තතො චුතො තුසිතාදිසු නිබ්බත්තෙත්වා දිබ්බසුඛමනුභවිත්වා පච්ඡා මනුස්සෙසු චක්කවත්තාදිමනුස්සසුඛමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තෙත්වා සත්තවස්සකාලෙ යෙව භගවති පසන්නො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො කුසලකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ජායන්තස්ස විපස්සිස්ස'ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **නෙමිත්තානං සුණිත්වානාති** එත්ථ නිමිත්තං කාරණං සුඛදුක්ඛුප්පත්තිහෙතුං ජානන්තීති නෙමිත්තා, තෙසං නෙමිත්තානං නක්ඛත්තපාඨකානං වචනං සුණිත්වාති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

ජාතිපූජකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

ද්වාදසමවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

3. 122.

අජ්ඣායකො මන්තධරොත්‍යාදිකං ආයස්මතො සෙරෙය්‍යකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො අත්තභාවසතසහස්සෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තෙත්වා විඤ්ඤුතම්පත්වා තිණ්ණං වෙදානං පාරං ගන්ත්වා ඉතිහාසාදිසකලබ්‍රාහ්මණධම්මෙසු කොටිප්පත්තො, එකස්මිං දිවසෙ අබ්භාකාසෙ ඨිතං සපරිවාරං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො සිරීසපුප්ඵං ගහෙත්වා ආකාසෙ ඛිපන්තො පූජෙසි. තානි පුප්ඵානි ආකාසෙ විතානං හුත්වා සත්තාහං ඨත්වා පච්ඡා අන්තරධායිංසු. සො තං අච්ඡරියං දිස්වා අභිප්පසන්නමානසො තෙනෙව පීතිසොමනස්සෙන කාලං කත්වා තුසිතාදිසු නිබ්බත්තෙත්වා තත්ථ දිබ්බසුඛමනුභවිත්වා තතො මනුස්සසුඛමනුභවි තතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තෙත්වා විඤ්ඤුතං පාපුණිත්වා පුබ්බවාසනාබලෙන සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ පුරාකතකුසලං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අජ්ඣායකො මන්තධරො'ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **සෙරෙය්‍යකං ගහෙත්වානාති** සිරීසෙ භවං ජාතිපුප්ඵං සෙරෙය්‍යං, සෙරෙය්‍යමෙව සෙරෙය්‍යකං, තං සෙරෙය්‍යකං ගහෙත්වානාති සම්බන්ධො. භගවති පසන්නො ජාතිසුමනවකුලචම්පකාදීනි පුප්ඵානි පතිට්ඨපෙත්වා පූජෙතුං කාලං නප්පිතාය තත්ථ සම්පත්තං තං සෙරෙය්‍යකං පුප්ඵං ගහෙත්වා පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

සෙරෙය්‍යකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 123.

හිමවන්තස්සාවිදූරෙත්‍යාදිකං ආයස්මතො පුප්ඵථූපියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්‍ථ තත්‍ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සී බුද්ධස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සකසිප්පෙ නිප්ඵත්තිං පත්තො තත්‍ථ සාරං අපස්සන්තො, ගෙහං පහාය හිමවන්තං පවිසිත්වා අත්තනා සහගතෙහි පඤ්චසිස්සසහස්සෙහි සද්ධිං පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා, කුක්කුරනාමපබ්බතසමීපෙ පණ්ණසාලං කාරෙත්වා පටිවසති. තදා බුද්ධුප්පාදභාවං සුත්වා සිස්සෙහි සහ බුද්ධස්ස සන්තිකං ගන්තුකාමො සො තාව බ්‍යාධිනා පීළිතො පණ්ණසාලං පවිසිත්වා සිස්සසන්තිකා බුද්ධානුභාවලක්ඛණඤ්ච සුත්වා පසන්නමානසො හිමවන්තතො චම්පකාසොකතිත්තකතිලකකෙතකාදයනෙකෙ පුප්ඵෙ ආහරාපෙත්වා ථූපං කත්වා බුද්ධං විය පූජෙත්වා කාලං කත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. අථ තෙ සිස්සා තස්ස ආළාහනං කත්වා බුද්ධසන්තිකං ගන්ත්වා තං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙසුං. අථ භගවා බුද්ධචක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා අනාගතංසඤාණෙන පාකටීකරණමකාසි. සො අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො පුබ්බවාසනාබලෙන සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අථ අත්තනො පුබ්බකුසලං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘හිමවන්තස්සාවිදූරෙ’ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨාවුත්තත්ථමෙව. **කුක්කුරො නාම පබ්බතො**ති පබ්බතස්ස සිඛරං කුක්කුරාකාරෙන සුභාකාරෙන සණ්ඨිතත්තා කුක්කුරපබ්බතොති සඞ්ඛං ගතො, තස්ස සමීපෙ පණ්ණසාලං කත්වා පඤ්චතාපසසහස්සෙහි සහ වසම්හොති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

පුප්ඵථූපියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 124.

සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධන්ත්‍යාදිකං ආයස්මතො පායසදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්‍ථ තත්‍ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං විභවසම්පන්නෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා ඝරාවාසං වසන්තො, හත්‍ථිඅස්සධනධඤ්ඤසත්තරතනාදිවිභවසම්පන්නො සද්ධාසම්පන්නො කම්මඵලං සද්දහිත්වා සහස්සමත්තා සුවණ්ණපාතියො කාරෙත්වා තස්මිං ඛීරපායසසහස්සං පූරෙත්වා තං සබ්බං ගාහාපෙත්වා සිම්බලිවනං අගමාසි. තස්මිං සමයෙ විපස්සී භගවා ආකාසෙ චඞ්කමං මාපෙත්වා ඡබ්බණ්ණරංසියො විස්සජ්ජෙත්වා තත්‍ථ චඞ්කමති. සො පන සෙට්ඨී තං අච්ඡරියං දිස්වා අතිවිය පසන්නො, පාතියො ඨපෙත්වා වන්දිත්වා ආරාධෙසි පටිග්ගහණාය. අථ භගවා අනුකම්පං උපාදාය පටිග්ගණ්හෙසි. පටිග්ගණ්හෙත්වා ච පන තස්ස සොමනස්සුප්පාදනත්ථං සහස්ස

මතෙනහි භික්ඛූහි සද්ධිං පරිභුඤ්ජි. තදවසෙසං අනෙකසහස්ස භික්ඛූ පරිභුඤ්ජිංසු. සො තෙන පුඤ්ඤෙන සුගතීසු යෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො කුසලං පච්චවෙක්ඛමානො තං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුවණ්ණවණ්ණං සම්බුද්ධං'ත්‍යාදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **චඞ්කමං සුසමාරූළ්හොති** චදින්තෙනා පදවික්ඛෙපං කරොන්තො කමති ගච්ඡතීති චඞ්කමං, චඞ්කමස්ස පදවික්ඛෙපස්ස ආධාරභූතපඨවිප්පදෙසො චඞ්කමං නාමාති අත්ථො. එතං චඞ්කමං සුවිසෙසෙන ආරූළ්හොති සම්බන්ධො. **අම්බරෙ අනිලායනෙති** වරියති ඡාදීයති අනෙනාති අම්බරං, සෙතවත්ථසදිසො ආකාසොති අත්ථො. නත්ථි නිලීයනං ගොපනං එත්ථාති අනිලං, ආ සමන්තතො යාති ගච්ඡති අනෙනාති ආයනං, අනිලඤ්ච තං ආයනං චෙති=අනිලායනං, ඉද්ධිමන්තො තස්මිං අම්බරෙ අනිලායනෙ චඞ්කමං මාපයින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

පාසාදදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

8. 125.

නිසජ්ජ පාසාදවරෙත්‍යාදිකං ආයස්මතො ගන්ධොදකියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ නිබ්බානූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා මහද්ධනො මහාභොගො දිබ්බසුඛමිව මනුස්සසුඛමනුභවන්තො එකස්මිං දිවසෙ පාසාදවරෙ නිසින්නො හොති. තදා භගවා සුවණ්ණමෙරු විය වීථියා විචරති. තං විචරමානං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො ගන්ත්වා වන්දිත්වා සුගන්ධොදකෙන භගවන්තං ඔසිඤ්චමානො පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසෙ අනල්ලීනො සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නිසජ්ජ පාසාදවරෙ'ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **පාසාදෙති** පසාදං සොමනස්සං ජනෙති උප්පාදෙතීති පාසාදො, මාලාකම්මචිත්තකම්මසුවණ්ණකම්මාදීහි තත්ථ පවිට්ඨජනානං පසාදං ජනයතීති අත්ථො. පාසාදො ච සො පත්ථෙතබ්බට්ඨෙන වරො චෙති=පාසාදවරො, තස්මිං පාසාදවරෙ. **නිසජ්ජ** නිසීදිත්වා විපස්සිං ජිනවරං අද්දසන්ති සම්බන්ධො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ගන්ධොදකියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 126.

ජායමානෙ විපස්සිම්හි ආදිකං ආයස්මතො සම්මුඛාථවිකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො සත්තවස්සිකකාලෙ යෙව සක්සිප්පෙ නිප්ඵත්තිං පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා වසන්තො, විපස්සිබොධිසත්තෙන උප්පන්නෙන පාතුභූතානි ලක්ඛණානි දිස්වා වෙදත්තයෙ දිස්සමානනියාමෙන තානි ලක්ඛණානි සබ්බජනකායස්ස විත්ථාරෙන්තො නිස්සංසයෙන අයං ලොකෙ බුද්ධො භවිස්සතීති ව්‍යාකරිත්වා ජනානං මනසි තස්මිං පසාදං ජනයිත්ථ. සො තෙන කුසලකම්මෙන ඡකාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච චක්කවත්තිසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. කතකුසලනාමෙන සම්මුඛාථවිකත්ථෙරොති පාකටො. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ජායමානෙ විපස්සිම්හි'ත්‍යාදිමාහ. විපස්සිම්හි සම්මාසම්බුද්ධෙ ජායමානෙ උප්පජ්ජමානෙ මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමන්තෙ පාතුභූතං නිමිත්තං කාරණං බුද්ධභාවස්ස හෙතුති බ්‍යාකරිං කථෙසිං අ[illegible]ොකානි අච්ඡරියානි පාකටානි අකාසින්ති අත්ථො. සෙසං වුත්තනයානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සම්මුඛාථවිකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 127.

නගරෙ බන්ධුමතියාති ආදිකං ආයස්මතො කුසුමාසනියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො මහද්ධනො මහාභොගො තිණ්ණං වෙදානං පාරං ගතො බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු කොටිප්පත්තො සකපරසමයකුසලො මාතාපිතරො පූජෙතුකාමො පඤ්ච උප්පලකලාපෙ අත්තනො සමීපෙ ඨපෙත්වා නිසින්නො තදා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතං විපස්සිභගවන්තං ආගච්ඡන්තං දිස්වා නීලපීතාදිඡන්නබුද්ධරංසියො ච දිස්වා පසන්නමානසො ආසනං පඤ්ඤපෙත්වා තත්ථ තානි පුප්ඵානි සන්ථරිත්වා භගවන්තං තත්ථ නිසීදාපෙත්වා සකඝරෙ මාතු අත්ථාය පටියාදිතානි සබ්බානි ඛාදනීයභොජනීයානි ගහෙත්වා සපරිවාරං භගවන්තං සහත්ථෙන සන්තප්පෙත්වා භොජෙසි. භොජනාවසානෙ එකං උප්පලහත්ථං අදාසි. තෙන සොමනස්සජාතො පත්ථනං අකාසි. භගවාපි අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො භොගයසෙහි වඩ්ඪිතො කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා ඝරාවාසං පහාය පබ්බජිතො,

ToC

න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ පුබ්බෙ කතකුසලං පුබ්බෙනිවාසඤාණෙන සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නගරෙ ධඤ්ඤවතියා'ති ආදිමාහ. ධඤ්ඤානං පුඤ්ඤවන්තානං ඛත්තියබ්‍රාහ්මණ ගහපති මහාසාලානං අනෙකෙසං කුලානං ආකරත්තා ධඤ්ඤවතී. අථවා මුත්තාමණි ආදිසත්තරතනානං සත්තවිධධඤ්ඤානං උපභොගපරිභොග සම්පත්තීනං ආකරත්තා ධඤ්ඤවතී. අථවා ධඤ්ඤානං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවානං වසනට්ඨානං ආරාම විහාරාදීනං ආකරත්තා ධඤ්ඤවතී. තස්සා ධඤ්ඤවතියා. **නගර**න්ති රාජ යුවරාජ මහාමත්තාදීනං වසනට්ඨානං නගරන්ති ආඤ්ඤන්ති ගණ්හාතීති නගරං, රාජාදීනං වසනට්ඨානභූතං පාකාරපරික්ඛාදීහි පරික්ඛිත්තං පටිච්ඡන්නට්ඨානං නගරං නාමාති අත්ථො තස්මිං නගරෙ යදා අහං විපස්සිස්ස භගවතො සන්තිකෙ බ්‍යාකරණං අලභිං, තදා තස්මිං ධඤ්ඤවතියා නගරෙ බ්‍රාහ්මණො ආසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

කුසුමාසනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 128.

අජ්ඣායකො මන්තධරොති ආදිකා ආයස්මතො ඵලදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමෙසු මුනිකුඤ්ජරෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා වෙදත්තයාදි සකසිප්පෙසු පාරප්පත්තො අනෙකෙසං බ්‍රාහ්මණසහස්සානං පාමොක්ඛො ආචරියො සකසිප්පානං පරියොසානං අදිස්වා තත්ථ ච සාරං අපස්සන්තො ඝරාවාසං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ අස්සමං කාරෙත්වා සහ සිස්සෙහි වාසං කප්පෙසි. තස්මිං සමයෙ පදුමුත්තරො භගවා භික්ඛාය චරමානො තස්සානුකම්පාය තං පදෙසං සම්පාපුණි. තාපසො භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො අත්තනො අත්ථාය පුටකෙ නික්ඛිපිත්වා රුක්ඛග්ගෙ ලග්ගිතානි මධුරානි පදුමඵලානි මධුනා සහ අදාසි. භගවා තස්ස සොමනස්සුප්පාදනත්ථං පස්සන්තස්සෙවස්ස පරිභුඤ්ජිත්වා ආකාසෙ ඨිතො ඵලදානානිසංසං කථෙත්වා පක්කාමි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්තවස්සිකො යෙව අරහත්තං පත්වා පුබ්බෙ කතකුසල කම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අජ්ඣායකො මන්තධරො'ති ආදිමාහ. තත්ථ අජ්ඣෙති චින්තෙතීති අජ්ඣායී, සො යෙව අජ්ඣායකො, එත්ථ හි අකාරො. "පටිසෙධවුද්ධි තබ්භාවෙ-පෙ-අකාරෙ විරහප්පකො"ති එවං වුත්තෙසු අත්ථෙසු තබ්භාවෙ වත්තති. සිස්සානං සවණධාරණාදිවසෙන හිතං අජ්ඣෙති චින්තෙතීති අජ්ඣායං කරොතීති **අජ්ඣායකො,** චින්තකොති අත්ථො. ආචරියස්ස සන්තිකෙ උග්ගහිතං සබ්බං මන්තං මනසා ධාරෙති

පවත්තතීති මනනධරෙ. තිණ්ණං වෙදානං පාරගූති වෙදං වුච්චති ඤාණං, වෙදෙන වෙදිතබ්බා බුජ්ඣිතබ්බාති වෙදා ඉරුවෙදයජුබ්බෙද සාමවෙද සඞ්ඛාතා තයො ගන්ථා, තෙසං වෙදානං පාරං පරියොසානං කොටිං ගතො පත්තොති පාරගූ සෙසං පාකටමෙවාති

ඵලදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 129.

පබ්බතෙ හිමවන්තම්හීති ආදිකං ආයස්මතො ඤාණසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තස්මිං තස්මිං උප්පන්නුප්පන්නභවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො ඝරාවාසං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ පණ්ණසාලං කාරෙත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා වසන්තො එකදිවසං පරිසුද්ධං පණ්ඩරං පුලිනතලං දිස්වා ඊදිසංව පරිසුද්ධං බුද්ධඤාණන්ති බුද්ධසඤ්ඤාණං අනුස්සරි ථොමෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා සාසනෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤං අනුස්සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පබ්බතෙ හිමවන්තම්හී'තිආදිමාහ. **පුලිනං සොභනං දිස්වාති** පරිපුණ්ණකතං විය විපුලාකාරෙන පරිසොධිතාකාරෙන පවත්තං සිතනන්ති පුලිනං, සොභනං වාලුකං දිස්වා සෙට්ඨං බුද්ධං අනුස්සරින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

ඤාණසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 130.

සුවණ්ණවණ්ණො සම්බුද්ධොති ආදිකං ආයස්මතො ගන්ධපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ කතාධිකාරො අනෙකාසු ජාතිසු කතපුඤ්ඤසඤ්චයො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො උපභොගපරිභොගෙහි අඩ්ඪො එකදිවසං විපස්සිං භගවන්තං සසාවකං දිස්වා පසන්නමානසො ලාජාපඤ්චමෙහි පුප්ඵෙහි පූජෙසි සො තෙන චිත්තප්පසාදෙන යාවතායුකං ඨත්වා තතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා අපරභාගෙ මනුස්සෙසු මනුස්සසම්පත්තිමනුභවිත්වා, ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො එකදිවසං පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤං සරිත්වා

සොමනස්සජාතො ඉමිනා කුසලෙනාහං නිබ්බානං පත්තොස්මීති පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුවණ්ණවණ්ණො සම්බුද්ධො'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙවාති.

ගන්ධපූජියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 131.

හිමවන්තස්ස අවිදූරෙති ආදිකං ආයස්මතො පදුමපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරෙ තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා සකසිප්පෙ නිප්ඵත්තිං පත්වා තත්ථ සාරං අපස්සන්තො බුද්ධුප්පත්තිතො පුරෙතරං උප්පන්නත්තා ඔවාදානුසාසනං අලභිත්වා ඝරාවාසං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තස්සාවිදූරෙ ගොතමකං නාම පබ්බතං නිස්සාය අස්සමං කාරෙත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨසමාපත්තියො නිබ්බත්තෙත්වා ඣානසුඛෙනෙව විහාසි. තදා පදුමුත්තරො භගවා බුද්ධො හුත්වා සත්තෙ සංසාරතො උද්ධරන්තො විහරති අථ තස්සානුකම්පාය හිමවන්තං අගමාසි. තාපසො භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො සකසිස්සෙ සමානෙත්වා තෙහි පදුමපුප්ඵානි ආහරාපෙත්වා පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සද්ධො පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අත්තනො පුඤ්ඤකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ'ත්‍යාදිමාහ. **ගොතමො නාම පබ්බතොති** අනෙකෙසං යක්ඛදෙවතානං ආවාසභාවෙන අධිට්ඨානවසෙන ගොතමස්ස භවනත්තා ගොතමොති පාකටො අහොසි. පවත්තති තිට්ඨතීති පබ්බතො. **නානාරුක්ඛෙහි සඤ්ඡන්නොති** රුහති පතිට්ඨාතීති රුක්ඛො, අථවා පඨවිං ඛනන්තො උද්ධං රූහතීති රුක්ඛො, නානා අනෙකප්පකාරා චම්පකසපපුරනාගඅගරුචන්දනාදයො රුක්ඛාති නානා රුක්ඛා, තෙහි සඤ්ඡන්නො පරිකිණ්ණො ගොතමො පබ්බතොති සම්බන්ධො. **මහාභූතගණාලයොති** භවන්ති ජායන්ති උප්පජ්ජන්ති වඩ්ඪන්තීති භූතා, මහන්තා ච තෙ භූතා චෙති මහාභූතා, මහාභූතානං ගණො සමූහො මහාභූතගණො මහාභූතගණස්ස ආලයො මහාභූතගණාලයො. **වෙමජ්ඣම්හි ච තස්සාසීති** තස්ස ගොතමස්ස පබ්බතස්ස වෙමජ්ඣෙ අබ්භන්තරෙ අස්සමො අභිනිම්මිතො නිප්ඵාදිතො කතොති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

පදුමපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

තෙරසමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 132.

පදුමුත්තරො නාම ජිනොති ආදිකං ආයස්මතො සොභිතත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා එකදිවසං සත්ථාරා ධම්මං දෙසියමානෙ තස්මිං පසන්නමානසො නානප්පකාරෙන ථොමෙසි. සො තෙනෙව සොමනස්සෙන කාලං කත්වා දෙවෙසු නිබ්බත්තො තත්ථ දිබ්බසුඛං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච මනුස්සසුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්තවස්සිකොව පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව ඡළභිඤ්ඤො අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨාවුත්තනයත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සොභිතත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 133.

විතථාය නදීතීරෙති* ආදිකං ආයස්මතො සුදස්සනත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ කත පුඤ්ඤසඤ්චයො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා වසන්තො විතථාය නාම ගඞ්ගාය සමීපෙ පිලක්ඛුංඵලිතං පරියෙසන්තො තස්සා තීරෙ ජලමානං අග්ගි විය නිසින්නං සිඛිං සම්මාසම්බුද්ධං දිස්වා පසන්නමානසො කෙතකපුප්ඵං වණ්ටෙනෙව ඡින්දිත්වා පූජෙන්තො එවමාහ. භන්තෙ යෙන ඤාණෙන ත්වං එවං මහානුභාවො සබ්බඤ්ඤුබුද්ධො ජාතො, තං ඤාණං අහං පූජෙමීති. අථ භගවා අනුමොදනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු ජාතො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අත්තනො කතකුසලං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විතථාය නදීතීරෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ **විතථායාති** විත්ථරති පත්ථරති විත්ථිණ්ණා හොතීති විතථා, නදන්ති සද්දං කරොන්තීති ඉතො ගතා පවත්තාති නදී, එතං පත්වා තිණ්ණා නාම හොන්තීති තීරං, තස්සා නදියා තීරසමීපෙති අත්ථො. **කෙතකං පුප්ඵිතං දිස්වා** කුච්ජිතාකාරෙන ගණ්හන්තානං හත්ථං කණ්ටකො ඡින්දති විජ්ඣතීති කෙතං, කෙතස්ස ඉදං කෙතකං පුප්ඵං, තං දිස්වා වණ්ටං ඡින්දිත්වාති සම්බන්ධො. **සිඛිනො ලොකබන්ධුනොති** සිඛී වුච්චති අග්ගි, සිඛී සදිසනීලපීතාදිභෙදා ජලමානා ඡබ්බණ්ණරංසියො යස්ස සො සිඛී, තස්ස. ලොකස්ස සකල

---

* විතතාය. පාළියං.

ලොකත්තයස්ස බන්ධු ඤාතකොති ලොකබන්ධු, තස්ස සිඛිනො ලොකබන්ධුනො කෙතකිපුප්ඵං වණ්ටෙ ඡින්දිත්වා පූජෙසින්ති සම්බන්ධො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සුදස්සනත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 134.

චන්දභාගානදීතීරෙති ආදිකං ආයස්මතො චන්දනපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ හිමවන්තෙ චන්දභාගානදියා සමීපෙ කින්නරයොනියං නිබ්බත්තො පුප්ඵභක්ඛො පුප්ඵනිවසනො චන්දනඅගරුආදිසුගන්ධවිභූසිතො හිමවන්තෙ භුම්මදෙවතා විය උය්‍යානජලකීළාදිඅනෙකසුඛං අනුභවන්තො වාසං කප්පෙසි. තදා අත්ථදස්සී භගවා තස්සානුකම්පාය හිමවන්තං ගන්ත්වා ආකාසතො ඔරුය්හ සඞ්ඝාටිං පඤ්ඤපෙත්වා නිසීදි. සො කින්නරො තං භගවන්තං විජ්ජොතමානං තත්ථ නිසින්නං දිස්වා පසන්නමානසො සුගන්ධචන්දනෙන පූජෙසි. තස්ස භගවා අනුමොදනං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන තෙන සොමනස්සෙන යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො අපරාපරං ඡකාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිරජ්ජපදෙසරජ්ජසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'චන්දභාගානදීතීරෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ චන්දං මනං රුචිං අජ්ඣාසයං ඤත්වා විය ජාතොති චන්දො, චන්දමණ්ඩලෙන පසන්නනිම්මලොදකෙන උභොසු පස්සෙසු මුත්තාදලසදිසෙන ධවලපුළිනතලෙන ච සමන්නාගතත්තා චන්දෙන සදිසා භාගා අස්සාති චන්දභාගා, තාය නදියා තීරෙ සමීපෙති අත්ථො. සෙසං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

චන්දනපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

අට්ඨමභාණවාරවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 135.

සුනන්දො නාම නාමෙනාති ආදිකං ආයස්මතො පුප්ඵඡදනිය ත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා සක්කසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තො මහාභොගො මහායසො දානාභිරතො අහොසි. එකදිවසං

සකලජම්බුදීපෙ ඉමෙ යාචකා නාම අහං දානං න ලද්ධාස්මීති වත්තුං මා ලභන්තූති මහාදානං සජ්ජෙසි. තදා පදුමුත්තරො භගවා සපරිවාරො ආකාසෙන ගච්ඡති. බ්‍රාහ්මණො තං දිස්වා පසන්නචිත්තො සකසිස්සෙ පක්කොසාපෙත්වා පුප්ඵානි ආහරාපෙත්වා ආකාසෙ උක්ඛිපිත්වා පූජෙසි. තානි සකලනගරං ඡාදෙත්වා සත්තදිවසානි අට්ඨංසු. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා ඛුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො, සුනන්දො නාම නාමෙනාති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨාවුත්තනයත්තා සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

පුප්ඵඡදනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 136.

හිමවන්තස්සා'විදූරෙත්‍යාදිකා ආයස්මතො රහොසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො එකස්මිං බුද්ධසුඤ්ඤකාලෙ මජ්ඣිමදෙසෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සකසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්වා තත්ථ සාරං අපස්සන්තො කෙවලං උදරං පූරෙත්වා කොධමදමානාදයො අකුසලෙයෙව තප්ඵලම්ව දිස්වා ඝරාවාසං පහාය හිමවන්තං පවිසිත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අනෙකතාපසසතපරිවාරො වසභපබ්බතසමීපෙ අස්සමං මාපෙත්වා තීණි වස්සසහස්සානි හිමවන්තෙයෙව වසමානො අහං එත්තකානං සිස්සානං ආචරියොති සම්මතො ගරුට්ඨානීයො ගරුකාතබ්බො වන්දනීයො, ආචරියො මෙ නත්ථීති දොමනස්සප්පත්තො තෙ සබ්බෙ සිස්සෙ සන්නිපාතාපෙත්වා බුද්ධානං අභාවෙ නිබ්බානාධිගමාභාවං පකාසෙත්වා සයං එකකො රහො විවෙකට්ඨානෙව නිසින්නො බුද්ධස්ස සම්මුඛා නිසින්නො විය බුද්ධසඤ්ඤං මනසිකරිත්වා බුද්ධාරම්මණෙ පීතිං උප්පාදෙත්වා සාලායං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නො කාලංකත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති. තත්ථ ඣානසුඛෙන චිරං වසිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො කාමෙසු අනල්ලීනො සත්තවස්සිකො පබ්බජිත්වා ඛුරග්ගෙයෙව අරහත්තං පත්වා ඡළභිඤ්ඤො හුත්වා පුබ්බෙනිවාසඤාණෙන අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'හිමවන්තස්සා'විදූරෙ'ති ආදිමාහ. **වසභො නාම පබ්බතොති** හිමවන්තපබ්බතං විනා සෙසපබ්බතානං උච්චතරභාවෙන සෙට්ඨතරභාවෙන වසභොති සඞ්ඛං ගතො පබ්බතොති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

රහොසඤ්ඤකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 137.

කණිකාරංව ජොතන්තන්තිආදිකං ආයස්මතො චම්පකපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො වෙස්සභුස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සකසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්වා තත්ථ සාරං අපස්සන්තො ඝරාවාසං පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා වනන්තරෙ වසන්තො වෙස්සභුං භගවන්තං උද්දිස්ස සිස්සෙහි ආනීතානි චම්පකපුප්ඵානි පූජෙසි. භගවා අනුමොදනං අකාසි. සො තෙනෙව කුසලෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පාපුණිත්වා පුබ්බවාසනාබලෙන ඝරාවාසෙ අනල්ලීනො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බපුඤ්ඤකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'කණිකාරංව ජොතන්ත'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **කණිකාර**න්ති සකලපත්තපලාසානි පරිගුච්ජිය පුප්ඵානං ගහණසමයෙ කණ්ණිකාබද්ධො හුත්වා පුප්ඵමකුලානං ගණ්හනතො කණ්ණිකාකාරෙන ජාතොති කණිකාරො කණ්ණිකාකාරොති වත්තබ්බෙ නිරුත්තිනයෙන අක්ඛරලොපං කත්වා කණිකාරොති වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. තං පුප්ඵිතං කණිකාරරුක්ඛං ඉව ජොතන්තං බුද්ධං අද්දසන්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

චම්පකපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 138.

විසාලමාලෙ ආසීනොති ආදිකං ආයස්මතො අත්ථසන්දස්සකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු අත්තභාවෙසු කතපුඤ්ඤූපචයො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සකසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තො තත්ථ සාරං අදස්සන්තො ගෙහම්පහාය හිමවන්තං ගන්ත්වා රමණීයෙ ඨානෙ පණ්ණසාලං කත්වා පටිවසති. තදා සත්තානුකම්පාය හිමවන්තමගමාසි පදුමුත්තරො භගවා. තං දිස්වා පසන්නමානසො පඤ්චඞ්ගසමන්නාගතො වන්දිත්වා ථුතිවචනෙහි ථොමෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන යාවතායුකං ඨත්වා කාලං කත්වා බ්‍රහ්මලොකූපගො අහොසි. සො අපරභාගෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා අරහත්තං පාපුණි. තතො සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විසාලමාලෙ ආසීනො'ති ආදිමාහ. තත්ථ **විසාලමාලෙ**ති විසාලා පත්ථටා විත්ථිණ්ණා මහන්තී මාලා යස්මිං තං

විසාලමාලං, තස්මිං විසාලමාලෙ. **ආසීනො** නිසින්නො. අහං ලොකනායකං අද්දසන්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

අත්ථසන්දස්සකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 139.

නාරදො ඉති මෙ නාමන්ති ආදිකං ආයස්මතො එකපසාදනියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකාසු ජාතිසු කතකුසලො **අත්ථදස්සිස්ස** භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො කෙසවොති පාකටො හුත්වා විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං පහාය පබ්බජිත්වා පබ්බජ්ජාසුඛෙන විහරති. සො එකදිවසං සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ අභිවිය පීතිසොමනස්සජාතො පාචීනාභිමුඛො අගමාසි. සො යාවතායුකං ඨත්වා තෙනෙව සොමනස්සෙන කාලංකත්වා දෙවෙසු නිබ්බත්තො තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු උප්පන්නො තත්ථ මනුස්සසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අඤ්ඤතරස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සත්ථරි පසීදිත්වා පබ්බජිත්වා නචිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො කතකුසලකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නාරදො ඉති මෙ නාමං' ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **නාරදොති** ජාතිවසෙන සුද්ධසරීරො, නත්ථි රජො ධූලි මනසි එතස්සාති නාරදො, ජකාරස්ස දකාරාදෙසො නාරදොති කුලදත්තිකං නාමං. **කෙසවොති** කිසවච්ඡගොත්තෙන ජාතත්තා කෙසවො, නාරද කෙසවො ඉති මං ජනා විදූ ජානන්තීති අත්ථො. සෙසං පාකටමෙවාති.

එකපසාදනියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 140.

මිගරාජා තදා ආසින්ති ආදිකං ආයස්මතො සාලපුප්ඵදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ කතකුසලසඤ්චයො කෙනචි කම්මච්ඡිද්දෙන හිමවන්තෙ සීහයොනියං නිබ්බත්තො අනෙකසීහපරිවාරො විහාසි. තදා සිඛී භගවා තස්සානුකම්පාය හිමවන්තං අගමාසි. සීහො තං උපගතං දිස්වා පසන්නමානසො සාලසාඛං භඤ්ජිත්වා සකොටං සාලපුප්ඵං ගහෙත්වා පූජෙසි. භගවා තස්ස අනුමොදනං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිතො අරහත්තං පත්තො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'මිගරාජා තදා ආසි'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ මරණං ගච්ඡන්තීති මිගා, අථවා ඝාසං මග්ගන්ති ගවෙසන්තීති මිගා, මිගානං රාජා මිගරාජා සකලචතුප්පදානං

රජ්ජභාවෙ සතිපි ගාථාබන්ධසුඛත්ථං මිගෙ ආදිං කත්වා මිගරාජාති වුත්තං භගවන්තං දිස්වා සපුප්ඵං සාලසාඛං භඤ්ජිත්වා පූජෙසිං තදා අහං මිගරාජා අහොසින්ති අත්ථො. **සකොටං පුප්ඵමාහරින්ති** සකණ්ණිකං සාලපුප්ඵං ආහරිං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සාලපුප්ඵදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 141.

පරොධකො* **තදා ආසින්ති** ආදිකං ආයස්මතො පියාලඵලදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්තො හිමවන්තෙ එකස්මිං පබ්භාරෙ මිගෙ වධිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තො වසති. තස්මිං කාලෙ තත්ථ සමාගතං සිඛිං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො සායං පාතො නමස්සමානො කඤ්චි දෙය්‍යධම්මං අපස්සන්තො මධුරානි පියාලඵලානි උච්චිනිත්වා අදාසි. භගවා තානි පරිභුඤ්ජි. සො නෙසාදො බුද්ධාරම්මණාය පීතියා නිරන්තරං ඵුටසරීරො පාපකම්මෙ විරත්තචිත්තො මූලඵලාහාරො හුත්වාන චිරස්සෙව කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. සො තත්ථ දිබ්බසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා තත්ථ අනභිරතො ගෙහං පහාය සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො අත්තනා කතං ඵලදානකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පරොධකො තදා ආසි'න්ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ අහං පියාලඵලං දත්වා චිත්තං පසාදෙසිං. තදා පාරුවතො ආසින්ති සම්බන්ධො. **පරොධකොති*** පරසත්තරොධකො විහෙසකො පරරොධකොති වත්තබ්බෙ පුබ්බස්ස රකාරස්ස ලොපං කත්වා පරොධකොති වුත්තං. **පරිචාරිං විනායකන්ති** නිබ්බානපාපකං සත්ථාරං භනෙත ඉමං ඵලං පරිභුඤ්ජථාති පවාරිං නිමන්තෙසිං ආරාධෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

පියාලඵලදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

චුද්දසමවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

3. 142.

පරිනිබ්බුතෙ භගවතීති ආදිකං ආයස්මතො ජත්තාධිජත්තියත්ථෙරස්ස† අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුල

---

* පාරුවන්තො. පාළියං.

† අධිජත්තියත්ථෙරස්ස. පාළියං.

ගෙහෙ නිබබතෙතා ධරමානසස භගවතො පරිනිබබුතකාලෙ අහො මම පරිහාණීති විනෙතත්වා මම ජාතිං සඵලං කරිසසාමීති කතසනනිට්ඨානො ඡතතං කාරාපෙත්වා තසස භගවතො සරීරධාතුනිහිතං ධාතුගබ්භං පූජෙසි. අපරභාගෙ පුප්ඵඡතතං කාරෙත්වා තමෙව ධාතුගබ්භං පූජෙසි. සො තෙනෙව ඡතතාධිඡතතදානපුඤ්ඤෙන දෙවමනුසෙසසු සංසරනෙතා උභයසමපතතියො අනුභවිත්වා ඉමසමිං බුද්ධුප්පාදෙ ගහපතිකුලෙ නිබබතෙතා විඤ්ඤුතමපතෙතා සත්ථරි පසනෙනා පබබජිත්වා කමමට්ඨානං ගහෙත්වා වායමනෙතා න චිරසෙසව අරහත්තං පාපුණි. අථාපරභාගෙ සො අතතනො පුබබකමමං සරිත්වා සොමනසසජාතො පුබබචරිතාපදානං පකාසෙනෙතා 'පරිනිබබුතෙ භගවති' ත්‍යාදිමාහ. තත්ථ **ඡතතාධිඡතතන**ති ඡාදියති සංවරීයති ආතපාදීනනති ඡතතං, ඡතතසස අධිඡතතං ඡතතසස උපරිකතඡතතං ඡතතාධිඡතතනති අත්ථො. **ථූපමහි අභිරොපයී**නති ථූපියති රාසිකරීයතීති ථූපො, අථවා ථූපති පිරභාවෙන වුද්ධිං විරූළ්හිං වෙපුල්ලං ආපජජමානො පතිට්ඨාතීති ථූපො. තසමිං ථූපමහි මයා කාරිතං ඡතතං උපරූපරි ඨපනවසෙන අභිවිසෙසෙන ආරොපයිං පූජෙසිනති අත්ථො. **පුප්ඵච්ඡදනං කත්වානා**ති විකසිතෙහි සුගනෙධහි අනෙකෙහි පුප්ඵෙහි ඡදනං ඡතතූපරි විතානං කත්වා පූජෙසිනති අත්ථො. සෙසං සබබත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

ඡතතාධිඡතතියත්ථෙරසස අපදානවණණනා.

3. 143.

නිබබුතෙ ලොකනාථමහීති ආදිකා ආයසමතො ථමභාරොපකත්ථෙරසස අපදානං. අයමපි පුරිමබුදෙධසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනනෙතා ධමමදසසිසස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබබතෙතා සදෙධා පසනෙනා පරිනිබබුතෙ භගවති තසස භගවතො ධාතුගබ්භමාලකෙ ධජත්ථමභං ආරොපෙත්වා තත්ථ ධජං ආරොපෙසි. බහූනි ජාතිසුමනපුප්ඵානි ගනිත්වා නිසෙසණියා ගනත්වා ථූපමහි පූජෙසි. සො යාවතායුකං ඨත්වා කාලංකත්වා දෙවමනුසෙසසු සංසරනෙතා උභයසමපතතියො අනුභවිත්වා සබබත්ථ පූජිතො ඉමසමිං බුද්ධුප්පාදෙ එකසමිං කුලගෙහෙ නිබබතෙතා දහරකාලතොපපභුති පූජනීයො සාසනෙ බද්ධසදෙධා පබබජිත්වා සහපටිසමභිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අථාපරභාගෙ අතතනො පුබබකමමං සරිත්වා සොමනසසජාතො පුබබචරිතාපදානං පකාසෙනෙතා 'නිබබුතෙ ලොකනාථමහී'ති ආදිමාහ. තත්ථ **නිබබුතෙ ලොකනාථමහී**ති සකලලොකසස නාථෙ පටිසරණභූතෙ සත්ථරි ඛනධපරිනිබබානෙන පරිනිබබුතෙ නිබබුතදීපසිඛා විය අදසසනං ගතෙති අත්ථො. **ධමමදසසිනරාසභෙ**ති චතුසචචධමමං පසසතීති ධමමදසසී, අථවා සතිපට්ඨානාදිකෙ බොධපකඛියධමෙම දසසනසීලො පසසනසීලොති ධමමදසසී, නරානං ආසභො

පවරෙ උත්තමොති නරාසභො, ධම්මදස්සී ච සො නරාසභො චෙති ධම්මදස්සීනරාසභො තස්මිං ධම්මදස්සීනරාසභෙ **ආරොපෙසිං**. **ධජත්ථම්භන්ති** චෙතියමාලකෙ ථම්භං නිඛනිත්වා තත්ථ ධජං ආරොපෙසිං බන්ධිත්වා ඨපෙසින්ති අත්ථො. **නිස්සෙණිං මාපයිත්වානාති** නිස්සාය තං ඉත්තන්ති ගච්ඡන්ති ආරොහන්තීති නිස්සෙණි, තං නිස්සෙණිං මාපයිත්වා කාරෙත්වා ථූපසෙට්ඨං සමාරුහන්ති ඉති සම්බන්ධො. **ජාතිපුප්ඵං ගහෙත්වානාති** ජායමානමෙව ජනානං සුන්දරං මනං කරොතීති ජාතිසුමනං, ජාතිසුමනමෙව පුප්ඵං ජාතිසුමනපුප්ඵන්ති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං සුමනසද්දස්ස ලොපං කත්වා ජාතිපුප්ඵන්ති වුත්තං. තං ජාතිසුමනපුප්ඵං ගහෙත්වා ගන්ථිත්වා ථූපම්හි ආරොපයිං ආරොපෙත්වා පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

ථම්භාරොපකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 144.

නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිකං ආයස්මතො මුද්ධවෙදිකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පියදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං ඨපෙත්වා නිබ්බුතෙ සත්ථරි පසන්නො තස්ස චෙතියෙ වලයං කාරෙසි. සත්තහි රතනෙහි පරිපූරෙත්වා මහාපූජං කාරෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අනෙකෙසු ජාතිසතසහස්සෙසු පූජනීයො මහද්ධනො මහාභොගො උභයසුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විභවසම්පන්නො පබ්බජිත්වා වායමන්තො නචිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො එකදිවසං කතකුසලං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හී'ති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **පියදස්සිනරුත්තමෙති** පියං සොමනස්සාකාරං දස්සනං යස්ස සො පියදස්සී, ආරොහපරිණාහ ද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණඅසීත්‍යනුබ්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභාමණ්ඩලෙහි සාධු මහාජනප්පසාදං ජනයනාකාරදස්සනොති අත්ථො. නරානං උත්තමො නරුත්තමො පියදස්සී ච සො නරුත්තමො චෙති පියදස්සීනරුත්තමො තස්මිං පියදස්සීනරුත්තමෙ නිබ්බුතෙ ධාතුගබ්භම්හි මුත්තාවෙදිං අහං අකාසින්ති සම්බන්ධො. පුප්ඵපූජනත්ථාය පරියොසානෙ වෙදිකාවලයං අකාසින්ති අත්ථො. **මණීහි පරිවාරෙත්වාති** මිනාති ජොතති පභාතීති මණි, අථවා ජනානං මනං පූරෙන්තො සොමනස්සං කරොන්තො ඉතො ගතො පවත්තොති මණි, ජාතිරඞ්ගමණිවෙළුරියමණිආදීහි අනෙකෙහි මණීහි කතවෙදිකා වලයං පරිවාරෙත්වා උත්තමං මහාපූජං අකාසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

මුද්ධවෙදිකත්ථෙරස්ස* අපදානට්ඨකථා.

---

* වෙදිකාරකත්ථෙරස්ස. පාළියං.

3. 145.

පදුමුත්තරෙ නාම ජිනොති ආදිකං ආයස්මතො සපරිවාරියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ කතාධිකාරො අනෙකාසු ජාතිසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො මහද්ධනො මහාභොගො අහොසි. අථ පදුමුත්තරෙ භගවති පරිනිබ්බුතෙ මහාජනො තස්ස ධාතුං නිදහිත්වා මහන්තං චෙතියං කාරෙත්වා පූජෙසි. තස්මිං කාලෙ අයං උපාසකො තස්සුපරි චන්දනසාරෙන චෙතියඝරං කාරෙත්වා මහාපූජං අකාසි. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය කුසලං කත්වා සද්ධාය සාසනෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදිමාහ, තත්ථ **ඔමත්තන්ති** ලාමකභාවං නීචභාවං වා න පස්සාමි න ජානාමි න දිට්ඨපුබ්බො මයා නීචභාවොති අත්ථො, සෙසං පාකටමෙවාති.

සපරිවාරියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 146.

නිබ්බුතෙ ලොකමහිතෙති† ආදිකං ආයස්මතො උම්මාපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා වසන්තො නිබ්බුතස්ස භගවතො චෙතියමහෙ වත්තමානෙ ඉන්දනීලමණිවණ්ණං උම්මාපුප්ඵං ගහෙත්වා පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන සුගතීසුයෙව සංසරන්තො දිබ්බමනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා උප්පන්නුප්පන්නභවෙ බහුලං නීලවණ්ණො ජාතිසම්පන්නො විභවසම්පන්නො අහොසි. ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො තතො අපරභාගෙ පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නිබ්බුතෙ ලොකමහිතෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ **ලොකමහිතෙති** ලොකෙහි මහිතො පූජිතොති ලොකමහිතො, තස්මිං ලොකමහිතෙ සිද්ධත්ථම්හි භගවති පරිනිබ්බුතෙති සම්බන්ධො. **ආහුතීනං පටිග්ගහෙති** ආහුතියො වුච්චන්ති පූජාසක්කාරා තෙසං ආහුතීනං පටිග්ගහෙතුං අරහතීති ආහුතීනං පටිග්ගහො, අලුත්තකිතන්තසමාසො. තස්මිං ආහුතීනං පටිග්ගහෙ භගවති පරිනිබ්බුතෙති අත්ථො. **උම්මාපුප්ඵන්ති** උද්ධං මුද්ධං නීලප්පභා මුඤ්චමානං පුප්ඵන්ති විකසතීති උම්මාපුප්ඵං, තං ගහෙත්වා චෙතියෙ පූජං අකාසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

උම්මාපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

† නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හි - පාළියං.

3. 147.

අනොමදස්සී මුනිනොති ආදිකං ආයස්මතො අනුලෙපදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අනොමදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො මහද්ධනො මහාභොගො, තස්ස භගවතො බොධිරුක්ඛස්ස වෙදිකාවලයං කාරෙත්වා සුධාකම්මඤ්ච කාරෙත්වා වාලිකාසන්ථරණං දද්දල්ලමානං රජතවිමානමිව කාරෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන සබ්බත්ථ සුඛප්පත්තො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ රජතවිමාන රජතපාසාදාදිසු සුඛමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතමප්පත්තො සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා විපස්සනාමනුයුත්තො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ කින්නුඛො කුසලං කත්වා මයා අයං විසෙසො අධිගතොති පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණෙන පටිපාටියා අනුස්සරිත්වා පුබ්බෙ කතකුසලං ඤත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අනොමදස්සී මුනිනො'ති ආදිමාහ. අනොමකං අලාමකං දස්සනං දස්සනීයං සරීරං යස්ස සො අනොමදස්සී, ද්වත්තිංසවරමහාපුරිසලක්ඛණඅසීත්‍යනුබ්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභාසමුජ්ජලිතසරීරත්තා සුන්දරදස්සනොති අත්ථො. **සුධාය පිණ්ඩං දත්වානාති** බොධිඝරෙ වෙදිකාවලයං කාරෙත්වා සකලබොධිඝරෙ සුධාලෙපනං කත්වාති අත්ථො. **පාණිකම්මමකාසහන්ති** සාරකට්ඨෙන ඵලකපාතියො කත්වා තාහි පාණීහි මට්ඨකම්මං අකාසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

අනුලෙපදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 148.

උත්තරිත්වාන නදිකන්ති ආදිකං ආයස්මතො මග්ගදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු නිබ්බානාධිගමත්ථාය පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ ලොකසම්මතෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං වසන්තො එකදිවසං භගවන්තං එකං නදිං උත්තරිත්වා වනන්තරං ගච්ඡන්තං දිස්වා පසන්නමානසො ඉදානි මයා භගවතො මග්ගං සමං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා කුද්දාලඤ්ච පිටකඤ්ච ආදාය භගවතො ගමනමග්ගං සමං කත්වා වාලුකං ඔකිරිත්වා භගවතො පාදෙ වන්දිත්වා භන්තෙ ඉමිනා මග්ගාලඞ්කාරකරණෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පූජනීයො භවෙය්‍යං නිබ්බානඤ්ච පාපුණෙය්‍යන්ති පත්ථනං අකාසි. භගවා යථාධිප්පායං සමිජ්ඣතූති අනුමොදනං වත්වා පක්කාමි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සබ්බත්ථ පූජිතො අහොසි. ඉමස්මිං පන බුද්ධුප්පාදෙ පාකටෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං පච්චක්ඛතො ඤත්වා සොමනස්ස

ජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'උත්තරිත්වාන නදිකා'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ නදති සද්දං කරොතීති නදී, නදීයෙව නදිකා' තං නදිකං උත්තරිත්වා අතික්කමිත්වාති අත්ථො. **කුද්දාලපිටක මාදායා**ති කු වුච්චති පථවී තං විදාලෙති පදාලෙති එතෙනාති අලන්ති කුද්දාලං, පිටකං වුච්චති පංසුවාලුකාදිවාහකං තාලපණ්ණවෙත්තලතාදීහි කතභාජනං, කුද්දාලඤ්ච තං පිටකං ආදාය ගහෙත්වාති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

මගගදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 149.

යානකාරො පුරෙ ආසින්ති ආදිකං ආයස්මතො ඵලකදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු අත්තභාවෙසු කතපුඤ්ඤසම්භාරො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ වඩ්ඪකිකුලෙ නිබ්බත්තො, රතනත්තයෙ පසන්නො චන්දනෙන ආලම්බනඵලකං කත්වා භගවතො අදාසි. භගවා තස්සානුමොදනං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සබ්බත්ථ විත්තසුඛපීණිතො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා සඤ්ජාතපසාදො පබ්බජිත්වා වායමන්තො න චිරස්සෙව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'යානකාරො පුරෙ ආසි'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **යානකාරො**ති යන්ති එතෙන ඉච්ඡිතිච්ඡිතට්ඨානන්ති යානං, තං කරොතීති යානකාරො, පුරෙ බුද්ධදස්සනසමයෙ අහං යානකාරො ආසිං අහොසින්ති අත්ථො. **චන්දනං ඵලකං කත්වා**ති චන්දති පරිළාහං වූපසමෙති එතෙනාති චන්දනං, අථවා චන්දනසුගන්ධවාසනත්ථං සරීරං විලිම්පන්ති එතෙනාති චන්දනං, තෙන ආලම්බනඵලකං කත්වාති අත්ථො. **ලොකබන්ධුනො**ති සකලලොකස්ස බන්ධු ඤාතිභූතොති ලොකබන්ධු, තස්ස ලොකබන්ධුනො සත්ථුස්ස අදාසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

ඵලකදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 150.

සුමෙධො නාම නාමෙනාති ආදිකං ආයස්මතො වටංසකියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා තත්ථ ආදීනවං දිස්වා ගෙහම්පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා මහාවනෙ විහාසි. තස්මිං සමයෙ සුමෙධො භගවා විවෙකකාමතාය

තං වනං සම්පාපුණි. අථ තාපසො භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො විකසිතං සලලපුප්ඵං ගහෙත්වා වටංසකාකාරෙන ගන්ථෙත්වා භගවතො පාදමූලෙ ඨපෙත්වා පූජෙසි. භගවා තස්ස චිත්තප්පසාදනත්ථාය අනුමොදනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ කුලෙ ජාතො වුද්ධිමන්වාය සද්ධා පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. අථාපරභාගෙ පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුමෙධො නාම නාමෙන'ති ආදිමාහ. **විවෙකමනුබ්‍රූහන්තො**ති ජනාකිණ්ණවිහාරං පහාය විවෙකචිත්තං අනුබ්‍රූහන්තො වඩ්ඪෙන්තො බහුලීකරෙන්තො මහාවනං අජ්ඣොගහි, පාවිසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

වටංසකියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 151.

සුමෙධස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො පල්ලඞ්කදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු නිබ්බානාධිගමනත්ථාය කතපුඤ්ඤසඤ්චයො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය මහාභොගසම්පන්නො සත්ථරි පසීදිත්වා ධම්මං සුත්වා තස්ස සත්ථුනො සත්තරතනමයං පල්ලඞ්කං කාරෙත්වා මහන්තං පූජං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සබ්බත්ථ පූජිතො අහොසි. සො අනුක්කමෙන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්වා පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤනාමෙන පල්ලඞ්කදායකත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. හෙට්ඨා විය උපරිපි පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤනාමෙන ථෙරනාමානි එවමෙව වෙදිතබ්බානි. සො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සුමෙධස්ස භගවතො'ති ආදිමාහ. **පල්ලඞ්කො හි මයා දින්නො**ති පල්ලඞ්කං ඌරුබද්ධාසනං කත්වා යත්ථ උපවිසන්ති නිසීදන්ති සො පල්ලඞ්කොති වුච්චති. සො පල්ලඞ්කො සත්තරතනමයො මයා දින්නො පූජිතොති අත්ථො. **සඋත්තරිසපච්ඡදො***ති සහුත්තරච්ඡදෙන සහ පච්ඡාදනෙන සඋත්තරි සපච්ඡදො, උපරි විතානං බන්ධිත්වා ආසනං උත්තමවත්ථෙහි අච්ඡාදෙත්වාති අත්ථො. සෙසං පාකටමෙවාති.

පල්ලඞ්කදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

පණ්ණරසමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

* සඋත්තරච්ඡදෙති, කත්ථචි.

3. 152.

චන්දංව විමලං සුද්ධන්ති ආදිකා ආයස්මතො බන්ධුජීවකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා වසන්තො සිඛිස්ස භගවතො රූපකායසම්පත්තිං දිස්වා පසන්නමානසො බන්ධුජීවක පුප්ඵානි ගහෙත්වා භගවතො පාදමූලෙ පූජෙසි. භගවා තස්ස චිත්තප්පසාදවඩ්ඪනත්ථාය අනුමොදනමකාසි. සො යාවතායුකං ඨත්වා තෙනෙව පුඤ්ඤෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො ඡකාමාවචරසම්පත්තියො ච මනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදිසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං අම්හාකං සම්මාසම්බුද්ධස්ස උප්පන්නකාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො රූපග්ගයසග්ගප්පත්තො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා සද්ධාජාතො ගෙහං පහාය පබ්බජිතො අරහත්තං පාපුණි. සො පුබ්බනිවාසඤාණෙන කතකුසලකම්මං අනුභවිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'චන්දං ච විමලං සුද්ධ'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ **චන්දං ච විමලං සුද්ධන්ති** අබ්භමහිකාධූමරජොරාහූති ඉමෙහි උපක්කිලෙසමලෙහි විමුත්තං චන්දං ඉව දියඩ්ඪසහස්සුපක්කිලෙසමලානං පහීනත්තා විමලං, නික්කිලෙසත්තා සුද්ධං පසන්නං සිඛිසම්බුද්ධන්ති සම්බන්ධො. කිලෙසකද්දමානං අභාවෙන අනාවිලං. නන්දි භවසඞ්ඛාතාය ඵලවිසෙසාය පරිසමන්තතො ඛීණත්තා නන්දීභවපරික්ඛීණං, **තිණ්ණං ලොකෙ**ති ලොකත්තයතො තිණ්ණං උත්තිණ්ණං අතික්කන්තං. **විසත්තික**න්ති විසත්තිකා වුච්චති තණ්හා, නිත්තණ්හන්ති අත්ථො. **නිබ්බාපයන්තං ජනත**න්ති ධම්මවස්සං වස්සෙන්තො ජනතං ජනසමූහං කිලෙසපරිළාහාභාවෙන නිබ්බාපයන්තං වූපසමෙන්තං සයං සංසාරතො **තිණ්ණං** සබ්බෙ සත්තෙ **සංසාරතො** තාරයන්තං අතික්කමෙන්තං චතුන්නං සච්චානං මුනනතො මුනිං සිඛිසම්බුද්ධන්ති සම්බන්ධො. **වනස්මිං ඣායමාන**න්ති ආරම්මණූපනිජ්ඣානලක්ඛණූපනිජ්ඣානෙහි ඣායන්තං චින්තෙන්තං වනමජ්ඣෙති අත්ථො. **එකග්ගං** එකග්ගචිත්තං. **සුසමාහිතං** සුට්ඨු ආරම්මණෙ ආහිතං ඨපිතං චිත්තං සිඛිං මුනිං දිස්වාති සම්බන්ධො. **බන්ධුජීවකපුප්ඵානී**ති බන්ධූනං ඤාතීනං ජීවිතං ජීවිතස්සයං හදයමංසලොහිතං බන්ධුජීවිතං හදයං, තමිව වණ්ණවන්තං පුප්ඵං ගහෙත්වා සිඛිනො ලොකබන්ධුනො පූජෙසින්ති අත්ථො, සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

බන්ධුජීවකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 153.

පරකම්මායනෙ යුත්තොති ආදිකා ආයස්මතො තම්බපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ආයස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පියදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ

කෙනාපි පුරාකතෙන අකුසලකම්මෙන දුග්ගතකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො පරෙසං කම්මං කත්වා භතියා ජීවිකං කප්පෙසි. සො එවං දුක්ඛෙන වසන්තො පරෙසං අපරාධං කත්වා මරණභයෙන පලායිත්වා වනං පාවිසි. තත්ථ ගතට්ඨානෙ පාටලිබොධිං දිස්වා වන්දිත්වා සම්මජ්ජිත්වා එකස්මිං රුක්ඛෙ තම්බවණ්ණං පුප්ඵං දිස්වා තං සබ්බං කණ්ණිකෙ ඔචිනිත්වා බොධිපූජං අකාසි. තත්ථ චිත්තං පසාදෙත්වා වන්දිත්වා පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසීදි, තස්මිං ඛණෙ තෙ මනුස්සා පදානුපදිකං අනුබන්ධිත්වා තත්ථ අගමංසු. සො තෙ දිස්වා බොධිං ආවජ්ජන්තොව පලායිත්වා භයානකෙ ගිරිදුග්ගපපාතෙ පතිත්වා මතො. සො බොධිපූජාය අනුස්සරිතත්තා තෙනෙව පීතිසොමනස්සෙන තාවතිංසාදිසු උප්පන්නො ඡකාමාවචරසම්පත්තියො ච මනුස්සෙසු මනුස්සසුඛං ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පරකම්මායනෙ යුත්තො'ති ආදිමාහ. තත්ථ පරෙසං කම්මාති පරකම්මාති පරකම්මානං අයනෙ කරණෙ වා යුත්තො යොජිතො අහොසින්ති අත්ථො. සෙසං පාකටමෙවාති.

තම්බපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 154.

උදෙන්තං සතරංසීවාති ආදිකං ආයස්මතො වීථිසම්මජ්ජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකාසු ජාතිසු කතපුඤ්ඤසඤ්චයො ඝරාවාසං වසන්තො නගරවාසීහි සද්ධිං වීථිං සජ්ජෙත්වා භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො වීථිං සමං කත්වා ධජං තත්ථ උස්සාපෙසි. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො බහුමානහදයො පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං අනුස්සරන්තො පච්චක්ඛතො ජානිත්වා පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'උදෙන්තං සතරංසීවා'ති ආදිමාහ. තත්ථ **උදෙන්තං** උග්ගච්ඡන්තං. **සතරංසිං** සතපභං. **සීතරංසීති** දෙසනාසීසමත්තං අනෙකසතසහස්සපභං සුරියං ඉවාති අත්ථො. **සීතරංසිංව භානුමන්ති** සිතරංසිං සංකුචිතපභං භානුමං පභාවන්තං චන්දමණ්ඩලං ඉව සම්බුද්ධං දිස්වාති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

වීථිසම්මජ්ජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 155.

දෙවපුත්තො අහං සන්තොති ආදිකං ආයස්මතො කක්කාරුපුප්ඵපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො භවෙසු කතපුඤ්ඤසඤ්චයො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ භුම්මට්ඨකදෙවපුත්තො

හුත්වා නිබ්බත්තො සිඛිං සම්මාසම්බුද්ධං දිස්වා දිබ්බකක්කාරුපුප්ඵං ගහෙත්වා පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො එකත්තිංසකප්පබ්භන්තරෙ උභයසුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සත්ථරි පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං පච්චක්ඛතො ඤත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'දෙවපුත්තො අහං සන්තො'ති ආදිමාහ. තත්ථ දිබ්බන්ති කීළන්ති පඤ්චහි කාමගුණෙහීති දෙවා, දෙවානං පුත්තො දෙවො එව වා පුත්තො අහං දෙවපුත්තො සන්තො දිබ්බං කක්කාරුපුප්ඵං පග්ගය්හ සිඛිස්ස භගවතො අභිරොපයිං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

කක්කාරුපුප්ඵපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 156.

දෙවපුත්තො අහං සන්තොති ආදිකං ආයස්මතො මන්දාරවපුප්ඵපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ භුම්මට්ඨකදෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්තො සිඛිං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො දිබ්බමන්දාරවපුප්ඵෙහි පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙනාති ආදිකං සබ්බං අනන්තරත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනාය වුත්තනයෙන වෙදිතබ්බන්ති.

මන්දාරවපුප්ඵපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 157.

හිමවන්තස්ස අවිදූරෙති ආදිකං ආයස්මතො කදම්බපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සම්මාසම්බුද්ධසුඤ්ඤෙ ලොකෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං වසන්තො තත්ථ ආදීනවං දිස්වා ඝරාවාසං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තසමීපෙ කුක්කුටනාමපබ්බතෙ අස්සමං කත්වා විහාසි. සො තත්ථ සත්තපච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා පසන්නමානසො පුප්ඵිතං කදම්බපුප්ඵං ඔචිනිත්වා පච්චෙකබුද්ධෙ පූජෙසි. තෙපි 'ඉච්ඡිතං පත්ථිතං'ති ආදිකං අනුමොදනං අකංසු. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ'ති ආදිමාහ. තං වුත්තත්ථමෙව. **කුක්කුටො නාම පබ්බතොති** තස්ස උභොසු පස්සෙසු කුක්කුටචූළං

කාරෙන පබ්බතකූටානං විජ්ජමානත්තා කුක්කුටොති සඞ්ඛං ගතො පකාරෙන තිරො හුත්වා පතිට්ඨහතීති පබ්බතො. **තම්හි පබ්බතපාදම්හීති** තස්මිං පබ්බතසමීපෙ. **සත්තබුද්ධා වසන්තීති** සත්තපච්චෙකබුද්ධා තස්මිං කුක්කුටපබ්බතපාදෙ පණ්ණසාලායං වසන්තීති අත්ථො. **දීපරාජංව උග්ගත**න්ති දීපානං රාජාති දීපරාජා, සබ්බෙසං දීපානං ජලමානානං තාරකානං රාජා චන්දොති අත්ථො. සබ්බෙසු ජම්බුදීපපුබ්බවිදෙහඅපරගොයානඋත්තරකුරුසඞ්ඛාතෙසු චතූසු දීපෙසු ච ආලොකං ඵරණතො චන්දො දීපරාජාති වුච්චති. තං තථා උග්ගතං චන්දං ඉව සුපුප්ඵිතං ඵුල්ලිතං කදම්බරුක්ඛං දිස්වා තතො පුප්ඵං ඔචිනිත්වා උභොහි හත්ථෙහි පග්ගය්හ පකාරෙන ගහෙත්වා සත්තපච්චෙකබුද්ධෙ සමොකිරිං සුවට්ටුම්බකිරිං ආදරෙන පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

කදම්බපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 158.

හිමවන්තස්ස අවිදූරෙත්‍යාදිකං ආයස්මතො **තිණසූලකත්ථෙරස්ස** අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමමුනිවරෙසු කතපුඤ්ඤසම්භාරො උප්පන්නුප්පන්නභවෙ කුසලානි උපචිනන්තො සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා තත්ථ දොසං දිස්වා තම්පහාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා වසන්තො හිමවන්තසමීපෙ භූතගණනාමපබ්බතෙ වසන්තං එකකං විවෙකමනුබ්‍රූහන්තං සිඛිසම්බුද්ධං දිස්වා පසන්නමානසො තිණසූලපුප්ඵං ගහෙත්වා පාදමූලෙ පූජෙසි. බුද්ධොපි තස්ස අනුමොදනං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සාසනෙ පසන්නො පබ්බජිත්වා උපනිස්සයසම්පන්නත්තා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණිත්වා පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සප්පත්තො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ'ති ආදිමාහ. **භූතගණො නාම පබ්බතොති** භූතගණානං දෙවයක්ඛානං ආවාසභූතත්තා භවනසදිසත්තා ච අභිරුළ්හභාවෙන පවත්තත්තා ච භූතගණො නාම පබ්බතො, තස්මිං එකො අදුතියො. **ජිනොති** ජිතමාරො බුද්ධො, **වසතෙ** දිබ්බබ්‍රහ්මඅරියඉරියාපථවිහාරෙහි විහරතීති අත්ථො. **එකූනසතසහස්සකප්පං න විනිපාතිකොති** තෙන තිණසූලපුප්ඵපූජාකරණඵලෙන නිරන්තරං එකූනසතසහස්සකප්පානං අවිනිපාතකො චතුරොපායවිනිමුත්තො සම්පත්තිභවමෙව උපපන්නොති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

තිණසූලකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 159.

සුවච්ඡො නාම නාමෙනාති ආදිකං ආයස්මතො නාගපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තර භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො වෙදත්තයාදීසු සකසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්වා තත්ථ සාරං අදිස්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඣානසමාපත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙසි. තස්මිං සමයෙ පදුමුත්තරො නාම භගවා තස්සානුකම්පාය තත්ථ අගමාසි. සො තාපසො තං භගවන්තං දිස්වා ලක්ඛණසතෙහි ජොතන්තං භගවතො ලක්ඛණරූපසම්පත්තියො දිස්වා පසන්නො වන්දිත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ අට්ඨාසි. ආකාසතො අනොතිණ්ණත්තා පූජාසක්කාරෙ අසතෙ යෙව ආකාසෙනෙව පක්කාමි. අථ සො තාපසො සසිස්සො නාගපුප්ඵං ඔචිනිත්වා තෙන පුප්ඵෙන භගවතො ගතදිසාභාගමග්ගං පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවන්තො සබ්බත්ථ පූජිතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාසම්පන්නො පබ්බජිත්වා වත්තපටිපත්තියා සාසනං සොභයමානො න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා ‘කෙන නු ඛො කුසලකම්මෙන මයා අයං ලොකුත්තරසම්පත්ති ලද්ධා’ති අතීතකම්මං සරන්තො පුබ්බකම්මං පච්චක්ඛතො ඤත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘සුවච්ඡො නාම නාමෙනා’ති ආදිමාහ. තත්ථ වච්ඡගොත්තෙ ජාතත්තා වච්ඡො නාම සුන්දරො ච සො වච්ඡො චෙති සුවච්ඡො නාම බ්‍රාහ්මණො මන්තපාරගූ වෙදත්තයාදිසකලමන්තසත්ථෙ කොටිප්පත්තොති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

නාගපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 160.

කානනං වනමොගය්හාති ආදිකං ආයස්මතො පුන්නාගපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඵුස්සභගවතො කාලෙ නෙසාදකුලෙ නිබ්බත්තො මහාවනං පවිට්ඨො තත්ථ සුපුප්ඵිතං පුන්නාගපුප්ඵං දිස්වා හෙතුසම්පන්නත්තා බුද්ධාරම්මණපීතිවසෙන භගවන්තං සරිත්වා තං පුප්ඵංසකාති ඔචිනිත්වා වාලුකාහි චෙතියං කත්වා පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන ඡන්නවුතිකප්පෙ නිරන්තරං දෙවමනුස්සසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය පුබ්බවාසනාබලෙන සාසනෙ පසන්නො පබ්බජිත්වා වායමන්තො න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා පුබ්බෙකතකුසලං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘කානනං වනමොගය්හා’ති ආදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

පුන්නාගපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 161.

හිමවන්තස්සා'විදූරෙති ආදිකා ආයස්මතො කුමුදදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හිමවන්තස්ස ආසන්නෙ මහන්තෙ ජාතස්සරෙ කකුධො නාම පක්ඛී හුත්වා නිබ්බත්තො කෙනචි අකුසලෙන පක්ඛී සමානොපි, පුබ්බෙ කතසම්භාරෙන බුද්ධිසම්පන්නො පුඤ්ඤාපුඤ්ඤෙසු ඡෙකො සීලවා පාණගොචරතො පටිවිරතො අහොසි. තස්මිං සමයෙ පදුමුත්තරො භගවා ආකාසෙන ගන්ත්වා තස්ස සමීපෙ චඞ්කමති. අථ සො සකුණො භගවන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තො කුමුදපුප්ඵං ඩංසිත්වා භගවතො පාදමූලෙ පූජෙසි. භගවා තස්ස සොමනස්සුප්පාදනත්ථං පටිග්ගහෙත්වා අනුමොදනමකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු උභයසුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං අඤ්ඤතරස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය මහද්ධනො මහාභොගො රතනත්තයෙ පසන්නො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං පච්චක්ඛතො ඤත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'හිමවන්තස්සාවිදූරෙ'ති ආදිමාහ. **පදුමුප්පලසඤ්ඡන්නා**ති එත්ථ සතපත්තෙහි සම්පුණ්ණා සෙතපදුමො ච නීලරත්තසෙතුප්පලානි ච පදුමප්පලානි. තෙහි **සඤ්ඡන්නො** ගහණීභූතො සම්පුණ්ණා මහාජාතස්සරො අහූති සම්බන්ධො. **පුණ්ඩරීකසමොත්ථටො**ති පුණ්ඩරීකෙහි රත්තපදුමෙහි ඔකිණ්ණො සම්පුණ්ණොති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

කුමුදදායකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

සොළසමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 162.

පදුමො නාම නාමෙත්‍යාදිකා ආයස්මතො සුපාරිචරියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමමුනිපුඞ්ගවෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ යක්ඛයොනියං නිබ්බත්තො හිමවති යක්ඛසමාගමං ගතො භගවතො දෙවයක්ඛගන්ධබ්බනාගානං ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො උභො හත්ථෙ ආකුඤ්චිත්වා අප්ඵොටෙසි. නමස්සි ච. සො තෙන පුඤ්ඤෙන තතො චුතො උපරි දෙවලොකෙ උප්පන්නො, තත්ථ දිබ්බසුඛං අනුභවිත්වා මනුස්සසම්පත්තියො ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො අඩ්ඪො මහද්ධනො මහාභොගො රතනත්තයෙ පසන්නො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බ

කම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමො නාම නාමෙනා'ති ආදිමාහ. තත්ථ **පදුමොති** යස්ස පදනික්ඛෙප සමයෙ පථවිං භින්දිත්වා පදුමං උග්ගන්ත්වා පාදතලං සම්පටිච්ඡති. තෙන සඞ්ඛාතෙන සො භගවා පදුමොති සඞ්ඛං ගතො. ඉධ පදුමුත්තරො භගවා අධිප්පෙතො. සො භගවා **පවනා** වසන්තවිහාරා අභිනික්ඛම්ම වන මජ්ඣං පවිසිත්වා ධම්මං දෙසෙතීති සම්බන්ධො. **යක්ඛානං සමයොති** දෙවසමාගමො ආසි අහොසීති අත්ථො. **අජ්ඣාපෙක්ඛිංසු නාවදෙති** තස්මිං දෙසනාකාලෙ අධිඅපෙක්ඛිංසු. විසෙසෙන දස්සනසීලා අහෙසුන්ති අත්ථො. සෙසං පාකටමෙවාති.

සුපාරිචරියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 163.

සිද්ධත්ථො නාම භගවාති ආදිකං ආයස්මතො කණවෙරපුප්ඵිය ත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ සුද්දකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය රඤ්ඤො අන්තො පුරපාලකො අහොසි. තස්මිං සමයෙ සිද්ධත්ථො භගවා භික්ඛුසඞ්ඝ පරිවුතො රාජවීථිං පටිපජ්ජි. අථ සො අන්තොපුරපාලකො චරමානං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො හුත්වා කණවෙරපුප්ඵෙන භගවන්තං පූජෙත්වා තමස්සමානො අට්ඨාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන සුගති සම්පත්තියො යෙව අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිප්පත්වා සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බ ජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො පත්තඅග්ගඵලො පුබ්බෙ කත කුසලං සරිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'සිද්ධත්ථො නාම භගවා'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

කණවෙරපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 164.

තිස්සස්ස ඛො භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො ඛජ්ජකදායක ත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ සුද්දකුලෙ නිබ්බත්තො භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො අම්බජම්බුආදිමනෙකමධුරඵලාඵලං නාළිකෙරං පූවඛජ්ජකඤ්ච අදාසි. භගවා තස්ස පසාදවඩ්ඪනත්ථාය පස්සන්තස්සෙව පරිභුඤ්ජි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන සුගතිසම්පත්තියො යෙව අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්වා සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා සඤ්ජාතසද්ධො පසාදබහුමානො පබ්බජිත්වා වත්තපටිපත්තියා සාසනං සොභෙන්තො සීලාලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො පුබ්බකම්මං සරන්තො පුබ්බෙ මයා සුබෙධෙතො

කතකුසලං සුන්දරන්ති සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'තිස්සස්ස ඛො භගවතො'ති ආදිමාහ. තත්ථ **තිස්සොති** භගවා සම්පත්තියො දදමානො ජාතොති මාතාපිතූහි කතනාමවසෙන තිස්සො. අථවා තීහි සරණාගමනෙහි අස්සාසෙන්තො ඔවදන්තො හෙතුසම්පන්නපුග්ගලෙ සග්ගමොක්ඛද්වයෙ පතිට්ඨාපෙන්තො ජාතොති තිස්සො, සමාපත්තිගුණාදීහි භගෙහි යුත්තොති භගවා, තස්ස තිස්සස්ස භගවතො පුබ්බෙ අහං ඵලං අදාසින්ති අත්ථො. **නාලිකෙරඤ්ච අදාසින්ති** නාලිකාකාරෙන පවත්තං ඵලං නාලිකෙරඵලං තඤ්ච අදාසින්ති අත්ථො. **බජ්ජකං අභිසම්මතන්ති** ඛාදිතබ්බං බජ්ජකං, අභිවිසෙසෙන මධුසක්කාරාදීහි සම්මිස්සං කත්වා නිප්ඵාදිතං මධුරං සුන්දරන්ති සම්මතං ඤාතං අභිසම්මතං බජ්ජකඤ්ච අදාසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

බජ්ජදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 165.

අත්ථදස්සී තු භගවාති ආදිකා ආයස්මතො දෙසපූජකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාසම්පන්නො රතනත්තයමාමකො අහොසි. තදා අත්ථදස්සී භගවා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො චන්දො විය සූරියො විය ච ආකාසෙන ගච්ඡති. සො උපාසකො භගවතො ගතදිසාභාගං ගන්ධමාලාදීහි පූජෙන්තො අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ නමස්සමානො අට්ඨාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො සග්ගසම්පත්තිං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච මනුස්සසම්පත්තිං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො උපභොගපරිභොගසම්පන්නො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො ඝරාවාසෙ අනල්ලීනො පබ්බජිත්වා වත්තසම්පන්නො න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අත්ථදස්සී තු භගවා'ති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. **අනිලඤ්ජසෙති** මග්ගො පන්ථො පථො අඤ්ජසං වටුමායතනන්ති පරියායස්ස වුත්තත්තා අනිලස්ස වාතස්ස අඤ්ජසං ගමනමග්ගොති අනිලඤ්ජසං, තස්මිං අනිලඤ්ජසෙ ආකාසෙති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

දෙසපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 166.

වෙස්සභූ නාම සම්බුද්ධොති ආදිකා ආයස්මතො කණිකාරඡත්තියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො වෙස්සභුස්ස භගවතො කාලෙ කුලෙ

ගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සද්ධාසම්පන්නො අහොසි. තස්මිං සමයෙ වෙස්සභූ භගවා විවෙකකාමො මහාවනං පවිසිත්වා නිසීදි. අථ සො පි උපාසකො කෙනචිදෙව කරණීයෙන තත්ථ ගන්ත්වා භගවන්තං අග්ගික්ඛන්ධං විය ජලමානං නිසින්නං දිස්වා පසන්නමානසො කණිකාරපුප්ඵං ඔචිනිත්වා ඡත්තං කත්වා භගවතො නිසින්නට්ඨානෙ විතානං කත්වා පූජෙසි. තං භගවතො ආනුභාවෙන සත්තාහං අමිලාතං හුත්වා තත්ථෙව අට්ඨාසි. භගවා'පි ඵලසමාපත්තිං නිරොධසමාපත්තිඤ්ච සමාපජ්ජිත්වා විහාසි. සො තං අච්ඡරියං දිස්වා සොමනස්සජාතො භගවන්තං වන්දිත්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ අට්ඨාසි. භගවා සමාපත්තිතො වුට්ඨහිත්වා විහාරමෙව අගමාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්ස සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධාසම්පන්නො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා ඝරාවාසෙ අනාලීනො පබ්බජිත්වා වත්තපටිපත්තියා ජිනසාසනං සොභෙන්තො න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'වෙස්සභූ නාම සම්බුද්ධො'ති ආදිමාහ. තත්ථ **වෙස්සභූති** වෙස්සජනෙ භූතාති අභිභවතීති වෙස්සභූ, අථවා වෙස්ස පඤ්චවිධමාරෙ අභිභූතාති අජ්ඣොත්ථරතීති වෙස්සභූ, සාමං යෙව බුජ්ඣිතා සච්චානීති සම්බුද්ධො. නාමෙන වෙස්සභූ නාම. සම්බුද්ධොති අත්ථො. **දිවාවිහාරාය මුනීති** දිබ්බති පකාසෙති තං තං වත්ථුං පාකටං කරොතීති දිවා, සූරියුග්ගමනතො පට්ඨාය යාව අත්ථඞ්ගමො තාව පරිච්ඡින්නකාලො, විහරණං ඉරියාපථෙහි පවත්තනං විහාරො, දිවාය විහාරො දිවාවිහාරො තස්ස වතුහි දිවාවිහාරාය, ලොකජෙට්ඨො නරාසභො බුද්ධමුනී මහාවනං ඔගාහිත්වා පවිසිත්වාති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

කණිකාරඡදනියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 167.

ඵුස්සො නාම භගවාති ආදිකා ආයස්මතො සප්පිදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො අහොසි. තදා භගවා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො වීථියං චරමානො තස්ස උපාසකස්ස ගෙහද්වාරං සම්පාපුණි. අථ සො උපාසකො භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො වන්දිත්වා පත්තපූරං සප්පිතෙලං අදාසි. භගවා අනුමොදනං වත්වා පක්කාමි. සො තෙනෙව සොමනස්සෙන යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවලොකෙ උප්පන්නො තත්ථ දිබ්බසුඛං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ච නිබ්බත්තො උප්පන්නුප්පන්න භවෙ සප්පිතෙලමධුඵාණිතාදිමධුරආහාරසුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සද්ධාසම්පන්නො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා වත්තසම්පන්නො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං

සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘ඵුස්සො නාම භගවා’ති ආදිමාහ. තත්ථ ඵුස්සොති ඵුස්සනක්ඛත්තයොගෙන ජාතත්තා මාතාපිතූහි කතනාමධෙය්‍යෙන ඵුස්සො, අථ වා නිබ්බානං ඵුසි පස්සි සච්ඡි අකාසීති ඵුස්සො, අථ වා සමතිංසපාරමිතා සත්තතිංස සම්බොධිපක්ඛියධම්මෙ සකලෙ ච තෙපිටකෙ පටිපත්තිධම්මෙ ඵුසි පස්සි අඤ්ඤාසීති ඵුස්සො, **භගවා** භාග්‍ය යුත්තොති භගවා, පුඤ්ඤකොට්ඨාස සමඞ්ගිතාය භගවා, **ආහුතීනං පටිග්ගහොති** ආහුතියො වුච්චන්ති පූජාසක්කාරා, තෙසං ආහුතීනං පටිග්ගහෙතුං අරහතීති ආහුතීනං පටිග්ගහො. මහාජනං නිබ්බාපෙන්තො වීරො ඵුස්සො නාම භගවා විපිනා ගච්ඡති. අථ තදා ගච්ඡන්තො භගවතොති සම්බන්ධො. සෙසං පාකටමෙවාති.

සප්පිදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 168.

චන්දභාගා නදීතීරෙති ආදිකා ආයස්මතො යූථිකාපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමමුනිසෙට්ඨෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු ජාතිසතෙසු විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො ඵුස්සස්සෙව භගවතො කාලෙ සුද්දකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො චන්දභාගාය නදියා තීරෙ කෙනචි දෙවකරණීයෙන අනුසොතං චරමානො ඵුස්සං භගවන්තං නභාසිතුකාමං අග්ගික්ඛන්ධං විය ජලමානං දිස්වා සොමනස්සජාතො තත්ථ ජාතං යූථිකාපුප්ඵං ඔචිනිත්වා භගවන්තං පූජෙසි. භගවා තං අනුමොදනමකාසි. සො තත්ථ තෙන පුඤ්ඤකොට්ඨාසෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා වත්තපටිපත්තියා සාසනං සොභෙන්තො න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘චන්දභාගා නදීතීරෙ’ති ආදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

යූථිකාපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 169.

තිවරායං පුරෙ රම්මෙති ආදිකා ආයස්මතො දුස්සදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සිද්ධත්ථස්ස භගවතො කාලෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තකාලෙ යුවරාජභාවං පත්වා පාකටො එවං ජනපදං ලභිත්වා තත්‍රාධිපතිභූතො සකලජනපදවාසිනො දානපියවචන අත්ථචරියාසමානත්තතාසඞ්ඛාතෙහි චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි සඞ්ගණ්හාති. තස්මිං සමයෙ සිද්ධත්ථො නාම භගවා තං ජනපදං සම්පාපුණි. අථ සො යුවරාජා පණ්ණාකාරං ලභිත්වා තත්ථ සුඛුමවත්ථෙන භගවන්තං

පූජෙසි. භගවා තං ගහෙත්වා පරාමසිත්වා ආකාසං පක්ඛන්දි. තම්පි වත්ථං භගවන්තමෙව අනුබන්ධි. අථ සො යුවරාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා අතීව පසන්නො අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ අට්ඨාසි. භගවතො සම්පත්තාසම්පත්තට්ඨානෙ සබ්බෙ ජනා තං අච්ඡරියං දිස්වා අච්ඡරියබ්භුතචිත්තා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ අට්ඨංසු. භගවා විහාරමෙව අගමාසි. යුවරාජා තෙනෙව කුසලකම්මෙන තතො චුතො දෙවලොකෙ උප්පන්නො තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදිසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා රතනත්තයෙ පසන්නො භගවතො ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා වායමන්තො න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො එකදිවසං අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'තිවරායං පුරෙ රම්මෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ තිවරා නාමකෙ නගරෙ රමනීයො අහං රාජපුත්තො හුත්වා සිද්ධත්ථං භගවන්තං වත්ථෙන පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්යමෙවාති.

දුස්සදායකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 170.

නගරෙ බන්ධුමතියාති ආදිකං ආයස්මතො සමාදපකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ කතකුසලසම්භාරො අනෙකෙසු භවෙසු පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා පුඤ්ඤානි කරොන්තො වසමානො සද්ධො පසන්නො බහූ උපාසකෙ සන්නිපාතෙත්වා ගණජෙට්ඨකො හුත්වා මාලං කරිස්සාමාති තෙ සබ්බෙ සමාදපෙත්වා එකං මාලං සමං කාරෙත්වා පණ්ඩරපුලිනං ඔකිරිත්වා භගවතො නිය්යාතෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවලොකෙ උප්පන්නො ඡකාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදි සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො භගවති පසන්නො ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා සීලසම්පන්නො න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො අපරභාගෙ අත්තනා කතකුසලකම්මං සරිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නගරෙ බන්ධුමතියා'ති ආදිමාහ. තත්ථ බන්ධන්ති ඤාතිගොත්තාදිවසෙන එකසම්බන්ධා හොන්ති සකලනගරවාසිනොති බන්ධු, බන්ධූ එතස්මිං විජ්ජන්තීති බන්ධුමතී, තස්සා බන්ධුමතියා නගරෙ, මහාපූගගණො උපාසකසමූහොති අත්ථො. මාලං කස්සාම සඞ්ඝස්සාති එත්ථ මාති ගණ්හාති සම්පත්තසම්පත්තජනානං චිත්තානීති මාලං, අථවා සම්පත්තයතිගණානං චිත්තස්ස විවෙකකරණෙ අලන්ති මාලං, මාලමෙව මාලකං, භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ඵාසුවිහාරත්ථාය මාලකං කරිස්සාමාති අත්ථො. සෙසං පාකටමෙවාති.

සමාදපකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

3. 171.

තිස්සො නාමාසි භගවාති ආදිකං ආයස්මතො පඤ්චඞ්ගුලියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො තිස්සස්ස භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා විභවසම්පන්නො වීථිතො විහාරපටිපන්නං භගවන්තං දිස්වා ජාතිසුමනාදි අනෙකානි සුගන්ධපුප්ඵානි චන්දනාදීනි ච විලෙපනානි ගාහාපෙත්වා විහාරං ගතො පුප්ඵෙහි භගවන්තං පූජෙත්වා විලෙපනෙහි භගවතො සරීරෙ පඤ්චඞ්ගුලිකං කත්වා වන්දිත්වා පක්කාමි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ විභවසම්පන්නෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා පුබ්බකම්මං සරන්තො පච්චක්ඛතො ඤත්වා ඉමං නාම කුසලං කම්මං කත්වා ඊදිසං ලොකුත්තරසම්පත්තිං පත්තොම්හීති පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'තිස්සො නාමාසි භගවා'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං උත්තානත්ථමෙවාති.

පඤ්චඞ්ගුලියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

සත්තරසමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 172.

පබ්බතෙ හිමවන්තම්හීති ආදිකං ආයස්මතො කුමුදමාලියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අත්ථදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ හිමවන්තපබ්බතසමීපෙ මහාජාතස්සරස්ස ආසන්නෙ රක්ඛසො හුත්වා නිබ්බත්තො අත්ථදස්සිං භගවන්තං තත්ථ උපගතං දිස්වා පසන්නමානසො කුමුදපුප්ඵානි ඔචිනිත්වා භගවන්තං පූජෙසි. භගවා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන තතො චවිත්වා දෙවලොකෙ උප්පන්නො ඡකාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදිසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො රතනත්තයෙ පසන්නො පබ්බජිත්වා වායමන්තො බ්‍රහ්මචරියපරියොසානං අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පබ්බතෙ හිමවන්තම්හී'ති ආදිමාහ. **තත්ථජො රක්ඛසො ආසින්ති** තස්මිං ජාතස්සරසමීපෙ ජාතො නිබ්බත්තො රක්ඛසො පරරුධිරමංසඛාදකො නිද්දයො ඝොරරූපො භයානකසභාවො මහාබලො මහාථාමො කක්ඛළො යක්ඛො ආසිං අහොසින්ති අත්ථො. **කුමුදං පුප්ඵතෙ තත්ථාති** තස්මිං මහාසරෙ සූරියරංසියාභාවෙ සති සායණ්හෙ මුකුලිතං කුඤ්චිතාකාරෙන නිප්පභං අවණ්ණං හොතීති කුමුදන්ති ලද්ධනාමං

පුප්ඵං පුප්ඵතෙ විකසතීති අත්ථො. චක්කමත්තානි ජායරෙ තානි පුප්ඵානි රථචක්කමත්තානි හුත්වා ජායන්තීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

කුමුදමාලියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 173.

කොණ්ඩඤ්ඤස්ස භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො නිස්සෙණිදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො අනෙකාසු ජාතීසු විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො කොණ්ඩඤ්ඤස්ස භගවතො කාලෙ වඩ්ඪකිකුලෙ නිබ්බත්තො සද්ධො පසන්නො භගවතො ධම්මං සුත්වා පසන්නමානසො භගවතො පාසාදස්සාරොහනත්ථාය සාරකට්ඨමයං නිස්සෙණිං කත්වා උස්සාපෙත්වා ඨපෙසි. භගවා තස්ස පසාදවඩ්ඪනත්ථාය පස්සන්තස්සෙව උපරි පාසාදං අභිරුහි සො අතිවිය පසන්නො තෙනෙව පීතිසොමනස්සෙන කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු ජායමානො නිස්සෙණිදානනිස්සන්දෙන උච්චාකුලෙ නිබ්බත්තො මනුස්සසුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'කොණ්ඩඤ්ඤස්ස භගවතො'ති ආදිමාහ. තත්ථ **කොණ්ඩඤ්ඤස්සාති** කුච්ඡිතො හුත්වා ඩෙති පවත්තතීති කොණ්ඩො ලාමකානන්තො, කොණ්ඩතො අඤ්ඤොති කොණ්ඩඤ්ඤො, අලාමකො උත්තමපුරිසොති අත්ථො. අථවා බ්‍රාහ්මණගොත්තෙසු කොණ්ඩඤ්ඤගොත්තෙ උප්පන්නො කොණ්ඩඤ්ඤොති ගොත්තවසෙන තස්ස නාමං, තස්ස කොණ්ඩඤ්ඤස්ස. සෙසං පාකටමෙවාති.

නිස්සෙණිදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 174.

මිගලුද්දො පුරෙ ආසින්ති ආදිකං ආයස්මතො රත්තිපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ නෙසාදකුලෙ උප්පන්නො මිගදායෙ අරඤ්ඤෙ විචරති. තදා තස්ස කාරුඤ්ඤෙන අරඤ්ඤෙ විචරන්තං විපස්සිං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො පුප්ඵිතං රත්තිකං නාම පුප්ඵං කුටජපුප්ඵඤ්ච සහ වණ්ටෙන ඔචිනිත්වා සොමනස්සෙන පූජෙසි. භගවා අනුමොදනං කත්වා පක්කාමි. සො තෙනෙව පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො රතනත්තයෙ පසන්නො සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා කාමෙසු ආදීනවං දිස්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො අත්තනො

පුබ්බකම්මං සරිත්වා නෙසාදකුලෙ ජාතෙන මයා කතකුසලං සුන්දරන්ති සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'මිගලුද්දො පුරෙ ආසි'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ මිගානං ලුද්දො, සාහසිකො මාරකොති මිගලුද්දො, මිගෙසු වා ලුද්දො ලොභීති මිගලුද්දො නෙසාදො ආසිං පුරෙති අත්ථො. **රත්තිකං පුප්ඵිතං දිස්වාති** පදුමපුප්ඵාදීනි අනෙකානි පුප්ඵානි සූරියරංසිසම්ඵස්සෙන දිවා පුප්ඵන්ති. රත්තියං මුකුලිතානි හොන්ති. ජාතිසුමනමල්ලිකාදීනි අනෙකානි පුප්ඵානි පන රත්තියං පුප්ඵන්ති. නො දිවා, තස්මා රත්තියං පුප්ඵනතො රත්තිපුප්ඵනාමකානි අනෙකානි සුගන්ධපුප්ඵානි ච කුටජපුප්ඵානි ච ගහෙත්වා පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

රත්තිපුප්ඵියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 175.

විපස්සිනො භගවතොති ආදිකං ආයස්මතො උදපානදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමමුනිවරෙසු කතාධිකාරො අනෙකෙසු භවෙසු කතපුඤ්ඤසඤ්චයො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො පානීයදානං මයා දාතබ්බං තස්මිං නිරන්තරං කත්වා පවත්තෙතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා එකං කූපං ඛණාපෙත්වා උදකසම්පන්නකාලෙ ඉට්ඨකාහි චිනාපෙත්වා තත්ථ උට්ඨිතෙන උදකෙන පුණ්ණං තං උදපානං විපස්සිස්ස භගවතො නීයාදෙසි. භගවා පානීයදානානිසංසදීපකං අනුමොදනං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ පොක්ඛරණී උදපානපානීයාදිසම්පන්නො සුඛමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සද්ධො පසන්නො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා අහොසි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විපස්සිනො භගවතො'ති ආදිමාහ. තත්ථ **උදපානො කතො මයාති** උදකං පිවන්ති එත්ථාති උදපානො, කූපපොක්ඛරණීතළාකානමෙතං අධිවචනං. සො උදපානො කූපො විපස්සිස්ස භගවතො අත්ථාය කතො ඛනිතොති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

උදපානදායකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 176.

නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හීති ආදිකං ආයස්මතො සීහාසනදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ නිබ්බානාධිගමත්ථාය කතපුඤ්ඤපච්චයො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතම්පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා රතනත්තයෙ ච පසන්නො තස්මිං භගවති පරිනිබ්බුතෙ

සත්තහි රතනෙහි ඛචිතං සීහාසනං කාරාපෙත්වා බොධිරුක්ඛං පූජෙසි, බහූනි මාලාගන්ධධූපෙහි ච පූජෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා සබ්බත්ථ පූජිතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො **ඝරාවාසං** වසන්තො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො ඤාතිවග්ගං පහාය පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා පුබ්බූපචිතකුසල**සම්භාරං සරිත්වා** සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නිබ්බුතෙ ලොකනාථම්හී'ති ආදිමාහ. තත්ථ **සීහාසනමදාසහන්ති** සීහරූපහිරඤ්ඤසුවණ්ණරතනෙහි ඛචිතං ආසනං සීහාසනං, සීහස්ස වා අබ්භුතස්ස භගවතො නිසීදනාරහං වා සෙට්ඨං උත්තමං ආසනන්ති සීහාසනං, තං අහං අදාසිං. බොධිරුක්ඛං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

සීහාසනදායකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 177.

අනොමදස්සී භගවාති ආදිකා ආයස්මතො මග්ගදත්තිකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො අනොමදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා වසන්තො අනොමදස්සිං භගවන්තං ආකාසෙ චඞ්කමන්තං පාදුද්ධාරෙ ච චඞ්කමනට්ඨානෙ පුප්ඵානං විකිරණං අච්ඡරියඤ්ච දිස්වා පසන්නමානසො පුප්ඵානි ආකාසෙ උක්ඛිපි. තානි විතානං හුත්වා අට්ඨංසු. සො තෙන පුඤ්ඤෙන සුගතීසුයෙව සංසරන්තො සබ්බත්ථ පූජිතො සුඛං අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො කමෙන යොබ්බඤ්ඤං පාපුණිත්වා සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා වත්තසම්පන්නො න චිරස්සෙව අරහත්තං පත්තො චඞ්කමනස්ස පූජිතත්තා මග්ගදත්තිකත්ථෙරොති පාකටො ආසි. සො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'අනොමදස්සී භගවා'ති ආදිමාහ. **දිට්ඨධම්මසුඛත්ථායාති** ඉමස්මිං අත්තභාවෙ සරීරක්ඛසුඛාදිසුඛං පච්චවාති අත්ථො. **අබ්භොකාසම්හි චඞ්කමීති** අබ්භොකාසට්ඨෙ චඞ්කමිං පදවික්ඛෙපං පදසඤ්චාරං අකාසින්ති අත්ථො. **උද්ධටෙ පාදෙ පුප්ඵානීති** චඞ්කමන්තෙන පාදෙ උද්ධටෙ පදුමුප්පලාදීනි පුප්ඵානි උග්ගන්ත්වා චඞ්කමෙ විකිරිංසූති අත්ථො. **සොභං මුද්ධනි තිට්ඨරෙති** බුද්ධස්ස මුද්ධනි සීසෙ සොභයමානා තානි තිට්ඨන්තීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

මග්ගදත්තිකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 178.

පදුමුත්තරස්ස මුනිනොති ආදිකා ආයස්මතො එකදීපියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමජිනසෙට්ඨෙසු කතකුසලසම්භාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ

ගහපතිකුලෙ නිබබතෙතා වුඩ්ඪිපපතෙතා සද්ධාසමපනෙනා භගවතො සලලමහාබොධිමහි එකපදීපං පූජෙසි. ථාවරං කත්වා නිචචමෙකපදීප පූජනත්ථාය තෙලවට්ටං පට්ඨපෙසි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුසෙසසු සංසරනෙතා සබබත්ථ ජලමානො පසනනචකඛුකො උභයසුඛ මනුභවිත්වා ඉමසමිං බුද්ධුපපාදෙ සාවත්ථියං විභවසමපනෙන එකසමිං කුලෙ නිබබතෙතා විඤ්ඤුතං පතෙතා රතනතතයෙ පසනෙනා පබබජි. පබබජිත්වා න චිරසෙසව අරහතතං පතෙතා දීපපූජාය ලද්ධවිසෙසාධිගමතතා එකදීපියත්ථෙරොති පාකටො. අපරභාගෙ අතතනො පුබබකමමං සරිත්වා සොමනසසජාතො පුබබචරිතාපදානං පකාසෙනෙතා 'පදුමුතතරසස මුනිනො'ති ආදිමාහ. සබබං උතතානත්ථමෙවාති.

එකදීපියත්ථෙරසස අපදානවණණනා.

---

3. 179.

ඔරෙන හිමවනතසසාති ආදිකං ආයසමතො මණිපූජකත්ථෙරසස අපදානං. අයමපි පෙරෙ පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනනෙතා පදුමුතතරසස භගවතො කාලෙ එකසමිං කුලගෙහෙ නිබබතෙතා ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්වා තත්ථාදීනවං දිස්වා ඝරාවාසං පහාය තාපසපබබජජං පබබජිත්වා හිමවනතසස ඔරභාගෙ එකිසසා නදියා සමීපෙ පණණසාලං කාරෙත්වා වසනෙතා විවෙකකාමතාය තසසානුකමපාය ච තත්ථ උපගතං පදුමුතතරං භගවනතං දිස්වා පසනනමානසො මණිපලලඞකං භගවතො පූජෙසි. භගවා තසස පසාදවඩ්ඪනත්ථාය තත්ථ නිසීදි. සො භීයොසොමතතාය පසනෙනා නිබබානාධිගමත්ථාය පත්ථනං අකාසි. භගවා අනුමොදනං වත්වා පකකාමි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුසෙසසු සංසරනෙතා සබබත්ථ පූජිතො සුඛං අනුභවිත්වා ඉමසමිං බුද්ධුපපාදෙ සාවත්ථියං විභවසමපනෙන කුලෙ නිබබතෙතා ඝරාවාසං වසනෙතා එකදිවසං සද්ධමම දෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබබජිත්වා න චිරසෙසව අරහා අහොසි. සො එකදිවසං අතතනා කතකුසලං සරිත්වා සඤ්ජාතසොමනසසො පුබබචරිතාපදානං පකාසෙනෙතා 'ඔරෙන හිමවනතසසා'ති ආදිමාහ. තත්ථ **ඔරෙනා**ති හිමවනතසස අපරභාගං විහාය ඔරෙන, භුමමත්ථෙ කරණවචනං, ඔරසමිං දිසාභාගෙති අත්ථො. **නාමදෙනා සමප වතනථා**ති අපාකටනාමධෙයයා එකා නදී සුවඩ්ඪ පවතතති වහති සනද මානා අහොසීති අත්ථො. **තසසා ච 'නුපඛෙතතමහී**ති තසසා නදියා අනුපඛෙතතමහි තීරසමීපෙති අත්ථො. **සයමභූ වසතෙ තදා**ති යදා අහං මණිපලලඞකං පූජෙසිං තදා අනාචරියකො හුත්වා සයමෙව බුද්ධභූතො භගවා වසතෙ විහරතීති අත්ථො. **මණිං පගගයහ පලලඞක**නති මනති චිතතං ආරාධෙති සොමනසසං කාරෙතීති මණි, අථවා ආභරණනති මණි, මරනතාපි රාජාදයො තං න පරිචචජනති තදත්ථාය සඞගාමං

කරොන්තීති මණි, තං මණිං මණිමයං පලම්බකං. මනොරමං **සාධු විතතං** සුට්ඨුවිචිත්තං. **පග්ගය්හ** ගහෙත්වා බුද්ධසෙට්ඨස්ස ආරොපයිං පූජෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

මණිපූජකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 180.

නගරෙ බන්ධුමතියාති ආදිකං ආයස්මතො තිකිච්ඡකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පායස්මා පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ බන්ධුමතියා නගරෙ වෙජ්ජකුලෙ නිබ්බත්තො බහුස්සුතො සුසික්ඛිතො වෙජ්ජකම්මෙ ඡෙකො බහූ රොගිනො තිකිච්ඡන්තො විපස්සිස්ස භගවතො උපට්ඨාකස්ස අසොකස්ස නාමත්ථෙරස්ස රොගං තිකිච්ඡි. සො තෙන පුඤ්ඤෙන දෙවමනුස්සෙසු අපරාපරං සුඛං අනුභවන්තො නිබ්බත්තනිබ්බත්තභවෙ අරොගො දීඝායුකො සුවණ්ණවණ්ණසරීරො අහොසි. ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තො අරොගො සුඛිතො විභවසම්පන්නො රතනත්තයෙ පසන්නො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො ඝරාවාසං පහාය පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'නගරෙ බන්ධුමතියා'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙවාති.

තිකිච්ඡකත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 181.

වෙස්සභුම්හි භගවතීති ආදිකං ආයස්මතො සඞ්ඝුපට්ඨාකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමබුද්ධෙසු කතකුසලසම්භාරො අනෙකෙසු භවෙසු විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො වෙස්සභුස්ස භගවතො කාලෙ තස්සාරාමිකස්ස පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා සද්ධො පසන්නො විහාරෙසු ආරාමිකකම්මං කරොන්තො සක්කච්චං සඞ්ඝං උපට්ඨාසි. සො තෙනෙව කුසලකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං ගහපතිකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො විභවසම්පන්නො සුඛප්පත්තො පාකටො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පබ්බජිත්වා සාසනෙ පසන්නො වත්තසම්පන්නො සාසනං සොභයමානො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා න චිරස්සෙව සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්තො ඡළභිඤ්ඤො පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤනාමවසෙන සඞ්ඝුපට්ඨාකත්ථෙරොති පාකටො අහොසි. සො එකදිවසං පුබ්බෙ මයා කිංනාම කම්මං කත්වා අයං ලොකුත්තරසම්පත්ති ලද්ධාති අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා පච්චක්ඛතො

ජාතිත්තා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පාකටං කරොන්තො 'වෙස්සභුම්හි භගවතී'ති ආදිමාහ. තත්‍ථ **අහොසාරාමිකො අහන්ති** අහං වෙස්සභුස්ස භගවතො සාසනෙ ආරාමිකො අහොසින්ති අත්‍ථො. සෙසං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්‍ථමෙවාති.

සඞ්ඛුපට්ඨාකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

අට්ඨාරසමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

ඉතො පරස්මිං එකූනවීසතිම වග්ගෙ ආගතානං ඉමෙසං **කුටජපුප්ඵිය**ත්ථෙරාදීනං දසන්නං ථෙරානං අපුබ්බං නත්‍ථි. තෙසං හි ථෙරානං පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ කතපුඤ්ඤසම්භාරානං වසෙන පාකටනාමානි චෙව නිවාසනගරාදීනි ච හෙට්ඨා වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානීති. තං සබ්බං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

එකූනවීසතිමවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

---

3. 182.

වීසතිමෙ වග්ගෙ පඨමත්ථෙරාපදානං උත්තානමෙව. දුතියත්ථෙරාපදානෙ **යං දායවාසිකො ඉසීති** ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා වනෙ වසන්තභාවෙන දායවාසිකො ඉසීති සඞ්ඛං ගතො අත්තනො අනුකම්පාය තං වනං උපගතස්ස සිද්ධත්‍ථස්ස සත්‍ථුනො වසනට්ඨානෙ **මණ්ඩප**ච්ඡාදනත්‍ථාය යං තිණං තං ලායති ඡින්දතීති අත්‍ථො. දබ්බච්ඡදනං කත්වා අනෙකෙහි බුද්දකදණ්ඩකෙහි මණ්ඩපං කත්වා තං තිණෙන ඡාදෙත්වා සිද්ධත්‍ථස්ස භගවතො අදාසිං පූජෙසින්ති අත්‍ථො, **සත්තාහං ධාරයුං කස්සාති** තං මණ්ඩපං තත්‍ථ ඨිතා දෙවමනුස්සා සත්තාහං නිරොධසමාපත්තිං සමාපජ්ජිත්වා නිසින්නස්ස සත්‍ථුනො ධාරයිංසු ධාරෙසුන්ති අත්‍ථො. සෙසං උත්තානත්‍ථමෙවාති.

තිණසන්ථරදායකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 183.

තතියත්ථෙරස්සාපදානෙ **ඛණ්ඩඵුල්ලියත්ථෙරො**ති එත්‍ථ ඛණ්ඩන්ති කට්ඨානං ඡින්නත්තා ඡින්නභින්නට්ඨානං, ඵුල්ලන්ති කට්ඨානං ඡින්නට්ඨානෙ කණ්ණකිතමගිවජ්ජත්තකාදිපුප්ඵනං, ඛණ්ඩඤ්ච ඵුල්ලඤ්ච ඛණ්ඩඵුල්ලානි, ඛණ්ඩඵුල්ලානං පටිසඞ්ඛරණං නාම පුනප්පුනං පරිකරණන්ති ඛණ්ඩඵුල්ලපටිසඞ්ඛරණං, ඉමස්ස පන ථෙරස්ස සම්භාරපූරණකාලෙ ඵුස්සස්ස භගවතො චෙතියෙ ඡින්නභින්නට්ඨානෙ සුධාපිණ්ඩං මක්ඛෙත්වා පරිකරණං ඛණ්ඩඵුල්ලපටිසඞ්ඛරණං නාම, තස්මා සො ඛණ්ඩඵුල්ලියත්ථෙරොති පාකටො අහොසි.

ඛණ්ඩඵුල්ලියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

චතුත්ථත්ථෙරස්සාපදානෙ **රක්ඛසො බද්ධචරො ආසින්ති** රක්ඛසො පරිවාරකො කම්මක්ඛම කාරකො අහොසින්ති අත්ථො. **ජලජුත්තමනාමිනොති** ජලෙ උදකෙ ජාතං ජලජං කිං තං පදුමං, පදුමෙන සමාන නාමත්තා පදුමුත්තරස්ස භගවතොති අත්ථො. උත්තමපදුමනාමස්ස භගවතොති වා අත්ථො. චතුත්ථං පඤ්චමං උත්තානමෙව. ඡට්ඨෙ **නගරෙ ද්වාරවතියාති** මහාද්වාරවාතපානකවාටකාහි ච වතිපාකාරගොපුරකද්දමොදකපරිඛාහි ච සම්පන්නං නගරන්ති ද්වාරවතීනගරං, ද්වාරවතිඤ්ච පධානං කත්වා නගරස්ස උපලක්ඛිතත්තා ද්වාරවතීනගරන්ති වොහරන්ති, නගරෙ ද්වාරවතියාති නගරමුත්තං. **මාලාවච්ඡො** පුප්ඵාරාමො මම අහු අහොසීති අත්ථො. **තෙ කිසලයාති** තෙ අසොකපල්ලවා. ඡට්ඨසත්තමට්ඨමනවමානි උත්තානත්ථානෙව, දසමෙපි අපුබ්බං නත්ථීති.

වීසතිමවග්ගවණ්ණනා.

ඉතො පරං සබ්බත්ථ අනුත්තානපදවණ්ණනං කරිස්සාම. එකවීසතිමෙ බාවීසතිමෙ තෙවීසතිමෙ ච වග්ගෙ සබ්බෙසං ථෙරානං පුන තෙන පුඤ්ඤෙන ලද්ධනාමානං කතපුඤ්ඤනඤ්ච නානත්තං, තෙසං ඛ්‍යාකරණදායකානං බුද්ධානං නාමානි වසිතනගරානි ච හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා සබ්බානි උත්තානානෙව. අපදානගාථානමත්ථො ච නයානුසාරෙන දට්ඨබ්බො.

තතියාපදානෙ **අරුණවතියා නගරෙති** ආ සමන්තතො ආලොකං කරොන්තො උදෙති උග්ගච්ඡතීති අරුණො, සො තස්මිං විජ්ජතීති අරුණවතී තස්මිං නගරෙ ආලොකං කරොන්තො සූරියො උග්ගච්ඡතීති අත්ථො. සෙසනගරෙසුපි සූරියුග්ගමනෙ විජ්ජමානෙපි විසෙසවචනං සබ්බචතුප්පදානං මහියං වසති මහියං සයතීති=මහිංසොති වචනං විය රූළ්හිවසෙන වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. අථවා පාකාරපාසාදහම්මියාදීසු සුවණ්ණරජතමණිමුත්තාදිසත්තරතනප්පභාහි අරුණුග්ගමනං විය පභාවතී අරුණවතී නාම, තස්මිං අරුණවතී නගරෙ. **පූපිකො** අහං පූවවික්කයෙන ජීවිකං කප්පෙන්තො අහොසින්ති අත්ථො. චතුත්ථාපදානෙ **තිවරායං පුරෙ රම්මෙති** තීහි පාකාරෙහි පරිවාරිතා පරික්ඛිත්තාති තිවරා. ඛජ්ජභොජ්ජාදි උපභොගවත්ථාභරණාදිනච්චගීතාදීහි රමන්තියන්ති රම්මං, තස්මිං තිවරායං පුරෙ නගරෙ රම්මෙ අහං නළකාරො අහොසින්ති සම්බන්ධො. පඤ්චමාපදානං උත්තානත්ථමෙව. ඡට්ඨාපදානෙ **වණ්ණකාරො අහං තදාති** නීලපීතරත්තාදිවණ්ණවසෙන වත්ථානි කරොති රඤ්ජෙතීති වණ්ණකාරො, තත්ථ රජකො හුත්වා චෙතියං වත්ථෙහි අච්ඡාදනසමයෙ නානාවණ්ණෙහි දුස්සෙහි රඤ්ජෙසින්ති අත්ථො. සත්තමාපදානෙ **පියාලං පුප්ඵිතං දිස්වාති** සුපුප්ඵිතං පියාලරුක්ඛං දිස්වා **ගතමග්ගෙ ඛිපිං අහන්ති** අහං මිගලුද්දො නෙසාදො හුත්වා පියාලපුප්ඵං ඔචිනිත්වා බුද්ධස්ස ගතමග්ගෙ ඛිපිං පූජෙසින්ති අත්ථො. අට්ඨමාපදානෙ

සබ්බසිප්පෙ අපත්ථද්ධොති අත්ථතො තක්කබ්‍යාකරණාදිසිප්පස්මිං අපත්ථද්ධො පතිට්ඨිතො ඡෙකො අහං කානනං අගමං ගතො. **සම්බුද්ධං සන්තං දිස්වානාති** වනන්තරෙ ගච්ඡන්තං විපස්සිසම්බුද්ධං පස්සිත්වා. **අම්බයාගං අදාසහන්ති** අහං අම්බදානං අදාසින්ති අත්ථො. නවමාපදානෙ **ජගතී කාරිතා මය්හන්ති** අත්ථදස්සිස්ස භගවතො සරීරධාතුනිධාපිත චෙතියෙ ජගති ජිණ්ණභින්නආලින්දපුප්ඵදානට්ඨානසඞ්ඛාතා **ජගති මයා** කාරිතා කාරාපිතාති අත්ථො. දසමාපදානං උත්තානත්ථමෙව.

චතුවීසතිමවග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

පඤ්චවීසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **හරිත්වා තුවරමාදයාති** තුවරට්ඨිං මුග්ගකලායසදිසං තුවරට්ඨිං භජ්ජිත්වා පූපෙත්වා භාජනෙන ආදාය සඞ්ඝස්ස වනමජ්ඣෙ ගාහකස්ස අදදිං අදාසින්ති අත්ථො. දුතියාපදානෙ **ධනුං අද්වෙජ්ඣං කත්වානාති** මිගාදීනං මාරණත්ථාය ධනුං සන්නය්හිත්වා චරමානො. **කෙසරං ඔසටං දිස්වාති** සුපුප්ඵිතං බුද්ධකසරං දිස්වා. **බුද්ධස්ස අභිරොපෙසින්ති** අහං චිත්තං පසාදෙත්වා වනං සම්පත්තස්ස තිස්සස්ස භගවතො අභිරොපෙසිං පූජෙසින්ති **අත්ථො.** තතියාපදානෙ **ජලකුක්කුටොති** ජාතස්සරෙ චරමානකුක්කුටො. **තුණ්ඩෙන කෙසරිං ගය්හාති** පදුමපුප්ඵං මුඛතුණ්ඩෙන ඩසිත්වා ආකාසෙන ගච්ඡන්තස්ස තිස්සස්ස භගවතො **අභිරොපයිං** පූජෙසින්ති **අත්ථො.** චතුත්ථාපදානෙ **විරවපුප්ඵං පග්ගය්හාති** විවිධං රවති **සද්දං** කරොතීති විරවං, සද්දකරණවෙලායං විකසන්තං විරවන්ති ලද්ධනාමං පුප්ඵසමූහං ආදාය ගහෙත්වා සිද්ධත්ථස්ස බුද්ධස්ස අභිරොපයිං පූජෙසින්ති **අත්ථො.** පඤ්චමාපදානෙ **කුටිගොපකොති** සෙනාසනපාලකො. **කාලෙන කාලං ධූපෙසින්ති** සම්පත්තසම්පත්තකාලානුකාලෙන ධූපෙසිං ධූමෙන සුගන්ධං අකාසින්ති අත්ථො. සිද්ධත්ථස්ස භගවතො ගන්ධකුටිං කාලානුසාරිධූපෙන ධූපෙසින්ති වුත්තං හොති. ඡට්ඨසත්තමාපාදනානි **උත්තානානි** එව. අට්ඨමාපදානෙ **සත්තපාටලිපුප්ඵානීති** සත්තාලිසඞ්ඛාතානි **සත්ත** පුප්ඵානි සීසෙනාදාය වෙස්සභුස්ස භගවතො **අභිරොපයිං** පූජෙසින්ති අත්ථො. නවමාපදානෙ **බිම්බිජාලික පුප්ඵානීති** රත්තානි කුරවක පුප්ඵානි, සිද්ධත්ථස්ස භගවතො පූජෙසින්ති අත්ථො. දසමාපාදනෙ **උද්දාලකං ගහෙත්වාති** අභිජාතස්සරෙ විගන්ධසොභෙන ජාතං උද්දාලකපුප්ඵං ඔචිනිත්වා කකුසන්ධස්ස භගවතො පූජෙසින්ති අත්ථො. **සෙසං** සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

පඤ්චවීසතිම වග්ගවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඡබ්බීසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානං උත්තානමෙව. දුතියාපදානෙ **විජහිත්වා දෙවවණ්ණන්ති** දෙවතාසරීරං විජහිත්වා ඡඩ්ඩෙත්වා මනුස්ස සරීරං නිම්මිනිත්වාති අත්ථො. **අධිකාරං කත්තුකාමොති** අධිකකිරියං පුඤ්ඤසම්භාරං කත්තුකාමො දෙවරෙ නාම අහං දෙවරභරියාය සහ

බුද්ධසෙට්ඨස්ස සාසනෙ සාදරතාය. **ඉධ** ඉමස්මිං මනුස්සලොකෙ. **ආගමිං** ආගතො ති අත්ථො. **තස්ස භික්ඛා මයා දින්නා**ති පදුමුත්තරස්ස භගවතො යො නාමෙන දෙවරො නාම සාවකො අහොසි, තස්ස සාවකස්ස මයා විප්පසන්නෙන චෙතසා භික්ඛා දින්නා පිණ්ඩපාතො දින්නොති අත්ථො.

තතියාපදානෙ **ආනන්දො නාම සම්බුද්ධො**ති ආනන්දං තුට්ඨිං ජනනතො ආනන්දො නාම පච්චෙකබුද්ධොති අත්ථො. **අමනුස්සම්හි කානනෙ**ති අමනුස්සපරිග්ගහෙ කානනෙ මහාඅරඤ්ඤෙ පරිනිබ්බායි අනුපාදිසෙසනිබ්බානධාතුයා අන්තරධායි අදස්සනං අගමාසීති අත්ථො. **සරීරං තස්ස ඣාපෙසි**න්ති අහං දෙවලොකා ඉධාගන්ත්වා තස්ස භගවතො සරීරං තත්ථ අරඤ්ඤෙ ඣාපෙසිං ආදහනං අකාසින්ති අත්ථො. චතුත්ථපඤ්චමාපදානානි උත්තානානියෙව.

ඡට්ඨාපදානෙ **අහොසි චන්දනො නාමා**ති නාමෙන පඤ්ඤත්ති වසෙන චන්දනො නාම. **සම්බුද්ධස්සත්‍රජො**ති පච්චෙකබුද්ධභූතතො පුබ්බෙ තස්ස අත්‍රජො පුත්තො අහං. **එකොපාහනො මයා දින්නො**ති එකං උපාහනයුගං මයා දින්නං. **බොධිං සම්පජ්ජ මෙ තුව**න්ති භො උපාහනයුග මෙ මය්හං සාවකබොධිං තුවං සම්පජ්ජ උප්පාදෙහීති අත්ථො.

සත්තමාපදානෙ **මඤ්ජරිකං කරිත්වානා**ති මඤ්ජෙට්ඨිපුප්ඵපරිපුණ්ණං චඞ්ගොටකං ගහෙත්වා **රථියා** වීථියා පටිපජ්ජිං. අහං තථා පටිපන්නො ච භික්ඛුසඞ්ඝපුරක්ඛතං පරිවුතං. **සමණානග්ගං** භික්ඛූනං අග්ගං සෙට්ඨං සම්මාසම්බුද්ධං, අද්දසන්ති සම්බන්ධො. **බුද්ධස්ස අභිරොපයි**න්ති දිස්වා ච පන තං පුප්ඵං උභොහි හත්ථෙහි පග්ගය්හ උක්ඛිපිත්වා බුද්ධස්ස ඵුස්සස්ස භගවතො අභිරොපයිං පූජෙසින්ති අත්ථො.

අට්ඨමාපදානෙ **අලොණපණ්ණභක්ඛොම්හී**ති බීරපණ්ණාදීනි උඤ්ඡාචරියාය ආහරිත්වා ලොණවිරහිතානි පණ්ණානි පචිත්වා භක්ඛාමි, අලොණපණ්ණභක්ඛො අම්හි භවාමීති අත්ථො. **නියමෙසු ච සංවුතො**ති නියමසඤ්ඤිතෙසු පාණාතිපාතා වෙරමණී සික්ඛා ආදිසු පඤ්චසු නිච්චසීලෙසු සංවුතො පිහිතොති අත්ථො. **පාතරාසෙ අනුප්පත්තෙ**ති පුරෙ භත්තකාලෙ අනුප්පත්තෙ. **සිද්ධත්ථො උපගඤ්ඡි ම**න්ති මම සමීපං සිද්ධත්ථො භගවා උපගච්ඡි සම්පාපුණි. **තාහං බුද්ධස්ස පාදාසි**න්ති අහං තං අලොණපණ්ණං තස්ස බුද්ධස්ස අදාසින්ති අත්ථො. නවමාපදානං උත්තානමෙව.

දසමාපදානෙ **සිඛිනං සිඛිනං සෙට්ඨා**ති සරීරතො නික්ඛන්තඡබ්බණ්ණරංසීහි ඔභාසයන්තං ජලන්තං සිඛිනං සිඛීභගවන්තං ජලමානඅග්ගික්ඛන්ධං විය. **අග්ගජං පුප්ඵමාදායා**ති අග්ගජනාමකං පුප්ඵං ගහෙත්වා බුද්ධස්ස සිඛිස්ස භගවතො අභිරොපයිං පූජෙසින්ති අත්ථො.

ඡබ්බීසතිමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

වීසතිමේ වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **ජලජග්ගදුමෙ ගහෙත්වාති** ජලෙ උදකෙ ජාතෙ අග්ගෙ උප්පලාදයො දුමෙ පුප්ඵෙ ගහෙත්වා බුද්ධස්ස සමීපං ගන්ත්වා එකං පුප්ඵං පාදෙසු. **නික්ඛිපිං** පූජෙසිං. **එකං පුප්ඵං** ආකාසෙ ඛිපින්ති අත්ථො. දුතියාපදානං පාකටමෙව.

තතියාපදානෙ **බොධියා පාදපුත්තමෙති** උත්තමෙ බොධිපාදපෙ **අඩ්ඪචන්දං මයා දින්නන්ති** තස්මිං බොධිමූලෙ අඩ්ඪචන්දාකාරෙන මයා අනෙකපුප්ඵානි පූජිතානීති අත්ථො. **ධරණීරුහපාදපෙති** රුක්ඛපබ්බතරතනාදයො ධාරෙතීති ධරණී පඨවී, ධරණියා රුහති පතිට්ඨහතීති ධරණීරුහො; පාදසඞ්ඛාතෙන මූලෙන උදකං පිවති ඛන්ධවිටපාදිසු පත්ථරීයතීති පාදපො. ධරණීරුහො ච සො පාදපො චෙති ධරණීරුහපාදපො. තස්මිං ධරණීරුහපාදපෙ පුප්ඵං මයා පූජිතන්ති අත්ථො. චතුත්ථාපදානං උත්තානමෙව.

පඤ්චමාපදානෙ **හිමවන්තස්සාවිදූරෙති** හිමවන්තස්ස ආසන්නෙ. **රොමසො නාම පබ්බතොති** රුක්ඛලතාගච්ඡෙහි වා කෙවලං දබ්බතිණාදීහි සඤ්ඡන්නත්තා රොමසො නාම පබ්බතො අහොසි. **තස්මිං පබ්බතපාදම්හීති** තස්මිං පබ්බතපරියන්තෙ. **සමණො භාවිතින්ද්‍රියොති** සමිතපාපො වූපසන්තකිලෙසො සමණො වඩ්ඪිතඉන්ද්‍රියො රක්ඛිතචක්ඛුන්ද්‍රියොති අත්ථො. අථ වා වඩ්ඪිතඉන්ද්‍රියො වඩ්ඪිතසද්ධින්ද්‍රියාදි ඉන්ද්‍රියොති අත්ථො. **තස්ස** සමණස්ස **අහං** බිලාලිආලුවෙ ගහෙත්වා අදාසින්ති අත්ථො. ඡට්ඨ-සත්තම-අට්ඨම-නවම-දසමාපදානානි උත්තානත්ථානියෙව.

සත්තවීසතිමවග්ගවණ්ණනා.

අට්ඨවීසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානං උත්තානමෙව. දුතියාපදානෙ **මනොමයෙන කායෙනාති** යථාචිත්තවසෙන පවත්තකායොති අත්ථො. තතියාපදානෙ **මහාසමුද්දං නිස්සායාති** මහාසාගරසන්නෙ **ඨිතස්ස** පබ්බතස්ස අන්තරෙ පබ්බතලෙනෙති අත්ථො. සිද්ධත්ථො භගවා විවෙකකාමතාය වසති පටිවසතීති අත්ථො. **පචුග්ගන්ත්වාන කාසාහන්ති*** අහං තස්ස භගවතො පටිඋග්ගන්ත්වා සමීපං ගන්ත්වා වන්දනාදිපුඤ්ඤං අකාසින්ති අත්ථො. **වණ්ඩිගාටකමද්දසහන්ති** සිද්ධත්ථස්ස භගවතො අහං පුප්ඵභරිතං වණ්ඩිගාටකං කදම්බං අදසිං. පූජෙසින්ති අත්ථො. චතුත්ථාපදානෙ **අක්ඛකස්ස විත්තස්සාති†** අථරුසවිත්තස්ස අථ සද්දො පදපූරණෙ. පඤ්චමාපදානෙ **උදුම්බරෙ වසන්තස්සාති** උදුම්බරරුක්ඛමූලෙ රුක්ඛඡායාය වසන්තස්ස තිස්සස්ස භගවතො. **නියතෙ පණ්ණසන්ථරෙති** නියාමිතෙ පටිබද්ධෙ පණ්ණසන්ථරෙ සාඛාභඞ්ගාසනෙ නිසින්නස්ස. **වුත්ථොකාසො මයා දින්නොති** විචිතො සො මණ්ඩපද්වාරාදීහි

---

* කත්වානාහම්පි. පාඨො.

† ආකාසසමචිත්තස්ස-පාළියං.

පිහිතොකාසො මයා දින්නො සම්පාදිතොති අත්ථො. ඡට්ඨමාපදානෙ **පොත්ථදානං මයා දින්න**න්ති පොත්ථපට්ටපොත්ථජලී තාලෙත්වා කත සාටකං විසමගොඵාසුකෙන සංසිබ්බා තිම්මිතං සුත්තං ගහෙත්වා කන්තිත්වා තෙන සුත්තෙන නිසීදනත්ථාය වා භුම්මත්ථරණත්ථාය වා සාටකං වායාපෙත්වා තං සාටකං මයා රතනත්තයස්ස දින්නන්ති අත්ථො. සත්තමාපදානෙ **චන්දභාගා නදීතීරෙ**ති චන්දභාගාය නාම නදියා තීරතො, නිස්සක්කෙ භුම්මවචනං. **අනුසොත**න්ති සො තත්ථ අනුහෙට්ඨා ගඞ්ගං වජාමි ගච්ඡාමි අහන්ති අත්ථො. **සත්තමාලුවපුප්ඵානි චිතකමාරොපයිං අහ**න්ති අහං මාලුවපුප්ඵානි සත්තපත්තානි ගහෙත්වා චිතකෙ වාලුකාරාසිම්හි වාලුකාහි ථූපං කත්වා පූජෙසින්ති අත්ථො. අට්ඨමාපදානෙ **මහාසින්ධුසුදස්සනා**ති සුන්දරදස්සන සුන්දරොදක ධවලපුලිනොපසොභිතත්තා සුට්ඨු මනොහරා මහාසින්ධු නාම වාරිනදී අහොසි. **තත්ථ** තස්සං සින්ධුවාරිනදියං. **සප්පභාසං** පභාය සහිතං. **සුදස්සනං** සුන්දරරූපං. **පරමොපසමෙ යුත්තං** උත්තමෙ උපසමෙ යුත්තං සමඞ්ගිභූතං වීතරාගං අහං අද්දසන්ති අත්ථො. **දිස්වාහං විම්හිතාසයො**ති* එවරූපං භයානකං හිමවන්තං කථං සම්පත්තොති විම්හිතඅජ්ඣාසයො අච්ඡරියබ්භුතචිත්තොති අත්ථො. **ආලුවං තස්ස පදාසි**න්ති තස්ස අරහතො අහං පසන්නමානසො ආලුවඛණ්ඩං ආදරෙන අදාසින්ති අත්ථො. නවම-දසමාපදානානි උත්තානානෙවාති.

අට්ඨවීසතිමවග්ගවණ්ණනා.

එකූනතිංසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **පණ්ණභොජනභොජිනො**ති ඛීරපණ්ණාදිභොජනස්ස භුඤ්ජනත්ථාය පණ්ණසාලාය නිසින්නො අම්හි භවාමීති අත්ථො. **උපවිට්ඨඤ්ච මං සන්ත**න්ති පණ්ණසාලං උපවිට්ඨං මං සන්තං විජ්ජමානං මං, **උපාගඤ්ඡි මහාඉසී**ති† මහන්තෙ සීලාදික්ඛන්ධෙ ඒසනතො මහාඉසී ලොකපජ්ජොතො ලොකප්පදීපො සිද්ධත්ථො භගවා උපගඤ්ඡි, මම සමීපං ආගමීති අත්ථො. **නිසින්නං‡ පණ්ණසන්ථරෙ**ති උපගන්ත්වා පණ්ණසන්ථරෙ නිසින්නස්ස ඛාදනත්ථාය සෙදිතං පණ්ණං මයා දින්නන්ති සම්බන්ධො. **දුතියාපදානෙ** සිනෙරුසමසන්තො සො ධරණීධරසාදිසො සිද්ධත්ථො භගවාති සම්බන්ධො. **වුට්ඨහිත්වා සමාධිම්හා**ති නිරොධසමාපත්තිතො උට්ඨහිත්වා විසුං හුත්වාති අත්ථො. **භික්ඛාය මමුපට්ඨිතො**ති භික්ඛාචාරවෙලාය අජ්ජ මම යො කිඤ්චි දානං දදාති තස්ස මහප්ඵලන්ති චින්තෙත්වා නිසින්නස්ස මම සන්තිකං සමීපං උපට්ඨිතො සමීපමාගතොති අත්ථො. **හරීතකං-පෙ-ඵාරුසකඵලානි චා**ති එවං සබ්බං තං ඵලං සබ්බලොකානුකම්පිනො තස්ස සිද්ධත්ථස්ස මහෙසිස්ස මයා විප්පසන්නෙන චෙතසා දින්නන්ති අත්ථො. **තතියාපදානෙ සීහං යථා වනචර**න්ති වනෙචරමානං සීහරාජං

---

* දිස්වා විම්හිතමානසො-පාළියං.
† මහාමුනි-පාළියං.
‡ නිසින්නස්ස-කත්ථචි.

ඉව චරමානං සිද්ධත්ථං භගවන්තන්ති සම්බන්ධො. **නිසභාජානියං යථාති** උසභො වසභො නිසභො ආසභොති චත්තාරො ගවජෙට්ඨකා තෙසං ආජානීයං අභීතං නිච්චලං උසභරාජං ඉවාති අත්ථො, **කකුධං විලසන්තං වාති** පුප්ඵපල්ලවෙහි සොභමානං කකුධරුක්ඛං ඉව නරුසභං නරුත්තං ආසභං උත්තමං ආගච්ඡන්තං සිද්ධත්ථං භගවන්තං දිස්වා සද්ධාය සම්පයුත්තත්තා විප්පසන්නෙන චෙතසා පච්චුග්ගමනං අකාසින්ති අත්ථො.

එකූනතිංසතිමවග්ගවණ්ණනා.

තිංසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **ආහුතිං යිට්ඨුකාමොහ**න්ති පූජාසක්කාරං කාරෙතුකාමො අහං. **නානාපුප්ඵං සමානයි**න්ති නානා අනෙකවිධං චම්පකසලලාදි පුප්ඵං සංසුට්ඨු ආනයිං රාසිං අකාසින්ති අත්ථො. **සිඛිනො ලොකබන්ධුනොති** සකලලොකත්තයෙ බන්ධුස්ස ඤාතකස්ස සිඛිස්ස භගවතො පරිනිබ්බුතස්ස චිතකං අදාහනචිතකං දාරුරාසිං ජලන්තං ආදිත්තඤ්ච මයා රාසීකතං පුප්ඵං ඔකිරිං පූජෙසින්ති අත්ථො. **දුතියාපදානෙ අජිනුත්තරවාසනොති** අජිනමිගචම්මං උත්තරාසඞ්ගං කත්වා නිවාසිතො අච්ඡාදිතොති අත්ථො. **අභිඤ්ඤා පඤ්ච නිබ්බත්තාති** ඉද්ධිවිධාදයො පඤ්චාභිඤ්ඤායො පඤ්චඤාණානි නිබ්බත්තා උප්පාදිතා නිප්ඵාදිතා. **චන්දස්ස පරිමජ්ජකොති** චන්දමණ්ඩලස්ස සමන්තතො මජ්ජකො ඵුට්ඨො අහොසින්ති අත්ථො. **විපස්සිං ලොකපජ්ජොත**න්ති සකලලොකත්තයෙ පදීපසදිසං විපස්සිං භගවන්තං මම සන්තිකං අභිගතං විසෙසෙන සම්පත්තං ආගතං දිස්වා. **පාරිච්ඡත්තකපුප්ඵානීති** දෙවලොකතො පාරිච්ඡත්තක පුප්ඵානි ආහරිත්වා විපස්සිස්ස සත්ථුනො මත්ථකෙ ඡත්තාකාරෙන අහං අදාසින්ති අත්ථො. **තතියාපදානෙ-පුත්තො මම පබ්බජිතොති** මය්හං පුත්තො සද්ධාය පබ්බජිතො. **කාසායවසනො තදාති** තස්මිං පබ්බජිතකාලෙ කාසායනිවත්ථො බාහිරකපබ්බජ්ජාය පබ්බජිතොති අත්ථො. **සො ච බුද්ධත්තං සම්පත්තොති** සො මය්හං පුත්තො චතුසු බුද්ධෙසු සාවකබුද්ධභාවං සංසුට්ඨු පත්තො අරහත්තං පත්තොති අත්ථො. **නිබ්බුතො ලොකපූජිතොති** සකලලොකෙහි කතසක්කාරො ඛන්ධපරිනිබ්බානෙන පරිනිබ්බුතොති අත්ථො. **විචිනන්තො සකං පුත්ත**න්ති අහං තස්ස ගතදෙසං පුච්ඡිත්වා සකං පුත්තං විචිනන්තො. **පච්ඡතො අගමං** අනුගතොස්මීති අත්ථො. **නිබ්බුතස්ස මහන්තස්සාති** මහන්තෙහි සීලක්ඛන්ධාදීහි යුත්තත්තා මහන්තස්ස තස්ස මම පුත්තස්ස අරහතො ආදාහනට්ඨානං චිතකට්ඨානං අහං අගමාසින්ති අත්ථො. **පග්ගය්හ අඤ්ජලිං කත්වාති** තස්මිං ආදාහනට්ඨානෙ අඤ්ජලිං දසඞ්ගුලිසමොධානං පග්ගහෙත්වා සිරසි කත්වා අහං චිතකං දහන්තදාරුරාසිං වන්දිත්වා පණාමං කත්වා. **සෙතච්ඡත්තඤ්ච පග්ගය්හාති** න කෙවලමෙව වන්දිත්වා ධවලච්ඡත්තඤ්ච පග්ගය්හ උක්ඛිපිත්වා අහං ආරොපෙසිං පතිට්ඨපෙසින්ති අත්ථො. **චතුත්ථාපදානෙ**

අනුග්ගතම්හි ආදිච්චම්හීති සූරියෙ අනුග්ගතෙ අනුට්ඨිතෙ පච්චූසකාලෙති අත්ථො. **පසාදො විපුලො අහූ**ති රොගපීළිතස්ස මය්හං චිත්තප්පසාදො විපුලො අතිරෙකො බුද්ධානුස්සරණෙන අහු අහොසි මහෙසිනො බුද්ධසෙට්ඨස්ස ලොකම්හි පාතුභාවො පාකටභාවො අහොසීති සම්බන්ධො. **සද්දමඝොසස්සොසහං තදා**ති තස්මිං පාතුභාවෙ සති අහං ගිලානො බුද්ධො උප්පන්නොති ඝොසං අස්සොසිං. **න ච පස්සාමි තං ජින**න්ති තං ජිතපඤ්චමාරං සම්මාසම්බුද්ධං න පස්සාමි, බාළ්හගිලානත්තා ගන්ත්වා පස්සිතුං න සක්කොමීති අත්ථො. **මරණඤ්ච අනුප්පත්තො**ති මරණාසන්නකාලං අනුප්පත්තො ආසන්නමරණො හුත්වාති අත්ථො. **බුද්ධසඤ්ඤමනුස්සරි**න්ති බුද්ධොති නාමං අනුස්සරිං බුද්ධාරම්මණං මනසි අකාසින්ති අත්ථො.

පඤ්චමාපදානෙ **ආරාමද්වාරා නික්ඛම්මා**ති ආරාමද්වාරතො සඞ්ඝස්ස නික්ඛමනද්වාරමග්ගෙති අත්ථො. **ගොසීසං සන්ථතං මයා**ති තස්මිං නික්ඛමනද්වාරමග්ගෙ භගවතො භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච පාදා මා කද්දමං අක්කමන්තූති අත්ථාය ගොසීසට්ඨිං මයා සන්ථරිතන්ති අත්ථො. **අනුභොමි සකං කම්ම**න්ති අත්තනො කම්මස්ස ඵලෙන ආජානීයා වාතජවා සින්ධවා සීඝවාහනාදීනි විපාකඵලානි අනුභොමහීති අත්ථො. **අහොකාරං පරමකාර**න්ති සුඛෙත්තෙ සඞ්ඝෙ මයා සුවඩ්ඪු කතං කාරං අප්පකම්පි කිච්චං මහප්ඵලදානතො පරමකාරං උත්තමකිච්චං, අහොසි. විම්හයන්ති අත්ථො. යථා තිණදොසාදිවිරහිතෙ සුඛෙත්තෙ වාපිතං සාලිබීජං මහප්ඵලං දෙති. එවමෙව රාගදොසාදිදොසරහිතෙ පරිසුද්ධකායවචීසමාචාරෙ සඞ්ඝක්ඛෙත්තෙ කතං ගොසීසත්ථරණං නාම කම්මං මයා කතං ඉදං මහප්ඵලං දෙතීති වුත්තං හොති. **න අඤ්ඤං කලමග්ඝතී**ති අඤ්ඤං බාහිරසාසනෙ කතං කම්මං සඞ්ඝෙ කතස්ස කාරස්ස පූජාසක්කාරස්ස කලං සොළසිං කලං කොට්ඨාසං න අග්ඝතීති සම්බන්ධො. ඡට්ඨ-සත්තම-අට්ඨම-නවම-දසමාපදානානි උත්තානානෙවාති.

තිංසතිමවග්ගවණ්ණනා.

එකතිංසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **ඉසිසඞ්ඝෙ අහං පුබ්බෙ**ති අහං පුබ්බෙ බොධිසම්භාරපූරණකාලෙ ඉසිසඞ්ඝෙ පච්චෙකබුද්ධඉසිසමූහෙ තෙසං සමීපෙ හිමවන්තපබ්බතෙ මාතඞ්ගහත්ථිකුලෙ වාරණො චණ්ඩහත්ථී අහොසින්ති අත්ථො. මනුස්සාදයො වාරෙතීති* වාරණො. අථවා වාචාය රවති කොඤ්චනාදං නදතීති වාරණො. **මහෙසීනං පසාදනා**ති පච්චෙකබුද්ධමහෙසීනං පසාදෙන. **පච්චෙකජිනසෙට්ඨෙසු ධුතරාගෙසු තාදිසූ**ති ලොකධම්මෙහි නිච්චලෙසු පච්චෙකබුද්ධෙසු, **පදුමකෙසරං** පදුමරෙණුං. **ඔකිරිං** අවසිඤ්චින්ති අත්ථො. දුතියතතියාපදානානි උත්තානානෙවාති.

---

* මාරෙතීති-කත්ථචි.

චතුත්ථාපදෙ **මහාබොධි මහො අහූති** විපස්සිස්ස භගවතො චතුමග්ගඤාණාධාරභාවතො බොධීති ලද්ධනාමස්ස රුක්ඛස්ස පූජා අහොසීති අත්ථො. **රුක්ඛට්ඨො ඉව සම්බුද්ධොති*** අස්ස බොධිපූජාසමයෙ සන්නිපතිතස්ස මහාජනස්ස සම්බුද්ධො ලොකජෙට්ඨො නරාසභො රුක්ඛට්ඨො ඉව රුක්ඛෙ ඨිතො විය පඤ්ඤායතීති අත්ථො. **භගවා තම්හි සමයෙ** තස්මිං සමයෙ පූජාකරණකාලෙ භගවා භික්ඛුසඞ්ඝපුරක්ඛතො පරිවුතො. **වාචාසභිමුදීරයන්ති** මුදුසිලිට්ඨමධුරඋත්තමඝොසං උදීරයං කථයන්තො නිච්ඡාරෙන්තො චතුසච්චං පකාසෙසි. දෙසෙසීති අත්ථො. **සංඛිත්තෙන ච දෙසෙන්තොති** වෙනෙය්‍යපුග්ගලජ්ඣාසයානුරූපෙන දෙසෙන්තො සංඛිත්තෙන ච විත්ථාරෙන ච දෙසෙතීති අත්ථො. **විවට්ටච්ඡදෙති** රාගො ඡදනං දොසො ඡදනං මොහො ඡදනං සබ්බකිලෙසා ඡදනාති එවං වුත්තා ඡදනා විවටා උග්ඝාටිතා විද්ධංසිතාති විවට්ටච්ඡදො සම්බුද්ධො. තං මහාජනං දෙසනාවසානෙ නිබ්බාපෙසි පරිළාහං වූපසමෙසීති අත්ථො. **තස්සාහං ධම්මං සුත්වානාති** තස්ස භගවතො දෙසෙන්තස්ස ධම්මං සුත්වා. පඤ්චමාපදෙ **ඵලහත්ථො. අපෙබ්බවාති** විපස්සිභගවන්තං දිස්වා මධුරානි ඵලානි ගහෙත්වා අපෙබ්බවා අතුරිතො සනිකං අස්සමං ගච්ඡන්ති අත්ථො. ඡට්ඨ-සත්තමාපදානි උත්තානානෙව. අට්ඨමාපදෙ **නිට්ඨිතෙ නවකම්මෙ වාති** සීමාය නවකම්මෙ නිට්ඨිතෙ සති. **අනුලෙපමදාසහන්ති** අනු පච්ඡා සුධාලෙපාපෙසින්ති අත්ථො. නවම-දසමාපදානි උත්තානානියෙව.

එකතිංසතිමවග්ගවණ්ණනා.

ද්වත්තිංසතිමෙ වග්ගෙ පඨම-දුතිය-තතියාපදානි සුවිඤ්ඤෙය්‍යානෙව. චතුත්ථාපදෙ **ජලජග්ගෙහි ඔකිරින්ති** ජලජෙහි උත්තමෙහි උප්පලපදුමාදීහි පුප්ඵෙහි ඔකිරිං පූජෙසින්ති අත්ථො. පඤ්චමාපදං උත්තානමෙව. ඡට්ඨාපදෙ **චෙතියං උත්තමං නාම සිඛිනො ලොකබන්ධුනොති** සකලලොකත්තයස්ස බන්ධුනො ඤාතකස්ස සිඛිස්ස භගවතො උත්තමං චෙතියං. **ඉරිණෙ** ජනසඤ්චාරවිරහිතෙ. **විවනෙ** මනුස්සානං කොලාහලරහිතෙ මහාඅරඤ්ඤෙ අහොසීති සම්බන්ධො. **අන්ධාහිණ්ඩාමහං තදාති** තස්මිං කාලෙ වනෙ මග්ගමූළ්හභාවෙන අන්ධො, න චක්ඛුනා අන්ධො අහං ආහිණ්ඩාමි මග්ගං පරියෙසාමීති අත්ථො. **පවනා නික්ඛමන්තෙනාති†** මහාවනතො නික්ඛමන්තෙන මයා. **සීහාසනං** උත්තමාසනං සීහස්ස වා භගවතො ආසනං දිට්ඨන්ති අත්ථො. **එකංසං අඤ්ජලිං කත්වාති** එකංසං උත්තරාසඞ්ගං කත්වා සිරසි අඤ්ජලිං ඨපෙත්වාති අත්ථො. **ථොමිස්සං‡ ලොකනායකන්ති** සකලලොකත්තයං

* රුක්ඛට්ඨෙයෙව සම්බුද්ධ-පාළියං.
† නික්ඛමිත්වාන-පාළියං.
‡ ථවිස්සා-පාළියං.

නයන්තං නිබ්බානං පාපෙන්තං ථොමිස්සං ථුතිං අකාසින්ති අත්ථො. සත්තමාපදානෙ **සුදස්සනො මහාවීරොති** සුන්දරදස්සනො ද්වත්තිංසවරමහාපුරිසලක්ඛණසම්පන්නසරීරත්තා මනොහරදස්සනො මහාවිරියො සිද්ධත්ථො භගවාති සම්බන්ධො. **වසති ඝරමුත්තමෙති** උත්තමෙ විහාරෙ වසතීති අත්ථො. අට්ඨම-නවම-දසමාපදානානි උත්තානානෙව.

ද්වත්තිංසතිමවග්ගවණ්ණනා.

තෙත්තිංසතිමෙ වග්ගෙ පඨම-දුතිය-තතිය-චතුත්ථ-පඤ්චම-ඡට්ඨාපදානානි උත්තානානියෙව. සත්තමාපදානෙ **සමයං අගමාසහන්ති** සමූහං සමාගමට්ඨානං අහං අගමාසින්ති අත්ථො. **අබ්බුදනිරබ්බුදාති** කොටිසතසහස්සානං සතං අබ්බුදං, අබ්බුදසතසහස්සානං සතං නිරබ්බුදන්ති වුත්තත්තා ආයුනා අබ්බුදනිරබ්බුදානි ගතමහාආයුවන්තා මනුජාධිපා චක්කවත්තිනො ඛත්තියා අට්ඨ අට්ඨ හුත්වා කප්පානං පඤ්චවීසසහස්සම්හි ආසුං අහෙසුන්ති අත්ථො. අට්ඨම-නවම-දසමාපදානානි පාකටානෙව.

තෙත්තිංසතිමවග්ගවණ්ණනා.

චතුත්තිංසතිමවග්ග- පඤ්චතිංසතිමවග්ග- ඡත්තිංසතිමවග්ග- සත්තතිංසතිම වග්ග-අට්ඨතිංසතිමවග්ගා-උත්තානත්ථායෙව. එකූනචත්තාළීසතිමවග්ගෙපි පඨමාපදානාදීනි උත්තානානියෙව.

නවමාපදානෙ පන **විපස්සිනො පාවචනෙති** ආදිකං ආයස්මතො සොණකොළිවිසත්ථෙරස්ස **අපදානං**. අයම්පි ථෙරො පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ මහාවිභවෙ සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො සෙට්ඨී හුත්වා උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො භගවතො චඞ්කමනට්ඨානෙ සුධාය පරිකම්මං කාරෙත්වා එකඤ්චලෙනං කාරෙත්වා නානාවිරාගවත්ථෙහි ලෙනභූමිං සන්ථරිත්වා උපරිවිතානඤ්ච කත්වා චාතුද්දිසස්ස සඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදෙත්වා සත්තාහං මහාදානං පවත්තෙත්වා පණිධානං අකාසි. භගවා අනුමොදනං අකාසි. සො තෙන කුසලකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා තතො පරිනිබ්බුතෙ කස්සපදසබලෙ, අනුප්පන්නෙ අම්හාකං භගවති, බාරාණසියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතම්පත්තො ගඞ්ගාතීරෙ පණ්ණසාලං කාරෙත්වා වසන්තො එකං පච්චෙකබුද්ධං තෙමාසං චතූහි පච්චයෙහි සක්කච්චං උපට්ඨහි. පච්චෙකබුද්ධො වුත්ථවස්සො

පරිපුණ්ණපරික්ඛාරො ගන්ධමාදනමෙව අගමාසි. සො පන කුලපුත්තො යාවජීවං තත්ථ පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො කාලෙ චම්පානගරෙ අග්ගසෙට්ඨිස්ස ගෙහෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්ස පටිසන්ධිගහණකාලතො පට්ඨාය සෙට්ඨිස්ස මහාභොගක්ඛන්ධො අභිවඩ්ඪි. තස්ස මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමනදිවසෙ සකලනගරෙ මහාලාභසක්කාරසම්මානො අහොසි. ජාතස්ස චස්ස පුබ්බෙ පච්චෙකබුද්ධස්ස සතසහස්සග්ඝනිකරත්තකම්බලපරිච්චාගෙන සුගන්ධරත්තසුවණ්ණවණ්ණො අත්තභාවො අහොසි. තෙන'ස්ස සොණොති නාමං අහොසි. පිතා පන'ස්ස කොටිඅග්ඝනකං සුවණ්ණමයං කණ්ණපිළන්ධනං කාරෙසි. තදුපාදාය අපරභාගෙ සොණො කොටිකණ්ණොති නාමං අහොසි. සො මහතා පරිවාරෙන අභිවඩ්ඪි. තස්ස හත්ථපාදතලානි බන්ධුජීවකපුප්ඵවණ්ණානි අහෙසුං. තෙසං සතවාරං විහතකප්පාසං විය මුදු සම්ඵස්සො අහොසි. පාදතලෙසු මණිකුණ්ඩලවණ්ණලොමානි ජායිංසු. වයප්පත්තස්ස තිණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකෙ තයො පාසාදෙ කාරාපෙත්වා නාටකිත්ථියො උපට්ඨාපෙසි. සො තත්ථ මහතිං සම්පත්තිං අනුභවන්තො දෙවකුමාරො විය පටිවසති. අථ අම්හාකං භගවා සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කො රාජගහං උපනිස්සාය විහරන්තො බිම්බිසාරරඤ්ඤා පක්කොසාපිතො තෙහි අසීතියා ගාමිකසහස්සෙහි සද්ධිං රාජගහං ආගතො සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො මාතාපිතරො අනුජානාපෙත්වා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ලද්ධූපසම්පදො සත්ථුසන්තිකෙ කම්මට්ඨානං ගහෙත්වා ජනසංසග්ගපරිහරණත්ථං සීතවනෙ විහාසි. සො තත්ථ වසන්තො මම සරීරං සුඛුමාලං න සක්කා සුඛෙන සුඛං අධිගන්තුං කායං කිලමෙත්වාපි සමණධම්මං කාතුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා ඨානචඞ්කමමෙව අධිට්ඨාය පධානමනුයුඤ්ජන්තො පාදතලෙසු ඵොටෙසු උට්ඨිතෙසු වෙදනං අජ්ඣුපෙක්ඛිත්වා දළ්හං විරියං කරොන්තො අච්චාරද්ධවිරියතාය විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං අසක්කොන්තො එවං අහං වායමන්තොපි මග්ගඵලානි නිබ්බත්තෙතුං න සක්කොමි. කිං මෙ පබ්බජ්ජායාති හීනායාවත්තිත්වා භොගෙ භුඤ්ජාමි පුඤ්ඤානි ච කරිස්සාමීති චින්තෙසි. අථ සත්ථා තස්ස චිත්තාචාරං ඤත්වා තත්ථ ගන්ත්වා වීණොපමොවාදෙන ඔවදිත්වා විරියසමතාය යොජනවිධිං දස්සෙත්වා කම්මට්ඨානං සොධෙත්වා ගිජ්ඣකූටං ගතො. සොණොපි ඛො සත්ථුසන්තිකා ඔවාදං ලභිත්වා විරියසමථං යොජෙත්වා විපස්සනං උස්සාහාපෙත්වා අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. සො අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'විපස්සිනො පාවචනෙ'ති ආදිමාහ. තත්ථ **විපස්සීති** විසෙසෙන විවිධා වා පස්සතීති විපස්සී, **පාවචනෙති** පකාරෙන වුච්චතීති පාවචනං පිටකත්තයං, තස්ස විපස්සිනො තස්මිං පාවචනෙති අත්ථො. **ලෙණන්ති** ලීයන්ති සත්තා එත්ථාති ලෙණං විහාරං, **බන්ධුමා රාජධානියාති** කුලපරම්පරවසෙන අඤ්ඤමඤ්ඤං සම්බජ්ඣන්තීති බන්ධූ, ඤාතකා තෙ එත්ථ

පටිවසන්තීති බන්ධුමා, බන්ධු අස්ස අත්ථීති වා බන්ධුමා. රඤ්ඤො වසනට්ඨානන්ති රාජධානි, බන්ධුමාව සා රාජධානි චෙති බන්ධුමාරාජධානි තස්සං ලෙණං මයා කතන්ති සම්බන්ධො. සෙසමෙත්ථ උත්තානත්ථමෙවාති.

සොණකොළිවිසත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 184.

දසමාපදානෙ **අනොතත්තසරාසන්නෙති** පබ්බතකූටෙහි පටිච්ඡන්නත්තා චන්දිමසූරියානං සන්තාපෙහි ඔතත්තං උණ්හං උදකං එත්ථ නත්ථීති අනොතත්තො, **සරන්ති** ගච්ඡන්ති පභවන්ති සන්දන්ති **එතස්මා** මහානදියොති සරො, සීහමුඛාදීහි නික්ඛන්තා මහානදියො නික්ඛන්තුං නික්ඛන්තුං පදක්ඛිණං කත්වා නික්ඛන්තනික්ඛන්තදිසාභාගෙන සරන්ති ගච්ඡන්තීති **අත්ථො**. අනොතත්තො ච සො සරො චාති අනොතත්තසරො තස්ස ආසන්නං සමීපට්ඨානන්ති අනොතත්තසරාසන්නං, තස්මිං අනොතත්තසරාසන්නෙ සමීපෙති අත්ථො. **රමණීයෙති** දෙවදානවගන්ධබ්බකින්නරොරගබුද්ධපච්චෙකබුද්ධාදීහි රමිතබ්බං අල්ලීයිතබ්බන්ති රමණීයං, තස්මිං රමණීයෙ. **සිලාතලෙති** එකඝනපබ්බතසිලාතලෙති අත්ථො. **නානාරතනපජ්ජොතෙති** පදුමරාගවෙළුරියාදිඅනෙකෙහි රතනෙහි පජ්ජොතෙ පකාරෙන ජොතමානෙ. **නානාගන්ධවනන්තරෙති** නානප්පකාරෙහි චන්දනාගරුකප්පූරතමාලතිලකාසොකනාගපුන්නාගකෙතකාදීහි අනෙකෙහි සුගන්ධපුප්ඵෙහි ගහණීභූතවනන්තරෙ ගුණමහන්තතාය සඞ්ඛ්‍යාමහන්තතාය ච මහතා භික්ඛුසඞ්ඝෙන **පරෙතො** පරිවුතො. **ලොකනායකො** ලොකත්තයසාමි සම්මාසම්බුද්ධො තත්ථ සිලාසනෙ නිසින්නො අත්තනො පුබ්බකම්මානි බ්‍යාකරි, විසෙසෙන පාකටමකාසීති අත්ථො. සෙසමෙත්ථ හෙට්ඨා බුද්ධාපදානෙ වුත්තත්තා තදෙව සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. බුද්ධාපදානෙ අනොනාගධාපි ඉධාපදානෙ කුසලාකුසලකම්මසූචකත්තා වග්ගසඞ්ගහවසෙන ධම්මසඞ්ගාහකත්ථෙරා සඞ්ගායිංසූති.

පුබ්බකම්මපිලොතිකස්ස අපදානවණ්ණනා.

එකූනචත්තාලීසතිම වග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 185.

චත්තාලීසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **නගරෙ හංසවතියාති** ආදිකං ආයස්මතො පිලින්දිවච්ඡත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතී නගරෙ දොවාරිකකුලෙ නිබ්බත්තො මහද්ධනො මහාභොගො අහොසි. සො කොටිසන්නිචිතධනරාසිං ඔලොකෙත්වා රහොගතො නිසින්නො ඉමං සබ්බං

ධනං මයා සම්මා ගහෙත්වා ගන්තුං වට්ටතීති චින්තෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සබ්බපරික්ඛාරං මහාදානං දාතුං සන්නිට්ඨානං කත්වා සබ්බපරිභොගපරික්ඛාරානි සතසහස්සවසෙන කාරෙත්වා පදුමුත්තරං භගවන්තං නිමන්තෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං අදාසි. එවං සත්තාහං දානං දත්වා පරියොසානදිවසෙ නිබ්බානාධිගමනං පත්ථෙත්වා යාවජීවං පුඤ්ඤානි කත්වා ජීවිතපරියොසානෙ දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො ඡකාමාවචරදිබ්බසම්පත්තියො අනුභවිත්වා මනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදි සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තො ගොත්තවසෙන පිළින්දිවච්ඡොති පාකටො අහොසි. සො එකදිවසං සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො උදානවසෙන තං පකාසෙන්තො 'නගරෙ හංසවතියා'ති ආදිමාහ. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොව. **ආසිං දොවාරිකො අහ**න්ති හංසවතීරඤ්ඤො ගෙහද්වාරපාලකො ආසිං. අහොසින්ති අත්ථො. **අක්ඛොභං අමිතං භොග**න්ති රඤ්ඤො වල්ලභත්තා අඤ්ඤෙහි ඛොභෙතුං චාලෙතුං අසක්කුණෙය්‍යං අමිතං අපරිමාණං භොගං ධනං මම ඝරෙ සන්නිචිතං රාසීකතං අහොසීති අත්ථො. **බහූ මෙ'ධිගතා භොගා**ති මෙ මයා අධිගතා පත්තා පටිලද්ධාති අත්ථො. ඡත්තවාසීආදීනං පරික්ඛාරානං නාමානි ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යානි. පරික්ඛාරදානානිසංසානි ච නයානුයොගෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යා නෙවාති.

පිළින්දිවච්ඡත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 186.

දුතිය-තතිය-චතුත්ථ-පඤ්චමාපදානානි උත්තානත්ථානෙව. ඡට්ඨාපදානෙ **හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ**ති ආදිකං ආයස්මතො බක්කුලත්ථෙරස්ස අපදානං. අයං කිර ථෙරො අතීතෙ ඉතො කප්පසතසහස්සාධිකස්ස අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යස්ස මත්ථකෙ අනොමදස්සිස්ස භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා තත්ථ සාරං අපස්සන්තො සම්පරායිකත්ථං ගවෙසිස්සාමීති ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පබ්බතපාදෙ විහරන්තො පඤ්චාභිඤ්ඤා අට්ඨසමාපත්තීනං ලාභී හුත්වා බුද්ධුප්පාදං සුත්වා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා සරණෙසු පතිට්ඨිතො සත්ථු වාතාබාධෙ උප්පන්නෙ අරඤ්ඤතො භෙසජ්ජානි ආනෙත්වා තං වූපසමෙසි. සො තතො චුතො බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො පදුමුත්තරබුද්ධකාලෙ හංසවතීනගරෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා සත්ථාරා එකං භික්ඛුං අප්පාබාධානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයම්පි තං ඨානන්තරං ආකඞ්ඛන්තො පණිධානං කත්වා යාවජීවං කුසලකම්මං උප

ඨත්වා සුගතීසුයෙව සංසරන්තො විපස්සිස්ස භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව බන්ධුමතීනගරෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. සො සබ්බසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං පත්තො තත්ථ සාරං අපස්සන්තො ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා ඣානලාභී හුත්වා පබ්බතපාදෙ වසන්තො බුද්ධුප්පාදං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා සරණෙසු පතිට්ඨාය භික්ඛූනං තිණපුප්ඵකරොගෙ උප්පන්නෙ තං වූපසමෙත්වා යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකනවුතිකප්පෙ දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ බාරාණසියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා ඝරාවාසං වසන්තො එකං ජිණ්ණං විනස්සමානං විහාරං දිස්වා තත්ථ උපොසථාගාරාදිකං සබ්බං ආවසථං කාරාපෙත්වා තත්ථ භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සබ්බං භෙසජ්ජං පටියාදෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව කොසම්බියං සෙට්ඨිකුලෙ නිබ්බත්ති. සො මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමිත්වා ධාතීහි අරොගභාවාය යමුනායං නහාපයමානො තාසං හත්ථතො මුච්චි. තදා එකෙන මච්ඡෙන ගිලිතො අහොසි. කෙවට්ටා තං මච්ඡං ජාලෙන ගහෙත්වා බාරාණසිසෙට්ඨිභරියාය වික්කිණිංසු. සා තං ගහෙත්වා ඵාලයමානා පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤබලෙන අරොගං දාරකං දිස්වා 'පුත්තො මෙ ලද්ධො'ති ගහෙත්වා පොසෙසි. ජනකෙහි මාතාපිතූහි තං පවත්තිං සුත්වා ගන්ත්වා 'අයං අම්හාකං පුත්තො දෙථ නො පුත්ත'න්ති අනුයොගෙ කතෙ රඤ්ඤා 'උභයෙසං සාධාරණො හොතූ'ති දින්නං කුලානං දායාදභාවෙන විනිච්ඡයං කත්වා ඨපිතත්තා බක්කුලොති ලද්ධනාමො වයප්පත්තො මහාසම්පත්තිං අනුභවන්තො ද්වීසු සෙට්ඨිකුලෙසු එකෙකස්මිං ඡමාසං ඡමාසං වසති. තෙ අත්තනො අත්තනො වාරෙ සම්පත්තෙ නාවාසඞ්ඝාටකං බන්ධිත්වා තත්‍රොපරි රතනමණ්ඩපං කාරෙත්වා පඤ්චඞ්ගිකතූරියෙ නිප්ඵාදෙත්වා කුමාරං තත්ථ නිසීදාපෙත්වා උභයනගරමජ්ඣෙ එකං ඨානං ගඞ්ගාය ආගච්ඡන්ති. අපරසෙට්ඨිමනුස්සාපි එවමෙව සජ්ජෙත්වා තං ඨානං ගන්ත්වා කුමාරං තත්ථෙව ගහෙත්වා ගච්ඡන්ති. සො එවං වඩ්ඪමානො ආසීතිකො හුත්වා උභයසෙට්ඨිපුත්තොති පාකටො සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා සත්තාහං වායමන්තො අට්ඨමෙ දිවසෙ සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අරහා හුත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ'ත්‍යාදිමාහ. තස්සත්ථො හෙට්ඨා වුත්තොව. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. තතො සො අරහත්තං පත්වා විමුත්තිසුඛෙන විහරන්තො සට්ඨිවස්සසතායුකො හුත්වා පරිනිබ්බායීති.

බක්කුලත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 187.

සත්තමාපදානෙ භරියා මෙ කාලඞ්කතාති ආදිකං ආයස්මතො ගිරිමානන්දත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ

තත්‍ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ කුල ගෙහෙ නිබ්බත්තො වයප්පත්තො ඝරාවාසං සණ්ඨපෙත්‍වා වසන්තො භරියාය ච පුත්තෙ ච කාලකතෙ සොකසල්ලසමප්පිතො අරඤ්ඤං පවිසිත්‍වා පවත්තඵලභොජනො රුක්ඛමූලෙ විහාසි. තදා සුමෙධො භගවා තස්සානුකම්පාය තත්‍ථ ගන්ත්‍වා ධම්මං දෙසෙත්‍වා සොකසල්ලං අබ්බූළ්හෙසි. සො ධම්මං සුත්‍වා පසන්නමානසො සුගන්ධපුප්ඵෙහි භගවන්තං පූජෙත්‍වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්‍වා සිරසි අඤ්ජලිං කත්‍වා අභිත්ථවි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයත්‍ථ සුඛං අනුභවිත්‍වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ බිම්බිසාරරඤ්ඤො පුරොහිතස්ස පුත්තො හුත්‍වා නිබ්බත්ති. ගිරිමානන්දොතිස්ස නාමං අහොසි. සො විඤ්ඤුතං පත්‍වා සත්‍ථු රාජගහගමනෙ බුද්ධානුභාවං දිස්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්‍වා සමණධම්මං කරොන්තො කතිපයදිවසං ගාමකාවාසෙ වසිත්‍වා සත්‍ථාරං වන්දිතුං රාජගහං අගමාසි. බිම්බිසාරමහාරාජා තස්ස ආගමනං සුත්‍වා තං උපසඞ්කමිත්‍වා ඉධෙව භන්තෙ වසථ අහං චතූහි පච්චයෙහි උපට්ඨහාමීති පවාරෙත්‍වා ගතොපි බහුකිච්චත්තා තං න සරි. ථෙරො අබ්භොකාසෙයෙව විහාසි. දෙවතා ථෙරස්ස තෙමනභයෙන වස්සධාරං වාරෙසුං. රාජා අවස්සනකාරණං උපධාරෙත්‍වා ඤත්‍වා ථෙරස්ස කුටිකං කාරාපෙසි. ථෙරො කුටිකාය වසන්තො සෙනාසනසප්පායලාභෙන චිත්තසමාධානං ලභිත්‍වා විරියමහන්තං යොජෙත්‍වා විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්‍වා අරහත්තං පාපුණි. සො අරහත්තං පත්‍වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්‍වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'භරියා මෙ කාලකතා'ති ආදිමාහ. තං භගවතො නිවෙදනත්‍ථඤ්ච භගවතා කතානුසාසනත්‍ථඤ්ච මග්ගඵලාධිගමාපාදනත්‍ථඤ්ච පාඨානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

ගිරිමානන්දත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

අට්ඨම-නවම-දසමාපදානානි උත්තානත්‍ථානෙවාති.

චත්තාලීසතිමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 188.

එකචත්තාලීසතිමවග්ගෙ පඨමාපදානෙ **පබ්බතකූටං*** **නිස්සායාති** ආදිකා ආයස්මතො තිස්සමෙත්තෙය්‍යත්ථෙරස්ස අපදානං. තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්‍වා පදුමුත්තරස්ස භගවතො අජිනචම්මං නිසීදනත්‍ථාය දානමෙව නානත්තං. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. දුතියාපදානෙ **පබ්භාරකූටං නිස්සායාති** ආදිකා ආයස්මතො පුණ්ණකත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්‍ථ හිමවන්තෙ යක්ඛසෙනාපති හුත්‍වා පරිනිබ්බුතස්ස ආළාහනකරණමෙව නානත්තං. සෙසං පාඨානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. **හිමවන්තස්ස අවිදූරෙති** ආදිකා ආයස්මතො මෙත්තගුත්ථෙරස්ස අපදානං. හිමවන්තසමීපෙ අසොකපබ්බතෙ සො තාපසො හුත්‍වා පණ්ණසාලාය වසන්තො

---

* පබ්භාරකූටං-පාළියං.

සුමෙධසම්බුද්ධං දිස්වා පත්තං ගහෙත්වා සප්පිනා පූරෙත්වා අදාසි. සෙව විසෙසො. පුඤ්ඤඵලාදිං සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. අපදානගාථානං අත්ථො ච පාකටො යෙව. චතුත්ථාපදානෙ **ගඞ්ගා භාගීරථීනාමා**ති† ආදිකා ආයස්මතො ධොතකත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්‍රාපි බ්‍රාහ්මණො හුත්වා භාගීරථී ගඞ්ගාය තරමානෙ භික්ඛූ දිස්වා පසන්නමානසො සෙතුං කාරාපෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස නිය්‍යාදිතභාවො යෙව විසෙසො. පුඤ්ඤඵලපරිදීපනගාථානං අත්ථො නයානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යොව. පඤ්චමාපදානෙ **හිමවන්තස්ස අවිදූරෙ**ති ආදිකා ආයස්මතො උපසීවත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො ඝරාවාසං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ පදුමුත්තරං භගවන්තං දිස්වා තිණසන්ථරං සන්ථරිත්වා සත්ථු නිසින්නස්ස භගවතො සාලපුප්ඵපූජං අකාසීති අයං විසෙසො. සෙසං උත්තානමෙව.

ඡට්ඨමාපදානෙ **මිගලුද්දො පුරෙ ආසි**න්ති ආදිකා ආයස්මතො නන්දකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයං කිර පදුමුත්තරභගවතො කාලෙ කරවීකසකුණො හුත්වා මධුරකූජිතං කරොන්තො සත්ථාරං පදක්ඛිණං අකාසි. අපරභාගෙ මයූරො හුත්වා අඤ්ඤතරස්ස පච්චෙකබුද්ධස්ස වසන ගුහාද්වාරෙ පසන්නමානසො දිවසස්ස තික්ඛත්තුං මධුරෙන, වස්සිතං වස්සි. එවං තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි කත්වා අම්හාකං භගවතො කාලෙ සාවත්ථියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො නන්දකොති ලද්ධනාමො සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සො අපරභාගෙ අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'මිගලුද්දො පුරෙ ආසි'න්ති ආදිමාහ. තත්ථ පච්චෙකබුද්ධස්ස මණ්ඩපං කත්වා පදුමපුප්ඵෙහි ඡාදනමෙව විසෙසො.

සත්තමාපදානෙ **පබ්භාරකූටං නිස්සායා**ති ආදිකා ආයස්මතො හෙමකත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්ථාපි ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා හිමවන්තෙ වසන්තො පියදස්සිං භගවන්තං උපගතං දිස්වා රතනමයං පීඨං අත්ථරිත්වා අදාසි. තත්ථ නිසින්නස්ස කුම්භමත්තං ජම්බුඵලං ආහරිත්වා අදාසි. භගවා තස්ස චිත්තප්පසාදත්ථාය තං ඵලං පරිභුඤ්ජි. එත්තකමෙව විසෙසො.

අට්ඨමාපදානෙ **රාජාසි විජයො නාමා**ති ආදිකා ආයස්මතො තොදෙය්‍යත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්ථ **රාජාසි විජයො නාමා**ති දහරකාලතො පට්ඨාය සබ්බසඞ්ගාමෙසු ජිනන්තො චතූහි සඞ්ගහවත්ථූහි ජනං රඤ්ජන්තො අලලීයන්තො විජයො නාම රාජා අහොසීති අත්ථො. **කෙතුමතී පුරුත්තමෙ**ති කෙතූ වුච්චන්ති ධජපතාකා අථවා නගරතො සාසනත්ථාය නගරමජ්ඣෙ උස්සාපිතරතනතොරණානි, තෙ කෙතූ නිච්චං උස්සාපිතා සොභයමානා අස්සා

† භාගීරසී-සබ්බත්ථ.

ත්ථීති කේතුමතී, පූරේති ධනධඤ්ඤෙහි සබ්බජනානං මනන්ති පුරං කේතුමතී ච පුරඤ්ච සෙට්ඨට්ඨෙන උත්තමඤ්චාති කේතුමතිපුරුත්තමං තස්මිං පුරුත්තමෙ. **සූරෝ වික්කමසම්පන්නෝති** අභීතො විරියසම්පන්නො විජයො නාම රාජා අජ්ඣාවසීති සම්බන්ධො. **ඉත්ථම්භූතං** පුරඤ්ච සබ්බවත්ථුවාහනඤ්ච ඡඩ්ඩෙත්වා හිමවන්තං පවිසිත්වා **ඉසි** පබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා වසන්තො සුමෙධං භගවන්තං දිස්වා සොමනස්සං උප්පාදෙත්වා වන්දනපූජාකරණමෙව විසෙසො.

නවමාපදානෙ **නගරෙ හංසවතියාති** ආදිකා ආයස්මතො ජතුකණ්ණිකත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්ථ සෙට්ඨිපුත්තො හුත්වා **සුවණ්ණ** පාසාදෙ වසනභාවාදයො ච වුත්තාතාව. දසමාපදානෙ **හිමවන්තස්ස අවිදූරෙති** ආදිකා ආයස්මතො උදෙනත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්ථ හිමවන්තසමීපෙ පදුමපබ්බතං නිස්සාය තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා වසන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො පදුමපුප්ඵං ගහෙත්වා පූජිතභාවොව විසෙසො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානමෙවාති.

එකචත්තාළීසතිමවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

ද්වාචත්තාළීසතිමවග්ගෙ පඨමාපදානාදීනි සුවිඤ්ඤෙය්‍යානි යෙව. චතුත්ථාපදානෙ **නගරෙ බන්ධුමතියාති** ආදිකා ආයස්මතො මධුමංසදායකත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්ථ **සූකරිකොති** සූකරමංසං වික්කිණිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්තො. **උක්කොටකං රන්ධයිත්වාති** පිහකපප්ඵාසමංසං පචිත්වා මධුමංසම්හි ඔකිරිං පක්ඛිපිං. තෙන මංසෙන පත්තං පූරෙත්වා භික්ඛුසඞ්ඝස්ස දත්වා තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ අරහත්තං පාපුණින්ති අත්ථො. නාගපල්ලවකත්ථෙරස්ස පඤ්චමාපදානං. එකදීපියත්ථෙරස්ස ඡට්ඨාපදානම්පි උච්ඡඞ්ගපුප්ඵියත්ථෙරස්ස සත්තමාපදානම්පි යාගුදායකත්ථෙරස්ස අට්ඨමාපදානම්පි පත්ථොදනදායකත්ථෙරස්ස නවමාපදානම්පි මඤ්චදායකත්ථෙරස්ස දසමාපදානම්පි සබ්බං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

ද්වාචත්තාළීසතිමවග්ග වණ්ණනා.

තෙචත්තාළීසතිමවග්ගෙ සබ්බථෙරාපදානානි උත්තානානෙව, කෙවලං ථෙරානං නාමනානත්තං පුඤ්ඤනානත්තඤ්ච විසෙසො. චතුචත්තාළීසතිමවග්ගෙපි සබ්බානි අපදානානි පාකටානෙව, කෙවලං පුඤ්ඤනානත්තඤ්ච ඵලනානත්තඤ්ච විසෙසො. පඤ්චචත්තාළීසතිමවග්ගෙ පඨමාපදානෙ **කකුසන්ධො මහාවීරොති** ආදිකා ආයස්මතො විභීටකමිඤ්ජියත්ථෙරස්ස අපදානං. තත්ථ **බීජමිඤ්ජමදාසහන්ති** විභීටකඵලානි ඵාලෙත්වා බීජානි මිඤ්ජානි ගහෙත්වා මධුසක්කරාහි යොජෙත්වා කකුසන්ධස්ස භගවතො අදාසින්ති අත්ථො. දුතියාපදානාදීනි සබ්බානි සුවිඤ්ඤෙය්‍යානෙව. ථෙරානං නාමානානත්තාදීනිපි පාඨානුසාරෙන වෙදිතබ්බානි. ඡචත්තාළීසතිම වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **ජගතිං කාරයිං**

අඞ්ගනන්ති උත්තමබොධිරුක්ඛස්ස සමන්තතො ආළින්දං අඞ්ගනං කාරයින්ති අත්ථො. **සෙසා**ති දුතියාපදානාදීනි **සබ්බා**ති උත්තානානෙව. සත්තචත්තාළීසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානාදීනි පාළිඅනුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යානෙව.

අට්ඨචත්තාළීසතිමෙ වග්ගෙ පඨමදුතියාපදානානි උත්තානානෙව. තතියාපදානෙ **කොසියො*** **නාම භගවා**ති කොසියගොත්තෙන ජාතත්තා කොසියො නාම පච්චෙකබුද්ධොති අත්ථො. **චිත්තකූටෙ**ති චිත්තකූට කෙලාසකූට සානුකූටාදීසු අනොතත්තදහං පටිච්ඡාදෙත්වා ඨිතපබ්බත කූටෙසු නානාරතනඔසධාදීහි විචිත්තෙන චිත්තකූටපබ්බතෙ සො පච්චෙකබුද්ධො වසීති අත්ථො. චතුත්ථ-පඤ්චමාපදානානි උත්තානානෙව. ඡට්ඨාපදානෙ **කුසට්ඨක මදාසහ**න්ති පක්ඛිකභත්තඋපොසථික භත්තධුරභත්තසලාකභත්තාදීසු කුසපණ්ණවසෙන දාතබ්බං අට්ඨ සලාකභත්තං අහං අදාසින්ති අත්ථො. සත්තමාපදානෙ **සොභිතො නාම සම්බුද්ධො**ති ආරොහපරිණාහද්වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණබ්‍යාමප්පභා දීහි සොභමානසරීරත්තා සොභිතො නාම සම්මාසම්බුද්ධොති අත්ථො. අට්ඨමාපදානෙ **තක්කරායං වසී තදා**ති තං දසපුඤ්ඤකිරියවත්ථුං කාරෙන්තා ජනා පටිවසන්ති එත්ථාති තක්කරා රාජධානි තස්සං තක්කරායං තදා වසීති අත්ථො. නවමාපදානෙ **පානධිං සුකතං ගය්හා**ති උපාහනයුගං සුන්දරාකාරෙන නිප්ඵාදිතං ගහෙත්වාති අත්ථො. දසමාප දානං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

අට්ඨචත්තාළීසතිමවග්ග වණ්ණනා.

එකූනපඤ්ඤාසමවග්ගෙ පඨමාපදානං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. දුතියාප දානෙ **අධිච්චුප්පත්තිකා බුද්ධා**ති අධිච්චෙන අකාරණෙන උප්පත්තිකා සයම්භූතා අඤ්ඤෙහි දෙවබ්‍රහ්මමාරාදීහි උපදෙසදායකෙහි රහිතා සයම්භූඤාණෙන උප්පන්නා ජාතා පාතුභූතාති අත්ථො. **ඔදුම්බරිකපුප්ඵං වා**ති උදුම්බරරුක්ඛෙ පුප්ඵං දුල්ලභං දුල්ලභුප්පත්තිකං ඉව. **චන්දම්හි සසකං යථා**ති චන්දමණ්ඩලෙ සසලෙඛාය සරූපං දුල්ලභං. **වායසානං යථා ඛීර**න්ති කාකානං නිච්චං රත්තින්දිවං ඛුදාපීළිතභාවෙන ඛීරං දුල්ලභං යථා, එවං දුල්ලභං ලොකනායකං චතුරසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං වා අට්ඨාසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං වා සොළසාසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං වා කප්පසතසහස්සං පාරමියො පූරෙත්වා ලද්ධභාවතො දුල්ලභො ලොකනායකොති අත්ථො. තතියාපදානෙ මධුං **භිසෙහි සවතී**ති† පොක්ඛරමධු පදුමකෙසරෙහි **සවතී**ති පග්ඝරති **ඛීරං සප්පි මුළාලිභී**ති‡ ඛීරඤ්ච සප්පිසතඤ්ච පදුම මූලාලෙහි සවති පග්ඝරති තස්මා තදුභයං මම සන්තකං බුද්ධො පටි ගණ්හාතූති අත්ථො. චතුත්ථ-පඤ්චම-ඡට්ඨාපදානානි උත්තානානෙව. සත්තමාපදානෙ **චත්තාළීස ද්විජාපි** චාති ද්වික්ඛත්තුං ජාතාති ද්විජා, කුමාරවයෙ උට්ඨිතදන්තානං පතිතත්තා පුන උට්ඨිතදන්තා ද්විජා, තෙ

---

* කොසිකො-පාළිය. † මධුං භිසෙහි සවති-පාළිය. ‡ සප්පිං මුළාළිකං-පාළිය.

වදන්තා. බ්‍යාකරණඤ්ච හෙට්ඨා නිදානකථායං වුත්තත්ථමෙව. අට්ඨමාපදානං උත්තානත්ථමෙව. නවමාපදානෙ **තදහං මාණවො ආසි**න්ති යදා සුමෙධපණ්ඩිතො දීපඞ්කරභගවතො සන්තිකා බ්‍යාකරණං ලභි, තදා අහං මෙඝො නාම බ්‍රාහ්මණමාණවො හුත්වා සුමෙධතාපසෙන සහ ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා සික්ඛාපදෙ සුසික්ඛිතො කෙනචි පාපසහායෙන සංසට්ඨො සංසග්ගදොසෙන පාපවිතක්කාදිවසං ගතො මාතුඝාතකම්මවසෙන නරකෙ අග්ගිජාලාදිදුක්ඛමනුභවිත්වා තතො චුතො සමුද්දෙපි තිමිඞ්ගලමහාමච්ඡො හුත්වා නිබ්බත්තො සමුද්දමජ්ඣෙ ගච්ඡන්තං මහානාවං ගිලිතුකාමො ගතො මං දිස්වා වාණිජා භීතා '**අහො ගොතමො භගවා**'ති සද්දං අකංසු. අථ මහාමච්ඡො පුබ්බවාසනාබලෙන බුද්ධගාරවං උප්පාදෙත්වා තතො චුතො සාවත්ථියං විභවසම්පන්නෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො සද්ධාසම්පන්නො සද්ධම්මදෙසනං සුත්වා පබ්බජිත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිත්වා දිවසස්ස තික්ඛත්තුං උපට්ඨානං ගන්ත්වා සරමානො වන්දති. තදා භගවා 'චිරං ධම්මරුචී'ති මං' ආදිමාහ. අථ සො ථෙරො 'සුචිරං සතපුඤ්ඤලක්ඛණා'ති' ආදීහි ගාථාහි ථොමෙති. භන්තෙ සතපුඤ්ඤලක්ඛණධර ගොතම; **පතිපුබ්බෙන විසුද්ධපච්චය**න්ති පුබ්බෙ දීපඞ්කරපාදමූලෙ පරිපුණ්ණපාරමිපච්චය සම්භාරො සුට්ඨු චිරං කාලං මයා න දිට්ඨො අසීති අත්ථො. **අහමජ්ජ සුපෙක්ඛන**න්ති අජ්ජ ඉමස්මිං දිවසෙ අහං සුපෙක්ඛනං සුන්දරදස්සනං සුන්දරදිට්ඨි වා. **නිරූපමග්ගහං** උපමාරහිතසරීරං ගොතමං වත එකන්තෙන පස්සාමි දක්ඛාමීති අත්ථො. **සුචිරං විහතතමො තයා**ති විසෙසෙන හතතමො විද්ධංසිතමොහො. ත්වං මයාපි සුට්ඨුචිරං ථොමිතොති අත්ථො. **සුචිරක්ඛෙන නදී විසොසිතා**ති එසා තණ්හානදී සුරක්ඛෙන ගොපනවසෙන සොභිතා අභබ්බුප්පත්තිකතා තයාති අත්ථො. **සුචිරං අමලං විසොධිත**න්ති සුට්ඨුචිරං දීඝෙන අද්ධුනා අමලං නිබ්බානං විසෙසෙන සොධිතං සුට්ඨුකතං අධිගතන්ති අත්ථො. **නයනං ඤාණමයං මහාමුනෙ චිරකාලං සමධිගතො**ති මහාමුනෙ මහාසමණ ඤාණමයං දිබ්බචක්ඛුං චිරකාලං සමධිගතො සම්පත්තො ත්වන්ති අත්ථො. **තයා න විතථො පුනරන්තර**න්ති අහං පුන අන්තරවෙමජ්ඣෙ තයා පරිතට්ඨො පරිඅඩ්ඪො න අහොසින්ති අත්ථො. **පුන රජ්ජසමාගතො තයා**ති අජ්ජ ඉමස්මිං කාලෙ තයා සද්ධිං පුනපි සමාගතො එකීභූතො තව සහ වසාමීති අත්ථො. **නහි නස්සන්ති කතානි ගොතමා**ති ගොතම සබ්බඤ්ඤු බුද්ධ, තයා සද්ධිං කතානි සමාගමාදීනි නහි නස්සන්ති යාව ඛන්ධපරිනිබ්බානා න විනා භවිස්සන්තීති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

ධම්මරුචිත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

දසමාපදානං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

එකූනපඤ්ඤාසමවග්ගවණ්ණනා.

පඤ්ඤාසතිමවග්ගාදිසු චතූසු වග්ගෙසු සබ්බානි අපදානානි උත්තානානෙවාති. චතුපඤ්ඤාසතිමවග්ගෙ පඨමාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකා ආයස්මතො මහාකච්චායනත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ ගහපතිමහාසාලකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වුද්ධිප්පත්තො එකදිවසං සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපියමානං එකං භික්ඛුං දිස්වා සයම්පි තං ඨානං පත්ථෙන්තො පණිධානං කත්වා දානාදීනි පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො සුමෙධස්ස භගවතො කාලෙ විජ්ජාධරො හුත්වා ආකාසෙන ගච්ඡන්තො එකස්මිං වනසණ්ඩෙ නිසින්නං භගවන්තං දිස්වා පසන්නමානසො කණිකාරපුප්ඵෙහි පූජං අකාසි. සො තෙන පුඤ්ඤකම්මෙන අපරපරං සුගතීසු යෙව පරිවත්තන්තො කස්සපදසබලස්ස කාලෙ බාරාණසියං කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා පරිනිබ්බුතෙ භගවති සුවණ්ණචෙතියකම්මට්ඨානෙ සතසහස්සග්ඝනිකාය සුවණ්ණිට්ඨිකාය තිචයං කත්වා ඉමස්ස නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ සරීරං මෙ සුවණ්ණවණ්ණං හොතූති පත්ථනං අකාසි. තතො යාවජීවං කුසලකම්මං කත්වා එකං බුද්ධන්තරං දෙවමනුස්සෙසු සංසරිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ උජ්ජෙනියං රඤ්ඤො චණ්ඩපජ්ජොතස්ස පුරොහිතස්ස ගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ මය්හං පුත්තො සුවණ්ණවණ්ණො අත්තනො නාමං ගහෙත්වාව ආගතොති කඤ්චනමාණවොත්වෙව නාමං අකාසි. සො වුද්ධිමන්වාය තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා පිතුඅච්චයෙන පුරොහිතට්ඨානං ලභි. සො ගොත්තවසෙන කච්චානො ඉති පඤ්ඤායිත්ථ. රාජා චණ්ඩපජ්ජොතො බුද්ධුප්පාදං සුත්වා 'ආචරිය ත්වං තත්ථ ගන්ත්වා සත්ථාරං ඉධානෙහී'ති තං පෙසෙසි. සො අත්තසත්තමො සත්ථුසන්තිකං අගමාසි. තස්ස සත්ථා ධම්මං දෙසෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ සත්තහි ජනෙහි සද්ධිං සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තෙ පතිට්ඨාසි. සො එවං පත්තඅරහත්තඵලො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. එවං ථෙරො සදත්ථං නිප්ඵාදෙත්වා භන්තෙ රාජා පජ්ජොතො තුම්හාකං පාදෙ වන්දිතුං ධම්මඤ්ච සොතුං ඉච්ඡතීති ආරොචෙසි. සත්ථා ත්වං යෙව කච්චාන තත්ථ ගච්ඡ. තයි ගතෙ රාජා පසීදිස්සතීති ආහ. ථෙරො සත්ථුආණාය අත්තසත්තමො තත්ථ ගන්ත්වා රාජානං පසාදෙත්වා අවන්තීසු සාසනං පතිට්ඨපෙත්වා පුන සත්ථුසන්තිකමෙව ආගතො, අත්තනො පුබ්බපත්ථනාවසෙන කච්චායනප්පකරණං මහානිරුත්තිප්පකරණං නෙත්තිප්පකරණන්ති පකරණත්තයං සඞ්ඝමජ්ඣෙ බ්‍යාකාසි. අථ සන්තුට්ඨෙන භගවතා 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං සංඛිත්තෙන භාසිතස්ස විත්ථාරෙන අත්ථං විභජන්තානං යදිදං කච්චායනො'ති එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපිතො අග්ගඵලසුඛෙන විහාසීති.

මහාකච්චායනත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 189.

දුතියාපදානෙ **ඉතො සතසහස්සම්හී**ති ආදිකං ආයස්මතො වක්කලිත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි ථෙරො පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථුසන්තිකං ගතෙහි උපාසකෙහි සද්ධිං විහාරං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපිතං දිස්වා සයම්පි තං ඨානං පත්ථෙන්තො සත්තාහං බුද්ධප්පමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා පණිධානං අකාසි. සත්ථා තස්ස අනන්තරායං දිස්වා බ්‍යාකාසි. සො යාවජීවං කුසලං උපචිනිත්වා තස්ස සමිජ්ඣනභාවං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං භගවතො කාලෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස වක්කලීති නාමං කරිංසු. තත්ථ කලීති අපරාධතිලකාලකාදිදොසස්ස අධිවචනං, නිද්ධොතසුවණ්ණපිණ්ඩසදිසතාය අපගතො කලි දොසො අස්සාති වකාරාගමං කත්වා **වක්කලී**ති වුච්චති. සො වුද්ධිප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු නිප්ඵත්තිං ගතො සත්ථාරං දිස්වා රූපකායසම්පත්තිදස්සනෙන අතිත්තො සත්ථාරා සද්ධිංයෙව විචරති. අගාරමජ්ඣෙ වසන්තො නිච්චකාලං සත්ථුදස්සනං න ලභිස්සාමීති සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ඨපෙත්වා භොජනකාලං සරීරකිච්චකාලඤ්ච සෙසකාලෙ යත්ථ ඨිතෙන සක්කා දසබලං පස්සිතුං, තත්ථ ඨිතො අඤ්ඤං කිච්චං පහාය භගවන්තං ඔලොකෙන්තො යෙව විහරති. සත්ථා තස්ස ඤාණපරිපාකං ආගමෙන්තො බහුං කාලං තස්මිං රූපදස්සනෙනෙව විචරන්තෙ කිඤ්චි අවත්වා පුනෙකදිවසං 'කිං තෙ වක්කලි ඉමිනා පූතිකායෙන දිට්ඨෙන, 'යො වක්කලි ධම්මං පස්සති. සො මං පස්සති. ධම්මං වක්කලි පස්සන්තො මං පස්සතී'ති ආහ. සත්ථරි එවං වදන්තෙපි ථෙරො සත්ථුදස්සනං පහාය අඤ්ඤත්ථ ගන්තුං න සක්කොති. තතො සත්ථා 'නායං භික්ඛු සංවෙගං අලභිත්වා බුජ්ඣිස්සතී'ති වස්සූපනායිකදිවසෙ 'අපෙහි වක්කලී'ති හත්ථං පසාරෙසි. සො සත්ථාරා පණාමිතොති සත්ථුසම්මුඛෙ ඨාතුං අසක්කොන්තො කිං මය්හං ජීවිතෙන යොහං සත්ථාරං දට්ඨුං න ලභාමී'ති ගිජ්ඣකූටපබ්බතෙ පපාතට්ඨානං අභිරුහි. සත්ථා තං පවත්තිං ඤත්වා අයං භික්ඛු මම සන්තිකා අස්සාසං අලභන්තො මග්ගඵලානං උපනිස්සයං නාසෙස්සතී'ති අත්තානං දස්සෙත්වා ඔභාසං විස්සජ්ජෙන්තො.

'පාමුජ්ජ බහුලො භික්ඛු පසන්නො බුද්ධසාසනෙ,
අධිගච්ඡෙ පදං සන්තං සඞ්ඛාරූපසමං සුඛන්ති'.

ගාථං වත්වා එහි වක්කලීති හත්ථං පසාරෙසි. ථෙරො 'දසබලො මෙ දිට්ඨො, එහීති අව්හානම්පි ලද්ධන්ති බලවපීතිසොමනස්සං උප්පාදෙත්වා කුතො ආගච්ඡාමීති අත්තනො ආගමනට්ඨානං අජානිත්වාව සත්ථුසම්මුඛෙ ආකාසෙ පක්ඛන්දන්තො පඨමෙන පාදෙන පබ්බතෙ ඨිතො

යෙව සත්ථාරා වුත්තගාථායො ආවජ්ජෙන්තො ආකාසෙයෙව පීතිං වික්ඛම්භෙත්වා සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණීති. අඞ්ගුත්තරට්ඨකථායං, ධම්මපදවණ්ණනායඤ්ච ආගතං. ඉධ පන එවං වෙදිතබ්බං. කිං තෙ වක්කලීති ආදිනා සත්ථාරා ඔවදිතො ගිජ්ඣකූටෙ විහරන්තො විපස්සනං පට්ඨපෙසි. තස්ස සද්ධාය බලවභාවතො එව විපස්සනා වීථිං න ඔතරති. භගවා තං ඤත්වා කම්මට්ඨානං සොධෙත්වා අදාසි. තතො සො විපස්සනං මත්ථකං පාපෙතුං අසක්ඛියෙව. අථස්ස ආහාරවෙකල්ලෙන වාතාබාධො උප්පජ්ජි. තං වාතාබාධෙන පීළියමානං ඤත්වා භගවා තත්ථ ගන්ත්වා පුච්ඡන්තො:

වාතරොගා 'භිනීතො ත්වං විහරං කානනෙ වනෙ,
පවිට්ඨගොචරෙ ලූඛෙ කථං භික්ඛු කරිස්සසී-ති ආහ.

තං සුත්වා

පීතිසුඛෙන විපුලෙන ඵරමානො සමුස්සයං,
ලූඛම්පි අභිසම්භොන්තො විහරිස්සාමි කානනෙ.

භාවෙන්තො සතිපට්ඨානෙ ඉන්ද්‍රියානි බලානි ච,
බොජ්ඣඞ්ගානි ච භාවෙන්තො විහරිස්සාමි කානනෙ.

ආරද්ධවිරියො පහිතත්තො නිච්චං දළ්හපරක්කමො,
සමග්ගෙ සහිතෙ දිස්වා විහරිස්සාමි කානනෙ.

අනුස්සරන්තො සම්බුද්ධං අග්ගං දන්තං සමාහිතං,
අතන්දිතො රත්තිං දිවං විහරිස්සාමි කානනෙති.

චතස්සො ගාථායො අභාසි. තාසං අත්ථො ථෙරගාථාවණ්ණනායං වුත්තො යෙව. එවං ථෙරො විපස්සනං උස්සුක්කාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ඉතො සතසහස්සම්හී'ති ආදිමාහ. තත්ථ **ඉතොති** කකුසන්ධාදීනං උප්පන්නභද්දකප්පතො හෙට්ඨා කප්පසතසහස්සමත්ථකෙති අත්ථො. **පදුමාකාරවදනොති** සුපුප්ඵිත පදුමසස්සිරිකමුඛො. **පදුමපත්ත'ක්ඛොති** සෙත පදුම පුප්ඵ පත්තසදිස අක්ඛීති අත්ථො. **පදුමුත්තරගන්ධො වාති** පදුමගන්ධමුඛොති අත්ථො. **අන්ධානං නයනූපමොති** චක්ඛුවිරහිතානං සත්තානං නයනසදිසො, ධම්මදෙසනාය සබ්බසත්තානං පඤ්ඤාචක්ඛාදි චක්ඛුදායකොති අත්ථො. **සන්තවෙසොති** සන්තභාවො සන්තඉරියාපථො. **ගුණනිධීති** ගුණානං නිධි සබ්බගුණගණානං පතිට්ඨානට්ඨානභූතොති අත්ථො. **කරුණාමති ආකරොති*** සාධූනං චිත්තසම්පන්න සඞ්ඛාතාය කරුණාය ච සුපරිසුද්ධාය මතියා ච ආකාරො ආධාරභූතො. **බ්‍රහ්මා'සුරසුරච්චිතොති** බ්‍රහ්මෙහි ච අසුරෙහි ච දෙවෙහි ච අච්චිතො පූජිතොති අත්ථො. **මධුරෙන රුතෙන චාති** කරවීකරුතමධුරෙන සද්දෙන සකලං ජනං රඤ්ජයතීති සම්බන්ධො. **සන්ථවි සාවකං සකනාති** අත්තනො සාවකං මධුර ධම්මදෙස

* කරුණාමතිසාගරො-පාළියං,

නාය සත්‍ථු, ථුතිං අකාසීති අත්‍ථො. **සද්ධාධිමුත්තො**ති සද්දහනසද්ධාය සාසනෙ අධිමුත්තො පතිට්ඨිතොති අත්‍ථො. **මම දස්සනලාලසො**ති මය්හං දස්සනෙ බ්‍යාවටො පරායණො. **තං ඨානමභිරොචයි**න්ති තං සද්ධාධිමුත්තට්ඨානන්තරං අභිරොචයිං, ඉච්ඡිං පත්‍ථෙසින්ති අත්‍ථො. **පීතමට්ඨනිවාසනො**ති සිලිට්ඨසුවණ්ණවණ්ණවත්‍ථනිවත්‍ථොති අත්‍ථො. **හෙමයඤ්ඤොපචිතඞ්ග**න්ති සුවණ්ණපාමඞ්ගඅඞ්ගිතගත්තන්ති අත්‍ථො. **නොනීතසුඛුමාලං මං**ති නවනීතමිව මුදුතලුනහත්‍ථපාදං, ජාතපදං. **ජිනපල්ලවකොමල**න්ති අසොකපල්ලවපත්තකොමලමිව මුදුකන්ති අත්‍ථො. **පිසාචී භයතජ්ජිතා**ති තදා එවං භූතං කුමාරං මං අඤ්ඤ පිසාචී එකා රක්ඛසී භයෙන තජ්ජෙසීති අත්‍ථො. තදා මහෙසිස්ස සම්මා සම්බුද්ධස්ස පාදමූලෙ මං සයෙය්‍යුං නිපජ්ජාපෙසුං. **දීනමානසා** භීතචිත්තා මම මාතාපිතරො ඉමං දාරකං තෙ දදාම ඉමස්ස සරණං පතිට්ඨා හොතූති සයාපෙසුන්ති සම්බන්ධො. **තදා පටිග්ගහි සො මන්ති** සො භගවා තස්මිං මම මාතුයා ජිණ්ණකාලෙ; **ජාලිනා** ජාලසුත්තෙන. **සඞ්ඛලඞ්කෙන** චක්කලක්ඛණාදීහි ලක්ඛිතෙ. **මුදුකොමලපාණිනා**ති මුදුකෙන විසට්ඨෙන හත්‍ථතලෙන මං අග්ගහෙසීති අත්‍ථො. **සබ්බපාරමිසම්භූත**න්ති සබ්බෙහි දානපාරමිතාදීහි සම්භූතං ජාතං. **ලක්ඛිනිලයනං පර**න්ති පුඤ්ඤසම්භාරජං උත්තමං ලක්ඛිවන්තං. **සබ්බසුභාකිණ්ණං** සබ්බෙන සුභෙන වණ්ණෙන සණ්ඨානෙන ආකිණ්ණං ගහණීභූතං භගවතො හත්‍ථපාදසීසාදිරූපං දිස්වා. **අතිත්තො** තිත්තිං අප්පත්තො විහරාමි අහන්ති සම්බන්ධො. **තදා පණ්ණරසන්තගො**ති* තස්මිං මය්හං අරහත්තප්පත්තකාලෙ සීලාදිපණ්ණරසන්නං චරණධම්මානං අන්තගො පරියොසානං පත්තො පරිපූරකාරීති අත්‍ථො. **මරණන්තගො**තිපි පාඨො. තස්ස මරණස්ස අන්තං නිබ්බානං පත්තොති අත්‍ථො. සද්ධාධිමුත්තානං අග්ගට්ඨානං පඤ්ඤපෙසීති සම්බන්ධො. **අථ සත්‍ථා** භික්ඛුසඞ්ඝමජ්ඣෙ නිසින්නො, 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං සද්ධාධිමුත්තානං යදිදං වක්කලී'ති මං එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසීති වුත්තං හොති. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

වක්කලිත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 190.

පදුමුත්තරො නාම ජිනොති ආදිකං ආයස්මතො මහාකප්පිනත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්‍ථ තත්‍ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා සත්‍ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්‍ථාරං එකං භික්ඛුං භික්ඛුඔවාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපිතං දිස්වා අධිකාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්‍ථෙසි. සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො බාරාණසිතො අවිදූරෙ එකස්මිං පෙසකාරගාමෙ ජෙට්ඨස්ස පෙසකාරගෙහෙ

* තදා මං මරණන්තගො-පාළියං.

නිබ්බත්ති. තදා සහස්සමත්තා පච්චෙකබුද්ධා හිමවන්තෙ අට්ඨමාසෙ
වසිත්වා වස්සිකෙ චත්තාරො මාසෙ ජනපදෙ වසන්ති. තෙ එකවාරං
බාරාණසියං අවිදූරෙ ඔතරිත්වා සෙනාසනකරණත්ථාය හත්ථකම්මං
යාචථාති රඤ්ඤො සන්තිකං අට්ඨ පච්චෙකබුද්ධෙ පහිණිංසු. තදා පන
රඤ්ඤො වප්පමඞ්ගලං හොති. සො පච්චෙකබුද්ධා කිර ආගතාති
සුත්වා නික්ඛමිත්වා ආගතකාරණං පුච්ඡිත්වා 'අජ්ජ භන්තෙ ඔකාසො නත්ථි
ස්වෙ අම්හාකං වප්පමඞ්ගලං තතියදිවසෙ කරිස්සාමා'ති පච්චෙකබුද්ධෙ
අවොච. පච්චෙකබුද්ධා අඤ්ඤං ගාමං පවිසිස්සාමාති පක්කමිංසු. තස්මිං
සමයෙ ජෙට්ඨපෙසකාරස්ස භරියා කෙනචිදෙව කරණීයෙන බාරා
ණසිං ගච්ඡන්තී තෙ පච්චෙකබුද්ධෙ දිස්වා වන්දිත්වා 'කිං භන්තෙ අවෙ
ලාය අය්‍යා ආගතා'ති පුච්ඡි. තෙ ආදිතො පට්ඨාය කථෙසුං. තං සුත්වා
සද්ධාසම්පන්නා බුද්ධිසම්පන්නා ඉත්ථී 'ස්වෙ භන්තෙ අම්හාකං භික්ඛං
ගණ්හථා'ති නිමන්තෙසි. 'බහුකා මයං භගිනී'ති. 'කිත්තකා භන්තෙ'ති
'සහස්සමත්තා භගිනී'ති 'භන්තෙ ඉමස්මිං නො ගාමෙ සහස්සමත්තා
වසන්ති එකෙකො එකෙකස්ස භික්ඛං දස්සති. අධිවාසෙථ අහමෙව වො
වසනට්ඨානං කාරාපෙස්සාමී'ති ආහ. පච්චෙකබුද්ධා අධිවාසෙසුං. සා
ගාමං පවිසිත්වා උග්ඝොසෙසි. 'අම්ම තාතා අහං සහස්සමත්තෙ පච්චෙක
බුද්ධෙ දිස්වා නිමන්තෙසිං. අය්‍යානං නිසීදනට්ඨානං සංවිදහථ. යාගු
භත්තාදීනි සම්පාදෙථා'ති ගාමමජ්ඣෙ මණ්ඩපං කාරෙත්වා ආසනානි
පඤ්ඤපෙත්වා පුන දිවසෙ පච්චෙකබුද්ධෙ නිසීදාපෙත්වා පණීතෙන
ඛාදනීයෙන භොජනීයෙන පරිවිසිත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ
තස්මිං ගාමෙ සබ්බා ඉත්ථියො ආදාය තාහි සද්ධිං පච්චෙකබුද්ධෙ
වන්දිත්වා තෙමාසං වසනත්ථාය පටිඤ්ඤං ගණ්හිත්වා පුන ගාමෙ උග්ඝො
සෙසි. 'අම්ම තාතා එකෙකකුලතො එකෙකපුරිසො වාසිඵරසුආදීනි
ගහෙත්වා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා දබ්බසම්භාරෙ ආහරිත්වා අය්‍යානං වස
නට්ඨානං කරොතූ'ති. ගාමවාසිනො තස්සා වචනෙ ඨත්වා එකෙකො
එකෙකං කත්වා රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානෙහි සද්ධිං පණ්ණසාලාසහස්සං
නිට්ඨපෙත්වා පුන අත්තනො පණ්ණසාලං උපගතං පච්චෙක
බුද්ධං 'අහං සක්කච්චං උපට්ඨහිස්සාමි අහං සක්කච්චං උපට්ඨහිස්සාමී'ති
වත්වා උපට්ඨහිංසු. සා වස්සං වුත්ථකාලෙ අත්තනො අත්තනො
පණ්ණසාලාය වස්සං වුත්ථානං පච්චෙකබුද්ධානං චීවරසාටකෙ
සජ්ජෙථා'ති සමාදපෙත්වා එකෙකස්ස සහස්සමූලං චීවරං දාපෙසි.
පච්චෙකබුද්ධා වුත්ථවස්සා අනුමොදනං කත්වා පක්කමිංසු. ගාමවාසි
නොපි ඉදං පුඤ්ඤකම්මං කත්වා තතො තාවතිංසදෙවලොකෙ
නිබ්බත්තිත්වා ගණදෙවතා නාම අහෙසුං. තෙ තත්ථ දිබ්බසම්පත්තිං
අනුභවිත්වා කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ කුටුම්බිකගෙහෙ නිබ්බත්තිංසු.
පුබ්බෙ ජෙට්ඨකපෙසකාරො ජෙට්ඨකකුටුම්බිකස්ස පුත්තො අහොසි.
භරියාපිස්ස එකස්ස ජෙට්ඨකුටුම්බිකස්ස ධීතා අහොසි. සෙසානං
භරියායො සෙසකුටුම්බිකානං ධීතරො අහෙසුං. තා සබ්බාපි වයප්පත්තා
පරකුලං ගච්ඡන්තී තෙසං තෙසං ගෙහානි අගමංසු. අථෙකදිවසං

විහාරෙ ධම්මසවණෙ සංඝුට්ඨෙ සත්ථා ධම්මං දෙසෙතීති සුත්වා තෙ සබ්බෙපි කුටුම්බිකා ධම්මං සොස්සාමාති භරියාහි සද්ධිං විහාරං අගමංසු. තෙසං විහාරමජ්ඣං පවිට්ඨක්ඛණෙ වස්සං වස්සි. සෙසජනා කුලූපගානං ඤාතකානං සාමණෙරාදීනං පරිවෙණාදීනි පවිසිංසු. තෙසං පන තථාරූපානං නත්ථිතාය කත්ථචි පවිසිතුං අවිසහන්තා විහාරමජ්ඣෙයෙව අට්ඨංසු. අථ ජෙට්ඨකකුටුම්බිකො ආහ 'පස්සථ භො අම්හාකං විප්පකාරං කුලපුත්තෙහි නාම එත්තකෙන ලජ්ජිතුං යුත්තන්ති. අය්‍ය කිං කරොමා'ති මයං විස්සාසිකට්ඨානස්ස අභාවෙන ඉමං විප්පකාරං පත්තා. සබ්බෙ ධනං සංහරිත්වා පරිවෙණං කාරිස්සාමා'ති. 'සාධු අය්‍යා'ති ජෙට්ඨකො සහස්සං අදාසි. සෙසා පඤ්ච පඤ්චසතානි. 'ඉත්ථියො අඩ්ඪතියානි. තෙ ධනං ආහරිත්වා සහස්සකූටාගාරපරිවාරං සත්ථුවසනත්ථාය මහාපරිවෙණං කාරාපෙසුං. නවකම්මස්ස මහන්තතාය ධනෙ අප්පහොන්තෙ පුබ්බෙ දින්නධනතො පුන උපඩ්ඪුපඩ්ඪං අදංසු. නිට්ඨිතෙ පරිවෙණෙ විහාරමහං කරොන්තා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සත්තාහං මහාදානං දත්වා වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං චීවරානි සජ්ජසිංසු. ජෙට්ඨකකුටුම්බිකස්ස පන භරියා පඤ්ඤාය ඨිතා 'අහං තෙහි සමං අකත්වා අතිරෙකතරං කත්වා සත්ථාරං පූජෙස්සාමී'ති අනොජපුප්ඵවණ්ණෙන සහස්සමූලෙන සාටකෙන සද්ධිං අනොජපුප්ඵචඞ්කොටකං ගහෙත්වා සත්ථාරං අනොජපුප්ඵෙහි පූජෙත්වා තං සාටකං සත්ථුපාදමූලෙ ඨපෙත්වා 'භන්තෙ නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙ අනොජපුප්ඵවණ්ණංයෙව මෙ සරීරං හොතු! අනොජාත්වෙව මෙ නාමං හොතූ'ති පත්ථනං අකාසි. සත්ථා එවං හොතූති අනුමොදනං අකාසි. තෙ සබ්බෙපි යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තෙ ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ දෙවලොකා චවිත්වා ජෙට්ඨකො කුක්කුටවතීනගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්වා මහාකප්පිනරාජා නාම අහොසි. සෙසා අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිංසු. ජෙට්ඨකස්ස භරියා මගධරට්ඨෙ සාගලනගරෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්ති. අනොජපුප්ඵවණ්ණංඑවස්සා සරීරං, තෙන අනොජාත්වෙවස්සා නාමං අකංසු. සා වයප්පත්තා කප්පිනරඤ්ඤො ගෙහං ගන්ත්වා අනොජාදෙවීති පාකටා අහොසි. සෙසිත්ථියොපි අමච්චකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා වයප්පත්තා තෙසං යෙව අමච්චපුත්තානං ගෙහානි අගමංසු. තෙ සබ්බෙපි රඤ්ඤො සම්පත්තිසදිසං සම්පත්තිං අනුභවිංසු. යදා හි රාජා අලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො හත්ථිං අභිරූහිත්වා විචරති. තදා තෙ තථෙව චරන්ති, තස්මිං අස්සෙන වා රථෙන වා චරන්තෙ තෙපි තථෙව විචරන්ති. එවං තෙ එකතො හුත්වා කතානං පුඤ්ඤානං බලෙන එකතොව සම්පත්තිං අනුභවිංසු. රඤ්ඤො පන වාලො වාලවාහනො පුප්ඵො පුප්ඵවාහනො සුපත්තොති පඤ්චෙව අස්සා හොන්ති. තෙසු රාජා සුපත්තං හයං ආරොහති ඉතරෙ චත්තාරො අස්සෙ අස්සාරොහානං සාසනගහණත්ථාය අදාසි. රාජා තෙ පාතොව භොජෙත්වා 'ගච්ඡථ භණෙ ද්වෙ වා තීණි වා යොජනානි ආහිණ්ඩිත්වා බුද්ධස්ස වා ධම්මස්ස වා සඞ්ඝස්ස වා උප්පන්නභාවං සුත්වා මය්හං සුඛසාසනං ආහරෙථා'ති

පෙසෙසි, තෙ චතූහි ද්වාරෙහි නික්ඛමිත්වා ද්වෙ තීණි යොජනානි ආහිණ්ඩිත්වා කිඤ්චි සාසනං අලභිත්වා පච්චාගමිංසු. අථෙකදිවසං රාජා සුපතානං අභිරූහිත්වා අමච්චසහස්සපරිවාරො උය්‍යානං ගච්ඡන්තො කිලන්තරූපෙ පඤ්චසතමත්තෙ වාණිජකෙ නගරං පවිසන්තෙ දිස්වා ඉමෙ අද්ධානකිලන්තා අද්ධා ඉමෙසං සන්තිකා එකං භද්දසාසනං සොස්සාමීති තෙ පක්කොසාපෙත්වා ‘කුතො ආගතත්ථා’ති පුච්ඡි. ‘අත්ථි දෙව ඉතො වීසතියොජනසතමත්ථකෙ සාවත්ථි නාම නගරං. තතො ආගතම්හා’ති. අත්ථි පන වො දෙසෙ කිඤ්චි සාසනං උප්පන්න’න්ති අත්ථි දෙව බුද්ධො උප්පන්නොති. රාජා තාවදෙව බලවපීතියා ඵුටසරීරො කිඤ්චි සල්ලක්ඛෙතුං අසක්කොන්තො මුහුත්තං වීතිනාමෙත්වා පුන, තාතා කිං වදෙථාති පුච්ඡි. බුද්ධො දෙව උප්පන්නොති. රාජා දුතියම්පි, තතියම්පි, තථෙව වීතිනාමෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ කිං වදෙථ තාතාති පුච්ඡිත්වා බුද්ධො උප්පන්නොති වුත්තෙ තාතා සුඛසාසනසවණාය සත සහස්සං වො දම්මීති වත්වා, අපරම්පි කිඤ්චි සාසනං අත්ථි තාතාති පුච්ඡි. අත්ථි දෙව ධම්මො උප්පන්නොති. රාජා තම්පි සුත්වා පුරිමනයෙනෙව තයො වාරෙ වීතිනාමෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ ධම්මො උප්පන්නොති වුත්තෙ ඉධාපි වො සතසහස්සං දම්මීති වත්වා, අපරම්පි කිඤ්චි සාසනං අත්ථි තාතාති පුච්ඡි. අත්ථි දෙව සඞ්ඝො උප්පන්නොති. රාජා තම්පි සුත්වා තථෙව තයො වාරෙ වීතිනාමෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ සඞ්ඝො උප්පන්නොති වුත්තෙ ඉධාපි වො සතසහස්සං දම්මීති වත්වා අමච්චසහස්සං ඔලොකෙත්වා තාතා කිං කරිස්සාමාති පුච්ඡි. දෙව තුම්හෙ කිං කරිස්සථාති අහං තාතා බුද්ධො උප්පන්නො ධම්මො උප්පන්නො සඞ්ඝො උප්පන්නොති සුත්වා න නිවත්තිස්සාමි. භගවන්තං උද්දිස්ස ගන්ත්වා තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිස්සාමීති. මයම්පි දෙව තුම්හෙහි සද්ධිං පබ්බජිස්සාමාති. රාජා සුවණ්ණපට්ටෙ අක්ඛරානි ලිඛාපෙත්වා වාණිජකානං දත්වා ඉමං අනොජාය නාම දෙවියා දෙථ. සා තුම්හාකං තීණි සතසහස්සානි දස්සති. එවඤ්ච නං වදෙය්‍යාථ රජ්ජං කිර තෙ ඉස්සරියං විස්සට්ඨං. යථාසුඛං සම්පත්තිං පරිභුඤ්ජාහීති, සචෙ පන වො රාජා කහන්ති පුච්ඡති. සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිස්සාමීති වත්වා ගතොති ආරොචෙය්‍යාථාති ආහ. අමච්චාපි අත්තනො භරියානං තථෙව සාසනං පහිණිංසු. රාජා වාණිජකෙ උය්‍යොජෙත්වා අමච්චසහස්සපරිවුතො තං ඛණඤ්ඤෙව නික්ඛමි. සත්ථාපි තං දිවසං පච්චූසකාලෙ ලොකං ඔලොකෙන්තො මහාකප්පිනරාජානං සපරිවාරං දිස්වා, අයං මහාකප්පිනො වාණිජකානං සන්තිකා තිණ්ණං රතනානං උප්පන්නභාවං සුත්වා තෙසං වචනං තීහි සතසහස්සෙහි පූජෙත්වා රජ්ජං පහාය අමච්චසහස්සපරිවුතො මං උද්දිස්ස පබ්බජිතුකාමොයෙව නික්ඛමිස්සති, සො සපරිවාරො සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණිස්සති. පච්චුග්ගමනමස්ස කරිස්සාමීති, පුන දිවසෙ චක්කවත්ති විය බුද්ධගාමභොජකං රාජානං පච්චුග්ගච්ඡන්තො සයමෙව පත්තචීවරමාදාය වීසතියොජනසතං මග්ගං ගන්ත්වා චන්දභාගානදියා තීරෙ නිග්‍රොධරුක්ඛමූලෙ ඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසියො විස්සජ්ජෙත්වා නිසීදි. රාජාපි ආගච්ඡන්තො එකං නදිං පත්වා කා නාමායන්ති පුච්ඡි. අරවච්ඡා නාම දෙවාති.

කිමස්සා පරිමාණං තාතාති. ගම්භීරතො ගාවුතං, පුථුලතො ද්වෙ ගාවු තානි දෙවාති. අත්ථි පනෙත්ථ නාවා වා උළුම්පං වාති. නත්ථි දෙවාති. රාජා නදිං ඔලොකෙන්තො අම්හෙ ජාති ජරං උපනෙති, ජරා මරණං. අහං නිබ්බෙමතිකො හුත්වා තීණිරතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තො, තෙසං ආනුභාවෙන ඉමං උදකං විය මා හොතූති. රතනත්තයස්ස ගුණං ආවජ්ජෙත්වා 'ඉතිපි සො භගවා අරහං සම්මා සම්බුද්ධොති බුද්ධගුණං අනුස්සරන්තො සපරිසො අස්සසහස්සෙන උදකපිට්ඨෙ පක්ඛන්දි. සින්ධවා පිට්ඨිපාසාණෙ විය පක්ඛන්දිංසු, ඛුරානං අග්ගග්ගානෙව තෙමිංසු. සො තං උත්තරිත්වා පුරතො ගච්ඡන්තො අපරම්පි නදිං දිස්වා අයං කානාමාති පුච්ඡි. නීලවාහා නාම දෙවාති, කිමස්සා පරිමාණන්ති, ගම්භීරතොපි පුථුලතොපි අඩ්ඪයොජනං දෙවාති. සෙසං පුරිමසදිසමෙව. තම්පන නදිං දිස්වා 'ස්වාක්ඛාතො භගවතා ධම්මො'ති ධම්මානුස්සතිං අනුස්සරන්තො පක්ඛන්දි. තම්පි අතික්කමිත්වා ගච්ඡන්තො අපරම්පි නදිං දිස්වා අයං කානාමාති පුච්ඡි. චන්දභාගා නාම දෙවාති, කිමස්සා පරිමාණන්ති. ගම්භීරතොපි පුථුලතොපි යොජනං දෙවාති. සෙසං පුරිමසදිසමෙව. තං පන නදිං දිස්වා 'සුපටිපන්නො භගවතො සාවකසඞ්ඝො'ති සඞ්ඝානුස්සතිං අනුස්සරන්තො පක්ඛන්දි. තම්පි නදිං අතික්කමිත්වා ගච්ඡන්තො සත්ථුසරීරතො නික්ඛන්තා ඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසියො නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස සාඛාවිටපපලාසානි ඔභාසයමානා දිස්වා චින්තෙසි. අයං ඔභාසො නෙව චන්දස්ස න සූරියස්ස න දෙවමාරබ්‍රහ්මසුපණ්ණනාගානං අඤ්ඤතරස්ස. අද්ධා අහං සත්ථාරං උද්දිස්ස ආගච්ඡන්තො සම්මා සම්බුද්ධෙන දිට්ඨො භවිස්සතීති තාවදෙව අස්සපිට්ඨිතො ඔතරිත්වා ඔනතසරීරො රංසියානුසාරෙන සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා මනොසිලාරසෙ නිමුජ්ජන්තො විය බුද්ධරංසීනං අන්තො පාවිසි. සො සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. සද්ධිං අමච්චසහස්සෙන. සත්ථා තෙසං ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි. දෙසනාපරියොසානෙ සපරිවාරො රාජා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි, අථ සබ්බෙ උට්ඨහිත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු. සත්ථා ආගමිස්සති නු ඛො ඉමෙසං කුලපුත්තානං ඉද්ධිමයපත්තචීවරන්ති. උපධාරෙන්තො ඉමෙ කුලපුත්තා පච්චෙකබුද්ධසහස්සානං චීවරසහස්සං අදංසු. කස්සපබුද්ධකාලෙ වීසතියා භික්ඛුසහස්සානං වීසති චීවරසහස්සානි අදංසු. අනච්ඡරියං ඉමෙසං කුලපුත්තානං ඉද්ධිමයපත්තචීවරාගමනන්ති ඤත්වා දක්ඛිණහත්ථං පසාරෙත්වා, එථ භික්ඛවෙ චරථ බ්‍රහ්මචරියං සම්මා දුක්ඛස්ස අන්තකිරියායාති, ආහ. තෙ තාවදෙව අට්ඨපරික්ඛාරධරා වස්සසතිකත්ථෙරා විය හුත්වා වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පච්චොරොහිත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදිංසු. තෙ පන වාණිජකා රාජගෙහං ගන්ත්වා දෙවියා රඤ්ඤා පහිතසාසනං ආරොචෙත්වා දෙවියා ආගච්ඡන්තූති වුත්තෙ පවිසිත්වා එකමන්තං අට්ඨංසු. අථ නෙ දෙවී පුච්ඡි. තාතා කිං කාරණා ආගතත්ථාති. මයං රඤ්ඤා තුම්හාකං සන්තිකං පෙසිතාති. කිං කාරණාති. තීණි සතසහස්සං දාපෙථ. බහුභණ්ඩෙ භණථ. කිං තුම්හෙහි රඤ්ඤො සන්තිකෙ කතං. කිස්මිං වො රාජා පසන්නො. එත්තකං ධනං

දාපෙතීති. දෙවි න කිඤ්චි කතං, එකං පන සාසනං ආරොචයිම්හාති. සක්කා පන තාත මය්හම්පි ආරොචෙතුන්ති. සක්කා දෙවීති. සුවණ්ණ භිංකාරෙන මුඛං වික්ඛාලෙත්වා, දෙවි බුද්ධො උප්පන්නොති. සාපි සුත්වා පීතියා ඵුටසරීරා නික්ඛන්තුං කිඤ්චි අසල්ලක්ඛෙත්වා, චතුත්ථෙ වාරෙ බුද්ධො උප්පන්නොති සුත්වා, කිං තාත ඉමස්මිං පදෙ රඤ්ඤා දින්නන්ති, සතසහස්සං දෙවීති. තාත අනනුච්ඡවිකං එවරූපං සාසනං සුත්වා තුම්හාකං සතසහස්සං දදමානෙන කතං. අහං වො මම දුග්ගතපණ්ණාකාරං තීණි සතසහස්සානි දම්මි. අපරං කිං තුම්හෙහි ආරොචිතන්ති. තෙ ඉදඤ්ච ඉදඤ්චාති, ඉතරානි ද්වෙ සාසනානි ආරොචෙසුං. දෙවි පුරිමනයෙනෙව තයො වාරෙ අසල්ලක්ඛෙත්වා චතුත්ථෙ වාරෙ තීණිසතසහස්සානි අදාසි. එවං තෙ සබ්බානි ද්වාදසසතසහස්සානි ලභිංසු. අථ තෙ දෙවි පුච්ඡි, රාජා කහං තාතාති. දෙවි රාජා සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිස්සාමීති වත්වා ගතොති. 'මය්හං කිං සාසනං දින්න'න්ති. සබ්බං කිර ඉස්සරියං තුම්හාකං විස්සට්ඨං 'තුම්හෙ කිර යථාසුඛං සම්පත්තිං අනුභවථා'ති. 'අමච්චා පන කුහිං තාතා'ති. 'තෙපි රඤ්ඤා සද්ධිං පබ්බජිස්සාමාති ගතා දෙවී'ති. සා තෙසං භරියායො පක්කොසාපෙත්වා 'අම්මා තුම්හාකං සාමිකා රඤ්ඤා සද්ධිං පබ්බජිස්සාමා'ති ගතා, 'තුම්හෙ කිං කරිස්සථා'ති. 'කිං පන තෙහි අම්හාකං සාසනං පහිතං දෙවී'ති. තෙ කිර අත්තනො සම්පත්ති තුම්හාකං විස්සට්ඨා 'තුම්හෙ කිර සම්පත්තිං යථාසුඛං පරිභුඤ්ජථා'ති 'තුම්හෙ පන දෙවී කිං කරිස්සථා'ති 'අම්මා සො තාව රාජා මග්ගෙ ඨිතොව තීහි සතසහස්සෙහි තීණිරතනානි පූජෙත්වා ඛෙළපිණ්ඩං විය සම්පත්තිං පහාය පබ්බජිස්සාමීති නික්ඛන්තො. මයාපි තිණ්ණං රතනානං සාසනං සුත්වා තානි නවහි සතසහස්සෙහි පූජිතානි. න ඛො පනෙසා සම්පත්ති නාම රඤ්ඤොයෙව දුක්ඛා, මය්හම්පි දුක්ඛා එව. 'කො රඤ්ඤා ඡඩ්ඩිතං ඛෙළපිණ්ඩං ජන්නුකෙහි භූමියං පතිට්ඨහිත්වා මුඛෙන ගණ්හිස්සති. න මය්හම්පි සම්පත්තියා අත්ථො. සත්ථාරං උද්දිස්ස පබ්බජිස්සාමීති. දෙවි මයම්පි තුම්හෙහි සද්ධිං පබ්බජිස්සාම, සචෙ සක්කොම දෙවී'ති. 'තෙන හි එථා'ති, රථසහස්සං යොජාපෙත්වා රථං අභිරුය්හ තාහි සද්ධිං නික්ඛමිත්වා අන්තරාමග්ගෙ පඨමං නදිං දිස්වා යථා රාජා පඨමං පුච්ඡි. තථෙව පුච්ඡිත්වා සබ්බං පවත්තිං සුත්වා රඤ්ඤා ගතමග්ගඤ්ච ඔලොකෙථා'ති 'වත්වා සින්ධවානං පදවලඤ්ජං න පස්සාමා'ති වුත්තෙ, රාජා තීණි රතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තොස්මීති සච්චකිරියං කත්වා තිණ්ණං රතනානං ගුණෙ අනුස්සරිත්වා ගතො භවිස්සති. අහම්පි තීණි රතනානි උද්දිස්ස නික්ඛන්තා, තෙසං මෙ ආනුභාවෙන ඉදං උදකං උදකං විය මා හොතූති, තිණ්ණං රතනානං ගුණෙ අනුස්සරන්තී රථසහස්සං පෙසෙසි. උදකං පිට්ඨිපාසාණසදිසං අහොසි. චක්කානං අග්ගග්ගානෙව තෙමිංසු. එතෙනෙව උපායෙන ඉතරා ද්වෙපි නදියො උත්තරිංසු. සත්ථා තාසං ආගතභාවං ඤත්වා යථා තා අත්තනො සන්තිකෙ නිසින්නෙ සාමිකෙ භික්ඛූ න පස්සන්ති, තථා අධිට්ඨාසි. දෙවීපි ගච්ඡන්තී සත්ථුසරීරතො නික්ඛන්තා රස්මියො දිස්වා තථෙව චින්තෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා

වන්දිත්වා එකමන්තං ඨිතා පුච්ඡිංසු. 'භන්තෙ මහාකප්පිනරාජා තුම්හෙ උද්දිස්ස නික්ඛමිත්වා ආගතො, කහං නු ඛො සො, අම්හාකං තං දස්සෙථා'ති. 'නිසීදථ තාව ඉධෙව තං පස්සිස්සථා'ති, තා සබ්බාපි හට්ඨතුට්ඨා 'ඉධෙව කිර නිසින්නා සාමිකෙ නො පස්සිස්සමා'ති නිසීදිංසු. සත්ථා ආනුපුබ්බිකථං කථෙසි. අනොජාදෙවී දෙසනාපරියොසානෙ තාහි සද්ධිං සොතාපත්තිඵලං පාපුණි. මහාකප්පිනත්ථෙරො තාසං දෙසියමානං ධම්මදෙසනං සුත්වා සපරිසො සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තස්මිං ඛණෙ සත්ථා තාසං තෙ භික්ඛූ දස්සෙසි. තාසං හි ආගතක්ඛණෙයෙව අත්තනො සාමිකෙ කාසාවධරෙ මුණ්ඩසීසෙ දිස්වා චිත්තං එකග්ගං න භවෙය්‍ය. මග්ගඵලං නිබ්බත්තෙතුං සක්කා න භවෙය්‍ය, තස්මා අචලසද්ධාය පතිට්ඨිතකාලතො පට්ඨාය තාසං තෙ භික්ඛූ අරහත්තං පත්තෙ දස්සෙසි. තාපි තෙ දිස්වා පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා භන්තෙ තුම්හාකං පබ්බජිතකිච්චං මත්ථකප්පත්ත'න්ති වත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා එකමන්තං ඨත්වා පබ්බජ්ජං යාචිංසු. එවං වුත්තෙ සත්ථා උප්පලවණ්ණාය ථෙරියා ආගමනං චින්තෙසි. සා සත්ථුචින්තිතක්ඛණෙයෙව ආකාසෙනාගන්ත්වා තා සබ්බා ඉද්ධියා ගහෙත්වා ආකාසෙන භික්ඛුනුපස්සයං නෙත්වා පබ්බාජෙසි. තා සබ්බා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණිංසු. සත්ථා භික්ඛුසහස්සමාදාය ආකාසෙනෙව ජෙතවනං අගමාසි. තත්‍ර සුදං ආයස්මා මහාකප්පිනො රත්තිට්ඨානාදීසු 'අහො සුඛං අහො සුඛ'න්ති උදානං උදානෙන්තො විචරති. භික්ඛූ භගවතො ආරොචෙසුං. 'භන්තෙ මහාකප්පිනො අහොසුඛං අහො සුඛ'න්ති උදානෙන්තො විචරති. අත්තනො රජ්ජසුඛං ආරබ්භ උදානෙති මඤ්ඤෙති. සත්ථා තං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං කප්පින කාමසුඛං ආරබ්භ උදානං උදානෙසීති, භගවා මෙ භන්තෙ තං ආරබ්භ උදානභාවං වා අඤ්ඤදං ආරබ්භ උදානභාවං පජානාතීති. අථ සත්ථා න භික්ඛවෙ මම පුත්තො රජ්ජසුඛං ආරබ්භ උදානං උදානෙසි. පුත්තස්ස පන මෙ ධම්මං චරතො ධම්මපීති උප්පජ්ජති. සො අමතමහානිබ්බානං ආරබ්භ එවං උදානං උදානෙතී'ති අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"ධම්මපීති සුඛං සෙති විප්පසන්නෙන චෙතසා,
අරියප්පවෙදිතෙ ධම්මෙ සදා රමති පණ්ඩිතො"ති.

අථෙක දිවසං සත්ථා භික්ඛූ ආමන්තෙසි. 'කච්චි භික්ඛවෙ කප්පිනො භික්ඛූනං ධම්මං දෙසෙතීති. අප්පොස්සුක්කො භන්තෙ දිට්ඨධම්මසුඛවිහාරං අනුයුත්තො විහරති, ඔවාදමත්තම්පි න දෙතීති. සත්ථා ථෙරං පක්කොසාපෙත්වා සච්චං කිර ත්වං කප්පින අන්තෙවාසිකානං ඔවාදමත්තම්පි න දෙසීති. සච්චං භගවා, බ්‍රාහ්මණ මා එවං අකාසි. අජ්ජ පට්ඨාය උපගතානං ධම්මං දෙසෙහීති, සාධු භන්තෙති, ථෙරො භගවතො වචනං සිරසා සම්පටිච්ඡිත්වා එකොවාදෙනෙව සමණසහස්සං අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි. තෙන තං සත්ථා පටිපාටියා අත්තනො සාවකෙ ඨානන්තරෙ ඨපෙන්තො 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛු ඔවාදකානං යදිදං කප්පිනො'ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. එවං ථෙරො පත්තඅරහත්තඵලො

අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරෙ නාම ජිනො'ති ආදිමාහ. **උදිතො ජගදුකාසෙති** සකලාකාසෙ උදිතො උට්ඨිතො පාකටභූතො, **සරදම්බරෙ** සරදකාලෙ ආකාසෙ, **රවිව** සුරියො ඉවාති අත්ථො. **අත්ථදස්සො තදා ආසින්ති** තස්මිං පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ සාරදස්සී හිතදස්සී ආචරියොති පාකටො අහොසින්ති අත්ථො. **සාවකස්ස කතාවිනොති** තස්ස භගවතො, සාවකභූතස්ස. **මෙ මනං** මම චිත්තං. ගුණං සංසන්තස්ස තොසයන්තස්ස සාවකස්ස කතාවිනො ඤාතච්ච කිච්චයුත්තස්ස වචනං සුත්වාති සම්බන්ධො. **හංස සමාගාභාගොති*** හංසසදිස ගාමි. **හංස දුන්දුභිනීවචොති†** හංසරවො දුන්දුභී භෙරිසද්දසදිසවචනො. එවං මහාමත්තං පස්සථ භික්ඛවොති ආහාති සම්බන්ධො. **සමුග්ගත තනූරුහන්ති** සුට්ඨු උග්ගතලොමං උද්ධග්ගලොමං උග්ගමත්තං වා. **මුත්තවණ්ණන්ති‡** මුත්තඵලසමානවණ්ණං සුන්දරසරීරප්පභන්ති අත්ථො. **පීණංසන්ති** පරිපුණ්ණං ආසි. **පසන්න නයනානනන්ති** පසන්න අක්ඛි පසන්න මුඛන්ති අත්ථො. **කතාවිනොති** කතාධිකාරස්ස එතදග්ගෙ ඨපිතස්ස භික්ඛුනො. ඨානසො එසො මුදිතාය පහට්ඨචිත්තතාය පත්ථෙතීති සම්බන්ධො. **සතාසො අනුසාසියාති** ධම්මෙන සමෙන වචනෙන කාරණවසෙන අනුසාසිත්වා අත්ථො. **බාරාණසී සමාසන්නෙති** බාරාණසියා සමීපෙ පෙසකාරගාමෙ ජාතො. **කෙනියජාතියන්ති** තන්තවායජාතියා පෙසකාරකුලෙ ජාතොති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

මහාකප්පිනත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 191.

චතුත්ථාපදානෙ **පදුමුත්තරෙ නාම ජිනොති** ආදිකං ආයස්මතො දබ්බමල්ලපුත්තත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතී නගරෙ සෙට්ඨිපුත්තො හුත්වා ජාතො විභවසම්පන්නො අහොසි. සත්ථරි පසන්නො සද්ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං සෙනාසනපඤ්ඤාපකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා පසන්නමානසො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා සත්තාහච්චයෙන භගවතො පාදමූලෙ නිපතිත්වා තං ඨානං පත්ථෙසි. භගවාපි සමිජ්ඣනභාවං ඤත්වා ව්‍යාකාසි. සො යාවජීවං කුසලං කත්වා තතො තුසිතාදිසු දෙවෙසු දිබ්බසම්පත්තිමනුභවිත්වා විපස්සී භගවතො කාලෙ එකස්මිං කුලෙ නිබ්බත්තො අසප්පුරිසසංසග්ගෙන තස්ස සාවකං භික්ඛුං අරහාති ජානන්තෙන අභූතෙන අබ්භාචික්ඛි. තස්සෙව සාවකානං ඛීරසලාකභත්තං ච අදාසි. සො යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනු

---

* තදාහංසිමහාභාගා-පාළියං. † දුන්දුභිසුස්සරො-පාළියං.

‡ ජීමූතවණ්ණං-පාළියං.

ToC

භවිත්වා කස්සපදසබලස්ස කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො ඔසානකාලෙ
සාසනෙ පබ්බජිතො පරිනිබ්බුතෙ භගවති සකලලොකෙ කොලාහල
ජාතෙ සත්තභික්ඛවො පච්චන්තජනපදෙ වනමජ්ඣෙ එකං පබ්බතං
අභිරුහිත්වා 'ජීවිතාසා ඔරොහන්තු නිරාලයා නිසීදන්තූ'ති නිස්සෙණිං
පාතෙසුං. තෙසං ඔවාදදායකො ජෙට්ඨකත්ථෙරො සත්තාහබ්භන්තරෙ
අරහා අහොසි. තදනන්තරථෙරො අනාගාමී, ඉමෙ පඤ්චපරිසුද්ධසීලා
තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා තදනන්තරං දිබ්බසුඛං අනු
භවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ පුක්කුසාති-සභියො-බාහියො-කුමාරකස්ස
පොති ඉමෙ චත්තාරො තත්ථ නිබ්බත්තිංසු. අයං පන මල්ලරට්ඨෙ
රාජගෙහෙ නිබ්බත්ති. තස්මිං මාතුකුච්ඡිතො අනික්ඛන්තෙයෙව මාතා
කාලමකාසි. අථෙකො තස්ස සරීරං ඣාපනත්ථාය චිතකස්මිං ආරො
පෙත්වා කුමාරං දබ්බන්තරෙ පතිතං ගහෙත්වා පටිජග්ගාපෙසි. දබ්බෙ
පතිතත්තා දබ්බො මල්ලපුත්තොති පාකටො අහොසි. අපරභාගෙ
පුබ්බසම්භාරවසෙන පබ්බජි. සො කම්මට්ඨානමනුයුත්තො න චිරස්සෙව
සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. අථ නං සත්ථා මජ්ඣත්තභාවෙන
ආනුභාවසම්පන්නභාවෙන භික්ඛූනං සෙනාසනපඤ්ඤාපනෙ භත්තුද්දෙස
කෙ ච නියොජෙසි. සබ්බෙ මෙත්තියභුම්මජකාභික්ඛූ තස්මිං සපත්තා සුං.
තං විනයඛන්ධකෙ ආගතමෙව. අපරභාගෙ ථෙරො එකස්ස වරසලාකදාය
කස්ස සලාකභත්තං මෙත්තියභුම්මජකානං භික්ඛූනං උද්දිසි. තෙ හට්ඨ
තුට්ඨා ස්වෙ මයං ඝතමධුමිස්සකභත්තං භුඤ්ජිස්සාමාති උස්සාහජාතා
අහෙසුං. සො පන උපාසකො තෙසං වාරප්පත්තභාවං සුත්වා දාසිං ආණා
පෙසි, යෙ ජෙ භික්ඛූ ස්වෙ ඉධ අගමිස්සන්ති. තෙ කාණාජකෙන බිලඞ්ගදුති
යෙන පරිවිසාති. දාසීපි තථෙව තෙසු භික්ඛූසු ආගතෙසු කොට්ඨකපමුඛෙ
නිසීදාපෙත්වා භොජෙසි. තෙ භික්ඛූ අනත්තමනා කොපෙන තටතටා
යන්තා ථෙරෙ ආඝාතං බන්ධිත්වා මධුරභත්තදායකං අම්හාකං අමධුර
භත්තං දාපෙතුං එසොව නියොජෙසීති දුක්ඛීදුම්මනා නිසීදිංසු. අථ තෙ
මෙත්තියභුම්මජකා නාම භික්ඛුනී කිං භන්තෙ දුම්මනාති පුච්ඡි. තෙ
'භගිනි කිං අම්හෙ දබ්බෙන මල්ලපුත්තෙන විහෙඨියමානෙ අජ්ඣුපෙක්ඛ
සී'ති ආහංසු. කිං භන්තෙ මයා සක්කා කාතුන්ති. තස්ස දොසං ආරොපෙ
හීති. සා තත්ථ තත්ථ ථෙරස්ස අභූතාරොපනං අකාසි. තං සුත්වා භික්ඛූ
භගවතො ආරොචෙසුං. අථ භගවා දබ්බං මල්ලපුත්තං පක්කොසාපෙත්වා
'සච්චං කිර ත්වං මෙත්තියාය භික්ඛුනියා විප්පකාරමකාසී'ති පුච්ඡි. 'භගවා
භන්තෙ මං ජානාතී'ති 'න ඛො දබ්බ එවං නිබ්බෙඨෙන්ති. කාරකභාවං
වා අකාරකභාවං වා වදෙහී'ති 'අකාරකො අහං භන්තෙ'ති. භගවා
මෙත්තියං භික්ඛුනිං නාසෙත්වා තෙ භික්ඛූ අනුයුඤ්ජථාති ආහ. උපාලි
ථෙරපමුඛා භික්ඛූ තං භික්ඛුනිං උප්පබ්බාජෙත්වා මෙත්තියභුම්මජකෙ
භික්ඛූ අනුයුඤ්ජිත්වා තෙහි අම්හෙහි නියොජිතා සා භික්ඛුනීති වුත්තෙ
භගවතො එතමත්ථං ආරොචෙසුං. භගවා මෙත්තියභුම්මජකානං භික්ඛූ
නං අමූලකසඞ්ඝාදිසෙසං පඤ්ඤාපෙසි. තෙන සමයෙන මල්ලත්ථෙරො
භික්ඛූනං සෙනාසනං පඤ්ඤාපෙන්තො වෙළුවනවිහාරස්ස සමන්තා

අට්ඨාරස මහාවිහාරෙ සභාගෙ භික්ඛූ පෙසෙන්තො රත්තිභාගෙ අන්ධකාරෙ අඞ්ගුලියා පදීපං ජාලෙත්වා තෙනෙවාලොකෙන පෙසෙසි. එවං ථෙරස්ස සෙනාසනපඤ්ඤාපන භත්තුද්දෙසන කිච්චෙ පාකටෙ ජාතෙ සත්ථා අරියගණමජ්ඣෙ සබ්බෙ ථෙරෙ ඨානන්තරෙසු ඨපෙන්තො 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං සෙනාසනපඤ්ඤාපකානං යදිදං දබ්බො මල්ලපුත්තො'ති ථෙරං එතදග්ගෙ ඨපෙසි. ථෙරො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තත්ථමෙව. ඉතො එකනවුතිකප්පෙ විපස්සී නාම නායකො ලොකෙ උප්පජ්ජීති සම්බන්ධො. **දුට්ඨචිත්තොති** දූසිතචිත්තො අසාධුසඞ්ගමෙන අප්පසන්නචිත්තොති අත්ථො. **උපවදිං සාවකන්ති** තස්ස භගවතො ඛීණාසවං සාවකං උපවදිං. උපරි අභූතවචනං ආරොපෙසිං. අබ්භක්ඛානමකාසින්ති අත්ථො. **දුන්දුභිඝොසොති** දුන්දං ඉති සද්දායනතො දුන්දුභිසඞ්ඛාතා භෙරියො. **නාදයිංසූති** සද්දං කරිංසු. **සමන්තතො අසනිඝොසොති** සබ්බදිසාභාගතො අසනෙ විනාසනෙ නියුත්තොති අසනියො. දෙවදණ්ඩා භයාවහා පතිංසූති සම්බන්ධො. **උක්කා පතිංසු නභසාති** ආකාසතො අග්ගික්ඛන්ධා ච පතිංසූති අත්ථො. **ධූමකෙතු ච දිස්සථාති** ධූමරාජිසහිතො අග්ගික්ඛන්ධො ච දිස්සති පඤ්ඤායතීති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

දබ්බමල්ලපුත්තත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 192.

පඤ්චමාපදානෙ **ඉතො සතසහස්සම්හීති** ආදිකං ආයස්මතො කුමාරකස්සපත්ථෙරස්ස අපදානං. අයං කිර පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා එකදිවසං සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං චිත්තකථිකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයම්පි තං ඨානං පත්ථෙන්තො පණිධානං කත්වා තදනුරූපානි පුඤ්ඤානි කරොන්තො යාවතායුකං ඨත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො තස්ස භගවතො සාසනෙ පබ්බජිත්වා සමණධම්මං කත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො දිබ්බසුඛං මනුස්සසුඛඤ්ච අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ එකිස්සා සෙට්ඨිධීතාය කුච්ඡිම්හි නිබ්බත්ති. සා කිර කුමාරිකාලෙ යෙව පබ්බජිතුකාමා මාතාපිතරො යාචිත්වා පබ්බජ්ජං අලභමානා පතිකුලං ගන්ත්වා ගබ්භං ගණ්හිත්වා තං අජානිත්වා සාමිකං ආරාධෙත්වා පබ්බජ්ජං අනුජානාපෙස්සාමීති චින්තෙසි. සාමිකං ආරාධෙන්තී අය්‍යපුත්ත!

"සචෙ ඉමස්ස කායස්ස අන්තො බාහිරතො සියා,
දණ්ඩං නූන ගහෙත්වාන කාකෙ සොණෙ නිවාරයෙ"ති.

ආදිනා සරීරස්ස දෙසං දස්සෙන්තී තං ආරාධෙසි. සා සාමිකෙන අනුඤ්ඤාතා ගබ්භිනිභාවං අජානන්තී දෙවදත්තපක්ඛිකාසු භික්ඛුනීසු පබ්බජි. තස්සා ගබ්භිනිභාවං දිස්වා භික්ඛුනියො දෙවදත්තං පුච්ඡිංසු. සො අසමණීති ආහ. සා 'නාහං දෙවදත්තං උද්දිස්ස පබ්බජිතා භගවන්තං උද්දිස්ස පබ්බජිතා'ති භගවතො සන්තිකං ගන්ත්වා දසබලං පුච්ඡි. සත්ථා උපාලිත්ථෙරස්ස පටිච්ඡාපෙසි. ථෙරො සාවත්ථිනගරවාසීනං කුලානි ච විසාඛං ච උපාසිකං පක්කොසාපෙත්වා සරාජිකාය පරිසාය තං විනිච්ඡිනන්තො පුරෙ ලද්ධො ගබ්භො අරොගා පබ්බජ්ජා'ති ආහ. තං සුත්වා සත්ථා සුවිනිච්ඡිතං උපාලිනා අධිකරණන්ති ථෙරස්ස සාධුකාරං අදාසි. සා භික්ඛුනී සුවණ්ණබිම්බසදිසං පුත්තං විජායි. තං රාජා පසෙනදි කොසලො දාරකපරිහරණං භික්ඛුනීනං පළිබොධොති ධාතීනං දාපෙත්වා කස්සපොතිස්ස නාමං කරිංසු. තං අලඞ්කරිත්වා පොසාපෙසි. අපරභාගෙ සත්ථුසන්තිකං නෙත්වා පබ්බාජෙසි. කුමාරකාලෙ පබ්බජිතත්තා පන භගවතා කස්සපං පක්කොසථ ඉදං ඵලං වා ඛාදනීයං වා කස්සපස්ස දෙථාති වුත්තෙ කතර කස්සපස්සාති කුමාරකස්සපස්සාති එවං ගහිතනාමත්තා රඤ්ඤො පොසාවනියපුත්තත්තා ච වුද්ධකාලෙපි කුමාරකස්සපො ත්වෙව පඤ්ඤායිත්ථ. සො පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය විපස්සනාකම්මං කරොති බුද්ධවචනඤ්ච උග්ගණ්හාති. අථ තෙන සද්ධිං පබ්බතමත්ථකෙ සමණධම්මං කත්වා අනාගාමී හුත්වා සුද්ධාවාසෙ නිබ්බත්තමහාබ්‍රහ්මා විපස්සනාය මුඛං දස්සෙත්වා මග්ගඵලුප්පත්තියා උපායං කරිස්සාමීති පඤ්චදසපඤ්හෙ අභිසඞ්ඛරිත්වා අන්ධවනෙ වසන්තස්ස ථෙරස්ස ඉමෙ පඤ්හෙ සත්ථාරං පුච්ඡෙය්‍යාසීති ආචික්ඛි. තතො සො තෙ පඤ්හෙ භගවන්තං පුච්ඡි. භගවාපිස්ස විස්සජ්ජෙසි. ථෙරො භගවතා කථිතනියාමෙනෙව තෙ උග්ගණ්හිත්වා විපස්සනං ගබ්භං ගාහාපෙත්වා අරහත්තං පාපුණි. සො අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ඉතො සතසහස්සම්හී'ති ආදිමාහ. තත්ථ යං හෙට්ඨා වුත්තනයඤ්ච උත්තානත්ථඤ්ච, තං සබ්බං න වණ්ණයිස්සාම. අනුත්තානපදමෙව වණ්ණයිස්සාම. **ආපන්නගබ්භා මෙ මාතාති** මය්හං මාතා ගරුගබ්භා ගබ්භිනී පසූතාසන්නගබ්භාති අත්ථො. **වම්මිකසදිසං කායන්ති** සරීරං නාම වම්මිකසදිසං. යථා වම්මිකො ඉතො චිතො ච ඡිද්දාවඡිද්දො සරගොලිකඋපචිකාදීනං ආසයො එවමෙව, අයං කායො නවච්ඡිද්දො ධුවස්සවොති බුද්ධෙන භගවතා දෙසිතං පකාසිතං, තං සුත්වා මෙ චිත්තං ආසවෙ අගහෙත්වා අසෙසෙත්වා කිලෙසතො විමුච්චි. අරහත්තෙ පතිට්ඨාසීති අත්ථො. අපරභාගෙ තත්ථ තත්ථ භික්ඛූනං විචිත්තධම්මකථිකභාවං සුත්වා සත්ථා 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං චිත්තකථිකානං යදිදං කුමාරකස්සපො'ති එතදග්ගෙ ඨපෙසීති.

කුමාරකස්සපත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

3. 193.

ඡට්ඨාපදානෙ **ඉතො සතසහස්සම්හීති** ආදිකං ආයස්මතො බාහි
යස්ස දාරුචීරියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො
තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්ත
රස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො බ්‍රාහ්මණසිප්පෙසු
නිප්ඵත්තිං ගන්ත්වා වෙදඞ්ගෙසු අනවයො එකදිවසං සත්ථු සන්තිකං
ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො පසන්නමානසො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං
ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තං ඨානං පත්ථෙතු
කාමො සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස මහාදානං දත්වා සත්තාහස්ස
අච්චයෙන භගවතො පාදමූලෙ නිපතිත්වා 'භගවා භන්තෙ ඉතො
සත්තමෙ දිවසෙ යං භික්ඛුං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. සො
විය අහම්පි අනාගතෙ එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ ඛිප්පාභිඤ්ඤානං
අග්ගො භවෙය්‍ය'න්ති පත්ථනං අකාසි. භගවා අනාගතංසඤාණෙන
ඔලොකෙත්වා 'අනාගතෙ ගොතමස්ස බුද්ධස්ස භගවතො සාසනෙ
ඛිප්පාභිඤ්ඤානං අග්ගො භවිස්සතී'ති ව්‍යාකාසි. සො යාවතායුකං
පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො තත්ථ
ඡකාමාවචරසම්පත්තියො අනුභවිත්වා පුන මනුස්සෙසු චක්කවත්තිආදි
සම්පත්තියො අනෙකකප්පකොටිසතෙසු අනුභවිත්වා කස්සපස්ස භග
වතො කාලෙ එකස්මිං කුලගෙහෙ නිබ්බත්ති. භගවති පරිනිබ්බුතෙ
පබ්බජිතො අහොසි. තදා සාසනෙ ඔසක්කමානෙ සත්තභික්ඛූ චතුන්නං
පරිසානං අජ්ඣාචාරං දිස්වා සංවෙගප්පත්තා අරඤ්ඤං පවිසිත්වා යාව
සාසනස්ස අන්තරධානං න අහොසි, තාව අත්තනො පතිට්ඨං කරිස්සා
මාති සුවණ්ණචෙතියං වන්දිත්වා තත්ථ අරඤ්ඤෙ එකං පබ්බතං දිස්වා
'ජීවිතෙ සාලයා නිවත්තන්තු. නිරලයා ඉමං පබ්බතං අභිරූහන්තූ'ති.
නිස්සෙණිං බන්ධිත්වා සබ්බෙ තං පබ්බතං අභිරූය්හ නිස්සෙණිං
පාතෙත්වා සමණධම්මං කරිංසු. තෙසු සඞ්ඝත්ථෙරො එකරත්තාතික්කමෙ
න අරහත්තං පාපුණි. සො අනොතත්තදහෙ නාගලතාදන්තකට්ඨං
ඛාදිත්වා මුඛං ධොවිත්වා උත්තරකුරුතො පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා තෙ
භික්ඛූ ආහ. 'ආවුසො ඉමං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජථා'ති තෙ ආහංසු. 'කිං
භන්තෙ අම්හෙහි එවං කතිකා කතා? යො පඨමං අරහත්තං පාපුණාති,
තෙනාභතං පිණ්ඩපාතං අවසෙසා පරිභුඤ්ජන්තූ'ති. 'නොහෙතං ආවු
සො'ති. 'තෙන හි සචෙ මයම්පි තුම්හෙ විය විසෙසං නිබ්බත්තෙස්සාම.
මයං ආහරිත්වා භුඤ්ජිස්සාමා'ති' න ඉච්ඡිංසු. දුතියදිවසෙ දුතියත්ථෙරො
අනාගාමී හුත්වා තථෙව පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා ඉතරෙ නිමන්තෙසි. තෙ
එවමාහංසු. කිං පනාවුසො කතිකා කතා මහාථෙරෙන ආභතං පිණ්ඩ
පාතං අභුඤ්ජිත්වා අනුථෙරෙන ආභතං භුඤ්ජිස්සාමාති. නොහෙතං
ආවුසොති. එවං සන්තෙ තුම්හෙ විය මයම්පි විසෙසං නිබ්බත්තෙත්වා
අත්තනො පුරිසකාරෙන භුඤ්ජිතුං සක්කොන්තා භුඤ්ජිස්සාමාති න
ඉච්ඡිංසු. තෙසු අරහත්තප්පත්තත්ථෙරො පරිනිබ්බායි. දුතියො අනා
ගාමී බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති. ඉතරෙ පඤ්ච විසෙසං නිබ්බත්තෙතුං

අසක්කොන්තා සුස්සිත්වා සත්තමෙ දිවසෙ කාලං කත්වා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිංසු. තත්ථ දිබ්බසුඛං අනුභවිංසු. ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ තතො චවිත්වා මනුස්සෙසු නිබ්බත්තිංසු. තෙසු එකො පුක්කුසාතිරාජා අහොසි. එකො ගන්ධාරරට්ඨෙ තක්කසිලායං කුමාරකස්සපො, එකො බාහියො දාරුචීරියො, එකො දබ්බො මල්ලපුත්තො, එකො සභියො පරිබ්බාජකොති.

තෙසු අයං බාහියො දාරුචීරියො සුප්පාරපට්ටනෙ වාණිජකුලෙ නිබ්බත්තො වාණිජකම්මෙන නිප්ඵත්තිං ගතො මහද්ධනො මහාභොගො සුවණ්ණභූමිං ගච්ඡන්තෙහි වාණිජකෙහි සද්ධිං නාවමාරුය්හ විදෙසං ගච්ඡන්තො කතිපාහං ගන්ත්වා භින්නාය නාවාය සෙසෙසු මච්ඡකච්ඡපභක්ඛෙසු ජාතෙසු එකොයෙව අවසිට්ඨො එකං ඵලකං ගහෙත්වා වායමන්තො සත්තමෙ දිවසෙ සුප්පාරපට්ටනං ඔක්කමි. තස්ස නිවාසනපාරුපනං නත්ථි. සො අඤ්ඤං කිඤ්චි අපස්සන්තො සුක්ඛකට්ඨදණ්ඩකෙ වාකෙහි පලිවෙඨෙත්වා නිවාසෙත්වා පාරුපිත්වා ච දෙවකුලතො කපාලං ගහෙත්වා සුප්පාරපට්ටනං අගමාසි. මනුස්සා තං දිස්වා යාගුභත්තානි දත්වා අයං එකො අරහාති සම්භාවෙසුං. සො වත්ථෙසු උපනීතෙසු සචාහං නිවාසෙමි පාරුපාමි වා ලාභසක්කාරො මෙ පරිහායිස්සතීති, තානි පටික්ඛිපිත්වා දාරුචීරානෙව පරිහරි. අථස්ස අරහාති බහූහි සම්භාවියමානස්ස එවං චෙතසො පරිවිතක්කො උදපාදි. යෙ කෙචි ලොකෙ අරහන්තො වා අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නා, අහං තෙසං අඤ්ඤතරොති. සො තෙන නියාමෙන කුහනකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙති. කස්සපදසබලස්ස සාසනෙ සත්තසු ජනෙසු පබ්බතං ආරුය්හ සමණධම්මං කරොන්තෙසු, එකො අනාගාමී හුත්වා සුද්ධාවාසබ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්ති. සො අත්තනො බ්‍රහ්මසම්පත්තිං ඔලොකෙන්තො ආගතට්ඨානං ආවජ්ජෙන්තො පබ්බතමාරුය්හ සමණධම්මකරණට්ඨානං දිස්වා සෙසානං නිබ්බත්තට්ඨානං ආවජ්ජෙන්තො එකස්ස පරිනිබ්බුතභාවං ඉතරෙසං පඤ්චන්නං කාමාවචරදිබ්බලොකෙ නිබ්බත්තභාවං ඤත්වා තෙ කාලානුකාලං ආවජ්ජෙසි. ඉමස්මිං පන කාලෙ කථං නු ඛො තෙති ආවජ්ජෙන්තො දාරුචීරියං සුප්පාරපට්ටනං නිස්සාය කුහනකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙන්තං දිස්වා 'නට්ඨො වතායං බාලො පුබ්බෙ සමණධම්මං කරොන්තො අතිඋක්කට්ඨභාවෙන අරහන්තොපි ආභතං අපරිභුඤ්ජිත්වා ඉදානි උදරහෙතු අනරහා සමානො අරහත්තං පටිජානිත්වා ලොකං වඤ්චෙන්තො විචරති. දසබලස්ස උප්පන්නභාවං න ජානාති. ගච්ඡාමි නං සංවෙජෙත්වා බුද්ධුප්පාදං ජානාපෙස්සාමී'ති. ඛණෙනෙව බ්‍රහ්මලොකතො ඔතරිත්වා සුප්පාරපට්ටනෙ රත්තිභාගසමනන්තරෙ දාරුචීරියස්ස සම්මුඛෙ පාතුරහොසි. සො අත්තනො වසනට්ඨානෙ ඔභාසං දිස්වා බහි නික්ඛමිත්වා මහාබ්‍රහ්මං දිස්වා අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ කො තුම්හෙති පුච්ඡි. අහං තුම්හාකං පොරාණසහායො අනාගාමිඵලං පත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තො. අම්හාකං සබ්බජෙට්ඨකො අරහා හුත්වා පරිනිබ්බුතො, තුම්හෙ පන පඤ්ච ජනා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තා.

ස්වාහං දානි තං ඉමස්මිං ඨානෙ කුහකකම්මෙන ජීවිකං කප්පෙන්තං දිස්වා දමිතුං ආගතොම්හීති වත්වා ඉදං කාරණං ආහ. 'න ඛො ත්වං බාහිය අරහො, න පි අරහත්තමග්ගං සමාපන්නො, සා පි තෙ පටිපදා නත්ථි. යාය ත්වං අරහං වා භවිස්සසි 'අරහත්තමග්ගං වා සමාපන්නොසී'ති. අථස්ස සත්ථු උප්පන්නභාවං සාවත්ථියං වසනභාවඤ්ච ආචික්ඛිත්වා සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡාති තං උය්‍යොජෙත්වා ආකාසෙ අට්ඨාසි. බාහියො පන ආකාසෙ ඨත්වා කථෙන්තං මහාබ්‍රහ්මං ඔලොකෙත්වා චින්තෙසි. භාරියං කම්මං මයා කතං. අනරහං අරහො අහන්ති චින්තෙසිං. අයඤ්ච මං න ත්වං අරහො, න පි අරහත්තමග්ගං සමාපන්නොති වදති. අත්ථි නු ඛො ලොකෙ අඤ්ඤො අරහොති. අථ තං පුච්ඡි. කො එතරහි දෙව! ලොකෙ අරහො? වා අරහත්තමග්ගං කො සමාපන්නොති. අථස්ස දෙවතා ආචික්ඛි. අත්ථි බාහිය! උත්තරෙසු ජනපදෙසු සාවත්ථි නාම නගරං තත්ථ භගවා එතරහි විහරති අරහං සම්මා සම්බුද්ධො, සො හි භගවා අරහං චෙව අරහත්තාය ච ධම්මං දෙසෙතීති. බාහියො රත්තිභාගෙ දෙවතාය කථං සුත්වා සංවිග්ගමානසො තං ඛණං යෙව සුප්පාරකා නික්ඛමිත්වා එකරත්තිනිවාසෙන සාවත්ථිං අගමාසි. ගච්ඡන්තො ච පන දෙවතානුභාවෙන බුද්ධානුභාවෙන ච වීසංයොජනසතිකං මග්ගං අතික්කමිත්වා සාවත්ථිං අනුප්පත්තො, තස්මිං ඛණෙ සත්ථා සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිට්ඨො හොති. සො ජෙතවනං පවිසිත්වා අබ්භොකාසෙ චඞ්කමන්තෙ සම්බහුලෙ භික්ඛූ පුච්ඡි. 'කුහිං එතරහි සත්ථා'ති භික්ඛූ 'සාවත්ථිං පිණ්ඩාය පවිට්ඨො'ති වත්වා 'ත්වං පන කුතො ආගතොසී'ති පුච්ඡිංසු. 'සුප්පාරකා ආගතොම්හී'ති. 'කදා නික්ඛන්තොසී'ති 'හිය්‍යො සායණ්හෙ නික්ඛන්තොම්හී'ති. 'දූරතොසි ආගතො නිසීද තාව පාදෙ ධොවිත්වා තෙලෙන මක්ඛෙත්වා ථොකං විස්සම. ආගතකාලෙ සත්ථාරං දක්ඛිස්සසී'ති ආහංසු. 'අහං භන්තෙ සත්ථු වා අත්තනො වා ජීවිතන්තරායං න ජානාමි කත්ථචි අට්ඨත්වා අනිසීදිත්වා එකරත්තෙනෙව වීසං යොජනසතිකං මග්ගං ආගතො, සත්ථාරං පස්සිත්වාව විස්සමිස්සාමී'ති ආහ. සො එවං වත්වා තරමානරූපො සාවත්ථිං පවිසිත්වා භගවන්තං අනොපමාය බුද්ධසිරියා චරන්තං දිස්වා 'චිරස්සං වත මෙ ගොතම සම්මාසම්බුද්ධො දිට්ඨො'ති දිට්ඨට්ඨානතො පට්ඨාය ඔනතසරීරො ගන්ත්වා අන්තරවීථියං පඤ්චපතිට්ඨිතෙන වන්දිත්වා ගොප්ඵකෙසු දළ්හං ගහෙත්වා එවමාහ. 'දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං, දෙසෙතු සුගතො ධම්මං, යං මමස්ස දීඝරත්තං හිතාය සුඛායා'ති. අථ නං සත්ථා 'අකාලො ඛො තාව බාහිය අන්තරඝරං පවිට්ඨම්හා පිණ්ඩායා'ති පටික්ඛිපි. තං සුත්වා බාහියො භන්තෙ සංසාරෙ සංසරන්තෙන කබළිංකාරාහාරො න අලද්ධපුබ්බො, තුම්හාකං වා මය්හං වා ජීවිතන්තරායං න ජානාමි, දෙසෙතු මෙ භන්තෙ භගවා ධම්මං, දෙසෙතු සුගතො ධම්මන්ති, පුන යාචි. සත්ථා දුතියම්පි තථෙව පටික්ඛිපි. එවං කිරස්ස අහොසි. ඉමස්ස දිට්ඨකාලතො පට්ඨාය සකලසරීරං පීතියා නිරන්තරං අජ්ඣොත්ථටං හොති. බලවපීතිවෙගො ධම්මං සුත්වා න සක්ඛිස්සති පටි

විජ්ඣිතුං මජ්ඣත්තුපෙක්ඛාය තාව තිට්ඨතු. 'එකරත්තෙනෙව වීසං යොජනසතිකං මග්ගං ආගතස්ස ඉමස්ස දරථො බලවා, සොපි තාව පටිප්පස්සම්භතූ'ති. තස්මා ද්වික්ඛත්තුං පටික්ඛිපිත්වා තතියං යාචිතො අන්තරවීථියං ඨිතොව 'තස්මා තිහ තෙ බාහිය! එවං සික්ඛිතබ්බං දිට්ඨෙ දිට්ඨමත්තං භවිස්සතී'ති ආදිනා නයෙන අනෙකපරියායෙන ධම්මං දෙසෙසි. සො සත්ථුධම්මං සුණන්තො යෙව සබ්බාසවෙ ඛෙපෙත්වා සහ පටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. සො අරහත්තං පත්තක්ඛණෙ යෙව පුබ්බකම්මං සරිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ඉතො සතසහස්සම්හී'ති ආදිමාහ. තං හෙට්ඨා වුත්තත්ථත්තා උත්තානත්ථමෙව. අනුත්තානපදවණ්ණනමෙව කරිස්සාමි. **පීණංසං පච්චවෙක්ඛන්තං*** පරිපුණ්ණසොමනස්සජාතං පච්චවෙක්ඛන්තං. කොමාරවණ්ණං අතිකොමලන්ති අත්ථො. **හෙමයඤ්ඤුපවීතඞ්ගන්ති** සුවණ්ණසුත්තයඤ්ඤුපවීත සුත්තාවයවං සරීරං දෙහන්ති අත්ථො. **පලම්බබිම්බතම්බොට්ඨන්ති** ඔලම්බිතබිම්බඵලසදිසං රත්තවණ්ණ ඔට්ඨද්වයසමන්නාගතන්ති අත්ථො. **සිතතිණ්හසමං විජන්ති** සුනිසිත තිඛිණඅයලොහසංසනෙන සංසිත්වා සමං කතං විය **සමදන්තන්ති** අත්ථො. **පීතිසම්ඵුල්ලිතානනන්ති** පීතියා සුට්ඨු ඵුල්ලිතං විකසිතං ආනනං මුඛං ආදාසමණ්ඩලසදිසමුඛවණ්ණන්ති අත්ථො. **ඛිප්පාභිඤ්ඤස්ස භික්ඛුනොති** ඛිප්පං දෙසනාය සමුග්ඝාටිතක්ඛණෙයෙව අභිවිසෙසෙන ඤාතුං සමත්ථස්ස භික්ඛුනොති අත්ථො. **අගං සභවනං යථාති** අත්තනො ගෙහං විය සග්ගං ලොකං අගමාසීත්ති අත්ථො. **න ත්වං උපාසමග්ගඤ්ඤූති** ත්වං නිබ්බානාධිගමූපායභූතමග්ගඤ්ඤූ න හොසීති අත්ථො. **සත්ථුනො සදා ජිනහානි†** සදා සබ්බකාලං ජිනං න ජිනන්තො පරාජිතකො සත්ථුනො සම්මාසම්බුද්ධස්ස. **විමලානනං** ආදාසතලසදිසමුඛං පස්සාමි පස්සිතුං නික්ඛමාමීති යොජනා. **දිජෙ අපුච්ඡිං කුහිං ලොකනන්දනොති** කුහිං ඨානෙ ලොකප්පසාදකරො සත්ථාති දිජෙ බ්‍රාහ්මණෙ භික්ඛු පුච්ඡිත්ථාති අත්ථො. **ස ගතො ව‡ ඛිප්පං මුනිදස්සනුස්සුකොති** මුනිදස්සනෙ තථාගතමුනිදස්සනෙ තථාගත දස්සනෙ උස්සුකො උස්සාහජාතො සසො ඉව ඛිප්පං පාපුණාතීති අත්ථො. **තුවටං ගන්ත්වාති** සීඝං ගන්ත්වා. **පිණ්ඩපාතමපිහාගිද්ධන්ති** පිණ්ඩපාතං පටිච්ච අපිහං අපගතපිහං අගිද්ධං නිත්තණ්හං. **අලොලක්ඛන්ති** ඉතො චිතො ච අනොලොකයමානං, උත්තමෙ සාවත්ථි නගරෙ පිණ්ඩාය චරන්තං අද්දක්ඛින්ති සම්බන්ධො. **සිරිනිලයසඞ්කාසන්ති** සිරියා ලක්ඛණානුබ්‍යඤ්ජනසොභාය නිලයසඞ්කාසං ජලමාන තොරණසදිසං. **රවිදිත්තිහරානනන්ති** විජ්ජොතමානසූරියමණ්ඩලං විය විජ්ජොතමානමුඛමණ්ඩලං. **කුපථෙ විපන්නට්ඨස්සාති** කුච්ඡිත පථෙ සොපද්දවමග්ගෙ මූළ්හස්ස මිච්ඡාපටිපන්නස්ස මෙ. **සරණං හොහි**

---

* පසන්න නයනානනං-පාළියං.

‡ සචෙ හි-පාළියං.

† සත්ථරං සදා ජිතං-පාළිය.

පතිට්ඨා හොති. **ගොතමා**ති භගවන්තං ගොත්තෙන ආලපති. **න තත්ථ සුක්කා ජොතන්ති**ති සුක්කා පභාසම්පන්නා ජොතමානා ඔභාසකාරකා තාරකාදයො න ජොතන්ති න භාසන්ති. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

සො එවං පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙත්වා තාවදෙව භගවන්තං පබ්බජ්ජං යාචි. පරිපුණ්ණං තෙ පත්තචීවරන්ති ච පුට්ඨො න පරිපුණ්ණන්ති ආහ. අථ නං සත්ථා තෙනහි පත්තචීවරං පරියෙසාහීති වත්වා පක්කාමි. සො කිර වීසතිවස්සසහස්සානි සමණධම්මං කරොන්තො භික්ඛුනා නාම අත්තනො පච්චයෙ ලභිත්වා අඤ්ඤං අනොලොකෙත්වා සයමෙව පරිභුඤ්ජිතුං වට්ටතීති වත්වා එකභික්ඛුස්සාපි පත්තෙන වා චීවරෙන වා සඞ්ගහං නාකාසි. තෙනස්ස ඉද්ධිමයපත්තචීවරං න උප්පජ්ජිස්සතීති ඤත්වා භගවා එහිභික්ඛුභාවෙන පබ්බජ්ජං නාදාසි. තම්පි පත්තචීවරං පරියෙසමානං සඞ්කාරට්ඨානතො චොළඛණ්ඩානි සඞ්කඩ්ඪන්තං පුබ්බවෙරිකො අමනුස්සො එකිස්සා තරුණවච්ඡාය ගාවියා සරීරෙ ආවිට්ඨො ඌරුම්හි පහරිත්වා ජීවිතක්ඛයං පාපෙසි. සත්ථා පිණ්ඩාය චරිත්වා කතභත්තකිච්චො සම්බහුලෙහි භික්ඛූහි සද්ධිං නික්ඛමන්තො බාහියස්ස සරීරං සඞ්කාරට්ඨානෙ පතිතං දිස්වා 'ගණ්හථ භික්ඛවෙ එතං බාහියං දාරුචීරිය'න්ති එකස්මිං ගෙහද්වාරෙ ඨත්වා මඤ්චකං ආහාරාපෙත්වා ඉමං සරීරං නගරද්වාරතො නීහරිත්වා ඣාපෙත්වා ධාතුයො ගහෙත්වා ථූපං කරොථා'ති භික්ඛූ ආණාපෙසි. තෙ භික්ඛූ චාතුම්මහාපථෙ ථූපං කාරෙත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා අත්තනා කතකම්මං ආරොචෙසුං. තතො සඞ්ඝමජ්ඣෙ කථා උදපාදි. තථාගතො භික්ඛුසඞ්ඝෙන සරීර ඣාපනකිච්චං කාරෙසි. ධාතුයො ච ගාහාපෙත්වා චෙතියං කාරාපෙසි. කතරමග්ගො නු ඛො තෙන සමධිගතො? සාමණෙරො නු ඛො? සො භික්ඛු නු ඛො නොති. සත්ථා තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා 'පණ්ඩිතො භික්ඛවෙ බාහියො දාරුචීරියො අරහන්තෙ'ති, උපරි ධම්මදෙසනං වඩ්ඪෙන්තො තස්ස පරිනිබ්බුතභාවඤ්ච ආවිකත්වා 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ඛිප්පාභිඤ්ඤානං යදිදං බාහියො දාරුචීරියො'ති එතදග්ගෙ ඨපෙසි. අථ නං භික්ඛූ පුච්ඡිංසු. 'තුම්හෙ භන්තෙ බාහියො දාරුචීරියො අරහත්තං පත්තොති වදථ. කදා සො අරහත්තං පත්තො'ති. 'මම ධම්මං සුතකාලෙ භික්ඛවෙ'ති. 'කදා පනස්ස තුම්හෙහි ධම්මො කථිතො'ති. 'භික්ඛාය චරන්තෙන අන්තරවීථියං ඨිතෙනා'ති. 'අප්පකො භන්තෙ තුම්හෙහි අන්තරවීථියං ඨත්වා දෙසිතධම්මො කථං සො තාවත්තකෙන විසෙසං නිබ්බත්තෙසී'ති. අථ තෙ සත්ථා 'භික්ඛවෙ මම ධම්මං අප්පන්ති වා බහුන්ති වා මා පමිණථ. අනෙකානිපි අනත්ථපදසංහිතානි ගාථාසහස්සානි න සෙය්‍යො. අත්ථනිස්සිතං පන එකම්පි ගාථාපදං සෙය්‍යො'ති. වත්වා අනුසන්ධිං ඝටෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තො ඉමං ගාථමාහ.

"සහස්සමපි චෙ ගාථා අනත්ථපදසංහිතා,
එකං ගාථාපදං සෙය්‍යො යං සුත්වා උපසම්මතී"ති.

දෙසනාපරියොසානෙ චතුරාසීතියා පාණසහස්සානං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

බාහියස්ස දාරුචීරියත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 194.

සත්තමාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකං ආයස්මතො මහාකොට්ඨිතත්ථෙරස්ස අපදානං. කා උප්පත්ති, අයම්පි පදුමුත්තරබුද්ධස්ස කාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගෙ කුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො මාතාපිතූනං අච්චයෙන කුටුම්බං සණ්ඨපෙත්වා ඝරාවාසං වසන්තො එකදිවසං පදුමුත්තරස්ස භගවතො ධම්මදෙසනාකාලෙ හංසවතීනගරවාසිනො ගන්ධමාලාදිහත්ථෙ යෙන බුද්ධො යෙන ධම්මො යෙන සඞ්ඝො තන්නින්නෙන තප්පොණෙන තප්පබ්භාරෙ ගච්ඡන්තෙ දිස්වා තෙහි සද්ධිං භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා සත්ථාරා එකං භික්ඛුං පටිසම්භිදප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා 'අයං ඉමස්මිං සාසනෙ පටිසම්භිදප්පත්තානං අග්ගො, යන්නූනාහම්පි එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ අයං විය පටිසම්භිදප්පත්තානං අග්ගො භවෙය්‍ය'න්ති චින්තෙත්වා සත්ථු දෙසනාපරියොසානෙ වුට්ඨිතාය පරිසාය භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා 'භන්තෙ ස්වෙ මය්හං ගෙහෙ භික්ඛං ගණ්හථා'ති නිමන්තෙසි. සත්ථා අධිවාසෙසි. සො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සකනිවෙසනං ගන්ත්වා සබ්බරත්තිං බුද්ධස්ස ච භික්ඛුසඞ්ඝස්ස ච නිසජ්ජට්ඨානං ගන්ධමාලාදීහි අලඞ්කරිත්වා ඛාදනීයභොජනීයං පටියාදාපෙත්වා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන සකනිවෙසනෙ භික්ඛුසතසහස්සපරිවාරං සත්ථාරං විවිධයාගුඛජ්ජකපරිවාරං සසූපබ්‍යඤ්ජනං ගන්ධසාලිභොජනං භොජාපෙත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ චින්තෙසි. 'මහන්තං ඛො හං ඨානන්තරං පත්ථෙමි. න පන යුත්තං මයා එකදිවසමෙව දානං දත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙතුං. අනුපටිපාටියා සත්තාහං දානං දත්වා පත්ථෙස්සාමී'ති. සො තෙනෙව නියාමෙන සත්තාහං මහාදානං දත්වා භත්තකිච්චපරියොසානෙ අස්සකොට්ඨාගාරන්ති විවරාපෙත්වා උත්තමං තිචීවරප්පහොනකං සුඛුමවත්ථං බුද්ධස්ස පාදමූලෙ ඨපෙත්වා භික්ඛූනං සතසහස්සචීවරං දත්වා තථාගතං උපසඞ්කමිත්වා 'භන්තෙ යො සො භික්ඛු තුම්හෙහි ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ පටිසම්භිදප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපිතො, අහම්පි සො භික්ඛු විය අනාගතෙ උප්පජ්ජනකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ පබ්බජිත්වා පටිසම්භිදප්පත්තානං අග්ගො භවෙය්‍ය'න්ති සත්ථුපාදමූලෙ නිපජ්ජිත්වා පත්ථනං අකාසි. සත්ථා තස්ස සමිජ්ඣනභාවං ඤත්වා 'අනාගතෙ ඉතො සතසහස්සමත්ථකෙ ගොතමො නාම බුද්ධො ලොකෙ උප්පජ්ජිස්සති තස්ස සාසනෙ' තව පත්ථනා සමිජ්ඣිස්සතී'ති ව්‍යාකාසි. සො තත්ථ යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවසම්පත්තියො අනුභවිත්වා අපරාපරං දෙවමනුස්සෙසු පරිබ්භමි. එවං සො සංසරන්තො පුඤ්ඤානි සම්භරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණ

මහාසාලකුලෙ නිබ්බත්ති. කොට්ඨිතො තිස්ස නාමං අකංසු. කස්මා මාතුයා වා අය්‍යකපය්‍යකාදීනං වා නාමං අග්ගහෙත්වා එවං නාමං කරිංසූති චෙ, අත්තනො පඤ්ඤාවන්තතාය වෙදඞ්ගෙසු සත්තකපරන්තකෙසු සනිඝණ්ඩුකෙටුභෙසු සාක්ඛරප්පභෙදෙසු සකලව්‍යාකරණෙසු ඡෙකභාවෙන ච ජෙට්ඨසෙට්ඨෙ ජනෙ මුඛසත්තීහි කොට්ටෙන්තො පකොට්ටෙන්තො විතුදන්තො විචරතීති අන්වත්ථනාමං කරිංසූති වෙදිතබ්බං. සො වයප්පත්තො තයො වෙදෙ උග්ගහෙත්වා බ්‍රාහ්මණසිප්පෙ නිප්ඵත්තිං ගතො. එකදිවසං සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා උපසම්පන්නකාලතො පට්ඨාය විපස්සනාය කම්මං කරොන්තො සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පත්වා පටිසම්භිදාසු චිණ්ණවසී හුත්වා අභීතො මහාථෙරෙ උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්තො පි දසබලං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්තො පි පටිසම්භිදාසුයෙව පඤ්හං පුච්ඡි. එවමයං ථෙරො තත්ථ කතාධිකාරතාය තත්ථ චිණ්ණවසීභාවෙන ච පටිසම්භිදාප්පත්තානං අග්ගො ජාතො. අථ නං සත්ථා මහාවෙදල්ලසුත්තං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා පටිසම්භිදාප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං පටිසම්භිදාප්පත්තානං යදිදං මහාකොට්ඨිතො'ති. සො අපරෙන සමයෙන විමුත්තිසුඛං පටිසංවෙදෙන්තො සොමනස්සජාතො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨා වුත්තනයත්තා උත්තානත්ථමෙව. **ඉත්ථං සුදං ආයස්මා මහාකොට්ඨිතො**ති එත්ථ **සුදන්**ති නිදස්සනෙ නිපාතො. **ආයස්මා**ති ගාරවාධිවචනං. යථා තං ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානොති.

මහාකොට්ඨිතත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 195.

අට්ඨමාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනො**ති ආදිකං ආයස්මතො උරුවෙලකස්සපත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො වයප්පත්තො සත්ථුසන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සත්ථාරා එකං භික්ඛුං මහාපරිවාරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයම්පි තං ඨානං පත්ථෙන්තො මහාදානං දත්වා පණිධානං අකාසි. භගවා අනන්තරායිකං දිස්වා 'අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස සාසනෙ මහාපරිවාරානං අග්ගො භවිස්සතී'ති ව්‍යාකාසි. සො තත්ථ යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චවිත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉතො ද්වෙනවුතිකප්පමත්ථකෙ ඵුස්සස්ස භගවතො වෙමාතිකො කණිට්ඨභාතා හුත්වා නිබ්බත්ති. අඤ්ඤෙපිස්ස ද්වෙ කණිට්ඨභාතරො අහෙසුං. තෙ තතො බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා පරමාය පූජාය පූජෙත්වා යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තා

අම්හාකං භගවතො උප්පත්තිතො පුරෙතරමෙව බාරාණසියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ තයො භාතරො හුත්වා නිබ්බත්තා ගොත්තවසෙන තයොපි කස්සපාති එවං නාමකා අහෙසුං. තෙ වයප්පත්තා තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිංසු. තෙසං ජෙට්ඨභාතිකස්ස පඤ්චමාණවකසතානි පරිවාරා, මජ්ඣිමස්ස තීණි, කණිට්ඨස්ස ද්වෙති, තෙ අත්තනො ගන්ථෙසු සාරං ඔලොකෙන්තා දිට්ඨධම්මිකමෙව දිස්වා පබ්බජ්ජං රොචෙසුං. තෙසු ජෙට්ඨභාතා අත්තනො පරිවාරෙන සද්ධිං උරුවේලං ගන්ත්වා ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා උරුවෙලකස්සපො නාම ජාතො. මජ්ඣිමො ගඞ්ගාය සමීපෙ පබ්බජිතො නදීකස්සපො නාම ජාතො. කණිට්ඨො ගයාසීසෙ පබ්බජිතො ගයාකස්සපො නාම ජාතො. තෙසු ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා තත්ථ තත්ථ වසන්තෙසු බහූනං දිවසානං අච්චයෙන අම්හාකං බොධිසත්තො මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා පටිවිද්ධසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණො අනුක්කමෙන ධම්මචක්කං පවත්තෙත්වා පඤ්චවග්ගියෙ ථෙරෙ අරහත්තෙ ඨපෙත්වා යසකුලපුත්තපමුඛෙ පඤ්චපණ්ණාස ජනෙ සහායකෙ විනෙත්වා සට්ඨි අරහන්තෙ ‘චරථ භික්ඛවෙ චාරික’න්ති විස්සජ්ජෙත්වා තිංසභද්දවග්ගියෙ විනෙත්වා උරුවෙලකස්සපස්ස වසනට්ඨානං ගන්ත්වා වසනත්ථාය අග්‍යාගාරං පවිසිත්වා තත්ථ කතනාගදමනාදීහි අඩ්ඪුඩ්ඪසහස්සෙහි පාටිහාරියෙහි උරුවෙලකස්සපං සපරිවාරං විනෙත්වා පබ්බාජෙසි. තස්ස පබ්බජ්ජාවිධානඤ්ච ඉද්ධිපාටිහාරියකාරණඤ්ච සබ්බං නදීකස්සපස්ස අපදානට්ඨකථායං ආවීභවිස්සති. තස්ස පබ්බජිතභාවං සුත්වා ඉතරෙපි ද්වෙභාතරො සපරිසා ආගන්ත්වා සත්ථු සන්තිකෙ පබ්බජිංසු. සබ්බෙව තෙ ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා එහිභික්ඛුකා අහෙසුං. සත්ථා තං සමණසහස්සං ආදාය ගයාසීසං ගන්ත්වා පිට්ඨිපාසාණෙ නිසින්නො ආදිත්තපරියාය දෙසනාය තෙ සබ්බෙ අරහත්තෙ පතිට්ඨාපෙසි. සො එවං අරහත්තං පත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘පදුමුත්තරො නාම ජිනො’ත්‍යාදිමාහ. අනුත්තානපදමෙවාත්‍ර වණ්ණයිස්සාම. **සොව සබ්බතමං හන්ත්වාති** සො භගවා රාගදොසමොහාදිකිලෙසන්ධකාරං විද්ධංසෙත්වා විධමෙත්වා. **මහාජටන්ති** තණ්හාමානාදීහි දියඩ්ඪසහස්සෙහි කිලෙසඞ්ගෙහි මහාව්‍යාකුලං ජටං විජටෙත්වා පදාලෙත්වා ඵාලෙත්වාති අත්ථො. **සදෙවකං** දෙවලොකසහිතං සකලලොකසන්නිවාසසදිසං යං **තං තප්පයන්තො** සන්තප්පයන්තො පීණෙන්තො. **අමතං වුට්ඨිං** මහානිබ්බානවුට්ඨිධාරං. **වස්සන්ත** පග්ඝරාපෙතීති යොජනා. තදහි **බාරාණසියන්ති** බාරසමනුස්සා ද්වාදසමනුස්සාති ආදිසු විය බාරස ද්වාරස ද්වාදස රාසී හුත්වා පුරා හිමවන්තතො ඉසයො ච, පච්චෙකබුද්ධමුනී සඞ්ඛාතා ඉසයො ගන්ධමාදනතො ච ආකාසෙනාගන්ත්වා එත්ථ ආගච්ඡන්ති ඔතරන්ති පවිසන්තීති බාරාණසී. අථවා සම්මාසම්බුද්ධසඞ්ඛාතානං අනෙකසතසහස්සානං ධම්මචක්කප්පවත්තනත්ථාය ඔතරණට්ඨානං නගරං. ලිඞ්ගවිපල්ලාසං කත්වා ඉත්ථිලිඞ්ගවසෙන බාරාණසීති වුච්චති. තස්සං බාරාණසියං. **නික්ඛිත්තසත්ථං පච්චන්තන්ති** ජඩ්ඪිතසත්ථං බාහිතආවුධං

පච්චන්තජනපදං නිබ්බිසෙවනං කත්වා **පුනරුපෙච්චා**ති පුනරපි තං නගරං උපෙච්ච උපගම්ම සම්පත්වාති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

උරුවෙලකස්සපත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 196.

නවමාපදානෙ ‘**පදුමුත්තරො නාම ජිනො**’ත්‍යාදිකං ආයස්මතො රාධත්ථෙරස්ස අපදානං. තං සබ්බං පාඨානුසාරෙන නයානුචින්තනෙන විඤ්ඤූහි සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. කෙවලං පුඤ්ඤනානත්තමෙවාති.

රාධත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 197.

දසමං මොඝරාජත්ථෙරස්ස අපදානං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

චතුපඤ්ඤාසවග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

---

3. 198.

පඤ්චපඤ්ඤාසතිමෙ වග්ගෙ පඨමාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකං ආයස්මතො ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථු ධම්මං සුණන්තො නිසින්නො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං මඤ්ජුස්සරානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා අයම්පි තං ඨානන්තරං පත්ථෙන්තො බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස සප්පිසක්ඛරාදිමධුරරසෙහි සම්මිස්සං මහාදානං දත්වා ‘අහම්පි භන්තෙ අනාගතෙ අයං භික්ඛු විය එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ මඤ්ජුස්සරානං අග්ගො භවෙය්‍ය’න්ති පණිධානං අකාසි. භගවා තස්ස අනන්තරායං දිස්වා ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි. සො යාවතායුකං පුඤ්ඤානි කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඵුස්සස්ස භගවතො කාලෙ චිත්‍රකොකිලො හුත්වා නිබ්බත්තො රාජුය්‍යානතො මධුරං අම්බඵලං තුණ්ඩෙනාදාය ගච්ඡන්තො සත්ථාරං දිස්වා පසන්නමානසො දස්සාමි බුද්ධස්සාති චිත්තං උප්පාදෙසි. සත්ථා තස්ස චිත්තාචාරං ඤත්වා පත්තං ගහෙත්වා නිසීදි. කොකිලො දසබලස්ස පත්තෙ අම්බඵලං ඨපෙසි. සත්ථා තස්ස සොමනස්සුප්පාදනත්ථං තස්ස පස්සන්තස්සෙව පරිභුඤ්ජි. අථ සො කොකිලො පසන්නමානසො තෙනෙව පීතිසුඛෙන සත්තාහං වීතිනාමෙසි. තෙනෙව පුඤ්ඤකම්මෙන උප්පන්නුප්පන්න භවෙ මඤ්ජුස්සරො අහොසි. කස්සපසම්මාසම්බුද්ධකාලෙ වඩ්ඪකීකුලෙ

නිබ්බත්තිත්වා ජෙට්ඨකවඩ්ඪකී හුත්වා පාකටො අහොසි. පරිනිබ්බුතෙ භගවති තස්ස සරීරධාතුයො නිදහිතෙ සත්තයොජනප්පමාණෙ ථූපෙ ආරද්ධෙ සො ආහ යොජනුබ්බෙධං කරෙමාති තෙ සබ්බෙ තස්ස වචනෙ අට්ඨංසු. ඉති අප්පමාණස්ස බුද්ධස්ස යොජනප්පමාණං චෙතියං කාරෙසි. තෙන කම්මෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තට්ඨානෙසු අඤ්ඤෙහි හීනප්පමාණො අහොසි. සො අම්හාකං භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තිත්වා අතිරස්සතාය ච සුවණ්ණපටිමා විය සුන්දරසරීරතාය ච ලකුණ්ටකභද්දියොති පඤ්ඤායිත්ථ. අපරභාගෙ සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා පටිලද්ධසද්ධො පබ්බජිත්වා බහුස්සුතො ධම්මකථිකො හුත්වා මධුරෙන සරෙන පරෙසං ධම්මං කථෙසි. අථෙකස්මිං උස්සවදිවසෙ එකෙන බ්‍රාහ්මණෙන සද්ධිං රථෙන ගච්ඡන්තී එකා ගණිකා ථෙරං දිස්වා දන්තවිදංසකං හසි. ථෙරො තස්සා දන්තට්ඨිකෙ නිමිත්තං ගහෙත්වා ඣානං උප්පාදෙත්වා තං ආදිකං කත්වා විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අනාගාමී අහොසි. අභිණ්හං කායගතාය සතියා විහරන්තො එකදිවසං ආයස්මතා ධම්මසෙනාපතිනා ඔවදියමානො අනුසාසියමානො අරහත්තෙ පතිට්ඨහි. එකච්චෙ භික්ඛූ ච සාමණෙරා ච තස්ස අරහත්තප්පත්තභාවං අජානන්තා කණ්ණෙසු ගහෙත්වා කඩ්ඪන්ති. බාහාය හත්ථපාදාදීසු ගහෙත්වා චාලෙත්වා කීළන්තා විහෙඨෙසුං. අථ භගවා සුත්වා 'මා භික්ඛවෙ මම පුත්තං විහෙඨෙථා'ති ආහ. තතො පට්ඨාය තං අරහාති ජානිත්වා න විහෙඨෙසුං. සො අරහා හුත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො අත්තනො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ත්‍යාදිමාහ. **මඤ්ජුනාගිනිකූජගන්ති*** මධුරෙන පෙමනීයෙන සරෙන අභිනිකූජිං සද්දං නිච්ඡාරෙසිං අහන්ති අත්ථො. සෙසමෙත්ථ සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

ලකුණ්ටකභද්දියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 199.

දුතියාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකා ආයස්මතො කඞ්ඛාරෙවතත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. තං සබ්බං පාළානුසාරෙන විඤ්ඤූහි සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව.

තතියාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකා ආයස්මතො සීවලිත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො හෙට්ඨා වුත්තනයෙන විහාරං ගන්ත්වා පරිසාය පරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං ලාභීනං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා මයාපි එවරූපෙන භවිතුං

---

* මඤ්ජුනාදෙන'කූජහං-පාළියං.

වට්ටතීති දසබලං නිමන්තෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා 'භන්තෙ ඉමිනා අධිකාරකම්මෙන අඤ්ඤං සම්පත්තිං න පත්ථෙමි. අනාගතෙ පන එකස්ස බුද්ධස්ස සාසනෙ අහම්පි තුම්හෙහි ඉතො සත්තමෙ දිවසෙ එතදග්ගෙ ඨපිතභික්ඛු විය ලාභීනං අග්ගො භවෙය්‍ය'න්ති පත්ථනං අකාසි. සත්ථා තස්ස අනන්තරායං දිස්වා 'අයං තෙ පත්ථනා අනාගතෙ ගොතමබුද්ධස්ස සන්තිකෙ සමිජ්ඣිස්සතී'ති ව්‍යාකරිත්වා පක්කාමි. සො කුලපුත්තො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු උභයසම්පත්තියො අනුභවිත්වා විපස්සිස්ස භගවතො කාලෙ බන්ධුමතී නගරතො අවිදූරෙ එකස්මිං ගාමකෙ නිබ්බත්ති. තස්මිං සමයෙ බන්ධුමතීනගරවාසිනො රඤ්ඤා සද්ධිං මන්තෙත්වා දසබලස්ස දානං අදංසු. එකදිවසං සබ්බෙ එකතො හුත්වා දානං දෙන්තා 'කිං නු ඛො අම්හාකං දානග්ගෙ නත්ථීති ඔලොකෙන්තා මධුඤ්ච ගුළදධිං ච' නාද්දසංසු. තෙ 'යතො කුතොචි ආහරිස්සාමා'ති ජනපදතො නගරං පවිසනමග්ගෙ පුරිසං ඨපෙසුං. තදා එස කුලපුත්තො අත්තනො ගාමතො ගුළදධිවාරකං ගහෙත්වා කිඤ්චිදෙව ආහරිස්සාමීති නගරං ගච්ඡන්තො මුඛං ධොවිත්වා ධොතහත්ථපාදො ගමිස්සාමීති ඵාසුකට්ඨානං ඔලොකෙන්තො නඞ්ගලසීසප්පමාණං නිම්මක්ඛිකදණ්ඩකමධුං දිස්වා පුඤ්ඤෙන මෙ ඉදං උප්පන්නන්ති ගහෙත්වා නගරං පාවිසි. නාගරෙහි ඨපිතපුරිසො තං දිස්වා 'මාරිස! කස්ස ඉමං හරසී'ති පුච්ඡි. 'න කස්සචි සාමි වික්කායිකං මෙ ඉද'න්ති. 'තෙනහි ඉමං කහාපණං ගහෙත්වා එතං මධුඤ්ච ගුළදධිඤ්ච දෙහී'ති. සො චින්තෙසි. න ඉදං බහුං අග්ඝති. අයඤ්ච එකප්පහාරෙනෙව බහුං දෙති. වීමංසිස්සාමීති. තතො නං ආහ. 'නාහං එකකහාපණෙන දෙමී'ති. යදි එවං 'ද්වෙකහාපණානි ගහෙත්වා දෙහී'ති. 'ද්වීහිපි න දෙමී'ති. එතෙනුපායෙන වඩ්ඪෙත්වා යාව සහස්සං පාපුණි. සො චින්තෙසි, අතිඅඤ්චිතුං න වට්ටති. හොතු තාව 'ඉමිනා කත්තබ්බකම්මං පුච්ඡිස්සාමී'ති. අථ නං ආහ. 'ඉදං න බහුං අග්ඝනකං, ත්වං පන බහුං දෙසි. කෙන කම්මෙන ඉදං ගණ්හාසී'ති. ඉධ භො නාගරවාසිනො රඤ්ඤා සද්ධිං පටිවිරුජ්ඣිත්වා විපස්සී සම්මාසම්බුද්ධස්ස දානං දෙන්තා ඉදං ද්වයං දානග්ගෙ අපස්සන්තා මං පරියෙසාපෙන්ති. සචෙ ඉදං ද්වයං න ලභිස්සන්ති නාගරානං පරාජයො භවිස්සති. 'තස්මා සහස්සං දත්වා ගණ්හාමී'ති. 'කිං පනෙතං නාගරානං එව වට්ටති? උදාහු අඤ්ඤෙසම්පි දාතුං වට්ටතී'ති. යස්ස කස්සචි අවාරිතමෙතනති. 'අත්ථි පන කොචි නාගරානං දානෙ එකදිවසං සහස්සං දාතා'ති?. 'නත්ථි සම්මා'ති. 'ඉමෙසං ද්වින්නං සහස්සග්ඝනභාවං න ජානාසී'ති. 'ආම ජානාමී'ති. තෙනහි ගච්ඡ නාගරානං ආරොචෙහි. 'එකො පුරිසො ඉමානි ද්වෙ මූලෙන න දෙති. අම්හෙහි සද්ධිං සහත්ථෙනෙව දාතුකාමො, තුම්හෙ ඉමෙසං ද්වින්නං කාරණා නිබ්බිතක්කා හොථාති. 'ත්වං ඉමස්මිං දානෙ ජෙට්ඨභාවස්ස කායසක්ඛී හොහී'ති වත්වා ගතො. සො පන කුලපුත්තො ගාමතො පරිබ්බයත්ථං ගහිතකහාපණෙන පඤ්චකටුකං ගහෙත්වා චුණ්ණං කත්වා මධුපටලං පීළෙත්වා පඤ්ච කටුකචුණ්ණෙන යොජෙත්වා

පදුමිනිපත්තෙන පක්ඛිපිත්වා සංවිදහිත්වා ආදාය දසබලස්ස අවිදූරෙ නිසීදි. මහාජනෙන ආහරියමානස්ස සක්කාරස්ස අන්තරෙ අත්තනො හත්ථපාසං ඔලොකෙන්තො ඔකාසං ඤත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා 'භන්තෙ අයං මෙ දුග්ගතසක්කාරො ඉමං මෙ අනුකම්පං පටිච්ච පටිගණ්හථා'ති. සත්ථා තස්සානුකම්පං පටිච්ච චතුමහාරාජෙහි දින්නෙන සෙලමයපත්තෙන තං පටිග්ගහෙත්වා යථා අට්ඨසට්ඨි භික්ඛුසතසහස්සස්ස දීයමානං න ඛීයති. එවං අධිට්ඨාසි. සො කුලපුත්තො නිට්ඨිතභත්තකිච්චං භගවන්තං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නො ආහ. 'දිට්ඨො මෙ භන්තෙ භගවා අජ්ජ බන්ධුමතීනගරවාසීහි තුම්හාකං සක්කාරෙ ආහරියමානො, අහම්පි ඉමස්ස නිස්සන්දෙන නිබ්බත්තනිබ්බත්තභවෙ ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තො භවෙය්‍ය'න්ති. 'සත්ථා එවං හොතු කුලපුත්තා'ති, වත්වා තස්ස ච නගරවාසීනං ච භුත්තානුමොදනං කත්වා පක්කාමි.

සො කුලපුත්තො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සුප්පවාසාය රාජධීතාය කුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිං ගණ්හි. තස්ස පටිසන්ධිගහණකාලතො පට්ඨාය සත්තං පඤ්චපණ්ණාකාරසතානි සුප්පවාසාය උපනීයන්ති. අථස්සා තං පුඤ්ඤං වීමංසනත්ථං හත්ථෙන බීජපච්ඡිං ඵුසාපෙන්ති. තතො එකෙකබීජතො සලාකසතං සලාකසහස්සම්පි නිග්ගච්ඡති. එකෙකකරීසඛෙත්තෙන පණ්ණාසම්පි සට්ඨිපි සකටප්පමාණානි නිප්ඵජ්ජන්ති. කොට්ඨපූරණකාලෙපිස්සා කොට්ඨද්වාරං හත්ථෙන ඵුසන්තියා රාජධීතාය පුඤ්ඤෙන ගණ්හන්තානං ගහිතගහිතං පුන පූරෙති. පරිපුණ්ණභත්තකුම්භිතොපි රාජධීතාය පුඤ්ඤන්ති වත්වා යස්ස කස්සචි දෙන්තානං යාව න වුට්ඨහති. න තාව භත්තං ඛීයති. දාරකෙ කුච්ඡිගතෙයෙව සත්තවස්සානි අතික්කමිංසු. ගබ්භෙ පන පරිපක්කෙ සත්තාහං මහාදුක්ඛං අනුභොසි. සා සාමිකං ආමන්තෙත්වා 'පුරෙ මරණා ජීවමානා දානං දස්සාමී'ති සත්ථු සන්තිකං පෙසෙන්තී 'ගච්ඡ සාමි ඉමං පවත්තිං සත්ථු ආරොචෙත්වා සත්ථාරං නිමන්තෙහි, යඤ්ච සත්ථා වදති. තං සාධුකං උපලක්ඛෙත්වා* ආගන්ත්වා මය්හං කථෙහී'ති. සො ගන්ත්වා තස්සා සාසනං සත්ථු ආරොචෙසි. 'සත්ථු භන්තෙ කොලියධීතා පාදෙ වන්දතී'ති. සත්ථා තස්සා අනුකම්පං පටිච්ච 'සුඛිනී හොතු සුප්පාවාසා කොලියධීතා, සුඛිනී අරොගා ආරොගං පුත්තං විජායතූ,ති ආහ. සො තං සුත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා අත්තනො ගාමාභිමුඛො පායාසි. තස්ස පුරෙ ආගමනායෙව සුප්පවාසාය කුච්ඡිතො ධම්මකරකතො උදකං විය ගබ්භො නික්ඛමි. පරිවාරෙත්වා නිසින්නජනො අස්සුමුඛො රොදිතුං ආරද්ධොපි තෙන හට්ඨතුට්ඨො මහාජනො තස්සා සාමිකස්ස තුට්ඨිසාසනං ආරොචෙතුං අගමාසි. සො තෙසං ඉඞ්ගිතං දිස්වා 'දසබලෙන කථිතකථා නිප්ඵන්නා භවිස්සතී'ති චින්තෙසි. සො ආගන්ත්වා සත්ථු කථං රාජධීතාය කථෙසි. රාජධීතා 'තයා නිමන්තිතං ජීවභත්තමෙව මඞ්ගලභත්තං භවිස්සති ගච්ඡ සත්තාහං දසබලං නිමන්තෙහී'ති. සො තථා අකාසි. සත්තාහං බුද්ධපමුඛස්ස

* උපපරික්ඛිත්වා-සල්ලක්ඛෙත්වා-තිපිපාඨං.

භික්ඛුසඞ්ඝස්ස මහාදානං පවත්තයිංසු. 'සො දාරකො ඤාතීනං සන්තත්තචිත්තං නිබ්බාපෙන්තො සීතලභාවං කුරුමානො ජාතො'ති සීවලිත්වෙව නාමං කරිංසු. සො සත්තවස්සානි ගබ්භෙ වසිතත්තා ජාතකාලතො පට්ඨාය සබ්බකම්මක්ඛමො අහොසි. ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරො සත්තමෙ දිවසෙ තෙන සද්ධිං කථාසල්ලාපමකාසි. සත්ථාපි ඉමං ගාථං අභාසි:–

> “යො ඉමං පලිපථං දුග්ගං සංසාරං මොහමච්චගා
> තිණ්ණො පාරගතො ඣායී අනෙජො අකථංකථී
> අනුපාදාය නිබ්බුතො තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

අථ නං ථෙරො එවමාහ. 'කිං පන තයා එවරූපං දුක්ඛං අනුභවිත්වා පබ්බජිතුං න වට්ටතී'ති. 'ලභන්තො පබ්බජෙය්‍යං භන්තෙ'ති. සුප්පවාසා තං දාරකං ථෙරෙන සද්ධිං කථෙන්තං දිස්වා 'කිමෙම පුත්තො ධම්මසෙනාපතිනා කථෙතී'ති ථෙරං උපසඞ්කමිත්වා පුච්ඡි. 'මය්හං පුත්තො තුම්හෙහි සද්ධිං කිං කථෙසි භන්තෙ'ති. අත්තනා අනුභූතං ගබ්භවාසදුක්ඛං කථෙත්වා තුම්හෙහි අනුඤ්ඤාතො පබ්බජිස්සාමීති වදතී'ති. 'සාධු භන්තෙ පබ්බාජෙථ න'න්ති. ථෙරො තං විහාරං නෙත්වා තචපඤ්චකකම්මට්ඨානං දත්වා පබ්බාජෙන්තො 'සීවලි තුය්හං අඤ්ඤෙන ඔවාදෙන කම්මං නත්ථි, තයා සත්තවස්සානි අනුභූතදුක්ඛමෙව පච්චවෙක්ඛාහී'ති 'භන්තෙ පබ්බජ්ජායෙව තුම්හාකං භාරො, යං පන මයා සක්කා කාතුං තමහං ජානිස්සාමී'ති. සො පන පඨමකෙසවට්ටියා ඔරොපිතක්ඛණෙයෙව සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. දුතියාය ඔරොපිතක්ඛණෙ සකදාගාමිඵලෙ, තතියාය අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨාසි. සබ්බෙසංයෙව කෙසානං ඔරොපනඤ්ච අරහත්තඵලසච්ඡිකිරියා ච අපුරෙ අපච්ඡා අහොසි. අථ භික්ඛුසඞ්ඝෙ කථා උදපාදි. 'අහො එවං පුඤ්ඤවාපි ථෙරො සත්තමාසාධිකානි සත්තසංවච්ඡරානි මාතුගබ්භෙ වසිත්වා, සත්තදිවසානි මූළ්හගබ්භෙ වසී'ති. සත්ථා ආගන්ත්වා 'කායනුත්ථ භික්ඛවෙ එතරහි කථාය සන්නිසින්නා'ති පුච්ඡිත්වා 'ඉමාය නාමා'ති වුත්තෙ 'න භික්ඛවෙ ඉමිනා කුලපුත්තෙන ඉමාය ජාතියා කතකම්ම'න්ති වත්වා අතීතං ආහරිත්වා අතීතෙ භික්ඛවෙ බුද්ධුප්පාදතො පුරෙතරමෙව එස කුලපුත්තො බාරාණසියං රාජකුලෙ නිබ්බත්තො පිතුඅච්චයෙන රජ්ජෙ පතිට්ඨාය විභවසම්පන්නො පාකටො අහොසි. තදා එකො පච්චන්තරාජා රජ්ජං ගණ්හිස්සාමීති ආගන්ත්වා නගරං රුන්ධිත්වා ඛන්ධාවාරං කාරෙත්වා විහාසි. අථ රාජා මාතුයා සද්ධිං සමානච්ඡන්දො හුත්වා සත්තාහං ඛන්ධාවාරනගරෙ චතූසු දිසාසු ද්වාරානි පිදහෙසි. නික්ඛමන්තානං පවිසන්තානඤ්ච ද්වාරමූළ්හං අහොසි. අථ මිගදායවිහාරෙ පච්චෙකබුද්ධා උග්ඝොසෙසුං. රාජා සුත්වා ද්වාරං විවරාපෙසි. පච්චන්තරාජාපි පලායි. සො තෙන කම්මවිපාකෙන නරකාදිසු දුක්ඛමනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජකුලෙ නිබ්බත්තොපි මාතුයා සද්ධිං ඉදං එවං දුක්ඛමනුභවි. අස්ස පන පබ්බජිතකාලතො පට්ඨාය භික්ඛුසඞ්ඝස්ස චත්තාරො පච්චයා යාවතිච්ඡකං

උප්පජ්ජන්ති. එවං එත්ථ වත්ථු සමුට්ඨිතං. අපරභාගෙ සත්ථා සාවත්ථිං අගමාසි. ථෙරො භගවන්තං අභිවාදෙත්වා. භන්තෙ මය්හං පුඤ්ඤබලං වීමංසිස්සාමි, 'පඤ්චභික්ඛුසතානි දෙථා'ති ආහ. 'ගණ්හ සීවලීති' සො පඤ්චසතෙ භික්ඛූ ගහෙත්වා හිමවන්තාභිමුඛො ගච්ඡන්තො අටවිමග්ගං ගච්ඡති. තස්ස පඨමං නිග්‍රොධෙ අධිවත්ථා දෙවතා සත්තදිවසානි දානං අදාසි. ඉති සො:-

"නිග්‍රොධං පඨමං පස්සි දුතියං පණ්ඩවපබ්බතං,
තතියං අචිරවතියං චතුත්ථං වරසාගරං.

පඤ්චමං හිමවන්තං සො ඡට්ඨං ඡද්දන්තුපාගමි,
සත්තමං ගන්ධමාදනං අට්ඨමං අථ රෙවත"න්ති.

සබ්බට්ඨානෙසු සත්තසත්තදිවසානෙව දානං අදංසු. ගන්ධමාදනපබ්බතෙ පන නාගදත්තදෙවරාජා නාම සත්තසු දිවසෙසු එකදිවසං ඛීරපිණ්ඩපාතං අදාසි. එකදිවසං සප්පිපිණ්ඩපාතං අදාසි. අථ නං භික්ඛුසඞ්ඝො ආහ. 'ඉමස්ස දෙවරඤ්ඤො නෙව ධෙනුයො දුය්හමානා පඤ්ඤායන්ති, න දධිනිම්මථනං, කුතො තෙ දෙවරාජ ඉදං උප්පජ්ජතී'ති 'භන්තෙ කස්සපදසබලස්ස කාලෙ ඛීරසලාකභත්තදානස්සෙතං ඵල'න්ති දෙවරාජා ආහ. අපරභාගෙ සත්ථා ඛදිරවනියරෙවතත්ථෙරස්ස පච්චුග්ගමනං අට්ඨුප්පත්තිං කත්වා ථෙරං අත්තනො සාසනෙ ලාභග්ගයසග්ගප්පත්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. යස්මා සාරිපුත්තො සත්ථාරං ආහ. 'භන්තෙ මය්හං කිර කනිට්ඨභාතා රෙවතො පබ්බජිතො සො අභිරමෙය්‍ය වා න වා ගන්ත්වා තං පස්සිස්සාමී'ති, භගවා රෙවතස්ස ආරද්ධවිපස්සකභාවං ඤත්වා ද්වෙවාරෙ පටික්ඛිපිත්වා තතියවාරෙ යාචිතො අරහත්තප්පත්තභාවං ඤත්වා 'සාරිපුත්ත අහම්පි ගමිස්සාමි භික්ඛූනං ආරොචෙහී'ති. ථෙරො භික්ඛූ සන්නිපාතෙත්වා. ආවුසො සත්ථා චාරිකං චරිතුකාමො ආගන්තුකාමා ආගච්ඡන්තූ'ති 'සබ්බෙසං යෙව ආරොචෙසි' දසබලස්ස ච චාරිකත්ථාය ගමනකාලෙ ඔහියමානකා භික්ඛූ නාම අප්පකා හොන්ති. සත්ථු සුවණ්ණවණ්ණං සරීරං පස්සිස්සාම මධුරධම්මකථං සුණිස්සාමාති යෙභුය්‍යෙන ගන්තුකාමා බහුතරාව හොන්ති. ඉති සත්ථා මහාභික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො රෙවතං පස්සිස්සාමීති නික්ඛන්තො. අථෙකස්මිං පදෙසෙ ආනන්දත්ථෙරො ද්වෙධාපථං පත්වා භගවන්තං පුච්ඡි. 'ඉමස්මිං ඨානෙ ද්වෙධා පථො, කතරමග්ගෙන භික්ඛුසඞ්ඝො ගච්ඡතූ'ති. 'කතරමග්ගො ආනන්ද උජුකො'ති. 'භන්තෙ උජුමග්ගො තිංසයොජනිකො, අමනුස්සපථො පරිහාරමග්ගො පන සට්ඨියොජනිකො ඛෙමො සුභික්ඛො'ති. 'ආනන්ද සීවලී අම්හෙහි සද්ධිං ආගතො'ති. 'ආම භන්තෙ ආගතො'ති. 'තෙන හි සඞ්ඝො උජුමග්ගමෙව ගච්ඡතු, සීවලිස්ස පුඤ්ඤං වීමංසිස්සාමා'ති. සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝපරිවාරො සීවලිත්ථෙරස්ස පුඤ්ඤං වීමංසන්තො තිංසයොජනමග්ගං අභිරුහි. මග්ගස්ස අභිරුහනට්ඨානතො පට්ඨාය දෙවසඞ්ඝො යොජනෙ යොජනෙ ඨානෙ නගරං මාපෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස වස

නාථාය විහාරෙ පටියාදෙසි. දෙවපුත්තා රඤ්ඤො පෙසිතකම්මකාර විය හුත්වා යාගුඛජ්ජකාදීනි ගහෙත්වා 'කහං අය්‍යො සීවලී'ති වුච්චන්තා ගච්ඡන්ති. ථෙරො සක්කාරසම්මානං ගාහාපෙත්වා සත්ථු සන්තිකං ගච්ඡති. සත්ථා භික්ඛුසඞ්ඝෙන සද්ධිං පරිභුඤ්ජි. ඉමිනා නියාමෙන සත්ථා සක්කාරං අනුභවන්තො දෙවසිකං යොජනපරමං ගන්ත්වා තිංසයොජනිකං කන්තාරං අතික්කම්ම ඛදිරවනියරෙවතත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං පත්තො, ථෙරො සත්ථු ආගමනං ඤත්වා අත්තනො වසනට්ඨානෙ බුද්ධපමුඛස්ස භික්ඛුසඞ්ඝස්ස පහොනකවිහාරෙ දසබලස්ස ගන්ධකුටි රත්තිට්ඨානදිවාට්ඨානානි ච ඉද්ධියා මාපෙත්වා තථාගතස්ස පච්චුග්ගමනං ගතො. සත්ථා අලඞ්කතපටියත්තෙන මග්ගෙන විහාරං පාවිසි. අථ තථාගතෙ ගන්ධකුටිං පවිට්ඨෙ භික්ඛූ වස්සග්ගෙන පත්තසෙනාසනානි පවිසිංසු. දෙවතා අකාලෙ අට්ඨවිධං පානකං ආහරිංසු. සත්ථා සඞ්ඝෙන සද්ධිං පානකං පිවි. ඉමිනා නියාමෙනෙව තථාගතස්ස සක්කාරසම්මානං අනුභවන්තස්සෙව අඩ්ඪමාසො අතික්කන්තො. අථෙකච්චෙ උද්ධතභික්ඛූ එකස්මිං ඨානෙ නිසීදිත්වා කථං උප්පාදයිංසු. දසබලො මය්හං අග්ගසාවකස්ස කණිට්ඨභාතාති වත්වා එවරූපං නවකම්මිකං භික්ඛුං පස්සිතුං ආගතො. ඉමස්ස විහාරස්ස සන්තිකෙ ජෙතවනවිහාරො වා වෙළුවනාදයො වා කිං කරිස්සන්ති?. අයම්පි භික්ඛු එවරූපස්ස නවකම්මස්ස කාරකො කිං නාම සමණධම්මං කරිස්සතී'ති. අථ සත්ථා චින්තෙසි. මයි ඉධ චිරං වසන්තෙ ඉදං ඨානං ආකිණ්ණං භවිස්සති. ආරඤ්ඤකා නාම භික්ඛූ පවිවෙකාති. රෙවතස්ස ඵාසුවිහාරො න භවිස්සතීති. තතො ථෙරස්ස දිවාට්ඨානං ගතො ථෙරොපි එකකොව චඞ්කමනකොටියං ආලම්බනඵලකං නිස්සාය පාසාණඵලකෙ නිසින්නො සත්ථාරං දූරතො ව ආගච්ඡන්තං දිස්වා පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දිත්වා අට්ඨාසි. අථ නං සත්ථා පුච්ඡි. 'රෙවත ඉදං වාළමිගට්ඨානං චණ්ඩානං හත්ථිඅස්සානං සද්දං සුත්වා කිං කරෙසී'ති. 'තෙසං මෙ භන්තෙ සද්දං සුණන්තෙ අරඤ්ඤපීති නාම උප්පන්නා'ති. සත්ථා ඉමස්මිං ඨානෙ රෙවතත්ථෙරස්ස පඤ්චහි ගාථා සතෙහි අරඤ්ඤානිසංසං නාම කථෙත්වා පුනදිවසෙ අවිදූරට්ඨානෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා රෙවතත්ථෙරං ආමන්තෙත්වා යෙහි භික්ඛූහි ථෙරස්ස අවණ්ණො කථිතො, තෙසං කත්තරයට්ඨිඋපාහනතෙලනාළිඡත්තානං පමුස්සනභාවමකාසි. තෙ අත්තනො පරික්ඛාරත්ථාය නිවත්තා ආගතමග්ගෙනෙව ගච්ඡන්තාපි තං ඨානං සල්ලක්ඛෙතුං න සක්කොන්ති. පඨමං හි තෙ අලඞ්කතපටියත්තෙන මග්ගෙන ගතා, තං දිවසං පන විසමමග්ගෙනෙව ගච්ඡන්තා තස්මිං ඨානෙ උක්කුටිකං නිසීදන්තා ජණ්ණුකෙහි ගච්ඡන්ති. තෙ ගුම්බෙ ච ගච්ඡෙ ච කණ්ටකෙ ච මද්දන්තා අත්තනා වසිත[illegible]ගට්ඨානං ගන්ත්වා තස්මිං ඛදිරඛාණුකෙ ලග්ගිතං අත්තනො ඡත්තං සඤ්ජානන්ති. උපාහනං කත්තරයට්ඨිං තෙලනාළිඤ්ච සඤ්ජානන්ති. තෙ තස්මිං සමයෙ ඉද්ධිමා අයං භික්ඛූති ඤත්වා අත්තනො පරික්ඛාරමාදාය දසබලස්ස පටියත්තසක්කාරො නාම එවරූපො හොතීති

වන්දන්තා අගමංසු. පුරතො ආගතෙ භික්ඛූ විසාඛා උපාසිකා අත්තනො ගෙහෙ නිසින්නකාලෙ පුච්ඡි. 'මනාපං නු ඛො රෙවතස්ස වසනට්ඨාන'න්ති. 'මනාපං උපාසිකෙ නන්දනවනචිත්තලතාවනපටිභාගං තං සෙනාසන'න්ති. අථ තෙසං පච්ඡතො ආගතෙ භික්ඛූ පුච්ඡි. මනාපං අය්‍යා රෙවතස්ස වසනට්ඨානන්ති. 'මා පුච්ඡ උපාසිකෙ කථෙතුං අයුත්තට්ඨානං එතං උජ්ජඞ්ගලසක්ඛරපාසාණවිසමඛදිරවනං එවං තත්ථ සො භික්ඛු වසතී'ති. විසාඛා පුරිමානං පච්ඡිමානඤ්ච භික්ඛූනං කථං සුත්වා කෙසං නු ඛො කථා සච්චන්ති. පච්ඡාභත්තං ගන්ධමාලං ආදාය දසබලස්ස උපට්ඨානං ගන්ත්වා වන්දිත්වා එකමන්තං නිසින්නා සත්ථාරං පුච්ඡි. 'භන්තෙ රෙවතත්ථෙරස්ස වසනට්ඨානං එකච්චෙ අය්‍යා වණ්ණෙන්ති එකච්චෙ නින්දන්ති. කිමෙතං භන්තෙ'ති විසාඛෙ රමනීයං වා හොතු මා වා යස්මිං ඨානෙ අරියානං චිත්තං රමති තදෙවට්ඨානං රමනීයං නාමාති වත්වා ඉමං ගාථමාහ.

> “ගාමෙ වා යදි වා රඤ්ඤෙ නින්නෙ වා යදි වා ථලෙ,
> යත්ථ අරහන්තො විහරන්ති තං භූමිං රාමණෙය්‍යක”න්ති.

අපරභාගෙ භගවා අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො ථෙරං 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං ලාභීනං යදිදං සීවලී'ති එතදග්ගට්ඨානෙ ඨපෙසි. අථ යස්මා සීවලිත්ථෙරො අරහත්තං පත්වා පත්තඑතදග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදිමාහ. අනුත්තානත්ථපදවණ්ණනමෙව අත්‍ර කරිස්සාම. **සීලං තස්ස අසඞ්ඛෙය්‍යන්ති** තස්ස පදුමුත්තර භගවතො සීලං අසඞ්ඛෙය්‍යං–

> “නවකොටිසහස්සානි අසීතිං සතකොටියො,
> පඤ්ඤාසං සතසහස්සානි ඡත්තිංසා ච පුනාපරෙ.
>
> එතෙ සංවරවිනයා සම්බුද්ධෙන පකාසිතා
> පෙය්‍යාලමුඛෙන නිද්දිට්ඨා සික්ඛා විනයසංවරෙ”ති.

එවං වුත්තසික්ඛාපදානි භික්ඛූනං සාවකපඤ්ඤත්තිවසෙන වුත්තානි භගවතො පන සීලං අසඞ්ඛෙය්‍යමෙව සඞ්ඛාතුං ගණෙතුං අසක්කුණෙය්‍යන්ති අත්ථො. **සමාධි වජිරූපමොති** යථා වජිරං ඉන්දනීලමණි වෙළුරියමණිඵලිකමසාරගල්ලාදීනි රතනානි විජ්ඣති ඡිද්දාවච්ඡිද්දං කරොති, එවමෙව පදුමුත්තරස්ස භගවතො ලොකුත්තරමග්ගසමාධි පටිපක්ඛපච්චනීකධම්මෙ විජ්ඣති ඡින්දති සමුච්ඡින්දතීති අත්ථො. **අසඞ්ඛෙය්‍යං ඤාණවරන්ති** තස්ස බුද්ධස්ස ඤාණවරං චත්තාරි සච්චානි සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මසඞ්ඛාතසඞ්ඛතධම්මෙ ච ජානිතුං පටිවිජ්ඣිතුං සමත්ථං සයම්භුඤාණසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණාදිඤාණසමූහං අසඞ්ඛෙය්‍යං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නාදිභෙදෙන සඞ්ඛාවිරහිතන්ති අත්ථො. **විමුත්තී ච අනූපමාති** සඞ්කිලෙසෙහි විමුත්තත්තා සොතා

පත්තිඵලාදිකා එතායො විමුත්තියො. **අනූපමා** උපමාරහිතා ඉමා ඊග භූතාති උපමෙතුං න සක්කාති අත්ථො. සෙසං උත්තානත්ථමෙවාති.

සීවලිත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 199.

චතුත්ථාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකා ආයස්මතො වඞ්ගීසත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිප්පත්තො ධම්මං සොතුං ගච්ඡන්තෙහි නගරවාසීහි සද්ධිං. විහාරං ගන්ත්වා ධම්මං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං පටිභානවන්තානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා සයම්පි අධිකාරකම්මං කත්වා 'අහම්පි අනාගතෙ පටිභානවන්තානං අග්ගො භවෙය්‍ය'න්ති පත්ථනං කත්වා සත්ථාරා බ්‍යාකතො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු උභය සම්පත්තියො අනුභවිත්වා ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාවත්ථියං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තිත්වා මාතුපරිබ්බාජිකාභාවෙන අපරභාගෙ පරිබ්බාජකොති පාකටො වඞ්ගීසොති ච ලද්ධනාමො තයො වෙදෙ උග්ගණ්හිත්වා තතො ආචරියං ආරාධෙත්වා ඡවසීසස්ස ජානනමන්තං නාම සික්ඛිත්වා ඡවසීසං නඛෙන ආකොටෙත්වා 'අයං සත්තො අසුක යොනියං නිබ්බත්තො'ති ජානාති. බ්‍රාහ්මණා අයං අම්හාකං ජීවිකාය මග්ගොති වඞ්ගීසං ගහෙත්වා ගාම නිගම රාජධානිසු විචරිංසු. වඞ්ගීසො තිවස්සසතමත්ථකෙ මතානම්පි සීසං ආහරාපෙත්වා නඛෙන ආකොටෙත්වා අයං සත්තො අසුක යොනියං නිබ්බත්තොති වත්වා මහාජනස්ස කඞ්ඛාභෙදනත්ථං තෙ තෙ ජනෙ ආහරිත්වා අත්තනො අත්තනො ගතිං කථාපෙති. තෙන තස්මිං මහාජනො අභිප්පසීදි. සො තං නිස්සාය මහාජනස්ස හත්ථතො සතම්පි සහස්සම්පි ලභති. බ්‍රාහ්මණා වඞ්ගීසං ආදාය විචරිංසු. වඞ්ගීසො සත්ථු ගුණෙ සුත්වා සත්ථාරං උපසඞ්කමිතුකාමො අහොසි. බ්‍රාහ්මණා සමණො ගොතමො මායාය තං ආවට්ටෙස්සතීති පටික්ඛිපිංසු. වඞ්ගීසො තෙසං වචනං අනාදියිත්වා සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා පටිසන්ථාරං කත්වා එකමන්තං නිසීදි. සත්ථා තං පුච්ඡි. 'වඞ්ගීස! කිඤ්චි සිප්පං ජානාසී'ති. 'ආම භො ගොතම! ඡවසීසමන්තං නාමෙකං ජානාමි. තෙන තිවස්සසත මත්ථකෙ මතානම්පි සීසං නඛෙන ආකොටෙත්වා නිබ්බත්තට්ඨානං ජානාමී'ති. අථ සත්ථා තස්ස එකං නිරයෙ නිබ්බත්තස්ස සීසං, එකං මනුස්සෙ, එකං දෙවෙසු, එකං පරිනිබ්බුතස්ස සීසං ආහරාපෙත්වා දස්සෙසි. සො පඨම සීසං ආකොටෙත්වා 'භො ගොතම අයං සත්තො නිරයෙ නිබ්බත්තො'ති ආහ. 'සාධු වඞ්ගීස! සුට්ඨු තයා දිට්ඨං?. 'අයං සත්තො කුහිං නිබ්බත්තො'ති පුච්ඡි. 'මනුස්සලොකෙ'ති. අයං කුහින්ති. 'දෙවලොකෙ'ති. තිණ්ණම්පි නිබ්බත්තට්ඨානං කථෙසි. පරිනිබ්බුතස්ස පන සීසං නඛෙන ආකොටෙන්තො නෙව අන්තං න කොටිං පස්සති. අථ තං සත්ථා 'න සක්කොසි වඞ්ගීසා'ති පුච්ඡි. 'පස්සථ භො ගොතම උපපරික්ඛාමි

තාවා'ති. පුනප්පුනං පරිවත්තෙත්වා බාහිරමන්තෙන ඛීණාසවස්ස සීසං ජානිතුං න සක්කොති. අථස්ස මත්ථකතො සෙදෙ මුච්චි. සො ලජ්ජිත්වා තුණ්හී අහොසි. අථ නං සත්ථා 'කිලමසි වඞ්ගීසා'ති ආහ. 'ආම භො ගොතම ඉමස්ස නිබ්බත්තට්ඨානං ජානිතුං න සක්කොමි. සචෙ තුම්හෙ ජානාථ කථෙථා'ති. වඞ්ගීස අහං එතම්පි ජානාමි ඉතො උත්තරිම්පි ජානාමීති වත්වා

> “චුතිං යො වෙදි සත්තානං උපපත්තිඤ්ච සබ්බසො,
> අසත්තං සුගතං බුද්ධං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණං.
>
> යස්ස ගතිං න ජානන්ති දෙවා ගන්ධබ්බමානුසා,
> ඛීණාසවං අරහන්තං තමහං බ්‍රෑමි බ්‍රාහ්මණ”න්ති.

ඉමා ද්වෙ ගාථායො අභාසි.

සො 'තෙනහි ගොතම තං විජ්ජං මෙ දෙථා'ති අපචිතිං දස්සෙත්වා සත්ථු සන්තිකෙ නිසීදි. සත්ථා 'අම්හෙහි සමානලිඞ්ගස්ස දෙමා'ති ආහ. වඞ්ගීසො යං කිඤ්චි කත්වා මයා ඉමං මන්තං ගහෙතුං වට්ටතීති බ්‍රාහ්මණෙ උපගන්ත්වා ආහ. 'තුම්හෙ මයි පබ්බජන්තෙ මා චින්තයිත්ථ. අහං මන්තං උග්ගණ්හිත්වා සකලජම්බුදීපෙ ජෙට්ඨකො භවිස්සාමි. තුම්හාකම්පි තෙන භද්දමෙව භවිස්සතී'ති. සො මන්තත්ථාය සත්ථුසන්තිකං උපසඞ්කමිත්වා පබ්බජ්ජං යාචි. තදා ච ථෙරො නිග්‍රොධකප්පො භගවතො සන්තිකෙ ඨිතො හොති. භගවා ආණාපෙසි. 'නිග්‍රොධකප්ප ඉමං පබ්බාජෙහී'ති. ථෙරො සත්ථු ආණාය තං පබ්බාජෙත්වා මන්තපරිවාසං උග්ගණ්හාහීති ද්වත්තිංසාකාරකම්මට්ඨානං විපස්සනාකම්මට්ඨානඤ්ච ආචික්ඛි. සො ද්වත්තිංසාකාරකම්මට්ඨානං සජ්ඣායන්තො විපස්සනාකම්මට්ඨානං පට්ඨපෙසි. බ්‍රාහ්මණා තං උපසඞ්කමිත්වා, 'භො වඞ්ගීස සමණස්ස ගොතමස්ස සන්තිකා සිප්පං උග්ගණ්හථා'ති පුච්ඡිංසු. 'ආම සික්ඛිතං' තෙනහි එහි ගමිස්සාමා'ති. 'ගච්ඡථ තුම්හෙ න මය්හං තුම්හෙහි කාතබ්බකිච්ච'න්ති. බ්‍රාහ්මණා තං පතදනි සමණස්ස ගොතමස්ස වසං ආපන්නො මායාය ආවට්ටිතො කිං මයං තව සන්තිකෙ කරිස්සාමාති ආගතමග්ගෙනෙව පක්කමිංසු. වඞ්ගීසො විපස්සනං වඩ්ඪෙත්වා අරහත්තං සච්ඡාකාසි. එවං ථෙරො අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදිමාහ. අනුත්තානත්ථමෙව වණ්ණයිස්සාම. **පභාහි අනුරඤ්ජෙන්තොති** සො පදුමුත්තරො භගවා නීලපීතාදි ඡබ්බණ්ණපභාහි රංසීහි අනුරඤ්ජෙන්තො ජලන්තො සොභයමානො විජ්ජොතමානොති අත්ථො. **වෙනෙය්‍යපදුමානි බොධීති** පදුමුත්තරසූරියො අත්තනො වචනසඞ්ඛාතෙන සරීරරංසියා වෙනෙය්‍ය ජනසඞ්ඛාතපදුමානි විසෙසෙන බොධෙන්තො අරහත්තමග්ගාධිගමෙන ඵුල්ලිතානි කරොතීති අත්ථො. **වෙසාරජ්ජෙහි සම්පන්නොති** අන්තරායෙව නීය්‍යානෙති නිබ්බානෙ ආසවක්ඛයෙ එතෙසු චතූසු ඨානෙසු බුද්ධො සුට්ඨු විසාරදොති එවං වුත්තෙහි චතුවෙසාරජ්ජඤාණෙහි සම්පන්නො සමඞ්ගීභූතො සමන්නා

ගතොති අත්ථො. **වාගීසො වාදිසූදනොති*** වාදීනං පණ්ඩිතජනානං ඊසො පධානො, වාදීසොති වත්තබ්බෙ දකාරස්ස ගකාරං කත්වා එවං වුත්තන්ති දට්ඨබ්බං. සකත්ථපරත්ථවාදං සූදති පග්ඝරාපෙති පාකටං කරොතීති වාදිසූදනො. **මාරමසනොති**† බන්ධමාරාදයො පඤ්චමාරෙ මසති පරාමසති විද්ධංසෙතීති මාරමසනො. **දිට්ඨිසූදනොති** වොහාරපරමත්ථසඞ්ඛාතං දිට්ඨිදස්සනං සූදති පග්ඝරති දීපෙතීති දිට්ඨිසූදනො. **විස්සාම භූමි සන්තානන්ති** සකලසංසාරසාගරෙ සත්තානං කිලමන්තානං සොතාපත්තිමග්ගාදි අධිගමාපනෙ විස්සාමභූමි, විසමට්ඨානං වූපසමට්ඨානන්ති අත්ථො. **තතොහං විහතාරම්භොති** තං ඤාණතො පච්චෙකබුද්ධස්ස සිරොදස්සනෙන අහං විහතාරම්භො නට්ඨසාරම්භො විගතට්ඨමානො නිම්මදො හුත්වා පබ්බජ්ජං සුට්ඨු යාචිං, ආරාධෙසින්ති අත්ථො. සෙසං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

වඞ්ගීසත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 200.

පඤ්චමාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකං ආයස්මතො නන්දකත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරොති ආදි සබ්බං පාඨානුසාරෙන සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

නන්දකත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 201.

ඡට්ඨාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනොති** ආදිකං ආයස්මතො කාළුදායිත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිම බුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්තො සත්ථු ධම්මදෙසනං සුණන්තො සත්ථාරා එකං භික්ඛුං කුලප්පසාදකානං අග්ගට්ඨානෙ ඨපෙන්තං දිස්වා තථාරූපං අභිනීහාරකම්මං කත්වා තං ඨානන්තරං පත්ථෙසි. සත්ථා ව්‍යාකාසි. සො යාවජීවං කුසලං කත්වා දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො අම්හාකං බොධිසත්තස්ස මාතුකුච්ඡියං පටිසන්ධිග්ගහණදිවසෙ දෙවලොකතො චවිත්වා කපිලවත්ථුස්මිං යෙව අමච්චකුලෙ පටිසන්ධිං ගණ්හි. බොධිසත්තෙන සහ එකදිවසෙයෙව ජාතො. තං දිවසං යෙව තං දුකූලචුම්බටකෙ නිපජ්ජාපෙත්වා බොධිසත්තස්ස උපට්ඨානං නයිංසු. බොධිසත්තෙන සද්ධිං බොධිරුක්ඛො, රාහුලමාතා, චත්තාරො නිධී, ආරොහනීයහත්ථී, කන්ථකො, ඡන්නො, කාළුදායීති ඉමෙ සත්ත එකදිවසෙ ජාතත්තා සහජාතා නාම අහෙසුං. අථස්ස නාමග්ගහණදිවසෙ සකලනගරස්ස උදග්ගචිත්තදිවසෙ

* වඞ්ගීසො-තිපි පාඨො. † මාරමථනො-පාළියං.

ජාතත්තා උදායීත්වෙව නාමං කරිංසු. ථොකං කාළධාතුකත්තා පන කාළුදායීති පඤ්ඤායිත්ථ. සො බොධිසත්තෙන සද්ධිං කුමාරකීළං කීළන්තො වුද්ධිං අගමාසි. අපරභාගෙ ලොකනාථෙ මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා අනුක්කමෙන සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කෙ රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙ විහරති. සුද්ධොදනමහාරාජා තං පවත්තිං සුත්වා පුරිසසහස්සපරිවාරං එකං අමච්චං 'පුත්තං මෙ ඉධ ආනෙහී'ති පෙසෙසි. සො සත්ථු ධම්මදෙසනාවෙලාය සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුත්වා සපරිවාරො අරහත්තං පාපුණි. අථ නෙ සත්ථා 'එථ භික්ඛවො'ති හත්ථං පසාරෙසි. සබ්බෙ තඞ්ඛණංයෙව ඉද්ධිමයපත්තචීවරධරා වස්සසට්ඨිකත්ථෙරා විය අහෙසුං. අරහත්තප්පත්තිතො පට්ඨාය අරියා නාම මජ්ඣත්තාව හොන්ති. තස්මා පෙසිතසාසනං දසබලස්ස නාරොචෙසි. රාජා, 'නෙව ගතො ආගච්ඡති, න සාසනං සූයතී'ති අපරම්පි අමච්චං පුරිසසහස්සපරිවාරං පෙසෙසි. තස්මිම්පි තථාපටිපන්නෙ අපරම්පීති එතෙන නයෙනෙව පුරිසසහස්සපරිවාරෙ නව අමච්චෙ පෙසෙසි. සබ්බෙ ගන්ත්වා අරහත්තං පත්වා තුණ්හී අහෙසුං. අථ රාජා චින්තෙසි. 'එත්තකා ජනා මයි සිනෙහාභාවෙන දසබලස්ස ඉධාගමනත්ථාය න කිඤ්චි කථයිංසු. අයං ඛො පන උදායී දසබලෙන සමවයො සහපංසුකීළිකො ච, මයි ච සිනෙහවා, ඉමං පෙසෙස්සාමී'ති. අථ තං පක්කොසාපෙත්වා 'තාත ත්වං පුරිසසහස්සපරිවාරො ගන්ත්වා දසබලං ඉධානෙහී'ති වත්වා පෙසෙසි. සො පන ගච්ඡන්තො 'සචාහං දෙව පබ්බජිතුං ලභිස්සාමි, එවාහං භගවන්තං ඉධානෙස්සාමී'ති වත්වා රඤ්ඤා 'පබ්බජිත්වාපි මම පුත්තං දස්සෙහී'ති වුත්තො රාජගහං ගන්ත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනාවෙලාය පරිසපරියන්තෙ ඨිතො ධම්මං සුත්වා සපරිවාරො අරහත්තං පත්වා එහිභික්ඛුභාවෙ පතිට්ඨාසි. සො 'න තාවායං දසබලස්ස කුලනගරං ගන්තුං කාලො වසන්තෙපි න උපගතෙ. පුප්ඵිතෙසු වනසණ්ඩෙසු හරිතතිණසඤ්ඡන්නාය භූමියා ගමනකාලො භවිස්සතී'ති ගමනකාලං ආගමෙන්තො වසන්තෙ සම්පත්තෙ සත්ථු කුලනගරං ගන්තුං ගමනවණ්ණං සංවණ්ණෙසි. වුත්තඤ්හෙතං ථෙරගාථාසු:-

"අඞ්ගාරිනො දානි දුමා භදන්තෙ ඵලෙසිනො ඡදනං විප්පහාය,
තෙ අච්චිමන්තොව පභාසයන්ති සමයො මහාවීර භාගීරසානං.

දුමානි ඵුල්ලානි මනොරමානි සමන්තතො සබ්බදිසා පවන්ති,
පත්තං පහාය ඵලමාසසානා කාලො ඉතො පක්කමනාය වීර.

නෙවාතිසීතං න පනාතිඋණ්හං සුඛා උතු අද්ධනියා භදන්තෙ,
පස්සන්තු තං සාකියා කොලියා ච පච්ඡාමුඛං රොහිණිං තාරයන්තං.

ආසාය කසතෙ ඛෙත්තං බීජං ආසාය වප්පති,
ආසාය වාණිජා යන්ති සමුද්දං ධනහාරකා,
යාය ආසාය තිට්ඨාමි සා මෙ ආසා සමිජ්ඣතු.

නාතිසීතං නාතිඋණ්හං නාති දුබ්භික්ඛඡාතකං,
සද්දලා හරිතා භූමි එස කාලො මහාමුනි.

පුනප්පුනං චෙව වපන්ති බීජං
පුනප්පුනං වස්සති දෙවරාජා,
පුනප්පුනං ඛෙත්තං කසන්ති කස්සකා
පුනප්පුනං ධඤ්ඤමුපෙති රට්ඨං.

පුනප්පුනං යාචනකා චරන්ති
පුනප්පුනං දානපතී දදන්ති,
පුනප්පුනං දානපතී දදිත්වා
පුනප්පුනං සග්ගමුපෙන්ති ඨානං.

වීරෙ හවෙ සත්ත යුගං පුණාති
යස්මිං කුලෙ ජායති භූරිපඤ්ඤො,
මඤ්ඤාමහං සක්කති දෙවදෙවො
තයාභිජාතො මුනි සච්චනාමො.

සුද්ධොදනො නාම පිතා මහෙසිනො
බුද්ධස්ස මාතා පන මායා නාමා,
යා බොධිසත්තං පරිහරිය කුච්ඡිනා
කායස්ස භෙදා තිදිවම්හි මොදති.

සා ගොතමී කාලකතා ඉතො චුතා
දිබ්බෙහි කාමෙහි සමඞ්ගිභූතා,
සා මොදතී කාමගුණෙහි පඤ්චහි
පරිවාරිතා දෙවගණෙහි තෙහි"ති.*

ඉච්චාදීහි සට්ඨිමත්තාහි ගාථාහි සත්ථුගමනං වණ්ණෙසි. අථ ඛො භගවා 'කාළුදායී මම ගමනං පත්ථෙති. පූරෙස්සාමිස්ස සඞ්කප්ප'න්ති තත්ථ ගමනෙ බහුන්නං විසෙසාධිගමං දිස්වා වීසතිසහස්සඛීණාසව පරිවුතො රාජගහතො අතුරිතචාරිකාවසෙන පීතිසුඛමනුභවන්තො දිපදචතුප්පදාදීනං සෙවනපූජාය පූජියමානො වුත්තප්පකාරෙහි සුගන්ධපුප්ඵගන්ධෙහි ගන්ධියමානො ගාමවාසීනං සඞ්ගහං කුරුමානො කපිලවත්ථුගාමිමග්ගං පටිපජ්ජි. ථෙරො ඉද්ධියා කපිලවත්ථුං ගන්ත්වා රඤ්ඤො පුරතො ආකාසෙ ඨිතො අදිට්ඨපුබ්බං, වෙසං දිස්වා රඤ්ඤා 'කොසි ත්ව'න්ති පුච්ඡිතො 'අමච්චපුත්තං තයා භගවතො සන්තිකං පෙසිතං න ජානාසි, ස මං ඉති ජානාහී'ති දස්සෙන්තො.

"බුද්ධස්ස පුත්තොම්හි අසය්හසාහිනො
අඞ්ගීරසස්සප්පටිමස්ස තාදිනො,
පිතුපිතා මය්හං තුවංසි සක්ක
ධම්මෙන මෙ ගොතම අය්යකොසී"ති.

ගාථමාහ.

---

* කතිපයපොත්ථකෙසු ඉතො අධිකාපි ගාථායො දිස්සන්ති.

තත්ථ **බුද්ධස්ස පුත්තොම්හීති** සබ්බඤ්ඤුබුද්ධස්ස උරෙ වායාමජනිතාභි ධම්මදෙසනාභි ජාතතාය ඔරසපුත්තො අම්හි. **අසය්හසාහිනොති** අභිසම්බොධිතො පුබ්බෙ ඨපෙත්වා මහාබොධිසත්තං අඤ්ඤෙහි සහිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා අසය්හස්ස සකලබොධිසම්භාරස්ස මහාකරුණාකාරස්ස ච සහනතො තතො පරම්පි අඤ්ඤෙහි සහිතුං අභිභවිතුං අසක්කුණෙය්‍යත්තා අසය්හානං පඤ්චන්නං මාරානං සහනතො අභිභවනතො ආසයානුසයචරිතාධිමුත්තිආදිවිභාගාවබොධෙන යථාරහං වෙනෙය්‍යානං දිට්ඨධම්මිකසම්පරායිකපරමත්ථෙහි අනුසාසනීසඞ්ඛාතස්ස අඤ්ඤෙහි අසය්හස්ස බුද්ධකිච්චස්ස සහනතො තත්ථ වා සාධුකාරිභාවතො අසය්හසාහිනො. **අඞ්ගීරසස්සාති** අඞ්ගීකතසීලාදිසම්පත්තිකස්ස. අඞ්ගමඞ්ගෙහි නිච්ඡරණකඔභාසස්සාති අපරෙ. කෙචි පන අඞ්ගීරසො සිද්ධත්ථොති ඉමානි ද්වෙ නාමානි පිතරායෙව ගහිතානීති වදන්ති. **අප්පටිමස්සාති** අනුපමස්ස, ඉට්ඨානිට්ඨෙසු තාදිලක්ඛණසම්පත්තියා තාදිනො. **පිතුපිතා මය්හං තුවංසීති** අරියජාතිවසෙන මය්හං පිතු සම්මාසම්බුද්ධස්ස ලොකවොහාරවසෙන ත්වං පිතා අසි. **සක්කාති** ජාතිවසෙන රාජානං ආලපති. **ධම්මෙනාති** සභාවෙන අරියජාති ලොකියජාතීති ද්වින්නං ජාතීනං සභාවසමොධානෙන. **ගොතමාති** ගොත්තෙන රාජානං ආලපති. **අය්‍යකොසීති** පිතාමහො අහොසි. එත්ථ ච **බුද්ධස්ස පුත්තොම්හීති** ආදිං වදන්තො ථෙරො අඤ්ඤං ව්‍යාකාසි. එවං පන අත්තානං ජානාපෙත්වා හට්ඨතුට්ඨෙන රඤ්ඤා මහාරහෙ පල්ලඞ්කෙ නිසීදාපෙත්වා අත්තනො පටියාදිතස්ස නානග්ගරසභොජනස්ස පත්තං පූරෙත්වා දින්නෙ ගමනාකාරං දස්සෙසි. 'කස්මා ගන්තුකාමත්ථ භුඤ්ජථා'ති වුත්තෙ, 'සත්ථුසන්තිකං ගන්ත්වා භුඤ්ජිස්සාමී'ති. 'කහං පන සත්ථා'ති? 'වීසතිසහස්සභික්ඛුපරිවාරො තුම්හාකං දස්සනත්ථාය මග්ගං පටිපන්නො'ති. 'තුම්හෙ ඉමං පිණ්ඩපාතං භුඤ්ජථ. අඤ්ඤං භගවතො හරථ, යාව ච මම පුත්තො ඉමං නගරං පාපුණාති, තාවස්ස ඉතොයෙව පිණ්ඩපාතං හරථා'ති. ථෙරො භත්තකිච්චං කත්වා රඤ්ඤො ච පරිසාය ච ධම්මං දෙසෙත්වා සත්ථු ආගමනතො පුරෙතරමෙව සකලරාජනිවෙසනං රතනත්තයගුණෙසු අභිප්පසන්නං කරොන්තො සබ්බෙසං පස්සන්තානංයෙව සත්ථු ආහරිතබ්බභත්තපුණ්ණං පත්තං ආකාසෙ විස්සජ්ජෙත්වා සයම්පි වෙහාසං අබ්භුග්ගන්ත්වා පිණ්ඩපාතං උපනෙත්වා සත්ථු හත්ථෙ ඨපෙසි. සත්ථා තං පරිභුඤ්ජි. එවං සට්ඨියොජනමග්ගං දිවසෙ දිවසෙ යොජනං ගච්ඡන්තස්ස භගවතො රාජගෙහතො භත්තං ආහරිත්වා අදාසි. භගවා කමෙන කපිලවත්ථුනගරං පත්වා පුනදිවසෙ රාජවීථියං පිණ්ඩාය චරති. තං සුත්වා සුද්ධොදනමහාරාජා තත්ථ ගන්ත්වා 'මා එවං කත්තබ්බං නයිදං රාජවංසප්පවෙණී'ති. 'අයං තුම්හාකං පවෙණී මහාරාජ! ඊදිසො අම්හාකං පන බුද්ධවංසො'ති වත්වා:–

'උත්තිට්ඨෙ නප්පමජ්ජෙය්‍ය ධම්මං සුචරිතං චරෙ,
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි ච.

ධම්මං චරෙ සුචරිතං න තං දුච්චරිතං චරෙ,
ධම්මචාරී සුඛං සෙති අස්මිං ලොකෙ පරම්හි චා'ති.

ධම්මං දෙසෙසි. රාජා සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨහි. තතො රාජා බුද්ධප්පමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං නිමන්තෙත්වා සකමන්දිරෙ භොජෙත්වා සම්පවාරෙත්වා භොජනාවසානෙ ධම්මපාලජාතකං සුත්වා සපරිසො අනාගාමිඵලෙ පතිට්ඨහි. අපරභාගෙ සෙතච්ඡත්තස්ස හෙට්ඨා නිපන්නො ච අරහත්තං පත්වා පරිනිබ්බායි. තතො භගවා රාහුලමාතුයා බිම්බාදෙවියා පාසාදං ගන්ත්වා තස්සා ධම්මං දෙසෙත්වා සොකං විනොදෙත්වා චන්දකින්නරජාතකධම්මදෙසනාය පසාදං ජනෙත්වා නිග්‍රොධාරාමං අගමාසි. අථ බිම්බාදෙවී පුත්තං රාහුලකුමාරං ආහ. 'ගච්ඡ පිතුසන්තකං ධනං යාචාහී'ති. කුමාරො 'දායජ්ජං මෙ දෙහී'ති වත්වා භගවන්තං අනුබන්ධි. 'සුඛා තෙ සමණ ඡායා'ති වදන්තො ගච්ඡති. තං භගවා නිග්‍රොධාරාමං නෙත්වා 'ලොකුත්තරදායජ්ජං ගණ්හාහී'ති වත්වා පබ්බාජෙසි. අථ භගවා අරියගණමජ්ඣෙ නිසින්නො 'එතදග්ගං භික්ඛවෙ මම සාවකානං භික්ඛූනං කුලප්පසාදකානං යදිදං කාළුදායී'ති තං එතදග්ගෙ ඨපෙසි. ථෙරො පත්තඑතදග්ගට්ඨානො අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'පදුමුත්තරො නාම ජිනො'ති ආදි ගාථායො අභාසි. තත්ථ අනුත්තානපදමෙව වණ්ණයිස්සාම. **ගුණාගුණවිදූති** ගුණඤ්ච අගුණඤ්ච ගුණාගුණං, වණ්ණාවණ්ණං කුසලාකුසලං වා ජානාතීති ගුණාගුණවිදූ. **කතඤ්ඤූති** අඤ්ඤෙහි කත ගුණං ජානාතීති කතඤ්ඤූ එකදිවසම්පි භත්තදානාදිනා කතූපකාරස්ස රජ්ජම්පි දාතුං සමත්ථත්තා කතඤ්ඤූ. **කතවෙදීති** කතං විදිත්වා අනුභවති සම්පටිච්ඡතීති කතවෙදී, **තිත්ථෙ යොජෙති පාණිනොති** සබ්බසත්තෙ නිබ්බානප්පවෙසනූපායෙ කුසලපථෙ මග්ගෙ ධම්මදෙසනාය යොජෙති. **සම්පයොජෙති** පතිට්ඨාපෙතීති අත්ථො. සෙසං සබ්බත්ථ උත්තානත්ථමෙව. ගමනවණ්ණනාගාථානමත්ථො ථෙරගාථට්ඨකථායං වුත්තොයෙවාති.

කාළුදායිත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 202.

සත්තමාපදානෙ **පදුමුත්තරො නාම ජිනො**ත්‍යාදිකං ආයස්මතො අභයත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමජිනවරෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො පදුමුත්තරස්ස භගවතො කාලෙ හංසවතීනගරෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො වුද්ධිමන්වාය වෙදපාරගූ සකපරසමයකුසලො එකදිවසං සත්ථුධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නමානසො භගවන්තං ගාථාහි ථොමෙසි. සො තත්ථ යාවතායුකං ඨත්වා පුඤ්ඤානි කත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. තතො අපරාපරං සුගතීසු යෙව සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ රාජගහෙ බිම්බි

සාර රඤ්ඤො පුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. ‘අභයො ත්වෙවස්ස නාමං කරිංසු. සො වයප්පත්තො නිගණ්ඨෙහි සද්ධිං විස්සාසිකො හුත්වා චරන්තො එකදිවසං නිගණ්ඨනාථපුත්තෙන සත්ථු වාදානුරොපනත්ථාය පෙසිතො නිපුණපඤ්හං පුච්ඡිත්වා නිපුණව්‍යාකරණං සුත්වා පසන්නො සත්ථුසන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කම්මට්ඨානානුරූපං ඤාණං පෙසෙත්වා න චිරස්සෙව අරහත්තං පාපුණි. සො අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘පදුමුත්තරො නාම ජිනො’ති ආදිමාහ. තං සබ්බං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

අභයත්ථෙරස්ස අපදානවණ්ණනා.

---

3. 203.

අට්ඨමාපදානෙ **ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ**ති ආදිකං ආයස්මතො ලොමසකඞ්ගියත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්තො සද්ධො පසන්නො අහොසි. අපරො චලතො නාම තස්ස සහායො වාසි. තෙ ද්වෙපි සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා යාවජීවං සීලං රක්ඛිත්වා සුපරිසුද්ධසීලා තතො චුතා දෙවලොකෙ නිබ්බත්තිත්වා එකං බුද්ධන්තරං දිබ්බසුඛං අනුභවිංසු. තෙසු අයං ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ සාකියකුලගෙහෙ නිබ්බත්ති. අථ සො සක්‍යකුලප්පසාදකෙන කාළුදායිනා ආරාධිතො භගවතා සක්‍යරාජූනං මානමද්දනාය කතාය වෙස්සන්තරධම්මදෙසනාය පොක්ඛරවස්සං ඉද්ධිපාටිහාරියාදිං දිස්වා පසන්නමානසො පබ්බජිත්වා මජ්ඣිමනිකායෙ ආගතං භද්දෙකරත්තසුත්තන්තදෙසනං සුත්වා අරඤ්ඤවාසං වසන්තො තං දෙසනානුසාසනං සරිත්වා තදනුසාරෙන ඤාණං පෙසෙත්වා කම්මට්ඨානං මනසි කරිත්වා අරහත්තං පාපුණි. අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සඤ්ජාතසොමනස්සො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ’ති ආදිමාහ. තත්ථ කප්පා නාම චතුබ්බිධා සාරකප්පො වරකප්පො මණ්ඩකප්පො භද්දකප්පොති. තෙසු යස්මිං කප්පෙ එකො බුද්ධො උප්පජ්ජති අයං සාරකප්පො නාම. යස්මිං ද්වෙ වා තයො වා බුද්ධා උප්පජ්ජන්ති අයං වරකප්පො නාම. යස්මිං චත්තාරො බුද්ධා උප්පජ්ජන්ති අයං මණ්ඩකප්පො කප්පො නාම, යස්මිං පඤ්ච බුද්ධා උප්පජ්ජන්ති අයං භද්දකප්පො නාම. සාරකප්පො මණ්ඩකප්පො සාරමණ්ඩකප්පො වරකප්පො භද්දකප්පොති කප්පා අඤ්ඤෙ පඤ්චධා විභජිංසු. එකො ද්වෙ තයො චත්තාරො පඤ්ච බුද්ධා යථාක්කමං එතෙසු පඤ්චකප්පෙසු උප්පජ්ජන්ති විනායකාති. එවං පඤ්චකප්පා වුත්තා. තෙසු අයං කප්පො කකුසන්ධො කොනාගමනො කස්සපො ගොතමො මෙත්තෙය්‍යොති පඤ්චබුද්ධපති

මණ්ඩිතත්තා භද්දකප්පො නාම ජාතො. තස්මා ‘ඉමස්මිං භද්දකප්පම්හි කස්සපො නාම නායකො උප්පජ්ජී’ති සම්බන්ධො. සෙසං උත්තානත්ථමෙව.

ලොමසකඞ්ගියත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 204.

නවමාපදානෙ **ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ**ති ආදිකං ආයස්මතො වනවච්ඡත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො කස්සපස්ස භගවතො කාලෙ කුලගෙහෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු ධම්මදෙසනං සුත්වා සද්ධාජාතො පබ්බජිත්වා පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං චරිත්වා තතො චුතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්ති. තතො චුතො අරඤ්ඤායතනෙ භික්ඛූනං සමීපෙ කපොතයොනියං නිබ්බත්තො, තෙසු මෙත්තචිත්තො ධම්මං සුත්වා තතො චුතො දෙවමනුස්සෙසු සංසරන්තො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ කපිලවත්ථුස්මිං බ්‍රාහ්මණකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස මාතුකුච්ඡිං ගතකාලෙයෙව මාතුයා දොහළො උදපාදි, වනෙ වසිතුං වනෙ විජායිතුං. තතො ඉද්ධානුරූපෙන වනෙ වසන්තියා ගබ්භවුට්ඨානං අහොසි. ගබ්භතො නික්ඛන්තමෙව තං කාසාවඛණ්ඩෙන පටිග්ගහෙසුං. තදා බොධිසත්තස්ස උප්පන්නකාලො. රාජා තං කුමාරං ආහරාපෙත්වා පුත්තෙන සහෙව පොසෙසි. අථ බොධිසත්තො මහාභිනික්ඛමනං නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං කත්වා බුද්ධො ජාතො. සො මහාකස්සපස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තස්සොවාදෙ පසන්නො තස්ස සන්තිකා බුද්ධුප්පාදං සුත්වා සත්ථු සන්තිකං ගන්ත්වා ධම්මං සුත්වා පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව ඡළභිඤ්ඤො අරහා අහොසි. සො අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො ‘**ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ**’ති ආදිමාහ. තත්ථ **බ්‍රහ්මබන්ධු මහායසො**ති එත්ථ බ්‍රාහ්මණානං බන්ධු ඤාතකොති බ්‍රාහ්මණබන්ධූති වත්තබ්බෙ ගාථාබන්ධසුඛත්ථං බ්‍රහ්මබන්ධූති වුත්තන්ති වෙදිතබ්බං. සෙසං සබ්බං සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙවාති.

වනවච්ඡත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

---

3. 205.

දසමාපදානෙ **ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ**ත්‍යාදිකං ආයස්මතො සුගන්ධත්ථෙරස්ස අපදානං. අයම්පි පුරිමබුද්ධෙසු කතාධිකාරො තත්ථ තත්ථ භවෙ විවට්ටූපනිස්සයානි පුඤ්ඤානි උපචිනන්තො කස්සපස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්ස කාලෙ බාරාණසියං විභවසම්පන්නෙ කුලෙ නිබ්බත්තො විඤ්ඤුතං පත්වා සත්ථු සන්තිකෙ ධම්මං සුත්වා සබ්බදා නමස්සමානො මහාදානං දදමානො මාසස්ස සත්තක්ඛත්තුං භගවතො ගන්ධකුටියා චතුජ්ජාති

ගන්ධෙන විලිම්පෙසි. මම නිබ්බත්ත නිබ්බත්තට්ඨානෙ සරීරතො සුගන්ධගන්ධො නිබ්බත්තතූති පත්ථනං අකාසි. භගවා තං ව්‍යාකාසි. සො යාවතායුකං ඨත්වා පුඤ්ඤානි කත්වා තතො දෙවලොකෙ නිබ්බත්තො කාමාවචරදෙවලොකං සරීරගන්ධෙන සුගන්ධං කුරුමානො සුගන්ධදෙවපුත්තොති පාකටො අහොසි. සො දෙවලොකසම්පත්තියො අනුභවිත්වා තතො චුතො ඉමස්මිං බුද්ධුප්පාදෙ මහාභොගකුලෙ නිබ්බත්ති. තස්ස මාතුකුච්ඡිගතස්සෙව මාතුයා සරීරගන්ධෙන සකලගෙහං සකලනගරඤ්ච සුගන්ධෙන එකගන්ධං අහොසි. ජාතක්ඛණෙ සකලසාවත්ථිනගරං සුගන්ධකරණ්ඩකො විය අහොසි. තෙනස්ස සුගන්ධොති නාමං කරිංසු. සො වුද්ධිං අගමාසි. තදා සත්ථා සාවත්ථිං පත්වා ජෙතවන මහාවිහාරං පටිග්ගහෙසි. තං දිස්වා පසන්නමානසො භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා න චිරස්සෙව සහපටිසම්භිදාහි අරහත්තං පාපුණි. තස්ස උප්පන්නදිවසතො පට්ඨාය යාව පරිනිබ්බානා එත්ථන්තරෙ නිපන්නට්ඨානාදීසු සුගන්ධමෙව වායි. දෙවාපි දිබ්බචුණ්ණදිබ්බගන්ධදිබ්බපුප්ඵානි ඔකිරන්ති. සොපි ථෙරො අරහත්තං පත්වා අත්තනො පුබ්බකම්මං සරිත්වා සොමනස්සජාතො පුබ්බචරිතාපදානං පකාසෙන්තො 'ඉමම්හි භද්දකෙ කප්පෙ'ති ආදිමාහ. තං සබ්බං හෙට්ඨාවුත්තනයත්තා උත්තානත්ථත්තාව සුවිඤ්ඤෙය්‍යමෙව. කෙවලං පුඤ්ඤනානත්තං නාමනානත්තඤ්ච විසෙසො.

සුගන්ධත්ථෙරස්ස අපදානට්ඨකථා.

පඤ්චපඤ්ඤාසම වග්ගවණ්ණනා සමත්තා.

ඉති විසුද්ධජනවිලාසිනියා අපදානට්ඨකථාය එත්තාවතා

බුද්ධ පච්චෙකබුද්ධ සාවක ථෙරාපදානට්ඨකථා නිට්ඨිතා.

සීහලදීපතො අප්පිච්ඡතාදිගුණවන්තානං ථෙරවංසප්පදීපානං ආනන්දථෙරාදීනං සබ්බසත්තානං තණ්හාමානාදිට්ඨාදයො ඡෙදන විග්ගහවිවෙචනාදපත්ථං සත්තහි මාසෙහි අති විය ආරද්ධෙන ලද්ධකොසල්ලෙන බොධිසම්භාරං ගවෙසන්තෙන සතිධිතිගතිවිරියපරක්කමන්තෙන මහාසාමන්තගුණසොභනෙන තිපිටකධරෙන පණ්ඩිතෙන ආහතං ඉමං අපදානට්ඨකථං සදෙවකො ලොකො'ජානාතූති.

අපදානට්ඨකථා සමත්තා.

අනෙන ලොභාදි මලා පජානං
චක්ඛාදිරොගා විවිධා ච දුක්ඛා,
කලහා විවාදා ච දුබ්භික්ඛජාතා
චොරාදයො තක්කරා ච ලොකෙ.

නස්සන්තු මෙ පඤ්චවෙරා ච පාපා
නස්සන්තු ගිම්හං යථා වුට්ඨි පාතා,
අට්ඨඞ්ගිකම්මග්ග වරෙන පත්වා
නිබ්බානමත්ථං පටිපාදයාමි.

සබ්බ දිට්ඨිඤ්ච මද්දන්තො රාගදොසාදිපාපකෙ,
සංසාරවට්ටං ඡින්දිත්වා උපෙමි සග්ගමොක්ඛකෙ.

ආණක්ඛෙත්තම්හි සබ්බත්ථ අවීචිම්හි භවග්ගතො,
සබ්බෙ ධම්මානුගා හොන්තු තයො ලොකා උතුපි චාති.

නිබ්බානපච්චයො හොතු.

ඉමං ලිඛිතපුඤ්ඤෙන සංසරං භවසාගරෙ,
චතුරොපායං න ගච්ඡන්තො ගච්ඡෙ නිබ්බානමුත්තමං.*

---

* ඉමා ගාථායො බහුසු පොත්ථකෙසු න දිස්සන්ති.

සංවණ්ණිත පදානං අනුක්කමණිකා.

INDEX.

පිට්ඨිකා.

පිට්ඨිකා.

පිටඞ්කා. | පිටඞ්කා.

පිට්ඨඞ්කා.

පිට්ඨඞ්කා.

ToC

TRIPITAKA PUBLICATIONS.

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY.
1.	Petavatthu Aṭṭhakathā.	Siri Dhammaramatissa Nayaka Thero & Acarya Pandit Mapalagama Candajoti Thero
	Second Edition	Welivitiye Pandit Sorata Thero
2.	Thera-Gāthaṭṭhakathā, 1st Part	Suriyagoda Sumangala Thero & Weboda Sangharatana Thero
3.	Theri-Gāthaṭṭhakathā,	Bihalpola Siri Dewarakkhita Nayaka Thero
4.	Digha Nikāyaṭṭhakathā 1st Part	Heyyantuduwe Dhammakitti Siri Dewamitta Nayaka Maha Thero
5.	Dhammapadaṭṭhakathā 1st Part	K. Siri Sumangala Ratanasara Nayaka Maha Thero
6.	Udānaṭṭhakathā	Bihalpola Siri Dewarakhita Nayaka Thero.
	Second Edition	Welivitiye Pandit Sorata Thero & Pandit Palannoruwe Vimaladhamma Thero
7.	Suttanipātaṭṭhakathā	Suriyagoda Sumangala Thero & Pandit Mapalagama Candajoti Thero
	Second Edition	Acharya Baddegama Siri Piyaratana Maha Thero
8.	Visuddhimaggaṭṭhakathā	Pamunuwe Buddhadatta Maha Thero
9.	Nettippakaranaṭṭhakathā	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
10.	Mahāniddesaṭṭhakathā	Boruggamuwe Siri Rewata Maha Thero
11.	Khuddakapāṭhaṭṭhakathā	Acarya Pandit Welipitiye Dewananda Nayaka Thero
12.	Buddhawamsaṭṭhakathā	Pandit Yagirala Paññananda Nayaka Maha Thero
13.	Dhammapadaṭṭhakathā 2nd Part	K. Siri Sumangala Ratanasara Nayaka Maha Thero
14.	Cūlaniddesaṭṭhakathā	Boruggamuwe Siri Rewata Maha Thero
15.	Anguttara Nikāyaṭṭhakathā, 1st Part	Dhammakitti Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero
16.	Samyuttanikāyaṭṭhakathā, 1st Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
17.	Vimānavatthu Aṭṭhakathā	M. Siri Siddhattha Nayaka Maha Thero & Acarya Morontuduwe Siri Dhammananda Nayaka Thero
18.	Thera-Gāthaṭṭhakathā 2nd Part	Rerukane Ariyañana Thero

ToC

(TRIPITAKA PUBLICATIONS.)

Vol. No.	NAME OF BOOK.	EDITED BY
19.	Digha Nikāyaṭṭhakathā 2nd Part	Boruggamuwe Siri Rewata Maha Thero
20.	Jātakaṭṭhakathā 1st Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
21.	Paṭisambhidā Maggaṭṭhakathā	M. Dhammakitti Siri Jinaratana Nayaka Maha Thero, M. Siri Anomadassi Nayaka Thero & Welivitiye Pandit Sorata Thero
22.	Samyutta Nikayaṭṭhakathā, 2nd Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
23.	Itivuttakaṭṭhakathā	Acarya Morontuduwe Siri Dhammananda Nayaka Thero
24.	Jātakaṭṭhakathā 2nd Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
25.	Sutta Sangahaṭṭhakathā	Acarya Baddegama Siri Piyaratana Maha Thero
26.	Cariyāpiṭakaṭṭhakathā	Acarya Kukulnape Siri Dewarakkhita Thero
27.	Catubhānawāraṭṭhakathā	Pandit Doranegoda Nanasena Thero
28.	Samantapāsādikā Vinayaṭṭhakathā, 1st Part.	Acarya Baddegama Siri Piyaratana Thero & Welivitiye Pandit Sorata Thero
29	Apadānaṭṭhakathā,	Welivitiye Pandit Sorata Thero
30.	Mātikaṭṭhakathā	Siri Saddhammakitti Karandana Jinaratana Maha Thero
31.	Samyutta Nikāyaṭṭhakathā, 3rd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nayake Maha Thero
32	Jātakaṭṭhakathā, 3rd Part,	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
33.	Anguttara Nikāyaṭṭhakathā, 2nd Part,	Dhammakitti Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero
34.	Vibhangaṭṭhakathā	Pandit Yagirala Siri Paññananda Nayaka Maha Thero
35.	Majjhima Nikāyaṭṭhakathā, 1st Part,	Dhammakitti Siri Dhammananda Nayaka Maha Thero
36.	Jātakaṭṭhakathā 4th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
37.	Jātakaṭṭhakathā 5th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayak Maha Thero
38.	Pancappakaranaṭṭhakathá 1st Part	Rerukane Ariyañana Thero
39.	Jatakaṭṭhakathá 6th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero

ToC

(TRIPITAKA PUBLICATIONS.)

Vol. No.	NAME OF BOOK	EDITED BY.
40.	Pancappakaranaṭṭhakathā 2nd Part.	Acarya Rerukane Candavimala Thero.
41.	Jatakaṭṭhakathá 7th Part	Pandit Widurupola Piyatissa Nayaka Maha Thero
42.	Dhammasanganippa-karanaṭṭhakathá	Pandit Yagirala Paññananda Nayaka Maha Thero,
43.	Apadánaṭṭhakathá 2nd Part.	Pandit Walagedara Somaloka Tissa Thero